

T.C.
DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KAMU YÖNETİMİ ANABİLİM DALI
DOKTORA TEZİ

CUMHURİYET DÖNEMİNDE LİBERAL HAREKETLERİN TÜRKİYE’NİN ORMAN POLİTİKASINA ETKİLERİ

İzmir İli Örneğinde Özel Ve Kamu Ormanlarında
Koruma-Kullanma Dengesi

Hazırlayan : Şermin Atak

Danışman: Prof.Dr.Zerrin Toprak Karaman

102063

İZMİR
2000

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

YEMİN METNİ

Doktora tezi olarak sunduğum "Cumhuriyet Döneminde Liberal Hareketlerin Türkiye'nin Orman Politikasına Etkileri, İzmir İli Örneğinde Özel ve Kamu Ormanlarında Koruma–Kullanma Dengesi" adlı çalışmanın tarafımdan, bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin bibliyografyada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

Tarih

21.12.2000

Adı SOYADI

Şermin Atak

İmza

TUTANAK

Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nün 13/04/2001 tarih vesayılı toplantısında oluşturulan jüri, Lisansüstü Öğretim Yönetmeliği'ninmaddesine göre Kamu Yönetimi anabilim dalı doktora öğrencisi Şermin Atak'ın, "Cumhuriyet Döneminde Liberal Hareketlerin Türkiye'nin Orman Politikasına Etkileri, İzmir İli Örneğinde Özel ve Kamu Ormanlarında Koruma-Kullanma Dengesi" konulu tezi incelenmiş ve aday 13/04/2001 tarihinde, saat.10.. 'da jüri önünde tez savunmasına alınmıştır.

Adayın kişisel çalışmaya dayanan tezini savunmasından sonra...90...dakikalık süre içinde gerek tez konusu, gerekse tezin dayanağı olan anabilim dallarından jüri üyelerince sorulan sorulara verilen cevaplar değerlendirilerek tezin ~~anabilim dalı~~ ^{anabilim dalı} olduğuna oy ~~Birliği~~ ^{Birliği} ile karar verildi.

BAŞKAN

Prof. Dr. Şermin Atak Karaman
H. H. H.

ÜYE

H. H. H.

ÜYE

Prof. Dr. Kerem Başol

ÖZET

Ekonomik alanda liberalleşmenin ön plana geçmesi ve pazar imkanlarının genişletilmesi benimsenip, desteklenirken üretim-tüketim faaliyetlerinde hızlı yayılma, doğal kaynakların kullanımında gözle görülür bir yok etme sürecini hızlandırmıştır. Ormanlar da bu tüketim yarışından büyük ölçüde etkilenmektedir. Bu nedenle liberal akımların öne çıkardığı doğal kaynakların kullanımında koruma-kullanma dengesi ve kamu-özel mülkiyet ilişkilerinin analizi ile ormanlarda mülkiyet konusu önem kazanmaktadır.

Cumhuriyet döneminde hızlı nüfus artışı, gerek kentsel gerekse kırsal nüfusun ormanlar üzerindeki baskısı, yangınlar ile populist yasal düzenlemeler ormanların nitelik ve nicelik olarak azalmasına sebep olmuştur. Ormansızlaşma sürecinin devam etmesi orman politikasının sorgulanması gereğini ortaya çıkarmıştır.

Ormansızlaşmaya tedbir olarak özel ve kamu ormancılığı, sivil toplum kuruluşları ormancılığı ile tarımsal ormancılık politikalarının teşvik edildiği görülmektedir. Türkiye’de merkezi yönetimin, özel ve kamu ormanların, ve tarımsal ormancılık çalışmalarının koruma-kullanma dengesinin sağlanması olgusunun alan çalışmaları ile incelenmesi ve değerlendirilmesi gerekmektedir.

Bu çalışmada liberal hareketlerin temel nitelikleri ve orman politikasına etkileri, uluslararası ve ulusal belgelere orman politikasının yansımaları ile liberal hareketlerin orman mevzuatına etkisi incelenmiştir. Konuyla ilgili olarak İzmir ili örneğinde özel ve kamu ormanları koruma-kullanma dengesi ile özel tarımsal ormancılık faaliyetleri açısından önemli bir örnek oluşturan Kozak Yaylası fıstıkçamında özel ağaçlandırma çalışmaları incelenmiş ve değerlendirilmiştir.

Sürdürülebilir ormancılık politikası ekonomik, ekolojik ve toplumsal anlamda dengeli bir politikanın izlenmesini gerektirir. Sürdürülebilir orman politikasında liberal etkiler, bireysel mülkiyet ve serbest girişimciliğe fırsat veren yaklaşımlar ile katılımcı bir anlayışla bireylerin, sivil toplum örgütlerinin ve toplulukların çabalarını, faaliyetlerini dikkate alan, karar mekanizmalarının içine çeken ve onlarla işbirliği yapan bir yönetim biçimini gerektirmektedir.

ABSTRACT

Globally growing movements of liberalization in economics, widespread application of market incentives and production-consumption activities have been inevitably resulted the exhausting process of the natural resources. One of the main affected natural resources is the forests. In this case the conservation-utilization balance, public-private possession relations' analysis, and ownership issues of forests have been major drawing attention subjects of national and international agendas.

The rapid growing population, pressures from the rural population, fires, and different legal arrangements on forests have been decreased the quality and the quantity of national forests in the era of Republic. However, present deforestation process requires the reexamining of the forest policy.

It is understood that public and private forestry, agricultural forestry, and Non Governmental Organizations' forest initiatives have been already encouraged to prevent deforestation process. Therefore, the central administration' policy of conservation-utilization balance, public and private forests and agricultural forests conservation-utilization balance patterns in Turkey need to be examined and evaluated.

In this study, the common characteristics of liberalization movements and the effects on the forest policy in accordance with the national and international arrangements have been examined. Kozak Region Izmir, also, has been evaluated from public-private and agricultural forestry activities, especially peanut pine afforestation and conservation-utilization balance views.

Sustainable Forestry Policy requires planning and implementation of well balanced economical, ecological and social related policies. It must be stated that the sustainability approaches of the subject necessitates supporting of free enterprises and governance process which took place in co-operative and collaborative senses among responsible multi actors.

YEMİN METNİ	
TUTANAK	
Y.Ö.K.DÖKÜMANTASYON MERKEZİ TEZ VERİ GİRİŞ FORMU	
ÖZET	
ABSTRACT	
İÇİNDEKİLER	
TABLolar	
GİRİŞ	1

İÇİNDEKİLER

BİRİNCİ BÖLÜM

LİBERAL HAREKETLERİN ORMAN POLİTİKASINA ETKİLERİ

I. LİBERALİZMİN TEMEL NİTELİKLERİ VE ORMAN KAYNAKLARININ SÜRDÜRÜLEBİLİRLİĞİ	6
A. LİBERALİZMİN TEMEL NİTELİKLERİ VE ORMAN KAYNAKLARI İLİŞKİSİ	6
1. Liberalizmin Temel Nitelikleri	6
2. Orman Kaynaklarının Mülkiyeti	10
B. ORMAN KAYNAKLARININ SÜRDÜRÜLEBİLİRLİĞİ	13
1. Orman Kaynaklarının Ekolojik Sistem İçindeki Yeri	13
2. Dünya'da Ormanların Mülkiyeti Ve Sürdürülebilirliği	14
II. ORMAN POLİTİKASINDA ULUSLARARASI ETKİLER	16
A. RİO ÖNCESİ	17
B. RİO ZİRVESİ	19
1. Rio Deklarasyonu	19
2. İklim Değişikliği Sözleşmesi	22
3. Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi	23
4. Orman Prensipleri Bildirgesi	24
5. Gündem 21	27
C. RİO SONRASI	29
1. Çölleşmeyle Mücadele Sözleşmesi	29
2. Bakanlar Toplantıları	31
3. Antalya Deklarasyonu	34
III. ORMAN POLİTİKASINDA KORUMA KULLANMA DENGESİNİN SAĞLANMASININDA LİBERAL ETKİLER	36

İKİNCİ BÖLÜM
TÜRKİYE'DE ORMANLARIN DURUMU VE ORMAN POLİTİKASINA
LİBERALİZM ETKİSİ

I. TÜRKİYE'DE ORMANLARA İLİŞKİN MEZUAT VE ORMAN YÖNETİMİ	39
A. TÜRKİYE'DE ORMANLARA İLİŞKİN MEVZUAT	39
1. Ormanlara İlişkin Mevzuatın Tarihsel Gelişimi	39
2. 1982 Anayasa'sına Göre Ormanların Mülkiyeti Ve Koruma Kullanma Dengesi	43
3. Orman Kanununa Göre Ormanların Korunması ve Kullanılması	44
4. Diğer Hukuki Düzenlemelere Göre Ormanların Mülkiyeti ve Koruma Kullanma Dengesi	55
B. ORMAN YÖNETİMİNİN GELİŞİMİ VE KORUMA KULLANMA DENGESİ	58
1. Orman Yönetiminin Gelişimi	59
2. Ormanların Koruma Kullanma Dengesinin Sağlanmasına Yönelik Faaliyetler	63
a. Orman Köylüleri ile ilgili faaliyetler	64
b. Orman Yönetiminin Sorunları	66
II. HÜKÜMET PROGRAMLARI VE KALKINMA PLANLARINDA KORUMA KULLANMA DENGESİ	68
A. HÜKÜMET PROGRAMLARINDA ORMANLARIN KORUNMASI VE KULLANILMASI	68
1. Planlı Döneme Kadar Hükümet Programları(1923-1963)	68
2. Planlı Dönemde Hükümet Programları (1963-2000)	70
a. 1963-1980 Dönemi	70
b. 1980-2000 Dönemi	72
B. KALKINMA PLANLARINDA ORMANLARIN KORUMA KULLANMA DENGESİ	75
1. Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1963-1967)	75
2. İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1968-1972)	76
3. Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı (1973-1977)	77
4. Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı (1979-1983)	77
5. Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1985-1989)	77
6. Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Planı (1990-1994)	78
7. Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1995-2000)	79
8. Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (2001-2005)	79
C. MERKEZİ YÖNETİM İLE YEREL YÖNETİMLERİN GÖREV PAYLAŞIMININ YENİDEN DÜZENLENMESİNE İLİŞKİN TASARI TASLAKLARI	80
1. Hazine Arazilerinin ve Devletin Hüküm İle Tasarrufu Altındaki Alanların Yerel Yönetimlere Devri	80
2. Ağaçlandırma, Erozyonla Mücadele ve Orman Yolları	82
3. Orman Ürünlerinden Elde Edilen Gelirden Yerel Yönetimlere Pay Ayrılması	83
4. Planlama	84

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
İZMİR İLİ ÖRNEĞİNDE ÖZEL VE KAMU ORMANLARINDA KORUMA-
KULLANMA DENGESİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ VE KOZAKTA TARIMSAL
ORMANCILIK FAALİYETLERİNİN ÖZEL ORMANCILIK FAALİYETLERİ
YÖNÜYLE DEĞERLENDİRİLMESİ

I. İZMİR İLİ ÖRNEĞİNDE ORMANLARIN KORUNMASI VE KULLANILMASI	87
A. İZMİR'İN ORMANLARININ DURUMU VE ORMAN KÖYLERİ	87
B. İZMİR'DE DEVLET ORMANLARINDA KORUMA KULLANMA DENGESİ	90
II. İZMİR İLİ ÖRNEĞİNDE ÖZEL VE KAMU ORMANLARINDA KORUMA-KULLANMA DENGESİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ	93
A. GERÇEK KİŞİLERE AİT ORMANLAR	93
1. Özel Orman Statüsü Devam Edenler	95
2. Özel Orman Statüsü İle İlgili Davası Devam Edenler	98
3. Özel Orman Statüsü Devam Etmeyenler	99
B. KAMU TÜZEL KİŞİLİKLERİNE AİT ORMANLARDA KORUMA-KULLANMA DENGESİ	103
1. Kamu Ormanı Statüsü Devam Edenler	105
2. Kamu Ormanı Statüsü İle İlgili Davası Devam Edenler	107
3. Kamu Ormanı Statüsü Devam Etmeyenler	110
C. ÖZEL VE KAMU ORMANLARINDA KORUMA KULLANMA DENGESİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ	111
III. KOZAK'TA TARIMSAL ORMANCILIK FAALİYETLERİNDEN FISTIKÇAMI AĞAÇLANDIRMASININ KORUMA KULLANMA DENGESİNİN SAĞLANMASI VE ÖZEL ORMANCILIK FAALİYETLERİ AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ	113
A. KOZAK YAYLASINDA TARIMSAL ORMANCILIK VE KORUMA-KULLANMA DENGESİ	114
B. ÖZEL AĞAÇLANDIRMADA FISTIKÇAMINA YÖNELME	119
1. Demografik Yapı	119
2. Ekonomik Yapı	124
3. Fıstıkçami Alanlarında Koruma Kullanma Faaliyeti	131
C. FISTIKÇAMI ÖZEL AĞAÇLANDIRMASININ ÖZEL ORMANCILIK FAALİYETLERİ AÇISINDAN KORUMA KULLANMA DENGESİ YÖNÜYLE DEĞERLENDİRİLMESİ	148
SONUÇ	153
KAYNAKÇA	160
EKLER	
I. KOZAK ANKET METNİ	
II. FOTOĞRAFLAR	
III. HARİTALAR	

TABLÖLAR

Tablo 1. Bölgelere Göre Dünya Ormanlarının Durumu	15
Tablo 2. İzmir’de Ormansızlaşma (1995-1999)	88
Tablo 3. 27/9/1999 Tarihine Kadar Gerçekleştirilen Özel Ağaçlandırma Faaliyeti	92
Tablo 4. 27/9/1999 Tarihine Kadar Gerçekleştirilmesi Düşünülen Özel Ağaçlandırma Faaliyeti	92
Tablo 5. Gerçek Kişilere Ait Özel Ormanlar ve Statüleri	95
Tablo 6. Kamu Kurum ve Kuruluşlarına Ait Özel Ormanlar ve Statüleri	105
Tablo 7. Anketin Uygulandığı Köyler	119
Tablo 8. Yaş Dağılımı	120
Tablo 9. Cinsiyet Dağılımı	120
Tablo 10. Medeni Durum	120
Tablo 11 Eğitim Durumu	121
Tablo 12. Aile Reisi Olma Durumu	121
Tablo 13. Ailede Çalışan Sayısı	121
Tablo 14. Köye Göç Durumu	122
Tablo 15. Köyden Göç Durumu	123
Tablo 16 Kozakta Ekonomik Faaliyetler	124
Tablo 17 Ekonomik Faaliyetlerin Dağılımı	125
Tablo 18. Tarım ve Hayvancılık Faaliyetinin Bir Arada Sürdürülmesi	125
Tablo 19 Tarımsal Faaliyetlerin Alanı	126
Tablo 20 Hayvan Sayısı	128
Tablo 21. Tarım Dışı Ekonomik Faaliyetler	129
Tablo 22. Yıllık Gelir Miktarı (TL.)	130
Tablo 23. Ekonomik Faaliyetlerinin Gelirlerindeki Payı	130
Tablo 24. Mülkiyet Durumu	131
Tablo 25. Fıstıkçılık Faaliyetini Sürdürme Nedeni	132
Tablo 26. Fıstıkçamları Dikimi	132
Tablo 27. Fıstık Çamlarından Ürün Alma Durumu	133
Tablo 28. Özel Ağaçlandırma Talebi	134
Tablo 29. Özel Ağaçlandırma Talep Edilen Arazi Türü	134
Tablo 30. Özel Ağaçlandırma Talebinin Aşaması	135
Tablo 31. Köy Tüzel Kişiliği Olarak Özel Ağaçlandırma Talebinde Bulunma	135

Tablo 32. Köyde Fıstık Talebi Aşaması	136
Tablo 33. Gerçek ve Tüzel Kişilerin Özel Ağaçlandırma Faaliyetini Destekleme Durumu	136
Tablo 34. Fıstıkçamında Özel Ağaçlandırmayı Destekleme Nedeni	137
Tablo 35. Fıstıkçamında Özel Ağaçlandırmayı Desteklememe Nedeni	137
Tablo 36. Fıstıkçamına Yönelmenin Ekonomik Etkisi	138
Tablo 37. Zarar Ortaya Çıktığında Fıstıklığı Değerlendirme Biçimi	138
Tablo 38. Orman Kanununa Göre Sahipli Arazideki Fıstık Çamları	139
Tablo 39. Orman Kanununa Göre Fıstıkçamı ile Ağaçlandırılan Devlet Arazileri	139
Tablo 40. Fıstıkçamı Ağaçlandırması Konusunda Bilgilenme İsteği	139
Tablo 41. Fıstıkçamı Ağaçlandırması Konusunda Bilgilenme İsteği	140
Tablo 42.Orman İdaresi ile İş Durumu	141
Tablo 43.Orman İdaresi ile İşin Konusu	141
Tablo 44. Orman İdaresinin İşlerine Yardımcı Olma Durumu	142
Tablo 45. Ormanların Korunması Sorunu	143
Tablo 46. Orman Korumasında Etkinlik ve Düzenlilik Karşılaştırması	143
Tablo 47. Kooperatif Üyeliği	144
Tablo 48. Kooperatif Üyeliği Değerlendirilmesi	145
Tablo 49. Fıstıkçılık ile ilgili Sorun Durumu	146
Tablo 50. Fıstıkçılıktaki En Önemli Sorun	146

GİRİŞ

Liberalizm; doğal haklar, özgürlük, doğal düzen, pazar ekonomisi, bireycilik, bireysel mülkiyet, devletin sınırlılığı, özel yaşam, gönüllü işbirliği, barış, adalet gibi kavramları ve bu kavramları kapsayan kurumları öne çıkarmaktadır. Kalkınmış ülkelerde liberal ağırlıklı politikalar sürdürülmekte; kalkınmakta olan ülkeler de politik tercihlerini liberalleşmeden yana kullanmaktadır. Küreselleşme sürecinde kalkınmış ülkelerin liberal politikaları, kalkınmakta olan ülkelerde liberal hareketler olarak yansımış ve politikaları etkilemeye başlamıştır.

Buna bağlı olarak Türkiye’de liberal hareketlerin orman politikasına etkilerinin belli bir süreç dahilinde incelenmesi ve alan çalışmalarının gerçekleştirilmesi önem taşımaktadır. Ormanların müdahale olmadığı sürece kendi kendini yenileyebilmesi, ormanlar üzerindeki etkilerin sorgulanması gereğini ortaya çıkarmaktadır. Ormanlaştırma çalışmalarının uzun vadeli olumlu etkisi düşünüldüğünde, ormansızlaşmanın önlenmesinin kısa ve orta vadede çözüm getirirken maliyeti daha az olan tedbir olarak görülmektedir.

Türkiye ormanlarının %1’i özel ve kamu mülkiyetinde bulunmakta bununla beraber özel ve kamu ormancılığını teşvik eden politikalar son dönemlerde artış göstermektedir.

Çalışmanın amacı: Liberal hareketlerin orman politikasına etkilerinin irdelenmesi, Türkiye’de ormanlara ilişkin mevzuatın ve politikaların koruma-kullanma dengesinin sağlanması yoluyla incelenmesi ve iki alan çalışmasıyla uygulamaları İzmir örnekleminde araştırılmasıdır.

Çalışma üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde, liberalizmin temel nitelikleri ve orman politikasına etkileri üzerinde durulmuştur. Literatür incelemesine dayanan bu bölümde, özellikle liberalizm ve orman kaynakları ilişkisi ile birlikte sürdürülebilir orman politikasının gelişimi dikkate alınmıştır.

İkinci bölümde, Türkiye’de ormanların durumu ve orman politikasına liberalizm etkisi hukuki düzenlemeler, orman yönetimi, ormanların koruma ve kullanılmasına yönelik çalışmalar yönüyle incelenmiştir. Özellikle hükümet programları, kalkınma planları, merkezi yönetim ve mahalli idareler reform

alışmalarının tamamının incelenmesi orman politikasındaki yaklaşımların sergilenmesi açısından önem taşımaktadır.

Bu yönü ile ikinci bölüm literatür incelemesi, mevzuatın incelenmesi ve hükümet programları, kalkınma planları ve mahalli idareler reform tasarıları gibi politikaya yön veren belgelerin incelenmesi ve "Orman Yönetiminin" merkez birimlerinin verilerinin koruma-kullanma dengesinin sağlanması yönüyle incelenmesi ile tamamlanmıştır. Orman Bakanlığı, Dış İlişkiler Şube Müdürlüğü, Personel Şube Müdürlüğü, Araştırma Müdürlüğü, Program Bütçe Şub Müdürlüğü, Orman Genel Müdürlüğünde ise Özel Ağaçlandırma Şube Müdürlüğü, APK ile görüşmeler yapılmış bilgi ve verilerinden yararlanılmıştır.

Üçüncü Bölüm İzmir ili örneğinde, Orman Bakanlığı'nın Taşra Yönetiminin yaptığı çalışmalar ve İzmir ormanlarının durumu ile özel ve kamu ormanların koruma-kullanma dengesinin sağlanması çalışmalarını incelemeyi hedeflemiştir. Özel ve kamu ormanları ve Kozak Yaylasında tarımsal ormancılık faaliyetleri ve fıstıkçamında özel ağaçlandırma konularında alan çalışması uygulanmıştır.

İzmir'de Orman Bakanlığı taşra yönetiminin çalışmaları Orman Bölge Müdürlüğü 1993-1999 arasındaki yıllık çalışma raporları ve ilgili birimlerden alınan verilerle belirlenmeye çalışılmıştır. Buna bağlı olarak İzmir Orman Bölge Müdürlüğü, Silvikültür ve Ağaçlandırma Müdürlüğü, Planlama Programlama Şube Müdürlüğü, Basın ve Halkla İlişkiler Müdürlüğü, Kadastro ve Mülkiyet Şube Müdürlüğü, Ege Orman Araştırma Müdürlüğü, Özel Ağaçlandırma Baş Mühendisliği, Planlama Programlama Şube Müdürlüğü yetkilileri ile görüşülmüş bilgi ve belgelerinden yararlanılmıştır.

İzmir ili özel ve kamu ormanları araştırılmış ve özel ve kamu ormanları ile ilgili olarak Kadastro ve Mülkiyet Şube Müdürlüğünde dosya incelemeleri yapılmıştır. Bununla beraber İzmir'in Bergama İlçesi ve Kozak Yaylası köylerindeki tarımsal ormancılık faaliyetleri açısından fıstıkçamında özel ağaçlandırmaya yönelik isteklilik ve yaklaşımların tespit edilmesine yönelik bir anket uygulanmıştır. Ayrıca Kozak Yaylasının sosyoekonomik yapısını yansıtan kurumsal bilgi ve belgeleri incelenmiştir.

Bu çalışmanın hazırlanmasında tarımsal ormancılık konusundaki diğer alan çalışmaları da incelenmiştir. Bergama Orman İşletme Müdürlüğü ve Kozak İşletme Şefliğinin verileri, haritalarından yararlanılmıştır. Alan çalışmasında Kozak Yaylasının üçlü sosyoekonomik yapısını yansıtacak 7 köy seçilmiş ve nüfus verileri dikkate alınarak toplam 97 hanede anket uygulanmıştır.

Orman Bölge Müdürlüğü Kadastro Şubesi'nin özel ağaçlandırmaya yönelik arazi çalışmaları ile Bergama Orman İşletme Şefliği ve Kozak İşletme Şefliğinin arazi çalışmalarına katılmak suretiyle araziye yönelik çalışmalar tamamlanmıştır. Kozak Yaylası'na yönelik çalışmalar 1997 yılında başlamış ve ancak anket çalışmasının uygulanması 1999 yılında gerçekleşmiştir. Çalışma ile Orman Köylerinden sahipli arazide ve köy tüzel kişilerinin arazilerindeki çam fıstığı üretimi ve fıstıkçamı ağaçlandırmasının özel ormancılık faaliyetlerine yol göstermesi açısından değerlendirilmesi amaçlanmıştır.

Anket çalışması ile Kozak Yaylası'nın sosyoekonomik yapısını, mülkiyet yapısı ve köylülerin özel fıstıkçamı ağaçlandırması konusunda görüşleri, ihtiyaçları ile ilgili doğrudan bilgi almayı hedeflenmiştir.

Anketin değerlendirilmesinde, SPSS(Sosyal Bilimler İstatistik Programı) kullanılmıştır. Açık uçlu sorular ve alan büyüklüklerine ilişkin sorular da kodlanarak; 109 kolon X 97 anket formu = 10.573 veri bilgisayara girilmiştir.

Kolon sayısı kadar frekans değerler alınmış ve birleştirilerek tablolar oluşturulmuştur. Tüm soruların köylere göre ikili çapraz ilişkiler ve sürdürülen ekonomik faaliyetler, gelir elde etme durumu, özel ağaçlandırma, mülkiyet ile ilgili üçlü çapraz ilişkiler değerlendirilmiştir. Sosyoekonomik özellikler ve özel ağaçlandırmanın, mülkiyet ilişkileri dikkate alınarak ormanların koruma-kullanma dengesine etkileri konusu değerlendirilmiştir.

Dünyadaki liberal sürecin orman politikasına yön verdiği görülmektedir. Türkiye de orman politikası uluslararası gelişmelerin etkisine paralel olarak liberal nitelikler taşıyan orman politikalarını uygulamaya yönelmektedir. Bununla özel sektörün yeterince gelişmemiş ve özel sektöre destek verecek ya da denetleyecek kurumsal yapının yeterince kurumsallaşmamış olması bu sektörün uygulamalarının takibini zorlaştırmaktadır.

Bununla beraber özel ve kamu ormancılığının karşı karşıya bulunduğu zorlukların pek çoğu, özel tarımsal ormancılık faaliyetlerinde yaşanmamaktadır. Bu nedenle bu iki uygulamanın bundan sonra birlikte değerlendirilmesi gerekmektedir.

BİRİNCİ BÖLÜM

LİBERAL HAREKETLERİN ORMAN POLİTİKASINA ETKİLERİ

Liberalizm her alanda bireysel özgürlüğü ve kişisel davranışların serbest bırakılmasını savunan akım olup¹, İspanyolca'dan türetilmiş bir kelimedir. 19.yüzyılın başında siyasal terminolojiye girmiştir. İngiltere'de önceleri ulusal olmayan politikaları ifade etmek amacıyla kötüleyici-suçlayıcı bir anlamda kullanılmıştır. Ekonomik bir doktrin olarak ele alındığında bile, yine olumsuz bir yaklaşımla, "laissez faire kapitalizmi" bırakınız yapsınlar yaptırımı ile özdeşleştirilmektedir.² Liberal düşünürlerin görüşleri incelendiğinde klasik liberalizm doğal hukuk, doğal haklar, özgürlük, doğal düzen, pazar ekonomisi, bireycilik, mülkiyet, devletin sınırlılığı, özel yaşam, gönüllü işbirliği, adalet gibi kavramlar ve kurumlar öne çıkmaktadır³. Liberalizmin temel ilkeleri bu kavramları kapsayacak biçimde oluşmuştur.

Liberalizm kalkınmış olan ülkelerde uygulanmaktadır. Kalkınmakta olan ülkeler de liberalizmi uygulamaya yönelik politikalar izlemektedir. Ancak kalkınmakta olan ülkelerde liberalizmin temel niteliklerinin uygulanmasını kısıtlayıcı şartlar bulunmaktadır. Buna bağlı olarak kalkınmakta olan ülkelerdeki uygulamalar yalnızca liberal hareketler niteliğini taşımaktadır.

Liberal hareketlerin orman politikasına etkilerinin incelenmesi için öncelikle, liberalizmin temel nitelikleri ve orman kaynaklarının sürdürülebilirliğinin ve orman politikasında liberal nitelikler taşıyan uluslararası etkilerin incelenmesi gerekmektedir.

¹ Orhan Hançerlioğlu(1999); **Ekonomi Sözlüğü**, Büyük Fikir Kitapları Dizisi, No:15, Remzi Kitabevi, 8.Baskı, İstanbul, s.259.

² Atilla Yayla (1992); **Liberalizm**, Bilimsel Teknik Eserler Dizisi No:20, Turhan Kitabevi, Ankara, s.13-14.

³ a.g.e., s.137.

Günümüzde kalkınmakta olan ülkelerde orman politikasında koruma-kullanma dengesinin sağlanması uluslararası gelişmelerin orman politikasına yansımalarına bağlı olmaktadır.

I. LİBERALİZMİN TEMEL NİTELİKLERİ VE ORMAN KAYNAKLARININ SÜRDÜRÜLEBİLİRLİĞİ

Liberalizmin kanunun hakimiyeti, özel mülkiyet, serbest girişimcilik, devletin sınırlılığı, gönüllülük, yerinden yönetime ağırlık verme gibi temel nitelikler taşımaktadır. Orman kaynaklarının sürdürülebilir kullanımında özel mülkiyet ve bireysel yarara uygun belirli bir kanuni düzen içinde hareket etmenin iyi bir tercih olduğu görüşlerinin yanında, sürdürülebilir ormancılığın sağlanmasında bu ilkelerden hareket etmenin uygun olmadığı konusunda görüşler de bulunmaktadır.⁴ Ancak bu görüşlerin desteklenmesi ya da reddedilmesi, kalkınmakta olan ülkelerde liberal etkilerin politikalara yansımalarına etki etmemektedir.

A.LİBERALİZMİN TEMEL NİTELİKLERİ VE ORMAN KAYNAKLARI İLİŞKİSİ

Küreselleşme süreci ile birlikte liberal etkiler liberal hareketlere neden olmakta, pazar ekonomisi gelişmektedir. ⁵ Bu süreç dahilinde orman politikası da bundan etkilenmektedir. Buna göre liberalizmin temel nitelikleri ile orman kaynaklarının sürdürülebilirliği ilişkisinin nasıl kurulduğunun belirlenmesi önem taşımaktadır.

1.Liberalizmin Temel Nitelikleri

Liberalizmin temel ilkeleri içinde kanunun hakimiyeti ilkesi, liberalizm kuralları olduğunu, bu kuralların değişmez ve dogmatik bir görüş olmadığını, bir

⁴ Bkz. Ormancılıkta liberal görüşü destekleyen Terry L.Anderson(1996); **Serbest Piyasa ve Çevrecilik**, Çv.Vural Fuat Savaş, Liberal Düşünce Topluluğu Yayınları, No:5, Ankara., Yalnızca orman ürünleri ile ilgili işlerin serbest piyasa şartlarında oluşabilmesi görüşünü destekleyenler için Bkz. **Ormancılıkta Özelleştirme Ön Çalışma Grubu Raporları**, 1.Ormancılık Şurası Raporları, Cilt 3, Orman Bakanlığı Yayınları, Seri No:13, Yayın No:006, s.401-497.

⁵ Gencay Şaylan(1994); **Değişim Küreselleşme ve Devletin Yeni İşlevi**, İmge Kitabevi Yayınları No:104, Ankara, s.214-219.

defaya mahsus olmak üzere tespit edilmiş sabit kuralları olmadığının⁶, dolayısıyla günün şartlarına göre liberalizmin geliştirilebileceğini ifade etmektedir.

Liberalizmin diğer temel niteliği özel mülkiyettir. Liberal eylemlerin gerçekleşebilmesi için düzeninin gelişmesi gerçekleşmesi özel mülkiyetin sağlanması gerekmektedir⁷. Buna göre kamusal ihtiyaçların sadece kamu tarafından karşılanması ve bireylerin kamusal amaçlara vakfetmeye istekli oldukları bütün araçların hükümetin denetimi altında olması özgür bir toplumun temel ilkelerine aykırı düştüğü belirtilmektedir.

Bireysel çıkarları olanların bir araya gelmesi, bir grup çıkarı oluşturmaları ve bu çıkar için örgütlenmesi gerekmektedir. Bu biçimdeki örgütlenmeler gönüllü örgütlenmeler niteliğini taşımaktadırlar. Gönüllü örgütlerin grup çıkarları için mücadele ettikleri ve yalnızca kişilerin bireysel çıkarlarına yönelik faaliyetlerini engelledikleri görülmektedir⁸. Gönüllü örgütlerin kendi üyelerinin çıkarları için tekelci haklar ileri sürmedikleri görülmektedir. Bu nedenle liberalizme göre, devletin dışındaki gönüllü örgütlerin varlığı ve bu örgütlerin faaliyetleri gereklidir. Ancak devlet kurumlarına göre bireysel olsa da gönüllü gruplara üye olan bireylerin grup içi faaliyetleri açısından bireysel olmayan bir nitelik taşımaktadır.

Liberalizme göre devletin görevleri minimum düzeyde olmalıdır. Adam Smith'ten Friedrich A. Hayek'e pek çok liberal düşünür, devlete değişen boyutlarda ve ölçülerde görevler yüklemişlerdir. Liberalizme bilimsel nitelik kazandıran Adam Smith bireylerin sermayelerini kendilerine en çok kar getirecek biçimde kullandıklarını, bu nedenle kamu yararının nasıl sağlanacağını düşünmediklerini, ancak bireysel yararların sağlanmasının toplumsal yararın sağlanmasına hizmet ettiği görüşündedir. Buna göre devletin, ekonomik alana karışmaması ve kişisel çıkarları serbest bırakması gerekmektedir.

Smith'e göre devletin tek görevi mülkiyet hakkının korunması olmalıdır. Ancak bunun dışında bazı liberal düşünürler devletin bazı fonksiyonları

6 Friedrich A. Hayek(1995); *Kölelik Yolu*, Çv.Turhan Feyzioğlu-Yıldırım Arsan, İberal Düşünce Topluluğu, Ankara, s.18.

7 Friedrich A. Hayek(1996); *Hukuk, Yasama ve Özgürlük*, Çv.Atilla Yayla, Cilt: 1, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, s.182.

8 Friedrich A. Hayek(1995); *Kanun, Yasama Faaliyeti ve Özgürlük*, Çv.Mustafa Erdoğan, Cilt II, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, s.198-199.

üstlenmesi gerektiğini kabul etmektedir⁹. Liberal düşüncenin temel niteliklerinde devletin gücünü sınırlamaya yönelik faaliyetlerin kamusal amaçları korunmaya yönelik olduğu görüşü hakimdir. Kamusal işler devlet tekeline bırakılamayacak kadar önem taşımaktadır.

Buna bağlı olarak, kamusal işleri yürüten devletin dışında gönüllü örgütler desteklenmelidir. Bu yaklaşım devletin büyümesinin ortaya çıkardığı sorunlardan kurtulmayı sağlayacaktır. Ayrıca, yerinden yönetim anlayışının geliştirilmesi, özelleştirme, gönüllü kuruluşların aktif rol üstlenmeleri gerekmektedir.

Liberalizmin temel niteliklerine göre özel girişimcilik desteklenmelidir. Toplumda çok az bir kesimin menfaatine olan hizmetler, özel girişimci tarafından karlı görülüyorsa gerçekleştirilemez. Bu durumda kamu yönetimi gönüllü kuruluşların, özel girişimcilerin istek ve ihtiyaçlarının da dikkate alındığı bir düzenlemeye yönelmelidir. Özel girişimcilerin zamanla büyük toplulukların ihtiyaçlarını karşılayacak mal ve hizmetleri sunarken, çok kar getirmeyen, prestij getiren işlere yönelik faaliyetlerde bulundukları görülmektedir. Bu gruplar bu hizmetleri yerine getirmek ile pazar paylarını genişletmek isterler.

Ortak mal ve hizmetlerin sağlanmasında yeterli bir düzenleme için, görevin büyük ölçüde mahalli ve bölgesel yetkililerin sorumluluğuna verilmesi gerekmektedir¹⁰. Devletçe yürütülen işler için yararlı olmaktan çıkması sonucunda, artık devlet tarafından yerine getirilmemeli ya da devlete ait olmayan kuruluşların daha iyi yerine getirecekleri görevler hiçbir zaman devlet tarafından yerine getirilmemelidir.¹¹ Bu durumda özel teşebbüs, yerel yönetimler ya da gönüllü kuruluşların kamusal hizmeti yerine getirmeye yönelik faaliyetlerine izin verilmelidir.

Piyasanın her zaman eşitlikçi olmaması, sosyal adaletin sağlanması için yeniden dağıtım ilkesini gerekli kılmaktadır. Bu durum liberalizmin temel niteliklerine aykırı düşmektedir. Bununla beraber kamunun bireylerin piyasa sistemine tamamen katılımının sağlanmasına ilişkin sorumluluk almaları ve bir

⁹ Yayla s.176, Hançerlioğlu, s.256.

¹⁰ Friedrich A. Hayek(1997); **Hukuk, Yasama ve Özgürlük Cilt III**, Çev:Mehmet Öz, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Genel Yayın No: 357, Sosyal Felsefi Eserler Dizisi: 44, s.71.

süre desteklemeleri, mülkiyet haklarının yeniden dağıtılmasına gerektirebilir¹². Bu da sisteme geçişin sağlanmasında müdahaleci bir yapıyı en azından başlangıç itibarı ile kabul eden bir yapılanmayı öngörmektedir.

Bugün devletin, yeni yönetim anlayışı ile birlikte kalkınmış bir toplumda kişilerin beklediği hizmetlerden piyasa tarafından sağlanamayanların devlet tarafından sağlanması gerekmektedir. Hizmetler yapılması için vergilendirme yoluyla para toplanmasında devletin güç/zor kullanmasının tartışılmaz olarak kabul edilmesidir¹³. Buna göre geçiş aşamasında devletin vergilendirme yoluyla zor kullanması kaçınılmaz bir yöntem olarak görülmektedir.

Liberalizmin temel nitelikleri içinde en önemlisi bireysel mülkiyet kavramıdır. Buna bağlı olarak mülkiyet hakkının ve liberalizmde bireysel mülkiyetin niteliklerinin belirlenmesi gerekmektedir. Mülkiyet hakkı konusundaki görüşlerde liberal düşünürlerden Locke'un görüşleri temel kabul edilmektedir. Buna göre; yaşam, hürriyet ve mülkiyet hakları iç içe olup mülkiyet hakkının kaynağı insanın yaratılışında bulunmakta ve bütün insanlığın ortak malı olan varlıklardan kimsenin mülkiyetine girmemiş olanlara emek harcanırsa bunlara sahip olmaya hak kazanılmaktadır¹⁴. Buna göre Tanrı kaynaklı mülkiyet hakkı emekle bireysel mülkiyet dönüşebilmektedir.

Locke göre mülkiyet dar ve geniş anlamda olmak üzere iki şekilde kullanılır. Dar anlamda mülkiyet, günlük dildeki nesnelere sahip oluş durumudur. Geniş anlamda mülkiyet ise dar anlamdaki mülkiyet haklarını da kapsamakta ve yaşam özgürlüğünü de ifade etmektedir¹⁵. Mülkiyetin dar anlamından ziyade geniş anlamının kullanılması giderek yaygınlık kazanmaktadır.

Bununla beraber liberalizmin temel nitelikleri açısından korunmasında kalkınmış ülkelerde, modern toplumlarda, bireyi zorlamaya karşı koruyan temel şartların gerçekleştirilmesi için mülk sahibi olmaktan çok, bireyin amaçlarını gerçekleştirebilmesi için maddi araçların denetiminin tek bir kişinin elinde

¹¹ Peter F.Druker(1993), **Yeni Gerçekler**, İş Bankası Kültür Yayınları,, No:315, 3.Baskı, Ankara, s.68-70.

¹² Andrew Gamble(1997); "Hayek ve Sol", **Liberal Düşünce**, Sayı:6, s.(23-31), s.28.

¹³ Hayek(1997), s.65.

¹⁴ Yayla,(1992); s.37

¹⁵ a.g.e., s.181.

olmaması önem taşımaktadır¹⁶. Bu sisteme göre hiç mülkiyeti olmayan bir bireylerin de bireysel mülkiyete sahip olanlar gibi mal ve hizmetler üzerinde tasarruf hakkına sahip olabilmeleri sağlanmalıdır.

Liberalizmin temel nitelikleri içinde yer alan bireysel ya da topluluk mülkiyetinin orman kaynaklarının mülkiyeti açısından incelenmesi gerekmektedir. Buna göre öncelikle mülkiyetin hakkının kapsamı, doğuşu ve orman kaynakları ilişkisinin kurulması gerekmektedir.

2. Orman Kaynaklarının Mülkiyeti

Orman kaynaklarının mülkiyeti konusunun açıklanması, öncelikle mülkiyet kavramının kapsamı ile ilgidir. Roma Hukukunda mülkiyet "saltık"(mutlak) bir hak niteliğini kazanmış, kullanma, yararlanma, tasarruf yönünden malikin(iyenin) yetkileri hemen hemen sınırsız olarak kabul edilmiştir.¹⁷ Buna göre mülkiyet, iyi ya da kötü bir biçimde sahip olunanları koruma-kullanma, hatta yok etme hakkını içermektedir.

Mülkiyet, mülk sahibi olmak anlamına gelmektedir. Mülk Arapça isim kökünden gelir ve günümüzde ev, dükkan, arazi gibi taşınmaz mallar için kullanılır¹⁸. Çıkış noktası dini kaynaklı olan mülkiyet kavramı toplumların yaşam biçimlerini belirleyen önemli bir faktör olmuştur.

Özel mülkiyet kavramının gelişimi ise Kabil'in kardeşi Habil'i öldürmesi olayına bağlamakta, Yahudilik döneminden beri önemli hale geldiği açıklanmaktadır. Ancak, Hristiyanlık ile birlikte İncil'deki bazı hükümlerden fazla mülk sahibi olmanın insanları Tanrıdan uzaklaştıracağına ve bir takım hırsların Hristiyanlık açısından uygun olmadığı ve paylaşmanın önemi vurgulanmıştır. Katolik Kilisesi feodal sistemle iç içe geçmiş olduğu için, dünyanın insanların ortak kullanımı için yaratıldığı fikirlerini insanlara ulaştırmışlardır.¹⁹ Mülkiyet

¹⁶ Engin Yıldırım(1998), Mehmet Duman, "Kapitalizm, Piyasa, Ahlak", **Siyasette Ve Yönetimde Etik**, Sakarya Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Adapazarı, s.291.

¹⁷ Sönmez(1996), M.Tuluhi, **Toprak Mülkiyeti Açıklamalı Sözlük**, Haber Reklam Yayıncılık ve Tic. A.Ş., Ankara, s.149.

¹⁸ Ferit Develioğlu(1993), **Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lugat**, 11.Baskı, Aydın Kitabevi Yayınları, Ankara, s.720.

¹⁹ Felicien Challeye(1994), **Mülkiyetin Tarihi**, Çv.Arif Kızıntıoğlu, Düşünen Adam Yayınları, İstanbul, s.60-69.

Arapça'da "mülk" sözcüğünden türemiştir. Arapça'da "mülk" hüküm ile bir şeyin zaptı ve tasarrufu olarak tanımlanmaktadır. "Azim", "azamet", "şevket", "saltanat" anlamlarını ifade etmektedir. "Melik" mülke sahip olan, yani "hükümdar anlamına gelmektedir. Mülk, malik, meleke kelimelerin Arapça "m-l-k" kökünden geldiği ve bu kökten çıkan bütün kelimelerde güç, kuvvet, iktidar anlamının bulunduğu görülmektedir. Mülkiyet ile egemenlik kavramları arasında oldukça sıkı ve yakın bir ilişki bulunduğunu göstermektedir."²⁰ Buna göre mülkiyet konusu toplumların yaşamlarında önemli bir yer tutmuştur.

İktisadi anlamda mülkiyet ise insanın üretim koşulları ile ilişkisini dile getirmektedir²¹. Özel mülkiyet kişisel sahip olma kavramını dile getirmekte ve toplumsal mülkiyet ve devlet mülkiyeti deyimlerinin karşısında kullanılmaktadır²². Mülkiyet bireysel olabileceği gibi gruba ya da topluluğa ait olan kolektif mülkiyet biçiminde olabilmektedir. Mülkiyet içinde en önemli olan mülkiyet biçimi toprak mülkiyetidir. Toprak mülkiyeti toplumların yaşam biçimlerini ve sistemlerini etkilemektedir.

Toprağın mülkiyeti, çıplak mülkiyeti ve toprağın üzerindeki kaynakların mülkiyeti toplumsal yapı içinde her zaman önemli olduğu ancak yerleşik hayata geçince daha fazla önem kazandığı görülmektedir. Tarihsel süreç içinde doğa koşullarına bağımlı olarak yaşayan göçebelerin, otlak olarak kullandıkları topraklar üzerinde otlak "kullanım hakkı"na sahip oldukları görülmektedir. Doğadaki değişikliklerin göçe zorlaması ile Maverünnahr'e gelen Türkler bölgenin step tipi hayvancılığa izin vermemesi nedeni ile yerleşik yaşama geçmiş²³ ve İslam ülkelerinden etkilenmişlerdir.

Buna göre, özel toprak mülkiyetinin de toprak mülkiyetinin ilk biçimi olduğu belirtilmektedir²⁴. Selçuklu Devleti'nin kuruluşu ile devlet sistemi olarak kabul edilebilecek ikta sistemini uygulamıştır. Bu sistem, mir'i toprak rejiminin temellerini oluşturmaktadır.

²⁰ Sönmez, s.148.

²¹ Hançerlioğlu, s.288.

²² a.g.e., s.317-318.

²³ Mehmet Ali Kılıçbay, *Feodalite ve Klasik Dönem Osmanlı Üretim Tarzı*, Teori Yayınları, 1985, Ankara, s.247-253.

²⁴ Hançerlioğlu, s.316.

Osmanlı Devleti de mir'î arazi sistemini uygulamıştır. Bu sistemde, topraklar tapulu arazi ve mukataalı arazi olmak üzere iki kategoriye ayrılmaktadır. Tapulu arazi, köylü aile birliklerine tapu rejimi denilen özel bir sistemle verilen arazidir. Satılamaz, hibe edilemez ve vakf edilemez. Babadan oğula bir işletme birliği olarak geçmektedir. Mukataalı arazide ise, Devlet tapuya vermediği araziye kira karşılığı şahıslara ihale eder. Bu kişiler köylü olabileceği gibi, şehirli, esnaf, hatta asker de olabilirler.²⁵ Mukataalı arazi olarak isimlendirilmemiş olsa bile bu statüdeki kişilerin "ortakçı kullar"²⁶ olarak adlandırıldıkları ve reayadan daha düşük bir statüye sahip oldukları görülmektedir.

Miri arazi, devletin mutlak mülkiyet hakkını elinde tuttuğu, tarla olarak kullanılan arazileri kapsamaktadır. Buna göre bağlar ve bahçeler miri araziden sayılmamaktadır. Osmanlı Kanunnamelerinde tarlanın, bağ ve bahçe haline getirilemeyeceği ve mülk edinilemeyeceği belirtilmiştir²⁷. Arazi Kanunu'ndan önce ve sonra miri topraklar üzerinde köylüye tanınan tasarruf hakkı, günümüzde mülkiyeti sadece bir yetkiler manzumesi değil aynı zamanda ödevler de ihtiva eden bir hak ve hukuki durum kabul eden anlayışa uygun düşmektedir.²⁸ Bugün mülkiyet hakkının toplum yararına aykırı kullanılamayacağı belirtilmektedir.

Ormanların mülkiyeti toprağı ile birlikte önem taşımaktadır. Ormanlar kamu malları içinde yer alan sahipsiz mallardandır. Orman kaynaklarının beslenme, barınma ve ısınma konusundaki yararlarının yanında fonksiyonel özelliklerinin önem kazanması ve ormansızlaşma süreci ormanların mülkiyetini daha önemli hale getirmiştir. Liberalizmin kurucusu Adam Smith(1723-1790) "Ulusların Zenginliği" adlı kitabında serbest piyasa, bireysel mülkiyetin önem kazanması²⁹ konularını açıklarken anlatımını ormanlar üzerine kurgulamıştır. Buna göre, insanlar ormanlardan serbestçe yararlanmaktadırlar. Ancak tarımın ilerlemesi ormanların tarla olarak açılmasını, hayvanların çoğalmasını ortaya çıkarmaktadır. Ormanlardan serbest biçimde yararlanma, ormansızlaşma

²⁵ Halil İnalçık, "Köy ve Köylü İmparatorluk", *Osmanlı İmparatorluğu Toplum ve Ekonomi*, Eren Yayıncılık İkinci Baskı 1996, İstanbul, s.3-5.

²⁶ Suat Aksoy(1971); *100 Soruda Toprak Meselesi*, Gerçek Yayınevi, İkinci Baskı, İstanbul, s.41.

²⁷ Sencer Divitçioğlu, *Asya Üretim Tarzı ve Osmanlı Toplumunu*, Sermet Matbaası, 1981, Kırklareli, s.45.

²⁸ Halil Cin, *Miri Arazi ve Bu Arazinin Özel Mülkiyete Dönüşümü*, Selçuk Üniversitesi Yayınları:27, İkinci Baskı, 1987, Konya, s.351.

²⁹ Adam Smith(1997), *Ulusların Zenginliği*, Çv.Ayşe Yunus-Mehmet Bakırcı, Alan Yayıncılık, İkinci Baskı, İstanbul, s. 142-143.

sürecine neden olabilmektedir. Smith iki yüzyıl içinde ormanların yok olması sonucu ile karşılaşılacağını ve odunların tekrar değer kazanması ile insanların daha karlı olduğu tarım arazilerini ağaçlandırmaya yöneleceklerini ifade etmiştir.

Adam Smith'in ormansızlaşmaya ilişkin görüşleri büyük ölçüde doğrulanmıştır. Bununla beraber, ormanların tamamen yok olması gerçekleşmemiş olsa da ormansızlaşmanın olumsuz etkilerinin önlenmesi için sürdürülebilir orman politikasının geliştirilmesi yönelik ilkeler ve politikalar uluslararası alanda önem kazanmıştır. Buna göre, ormanların fonksiyonel yararları da önem taşımaktadır. Orman kaynaklarının sürdürülebilirliği, orman kaynaklarının ekolojik sistem içindeki yerinin belirlenmesi ve Dünya'daki ormansızlaşma ve ormanlaştırma çalışmalarının incelenmesini gerektirmektedir.

B. ORMAN KAYNAKLARININ SÜRDÜRÜLEBİLİRLİĞİ

Orman kaynaklarının sürdürülebilirliği, orman kaynaklarının ekosistem içindeki yeri ve Dünya ormanlarının sürdürülebilirliği açısından önem taşımaktadır. Ormanlar müdahale olmadığı sürece kendi kendini yenileyen bir özelliğe sahiptir. Ekolojik sistemler canlı ve cansız varlıkların, aralarına karşılıklı ilişkiler kurarak oluşturdukları biyolojik sistemlerdir³⁰. Dünya ekosistemine ve dünyadaki pek çok alt ekosisteme etki eden öğeler ekosistemin değişmesine yol açmaktadır. Bu değişiklikler geçerli olan ekolojik dengenin bozulmasına etki etmektedir.

1. Orman Kaynaklarının Ekolojik Sistem İçindeki Yeri

Ormanlar bir bütün olarak ekosistem olsa da içinde pek çok ekolojik sistemi ve aralarındaki etkileşimi içermektedir.³¹ Ekolojik dengenin bozulması gibi etki eden faktörler güneşin patlamalarından kaynaklanan toz bulutları, radyoaktif ışınlar, manyetik dalgalar, ozon seyrelmesi gibi dışsal etkiler olabileceği gibi nüfus artışı, doğal kaynakların aşırı kullanımı ve dönüşümü olmayan atıklar gibi içsel faktörler de olabilmektedir. Sürdürülebilirlik kavramı ilk kez orman kaynakları ile ilgili olarak ortaya çıkmıştır.

³⁰ Necmettin Çepel(1996); **Çevre Koruma ve Ekoloji Terimleri Sözlüğü**, Türkçe-Almanca-İngilizce, 2.Basım, İstanbul, s.73.

³¹ Ruşen Keleş(1997); Can Hamamcı, **Çevrebilim**, İmge Kitabevi, İkinci Baskı, Ankara, 112-115, Mine Kışlalıoğlu(1995); Fikret Berkes, **Çevre ve Ekoloji**, Remiz Kitabevi, 5.Basım,Ankara,s.84-104.

Orman ekosistemleri ağaç ve ağaç topluluklarının bulundukları bir sistemi ifade etmektedir. Ormanın değişik tanımları bulunmaktadır. Bu tanımlar ülkelerin coğrafi yapısına ve sahip oldukları ormanların özelliklerine ve kültürel yapılarına, bilimsel tanımlarına göre farklılaşarak devam etmektedir. Ormanlar içinde barındırdıkları canlı varlıkların yaşamlarını devam ettirmeleri için sağladığı ortamın yanında çevresinde yaşayan canlıların da ihtiyaçlarına cevap verebilecek değerler üretmektedir.

Ormanlar ekonomiye doğrudan doğruya katkı yapan ve parayla ölçülebilen değerler üretmenin yanında oksijen gazının üretimi, karbondioksit gazının yapraklara bağlanması, su ve mineral döngüsü, toprak ve su korunması, iklimin düzenlenmesi gibi pek çok ekolojik hizmeti "bedava" olarak sürdürmekte ve ilham kaynağı olarak da insanlığa çeşitli olanaklar sunmaktadırlar.³² Buna göre çevresel kirliliğin getirdiği maliyetleri dikkate alan ormanların ekolojik hizmetlerinin fiyatlandırılması konularını ön plana çıkarmaktadır. Ormanların ekonomik değerler üretmesinin yanında sadece toprak üzerinde olması da toprağa değer kazandırmaktadır.

Ormanlar pek çok kültürde dini duygular, manevi değerler, barış gibi birçok gözle görülmez değer de kaynağı olmuşlardır.³³ Ormanlar içinde ve çevresinde yaşayan canlılar için besin ve korunma imkanı sağlamışlardır. Dünya'daki ormansızlaşma süreci ormanların mülkiyeti ve sürdürülebilirliği ilişkilerinin önemini ortaya koymaktadır.

2.Dünya'da Ormanların Mülkiyeti ve Sürdürülebilirliği

Dünya ormanlarının mülkiyet durumu çeşitlilik göstermektedir. Ormanların mülkiyet durumu eski SSCB'de %94.7, Kanada'da %94, Yeni Zelanda %79, İrlanda % 77, Yunanistan %73, 5 devlete ait olup, ABD'de %71.7, AT%61, 1 ve Japonya'da % 56,5 özel sektöre aittir³⁴. Dünya'daki ormansızlaşma süreci ve ormanlaştırma çalışmaları aynı anda devam etmektedir. Buna göre 12981 milyon

³² Kani Işık(1997); Faik Yaltırık, Ayтуğ Aksen, "Ormanlar, biyolojik çeşitlilik ve Doğal Mirasın Korunması", XI. Dünya Ormancılık Kongresi Bildirileri, 13-22 Ekim 1997, Cilt 2, Antalya, s.5.

³³ Niels Elers Koch(1997); "Orman, Yaşam Kalitesi ve Geçim", XI. Dünya Orman ve Ormancılık Kongresi Bildirileri, Cilt 5, s.30.

³⁴ Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı, Ormancılık Özel İhtisas Komisyonu Raporu(1995), Devlet Planlama Teşkilatı Yayını, Ankara, s.10.

hektar olan toprak alanının 3454 milyon hektarı orman alanı olup, doğal, yarı ağaçlandırılmış ve ağaçlandırılmış ormanlar toplam karaların % 26.6'sını oluşturmaktadır.

1990-1995 yılları arasında kalkınmış ülkelerde ormanlarla kaplı alanlarda yılda 1.75 milyon hektar bir artış olmuştur. Bunun 0.39 milyon hektarı Avrupa, 0.76 milyon hektarı Kuzey Amerika'dadır.³⁵ Gelişmekte olan ülkelerde ise orman alanlarında azalma olmuştur.

Tablo 1 Bölgelere Göre Dünya Ormanlarının Durumu

Bölge	Toprak Alanı milyon ha	Orman	Plantasyon lar	Değişme* 1990-1995 milyon ha/yıl
Avrupa	551	155	-	+0.39
Önceki SSCB	2195	816	-	+0.56
Kuzey Amerika	1838	457	-	+0.76
B.Asya ve Pasifik Adaları	829	74	-	.0.05
Kalkınmış Bölgeler	5413	1502	80-100	+1.76
Afrika	2937	520	4.8	-3.75
Asya ve Pasifik	2614	482	61.2	-3.45
L-Amerika ve Karayipler	2017	950	7.8	-5.81
Kalkınmakta Olan Bölgeler	7568	1952	73.8	-13.03
Bütün Bölgeler	12981	3454	-	-11.27

Kaynak: Reidar Person, Klaus Janz (1997); "Orman ve Ağaç Kaynaklarının Değerlendirilmesi ve İzlenmesi", **XI. Dünya Orman ve Ormancılık Kongresi Bildirileri**, 13-22 Ekim, Cilt:1, Antalya, s.20

Ormanların azalması ekolojik sistemdeki dışsal ve içsel kirleticilere bağlı olarak hem niceliksel ve hem de niteliksel olarak devam etmektedir. FAO'nun verilerine göre 1990-1995 yılları arasında kalkınmakta olan ülkelerdeki ormanları 13.03 milyon/yıl azaldığı görülmektedir. Azalmanın gerçekleştiği ülkeler dünya ormanlarını 2/3'den fazlasını içine alan Rusya Federasyonu, Brezilya, Kanada, ABD, Çin, Endonezya ve Zaire'dir.

Ormansızlaşmanın devam etmesi halinde kalkınmakta olan ülkelerde yaşayan milyonlarca insanın yaşam kalitesi düşecektir³⁶. Kalkınmakta olan ülkelerde önemli problemlerden biri olan politik yozlaşma ve rant kollama orman politikasını

³⁵ Jean-Paul Lanly (1997), "Orman ve Ormancılık Kaynakları", **XI. Dünya Orman ve Ormancılık Kongresi Bildirileri**, 13-22 Ekim, Cilt:1, Antalya, s.3-4.

³⁶ **Ortak Geleceğimiz (1987)**; Dünya Çevre ve Kalkınma Komisyonu-Brundtland Raporu, TÇVY, 3.Baskı, 205.

kötü bir biçimde etkilemektedir³⁷. Son dönemlerde politik, sosyal, ekonomik ve kültürel sistemlerin ormanlar üzerinde baskı oluşturup, ormansızlaşmaya yol açtığı ifade edilmekte olup ormanların devlet çıkarları için tahrip edilmesi de yaygın bir görüştür. Ormansızlaşmanın tarımsal kalkınmadaki problemlerle ilgili olduğu ve arazi kıtlığına bağlı olarak çiftçilerin orman alanlarını zirai alanlara dönüştürme zorunluluğu dikkati çekmektedir³⁸. Bunların dışında da kültürel etkilerin sürdürülebilir orman politikasına etkileri ile ilgili olarak antropolojik incelemelerde Güneydoğu Asya kabileleri arasında bir grubun sürdürülebilir orman politikasını benimserken diğer bir grubun da aşırı kullanmaya yönelik faaliyetler gösterdiği görülmektedir.

Kalkınmakta olan ülkeler içinde yer alan tropikal ülkelerde de ormanların tarlaya dönüştürülmesi ya da ormanlardan aşırı derecede kesilmesi problemleri ile karşılaşmaktadır. Bu ülkelerde ormanlar merkezi hükümet açısından ülkenin borç yükünü kapatabilecek bir kaynak, özel şirketler ve yatırımcılar açısından hızlı bir kazanç yolu, bireyler ve aileler açısından ısı ya da yapı malzemesi veya potansiyel ekim alanını temsil edebilmektedir.³⁹ Kalkınmakta olan ülkelerde ormanların hızla tüketilmesini önlemeye yönelik uluslararası önlemler alınmaktadır. Bu önlemlerin alınma zorunluluğu sürdürülebilir orman politikasının geliştirilmesini sağlamıştır.

II. ORMAN POLİTİKASINDA ULUSLARARASI ETKİLER

Doğal kaynaklar doğal çevrede bulunmakta olup, insan ihtiyaçlarını giderebilecek vazgeçilmez varlıklardır.⁴⁰ Buna göre orman kaynaklarının korunması ve geliştirilmesi gerekmektedir. Uluslararası süreçte orman kaynaklarının korunması ve kullanılması diğer doğal kaynakların korunması ve geliştirilmesi yönü ile ormanları ayrıcalıklı bir konuma getirmiştir.

³⁷ W.A.Rodgers(1997); "Ormancılıkta biyolojik Çeşitlilik Kaybı Şekilleri-Küresel Perspektif", **XI.DünyaOrmancılık Kongresi Bildirileri**, Cilt 2, s.33.

³⁸ 1645 yılında Balkanlarda Türklerin akınına önlemek için Venice hükümetinin, Türk Birliklerinin gizlenmelerini önlemek için Dalmaçya kıyısındaki ormanların kesilmesini emrettikleri bildirilmektedir. Nicholas K. Menzies(1994); **Forest and Land Managament İmperial China**, St. Martin's Press, New York, s.37-38.

³⁹ John Firor(1992), **Değişen Atmosfer**, TUSİAV Çevre Sorunları Araştırma Merkezi Yayını, No:7, Ankara, s.132.

⁴⁰ Koray Başol(1996); **Doğal Kaynaklar Ekonomisi**, Anadolu Matbaası, İzmir, s.20.

1950-1960'larda batı dünyasındaki hızlı ekonomik kalkınma beraberinde, hızlı bir çevre tahribatını ve doğal kaynaklarda tükenmeyi getirmiştir. 1960'ların sonları ve 1970'lerin başlarında, ekonomik gelişmenin o zamanlara kadar göz ardı edilen sonuçlarına yönelik kaygı artmaya başlamıştır. Ekonomi ve çevre ilişkisinin kurulmasında 1970 yılı bir dönüm noktası olmuştur. Bu kaygı çevre hareketleri ile kendini göstermeye başlamış, yayınlanan çok sayıda rapor ve çalışma ile ekonomik gelişmenin bu gidişle kaynakları sonuna kadar tüketeyeceği ya da çevre kirliliklerinin dünya da yaşamı dayanılmaz duruma getireceği öngörülerinde bulunulmuştur.

1970'de OECD bünyesinde "Çevre Komitesi" kurulmuş ve 1972'de Stockholm'de Çevre Konferansı toplanmıştır. Bu konferansın sonunda ise BM'ye bağlı UNEP yapılandırılmıştır. Özellikle UNEP'in kuruluşundan sonra çevre konusu diğer uluslararası kuruluşların da gündemine daha ağırlıklı olarak girmiş, bu kuruluşlar tarafından çevre ve ilgili çok sayıda uluslararası sözleşme ve bildirge ile "ortak çevre eylem planları" uygulamalarına başlanmıştır.⁴¹ Ülkemiz de üyesi bulunduğu uluslararası kuruluşların faaliyetlerine katılmaktadır. Sürdürülebilir ormancılık ile ilgili uluslararası gelişmeleri Rio Öncesi, Rio Zirvesi ve Rio Sonrası olarak ayrı bölümler halinde incelemek gerekmektedir.

A. RİO ÖNCESİ

Ormanların kendini yenileyemeyecek kadar yoğun bir biçimde tüketilmesi ile tüketimin azaltılmasına yönelik çalışmalar sürdürülebilirlik kavramını ortaya çıkarmıştır. Buna göre sürdürülebilirlik kavramının ilk olarak ormancılık konusunda ortaya çıktığı görülmektedir.

Sürdürülebilirliğin dünyada doğal kaynakların kullanımı konusunda temel kriter olarak belirlenmesi gereğine dikkat çekilmesi ilk kez Dünya Çevre ve Kalkınma Komisyonu'nun 1987'de Nairobi'deki toplantısında gündeme getirilmiştir.

⁴¹ Ayşegül Öznur Özer(1996); Kumru Arapkirlioğlu, Cemalettin Erol; "Sürdürülebilir Kalkınma Çevre, Planlama ve Çevresel Etki Değerlendirmesi", TMMOB Şehir Plancıları Odası ÇED Komisyonu Birinci Kitap, Ankara, s.4-5.

Birleşmiş Milletlerin Stockholm, Nairobi, Rio Konferanslarında doğrudan ya da dolaylı olarak orman politikasına etki eden görüşmeler olmuş ve uluslararası belgeler, deklarasyonlar, anlaşmalar kabul edilmiştir. Kabul edilen bu belgeler global ve bölgesel nitelikli olanlar biçiminde iki bölümde incelenebilir:⁴² Global nitelikli anlaşmalar; Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi(CBD), Çölleşmeyle Mücadele Sözleşmesi(CCD), Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi(FCCC), Nesli Tükenmekte Olan Yabani Bitki ve Hayvan Ticaretine İlişkin Sözleşme(CITES), Uluslararası Tropikal Kereste Anlaşması(ITTA), Özellikle Su Kuşları Yaşama Ortamı Olarak Uluslararası Öneme Sahip Sulak Alanlar Hakkında Sözleşme(RAMSAR), Dünya Kültürel ve Doğal Mirasın Korunmasına İlişkin sözleşme(WCH), Yerli ve Kabile Yaşamı Yaşayan Topluluklar Sözleşmesi, Dünya Ticaret Örgütü(WTO), Tarifeler ve Ticaret Genel Antlaşmasıdır.

Bölgesel nitelikli anlaşmalar; Sınır Aşan Hava Kirliliği Konusunda Sözleşme, Amazon İşbirliği İçin Antlaşma, Ormanlarla İlgili Orta Amerika Sözleşmesi, Lome IV.Sözleşmesi, Alpine(Alp Dağlarına İlişkin) Sözleşmesi, Kuzey Amerika Serbest Ticaret Anlaşması, Afrika'nın Doğu ve Güneyi, için Yaygın Pazar Oluşturulmasına İlişkin Antlaşmadır. Bu anlaşmaların veya antlaşmaların bazıları sürdürülebilir orman politikasının gerçekleştirilmesine yardımcı olduğu ve bunun daha çok liberal kriterler geliştirdiği görülmektedir.

Brundtland Raporunda sürdürülebilirliğin ilke kararları kabul edilmiştir. Daha sonra kabul edilen uluslararası belgelerde sürdürülebilirliğin uluslararası ilkelerini kabul edip ulusların bu ilkelere uymaya yönelik çalışmaları hızlandırılmıştır. Dünyanın geçmişten miras değil gelecekte alınmış bir borç olduğu düşüncesi bir dönüm noktası oluşturmuştur. Ormansızlaşma ve ekolojik sistemde meydana gelebilecek diğer olumsuz değişiklikler önem taşımaktadır.

Stockholm Konferansı'nın temel amacının sınır tanımayan çevre sorunları karşısında ülkelerin birlikte karar almalarını ve uygulamalarını sağlamaya yönelik olduğu görülmektedir. Stockholm konferansında kalkınmış ve kalkınmakta olan

⁴² Kenan Şahin(1999); "Ormancılık ile ilgili Uluslararası Anlaşmalar", **RİO'dan Bugüne Uluslararası Ormancılık Diyalogu**" Öncelikli Araştırma Alanları (ARA) Çalışma Grubu Toplantısı, 22-26 Kasım Antalya, Orman Bakanlığı Araştırma Planlama Koordinasyon Kurulu Başkanlığı Dış İlişkiler ve AT Dairesi Başkanlığı, s.2.

lkeler bir araya gelmişler ve evre koşullarının iyileştirilmesinin ancak kalkınmış ve kalkınmakta olan ülkeler arasındaki kalkınma farklarının giderilmesine bağlı olduğunu vurgulamıřlardır⁴³.

Nairobi toplantısında ise ormansızlaşma dünyayı tehdit eden en önemli problemlerden biri olduğu görüşü önem kazanmıştır. Brundtland Raporu'nun tartışılması sırasında Dünya Kaynakları Enstitüsü Başkanı J.Gustava Speth, ormansızlaşmanın bu biçimde devam etmesi durumunda, kalkınmakta olan ülkelerde yaşayan milyonlarca insanın yaşam kalitesinin düşeceğini ifade etmiştir. Ormansızlaşmanın nedenleri ulusal ve uluslararası politikalar, ekonomiler ile kalkınma planlarının bütünlüğü içerisinde toplanmaktadır⁴⁴. Bugün, ormansızlaşma sürecini tersine çevirmek için uluslararası düzeyde kabul edilen ilkelerin ulusal, bölgesel, yerel ve bireysel politikalara ve uygulamalara yansıtılması kabul edilmiştir.

B. RİO ZİRVESİ

Birleşmiş Milletler evre Ve Kalkınma Konferansı 08-14 Haziran 1992 tarihleri arasında Brezilya'nın Rio de Janeiro kentinde gerçekleştirilmiştir. Dünya Kalkınma ve evre Konferansının tamamlayıcısıdır. Toplantının sonunda iki uluslararası anlaşma, iki prensipler topluluğu ve bir faaliyet gündemi hazırlanmıştır.

21.yüzyılın gündeminde yer alacak konuları belirleyen Rio Zirvesi sonunda Rio Deklarasyonu, İklim Değişikliği ereve Sözleşmesi, Biyolojik eşitlilik Sözleşmesi, Orman Prensipleri Bildirgesi, Gündem 21 kabul edilmiştir.

1. Rio Deklarasyonu

Rio Deklarasyonu'nda sürdürülebilir orman politikasına yönelik ilkeler yer almaktadır. Sürdürülebilir ormancılığın sağlanması gelecek kuşakların ihtiyaçlarını da dikkate alan, merkezi yönetim, yerel yönetimler, sivil toplum kuruluşları, özel sektör ve bireylerin işbirliği içinde hareket etmeleri öngörülmektedir.

⁴³ Zerrin Toprak Karaman(1998), evre Yönetimi ve Politikası, Anadolu Matbaası, İzmir, s.55

⁴⁴ Rodgers, s.33.

Rio Deklarasyonu'nun ilkeleri aşağıdaki gibidir;⁴⁵

- İnsanlar, doğa ile uyum içinde sağlıklı ve verimli bir yaşama layıktır.
- Günümüzdeki kalkınma şu andaki ve gelecekteki kalkınma ve çevre ihtiyaçlarına zarar vermemelidir.
- Ülkeler, sınırlarının ötesinde bir çevre tahribatına yol açmadan kendi öz kaynaklarını kullanma hakkına ve iradesine sahiptir.
- Ülkeler, kontrolleri altındaki faaliyetlerin kendi sınırlarının ötesinde sebep olduğu tahribat için tazminat sağlamak amacıyla, uluslararası hukuk kuralları geliştirilmelidir.
- Ülkeler, doğayı korumak amacıyla tahribatı önleyecek bir yaklaşım içinde olacaklardır. Ciddi veya geri dönüşü olmayan tahribat tehdidi olan yerlerde, çevre bozulmasını engelleyici ve yüksek maliyetli önlemleri ertelemek için bilimsel belirsizlikten istifade edilmeyecektir.
- Sürdürülebilir kalkınmayı başarmak için; çevre koruma anlayışı, kalkınma gayretlerinin ayrılmaz bir parçası olacaktır. Bunlar birbirinden ayrı düşünülemez.
- Dünyanın değişik yerlerinde ortadan kaldırılan yoksulluk ve yaşam standartlarındaki azalan farklar, sürdürülebilir kalkınmanın başaırılması için gerekli olup, bunlar, çoğı insanın ihtiyaçlarına cevap verebilmektedir.
- Ülkeler dünya ekosisteminin sağlığını ve bütünlüğünü korumak ve onarmak için işbirliği yapacaklardır. Toplumların küresel çevre üzerine verdikleri baskıdan ve idare ettikleri teknolojik finanssal kaynaklarından dolayı, uluslararası düzeyde sürdürülebilir kalkınmanın takipçisi olmaları gereken kalkınmış ülkeler, sorumluluk üstlenmektedirler.

⁴⁵ Michael Keating(1993); **Değişimin Gündemi**, UNEP Türkiye Komitesi Yayını, s.14-15.

- Ülkeler, sürdürülebilir nitelikte olmayan üretim ve tüketim modellerini azaltmalı veya ortadan kaldırmalı ve uygun demografi politikaları geliştirmelidirler.
- Çevre konuları en iyi şekilde, ancak ilgili bütün vatandaşların katılımı ile yönetilir. Ülkeler, geniş çapta bilgilendirme yaparak kamuoyu aydınlatılmasını ve katılımı gerçekleştirecek ve teşvik edecektir.
- Ülkeler, kirlilik ve diğer çevre tahribatından zarar görenlere karşı sorumlulukları ile ilgili çevre kurallarını kabul edecek ve ulusal çevre kanunlarını geliştireceklerdir. Yetkileri olduğu yerde ülkeler, önemli derecede ters etkisi olabilecek faaliyetlerin çevresel değerlendirmesini yapacaklardır.
- Ülkeler, bütün dünyada sürdürülebilir ekonomik kalkınmaya önderlik edecek açık bir uluslararası ekonomik sistem ortaya çıkarmak amacıyla işbirliği yapmalıdır.
- Sürdürülebilir kalkınma, sorunların bilimsel olarak daha iyi anlaşılmasını gerektirmektedir. Ülkeler, sürdürülebilir kalkınma amaçlarına ulaşmak için gerekli bilgiyi ve yeni teknolojiyi paylaşmalıdırlar.
- Sürdürülebilir kalkınmayı gerçekleştirebilmek için kadınların tam olarak katılımı, gençliğin yaratıcılığı, idealizmi ve cesareti ile yerli halkın bilgisine ihtiyaç duyulmaktadır. Ülkeler, yerli halkların kimlik, kültür ve çıkarlarının farkında olmak ve desteklemelidir.

Rio Deklarasyonu'nda sürdürülebilir kalkınmanın sağlanması için uluslararası işbirliğinin gerekliliği, ülkelerin kalkınmalarını gerçekleştirme hakları olduğu ancak kalkınmaya yönelik faaliyetlerin kendi sınırları dışında tahribat oluşturmaması gerektiği üzerinde durulmuştur.

Sürdürülebilir kalkınmanın sağlanmasında katılımcı bir yöntem geliştirilmesi gerektiği, kadınlarının rolünün çok önemli olduğu vurgulanmıştır. Rio Deklarasyonu yasal olarak bağlayıcı olmakla birlikte Birleşmiş Milletler'in İnsan Hakları Deklarasyonu'nda olduğu gibi, hükümetlere politik bir yükümlülük

getirmektedir.⁴⁶ Buna göre ülkelerin Rio Deklarasyonu'nun ilkelerini politik süreçlerine yansıtmaları yaygınlaşmaktadır.

2. İklim Değişikliği Sözleşmesi

İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi 9 Mayıs 1992 tarihinde kabul edilmiş, sözleşmenin yürürlüğe girebilmesi için en az 50 ülkenin yasama organlarınca onaylanması gerektiği belirtilmiştir. 1998 yılı itibarı ile 174 ülke sözleşmeyi henüz onaylamamıştır⁴⁷. Türkiye bu sözleşmeyi imzalamamıştır. Ancak süreci izlemektedir.

Bu durumda bu sözleşme kalkınmış ülkelere emisyonun azaltılması görevini verirken kalkınmakta olan ülkelerin de ormanların korunması, okyanusların korunması gibi etkenlerle gaz emisyonlarının yaratacağı olumsuz etkilere karşı küresel bir mücadeleyi öngörmektedir. Kalkınmakta olan ülkelerin ormanlaştırma, okyanusların korunması gibi sera gazlarına karşı yürüteceği küresel mücadelede kalkınmış ülkeler tarafından desteklenecektir. Bu destek üç boyutta gerçekleşecektir⁴⁸:

- Sera etkisine yol açan gazları önlemek için bu ülkelere para ve teknoloji yardımıyla bulunmak.
- İklim değişikliğinin etkilerine karşı tehlikede olan ülkelere, uygun maliyetini karşılayabilmeleri için yardım etmek.
- Çevreye zarar vermeyen teknolojileri ve teknik bilgiyi sağlamanın yanı sıra bu ülkelerdeki teknolojinin gelişmesini de desteklemek.

Kalkınmış ve kalkınmakta olan tüm ülkelerin ise aşağıdaki sıralananları yapmakla yükümlü oldukları konular birkaç noktada toplanabilir. Buna göre;

- Bitki, orman ve okyanus gibi sera etkisine yol açan gazları tutan yerlerin korunmasını ve çevreye zarar vermeyecek şekilde yönetilmesini sağlamak,

⁴⁶ Toprak Karaman, a.g.e, s.59.

⁴⁷ Şahin; s.10.

⁴⁸ Keating, s.130-132.

- Kıyılarda, su kaynaklarında ve tarımda iklim değişikliğinin etkilerini planlama konusunda ortak çalışmalar yapmak.
- İklim değişikliği konularında kamuoyunu bilgilendirmek ve bunlara karşı koymak için yürütülen çalışmalara halkın katılmasını sağlamak.

3. Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi

1992 yılında Rio'da kabul edilen sözleşmenin Türkiye tarafından onaylanması 29/8/1996 tarihli 4177 sayılı Kanunla 21/11/1996 tarihinde gerçekleşmiştir⁴⁹. Dünya'da biyolojik çeşitliliğin korunması gerekmektedir ve anlaşmaya katılan ülkelerin karar birliğine vardığı ilkelerden bazıları aşağıdaki gibidir⁵⁰.

- Sürdürülebilir kullanım ve koruma açısından önemli olan biyolojik çeşitlilik türlerini belirlemek ve çeşitliliğe ters etkisi olan faaliyetleri yönlendirmek.
- Biyolojik çeşitliliğin sürdürülebilir şekilde kullanılması ve korunması için ulusal stratejiler, planlar ve programlar geliştirmek.
- Biyolojik çeşitliliğin sürdürülebilir şekilde kullanılmasını ve korunmasını, planlama ve politika geliştirme çalışmalarının ayrılmaz parçası yapmak.
- Halkın biyolojik çeşitliliğin önemini ve koruma için sınırlama gerektiğini anlaması için, medyayı ve özel eğitim programlarını kullanmak.
- Tehdit altındaki türleri korumak için hukuk kuralları geliştirmek, biyolojik çeşitliliği korumak amacıyla koruma bölgeleri belirlemek ve bu bölgelerin etrafında çevreye zarar vermeyen alanlar geliştirmek.

⁴⁹ Uğur Kalelioğlu(2000); Noyan Özkan, Uluslararası Çevre Sözleşmeleri, İzmir Barosu Yayınları, İzmir, s.348.

⁵⁰ Keating, s.133-136.

- Bozulmuş ekosistemleri iyileştirip, tehdit altındaki türlerin kurtarılmasını sağlarken, yöre halkına bu uygulamaların yürütülmesi için yardım etmek.
- Biyoteknoloji ile desteklenen organizmalarda risk kontrolünü elde tutmanın yollarını araştırmak.
- Biyolojik çeşitliliği tehdit eden projelerde, çeşitliliğe verilecek zararı en aza indirmek veya bu zararlardan kaçınmak için, halkın da katılımıyla çevresel etki değerlendirmesi yapmak.
- Ekosistemleri, habitatları veya türleri tehdit eden yabancı(egzotik) türlerin ortama girmesini engellemek, kontrol altında tutmak veya ortamdan tamamen çıkarmak olarak belirlenmiştir.

Yerli halkların ve yerel toplulukların biyolojik kaynaklara bağımlılığından hareketle ülkelerin biyolojik çeşitliliğin sürdürülebilir şekilde kullanılmasında ve korunmasında bu halkın geleneksel bilgilerinden yararlanması gerektiği üzerinde durulmuştur. Yerel halkların ve toplulukların bilgilerinin derlenmesi, ve bu toplulukların da katılımıyla gerçekleştirilmesi ve sonuçlarından bu halkların da yararlandırılması gerektiği kabul edilmiştir.

Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesine göre kalkınmakta olan ülkeler, biyolojik çeşitliliğin sürdürülebilir kullanımı konusunda uzmanlaşmak ve kendi kurumlarını ortaya çıkarmak üzere teknik ve bilimsel yardım alabileceklerdir.

4. Orman Prensipleri Bildirgesi

Rio Zirvesine kadar ülkeler, ormanların sürdürülebilir kullanımına yönelik ormanlar ile ilgili olarak meydana gelen fikir birliğini; ormanları kültür ve çevre yönünden korumak isteyenlerin ve ekonomik kalkınma için ağaçları ve diğer orman kaynaklarını kullananların ihtiyaçlarını dikkate almaktadır. Rio Zirvesinin sonunda "orman prensipleri" belirlenmiştir. Orman prensipleri gelecekte ormanlar konusunda yapılacak bağlayıcı bir anlaşmaya temel teşkil etmektedir.

Orman Prensiplerinden bazıları şunlardır:⁵¹

- Bütün ülkeler ağaçlandırma ve koruma yoluyla “dünyanın yeşillendirilmesi” çalışmalarına katılmalıdır.
- Ülkeler, ormanları kendi sosyal ve ekonomik kalkınma ihtiyaçları doğrultusunda kullanma hakkına sahiptir. Bu kullanım, sürdürülebilir kalkınma ilkeleriyle uyumlu ulusal politikalara dayanmalıdır.
- Ormanların sürdürülebilir kullanımı, küresel düzeyde, sürdürülebilir üretim ve tüketim yöntemleri gerektirir.
- Ormanlar, mevcut ve gelecek nesillerin sosyal, ekonomik, ekolojik, küresel ve psikolojik ihtiyaçlarını karşılayabilecek şekilde kullanılmalıdır.
- Biyoteknoloji ürünlerinden ve ormanlardan sağlanan genetik maddelerden elde edilen karlar, ormanların bulunduğu yerlerdeki ülkeler tarafından, üzerinde mutabakata varılmış şartlar dahilinde paylaşılmalıdır.
- Ağaçlandırılarak oluşturulmuş ormanlar, hem sanayii hammaddesi hem de çevreye zarar vermeyen yenilenebilir enerji kaynaklarıdır. Odunun yakacak olarak kullanımı, özellikle kalkınmakta olan ülkelerde önem taşımaktadır. Bu ihtiyaç, ormanların sürdürülebilir kullanımı ve yeniden ağaçlandırma yoluyla karşılanmalıdır. Ağaçlandırma, istihdam yaratacak ve eski ormanlara yönelik kesim tehlikesi azalacaktır.
- Ulusal planlar, yaşlı kültürel, manevi, tarihi, dini ve benzeri değerler gibi özellikleri olan ormanları korumalıdır.

⁵¹ a.g.e., s.127-129.

- Kalkınmakta olan ülkelere, ormanlarını koruyabilmeleri için bir kısmı özel sektörden olmak üzere, uluslararası finansman desteği sağlanmalıdır.
- Ülkelerin çevreye zarar vermeyen ilkelere dayalı sürdürülebilir orman planlamasına ihtiyaçları vardır. Bu, orman çevresindeki alanların da ekolojik açıdan uygun şekilde kullanılmasını içine alır.
- Ormancılık planlaması; ormanların hem ekonomik değerlerini, koruma-kullanma yönündeki çabalarda, çevreye getireceği yarar ve zararları göz önünde tutmalı ve ormanların azaltılmasını destekleyici politikalardan kaçınılmalıdır.
- Ulusal orman politikalarının hazırlanması ve uygulanmasına; kadınlar, işçiler, orman bölgesi içinde yaşayanlar, sanayiciler, yöre halkı, yerliler ve gönüllü kuruluşlar gibi çok geniş bir insan topluluğu katılmalıdır.
- Orman politikaları, orman bölgesi içinde yaşayanların ve yerlilerin kimlik, kültür ve haklarını desteklemelidir. Bu insanların ormanları koruma ve sürdürülebilir kullanımıyla ilgili bilgilerine önem verilmeli ve insanlara ormanları sürdürülebilir şekilde kullanmalarını sağlayacak toprak kullanım öncelikleri tanınmalı ve geçimlerini sağlayacak yeterli destek verilmelidir.
- Orman ürünleri ticareti, ülkeler tarafından üzerinde mutabakata varılmış hususlar dahilinde, ayrımcılığı reddeden kurallara dayandırılmalıdır. Kereste ve diğer orman ürünlerinin uluslararası ticaretini kısıtlayan veya yasaklayan tek yanlı önlemlere gidilmemelidir.
- Ticari önlemler, ürünlerin o bölgede işletilmesini ve işletilmiş ürünlere yüksek fiyat verilmesini desteklemelidir. Bu tür malların pazara ulaşmasındaki gümrük ve diğer engeller azaltılmalı veya kaldırılmalıdır.

- Ormanlara zarar veren asit yağmuru gibi kirleticiler, kontrol altına alınmalıdır.

Orman prensipleri sürdürülebilir ormancılığın ilkelerini belirlemiştir. Bu ilkelerin pek çoğu kalkınmasını tamamlamış ve kalkınmakta olan ülkeler tarafından oluşturulacak politikalara yansıtılması gerekmektedir.

5. Gündem 21

Rio'da kabul edilen ve programa alınan aktiviteler içinde; orman koruması amacıyla ulusal kurumların kapasite ve kabiliyetlerin güçlendirilmesi ve ormanların yönetimine ve gelişmesine ilişkin program ve faaliyetlerin etkinliğinin artırılması öngörülmektedir.

Gündem 21 içinde kaynakların korunması ve yönetimi başlığı altında, "ormansızlaşma ile mücadele" bölümü yer almaktadır. Orman politikası ile doğrudan ilgili bu konunun yanında "atmosferin korunması, sürdürülebilir arazi yönetimi, çölleşme ve kuraklıkla mücadele, biyolojik çeşitliliğin korunması, sürdürülebilir tarım ve kırsal kalkınma, dağların sürdürülebilir yönetimi, biyoteknoloji yönetimi konuları da kaynakların korunması ve yönetimi başlığı ile önemli grupların rolünü güçlendirme konusunda; yerli halkların rolü, gönüllü kuruluşlar ile işbirliği, çiftçilerin rollerini güçlendirme, yerel yönetimler konuları önem taşımaktadır.

Bunun dışında sosyal ve ekonomik boyutlar konusunda; uluslararası işbirliği, yoksullukla mücadele, tüketim alışkanlıklarını değiştirme, sürdürülebilir insan yerleşimleri, önemli grupların rolünü güçlendirme ile ilgili bölümde; yerli halkların, gönüllü kuruluşların, yerel yönetimlerin, çiftçilerin, kadınlar, çocuklar ve gençlerin üzerinde durulmuştur.

Gündem 21'in 11'inci Bölümü "Ormansızlaşma ile Mücadele" konusu aşağıdaki biçimde incelenmiştir. Buna göre;⁵²

⁵² Erkan İspirli(1999); "Birleşmiş Milletler Çevre ve Kalkınma Konferansında Ormancılık", **RİO'dan Bugüne Uluslararası Ormancılık Diyalogu** Öncelikli Araştırma Alanları (ARA) Çalışma Grubu Toplantısı, 22-26 Kasım Antalya, Orman Bakanlığı Araştırma Planlama Koordinasyon Kurulu Başkanlığı, Dış İlişkiler ve AT Dairesi Başkanlığı, s.5-8.

- Kurmasal gelişme açısından ülkeler, ormanların yönetimi, korunması ve sürdürülebilir gelişimi konusundaki yetersizliklerini, ulusal politikaları ve mevzuatla ilgili kurumsal düzenlemeler yaparak geliştirmeyi hedeflemektedir.
- Önerilen faaliyetler ise mevcut politikaların gözden geçirilmesi, yönetimde rasyonel mekanizmaların geliştirilmesi, özel sektör ve sivil toplum kuruluşları ve ilgili gruplarının katılımını içine alan programların uygulanmasıdır.
- Ormanların sürdürülebilir yönetimi ve korunması, orman ıslahı ile ilgili olarak orman içi ve dışı ağaçlandırma ve bozuk alanların yeşillendirilmesi konularıdır. Bu konuda önerilen faaliyetler tampon alanların kurulması, ulusal ağaçlandırma planına öncelik verilmesi gibi ormansızlaşmanın önlenmesine yönelik bilimsel araştırmaları içermektedir.
- Değerlendirme ve izleme ile ilgili olarak ormanlar ve ormanlarla ilgili programlar, projeler ve faaliyetlerin planlanması, değerlendirilmesi, izlenmesi, kapasitelerinin geliştirilmesi öngörülmektedir. Bunları gerçekleştirmek için önerilenler faaliyetler içinde ulusal orman kaynaklarının nitelik ve nicelik olarak değerlendirilmesini öngörmektedir.

Gündem 21'in ormanlara ilişkin uygulamalarının temel felsefesi gereği uluslararası alanda alınan tavsiye kararlarının ulusal politikalara yansıtılması gerekmektedir. Kararların uygulanması bölgesel ve yerel birimlerde oluşturulan aktif katılımın sağlandığı çok ortaklı yönetim anlayışı ile her yerel birimin kendi özelliklerine göre gerçekleşecektir.

Sürdürülebilir kullanım konusunda ise ormanlar, orman alanları ve ağaçlık alanlardan sağlanan mal ve hizmetlerin değerlendirilmesi ve etkin kullanımının sağlanması önem taşımaktadır. Bu konuda önerilen faaliyetler içinde kalkınmakta olan ülkelere orman kaynaklarını yönetme ve koruma kapasitelerini artırmaları ile ilgili çevreye uyumlu teknolojilere ulaşma imkanının verilmesi hedeflenmiştir.

Bunun yanında ekolojik ve ekonomik uyumun sağlandığı yöntemlerin geliştirilmesi önerilmektedir.

C. RİO SONRASI

Rio sonrasında, hızlı bir biçimde Rio ilkelerinin uygulanmasına yönelik çalışmalar hazırlanmıştır. Halkın ve değışik toplulukların katıldığı bir taban üzerine oturtulmuş, sürdürülebilir kalkınma amaçlı ulusal eylem planlarının her ülkede yapılması gerekmektedir. Bu planlar, insanların ihtiyaçları, sürdürülebilir kalkınma ve çevrenin korunması gibi belirli uygulamalarla desteklenmelidir. Birleşmiş Milletler'in Rio'dan sonraki çalışmalarında "çölleşmeyle mücadele için uluslararası bir anlaşmanın taslağını hazırlamak, ülkelerin ulusal kıyılarının ötesindeki denizlerde balıkların aşırı tüketimini engelleme yollarını bulmak, küçük ada ülkelerinde sağlıklı bir çevre düzenini korurken, insanların ihtiyaçlarını da karşılayacak şekilde gelişmelerine yardım etmek üzere çalışacak gruplar meydana getirmiştir.⁵³ Rio sonrasında çölleşmeyle mücadele sözleşmelerinin yapılması, Rio Zirvesinde alınan kararların ulusal boyutta uygulanması için Bakanlar Konferanslarının yapılıp uluslararası sürecin ulusal politikalara yansıtılması önem taşımaktadır. Bununla beraber FAO'nun önderliğinde yapılan bilimsel toplantılarda bu uluslararası ilkelerin işletilmesine yönelik kararların alınması ve bilgilerin paylaşılması gerekmektedir.

1. Çölleşmeyle Mücadele Sözleşmesi

Rio sonrasında, Çölleşmeyle Mücadele Sözleşmesi'nin hazırlıkları tamamlanmış ve 11 Şubat 1998 tarihli ve 4340 sayılı Kanun ile onaylanması uygun bulunmuştur. Özellikle Afrika'da, Ciddi Kuraklık ve/veya Çölleşmeye Maruz Ülkelerde Çölleşmeyle Mücadele İçin Bir Birleşmiş Milletler Sözleşmesi adıyla kabul edilen sözleşme, 16 Nisan 1998 tarihli ve 98/11003 sayılı Bakanlar Kurulu Kararıyla onaylanarak, aynı gün 23344 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanmıştır.

Çölleşmeyle Mücadele Sözleşmesine göre; çölleşme fiziksel, biyolojik, sosyal, kültürel ve ekonomik faktörlerin karmaşık etkileşimleri sonucunda ortaya çıkmaktadır. Birleşmiş Milletler'in 1977 Çölleşmeyle Mücadele Eylem Planı, 1992

⁵³ Keating, s.137.

Rio Deklarasyonu'nu kabul ettiğini ifade etmektedir. Rio Zirvesinde kabul edilen diğer sözleşmeleri de kabul ettiğini belirtir. Buna göre; süreç içinde çevre ve kalkınmaya ilişkin olarak geliştirilen tüm süreçlerin kabul edildiği ve yeni gerekliliklerin ortaya çıkardığı kararlar oluşturulmaktadır.

Sözleşmenin amaçları içinde sürdürülebilir kalkınmanın sağlanmasına katkıda bulunmak üzere Gündem 21 ile uyumlu bir yaklaşım içinde uluslararası işbirliği, ortaklık düzenlemeleri ile desteklenen her düzeyde etkin eylemler yoluyla, ciddi kuraklık ve çölleşmeyle mücadele edilecektir(md.2/1). Bu amaca ulaşmak için ise arazinin verimliliği iyileştirilecek, arazi ve su kaynaklarının rehabilitasyonu sağlanacak ve yerel topluluklar düzeyinde yaşam koşullarının iyileştirilmesi üzerinde durulacak ve uzun dönemli stratejileri belirlenecektir(md.2/2). Çölleşmeyle Mücadele Sözleşmesinde Birleşmiş Milletler'in kabul ettiği diğer belgelerdeki görüşleri kabul edip geliştirmektedir.

Tarafların ilkeleri çölleşmeyle ya da kuraklıkla mücadelede olumsuz etkilerin hafifletilmesi ile ilgili planlamalar ve uygulamalar ile ilgili kararların alınmasında halkın ve yerel toplulukların katılımını sağlayacakları ifade edilmekte ve buna göre mücadelede ulusal ve yerel düzeylerdeki eylemleri kolaylaştırmak üzere daha üst düzeylerde yapılabilir kılan bir ortamın yaratılmasına çalışmalıdırlar(md.3/a). Alt bölge, bölge ve uluslararası düzeylerde çalışmalar sürdürülmeli, buna göre kaynaklar daha iyi yönlendirilmelidir(md.3/b). Ayrıca diğer bir ilke de hükümet, topluluk, sivil toplum kuruluşu ve arazi sahiplerinin arasındaki işbirliğini bir ortaklık ruhu içinde geliştirerek, etkilenen bölgelerde arazinin ve kıt su kaynaklarının niteliğinin anlaşılmasının sağlanması öngörülmektedir(md.3/c). Tarafların özel gereksinim koşullarının da dikkate alınması öngörülmektedir.

Çölleşmeyle mücadelede etkilenen ülkeleri kalkınma planlarında ve/veya politikalarında öncelikleri belirlemeyi, çölleşmeye neden olan sosyoekonomik etkenlere önem vermeyi ve sivil toplum kuruluşları, yerel halk, özellikle kadınlar ve gençlerin katılımını sağlamayı, yasal düzenlemeleri güçlendirmeyi ve eylem programlarını hazırlama ve uygulamayı sağlamakla yükümlü hale getirmiştir(md.5).

Anlaşmaya taraf olan kalkınmış ülkeler ise özel sektörü de yanlarına alarak hükümet içi ve dışı kaynaklarla etkilenen ülkelere mali kaynak, bilgi ve teknoloji aktarımını sağlamalıdır(md.6).

2. Bakanlar Toplantıları

Hükümetlerarası ormancılık toplantıları; Hükümetlerarası Ormancılık Paneli(IPF), Hükümetlerarası Ormancılık Forumu(IFF) ve Avrupa ormanlarının Korunması için Bakanlar Konferansları uluslararası ormancılık politikaları açısından son derece önemlidir. Rio'da kabul edilen tavsiye niteliğindeki ilkelerin ulusal politikalara yansıtılması bakımından önemli bir adımdır. Milletlerarası Ormancılık Paneli(IPF) 1995 yılında ormanların korunması, sürdürülebilir biçimde geliştirilmesi için küresel uzlaşma sağlamak için kurulmuştur. IPF'nin 12 programı bulunmaktadır⁵⁴. Bunlar; ulusal orman programları, ormansızlaşmanın nedenleri, ormancılık ile ilgili geleneksel bilgi, çölleşme, hava kirliliğinden etkilenen ekosistemler, düşük orman örtüsüne sahip ülkelerin ihtiyaçları, mali yardım ve teknoloji transferi, orman tespitleri, ormanların yararlarının ölçülmesi, kriterler, ticaret ve çevre, milletlerarası organizasyonlar, çok taraflı kuruluşlar, hukuki mekanizmalardır.

Hükümetlerarası Ormancılık Panellerinde eylem önerileri 17. panelde ulusal orman ve arazi kullanımı programları yoluyla ilerleme sağlanması ilkelerini içermektedir. Bu paneldeki ilkelerden bazıları aşağıdaki gibidir:

- Ülkeler özel koşullarına göre ve ulusal mevzuatlarına göre milli orman programları geliştirirler. Ulusal, alt-ulusal veya yerel politikalar ve stratejileri gerektiğinde uluslararası anlaşmalar uygun ilgili tarafların katılımını sağlayıcı nitelikte olmaktadır. Bununla beraber yerli halk ve yerel toplulukların örf adetlerine saygılıdır(17/a).
- Ulusal mevzuat çerçevesinde devlet orman arazilerinin kendi

⁵⁴ Hasan Özer(1999); Hükümetlerarası Ormancılık Paneli ve Forumu", **RİO'dan Bugüne Uluslararası Ormancılık Diyalogu**" Öncelikli Araştırma Alanları (ARA) Çalışma Grubu Toplantısı, 22-26 Kasım Antalya, Orman Bakanlığı Araştırma Planlama Koordinasyon Kurulu Başkanlığı, s.1-20.

muhihi içindeki yönetimi ile ilgili makul karar vermede, gerektiği yerlerde, yerli halkın, orman sakinlerinin, orman sahiplerinin ve yerel toplulukların geniş katılımlarını sağlayan ve gerektiren ulusal orman programların planlanması, uygulamaya konması, izlenmesi ve değerlendirilmesi için özel ve toplum ormancılığı yönetim sistemleri dahil sistemler geliştirmeleri teşvik edilmiştir(17/f).

- Kalkınmakta olan ve ekonomileri geçiş sürecinde olan ülkelerde, eğitim ve yayım hizmetlerine ve kalkınmış ülkelerden teknoloji transferi ve mali yardımlara özellikle önem vererek, yerel ve geleneksel ormanlarla, ilgili bilgi birikimini yeterince dikkate alarak ve milli orman programların bir amacı olarak kapasite oluşturmaları da istenmiştir(17/g).

Hükümetlerarası Ormancılık Panelleri içinde 29.Panel lkeleri bazı faaliyetleri üstlenmeleri konusunda teşvik etmiştir. Buna göre;

- Ormansızlaşmanın sebeplerini açık ve katılımcı bir süreç yoluyla, ulusal stratejiler belirlemek ve uygulamaya koymak(29/a),
- Açık ve katılımcı bir biçimde çevresel etki değerlendirme mekanizmaları geliştirmek(29/b),
- Ormanların faydalarının adil paylaşımını sağlayıcı politikaları da içeren yerel topluluklar ve yerel halkın arazi tasarruf hakkını güvence altına almaya yönelik politikalar geliştirmek(29/c),

Konuları yer almaktadır. Bununla beraber ormansızlaşma ve orman tahribinin altında yatan sebepleri belirlemek, orman arazilerinin kullanım seçeneklerini belirlemek üzere alan(case study) alışmalarını teşvik edilmiştir(31.Panel).

Geleneksel bilgilerin üzerinde durulmak üzere 40. Panel düzenlenmiştir. Buna göre orman yönetiminde önemli bir rol oynayacak; Ormancılıkla ilgili

Geleneksel Bilgi(TRFK)'ye sahip olan yerli ve ormana bağılı halkı tanıyan panel önem taşımaktadır.

Maddi yardım ve teknoloji transferinde işbirliği konusunda yapılan toplantılarda mali yardım(67.Panel), uluslararası fonun kurulması(68.panel), özel sektörün teşviki(69.Panel), eylem önerileri(70.Panel), uluslararası işbirliği(71.Panel), teknoloji transferi(77.Panel), bilgi sistemleri(78.Panel) yer almıştır.

Özel sektör yatırımını teşvik etmeye yönelik olan 69. Panel'de özel sektörü teşvik etmek, sürdürülebilir orman yönetiminin ilerletilebilmesini amaçlayan gönüllü yönetim standartlarının uygulanması çabalarını yerel mevzuat içinde teşvik etmeyi(69/a), özel sektörü teşvik edecek mekanizmaların artırılmasına yer vermiştir(69/b).

Ulusal kapasite ve ulusal koordinasyonu geliştirmek için eylem önerileri ile ilgili 70.inci panelde sürdürülebilir orman yönetimleri için yerli finans kaynaklarını harekete geçirmek(70/a), yerel gruplar ve orman sahipleri arasında sürdürülebilir orman yönetimine yerel yatırımları kolaylaştıran politika ve program mekanizmalarını ve enstrümanlarını oluşturmak için gerekli düzenlemeleri yapmayı içine almaktadır. Devam eden paneller ile birlikte IPF'nin 149 Paneli ulaştığı görülmektedir.

1995-1997 yılları arasında toplanan IPF Nisan 1997 tarihindeki 5.Oturumunda Hükümetlerarası Ormancılık Forumu(IFF)'nin kurulmasını karar olarak almıştır. Bundan sonra IPF'nin faaliyetleri IFF aracılığı ile yürütülecektir. IFF şimdiye kadar alınan kararları bir ölçüde bağlayıcı kararlar alabilmektedir. IFF'nin çalışmaları devam etmektedir.

Tüm bu süreç değerlendirildiğinde hükümetlerarası ormancılık panelleri ve forumunda uluslararası problem haline gelen nitelik ve nicelik olarak ormansızlaşmaya yönelik çözümler geliştirilmesi ve uygulanması konularının alanda birinci öncelikte olduğu görülmektedir. Ormansızlaşmanın önlenmesine yönelik konuların çok önemli hale gelmesi ormanlaştırmaya yönelik çabaların uzun yıllar alması ve ormanlaştırma çabaları sürerken nüfus artışı ve kalkınmanın da ormansızlaşmaya neden olabileceğine ilişkin öngörülerdir.

Avrupa Ormanlarının Korunması Bakanlar Konferansı 1990 yılında başlamıştır. Amacı Avrupa'nın ormanlarının korunması ve sürdürülebilir yönetimidir. Bu girişim 40 Avrupa ülkesinin ormancılıktan sorumlu bakanları, Avrupa Birliği ve yaklaşık 40 gözlemci ülke ve organizasyondan oluşmaktadır⁵⁵. Hükümetler seviyesinde ormancılık politikalarında görev almaktadır ve bunlar Gündem 21 ve Orman Prensiplerini ve Avrupa ülkelerinin ortak cevabını ve ilkeleri kabul ettiklerini göstermektedir.

Bu konferanslar içinde 1990 Strasbourg Konferansında alınan kararlarla orman ekosistemlerinin izlenmesi, orman gen kaynaklarının korunması, orman yangınları konusunda Avrupa Veri Bankası şebekesinin oluşturulması, dağ ormanları yönetiminin çevresel uyumu, ağaç fizyolojisi araştırmalarının geliştirilmesi, orman ekosistemleri araştırmaları için Avrupa şebekesi konularında karar verilmiş ve programlar izlemeye alınmıştır.

1993 yılında Helsinki Konferansında ise Avrupa ormanlarının sürdürülebilir yönetimi, Avrupa ormanlarında biyolojik çeşitliliğin korunmasının genel esasları, geçiş ekonomisindeki ülkelerle ormancılık alanında işbirliği, Avrupa ormanlarının iklim değişikliğine uzun süreli adaptasyonu konuları ele alınmıştır.

1998 yılında Lizbon Konferansında halk, orman, ormancılık, sürdürülebilir orman yönetiminin sosyoekonomik boyutunun artırılması, sürdürülebilir ormancılığın Tüm Avrupa Kriterleri, göstergeler ve uygulama düzeyi kılavuzları belirlenmiştir. Bu süreç sonucunda Avrupa'nın sürdürülebilir kalkınmasında sürdürülebilir orman yönetimi temel bir faktör olarak görülmüştür.

3. Antalya Deklarasyonu

21.Yüzyıla Doğru Sürdürülebilir Kalkınma İçin Ormancılık İlkelerinin kabul edildiği 11. Dünya Ormancılık Kongresi 145 ülkeden gelen 4417 katılımcı katılımı ile 1997 yılında Türkiye'nin ev sahipliğinde gerçekleştirilmiştir. Organizasyon

⁵⁵ Mevlüt Düzgün(1999); Avrupa Ormanlarının Korunması Bakanlar Konferansı İzleme Süreci ve Çalışma Programı", RİO'dan Bugüne Uluslararası Ormancılık Diyalogu" Öncelikli Araştırma Alanları (ARA) Çalışma Grubu Toplantısı, 22-26 Kasım Antalya, Orman Bakanlığı Araştırma Planlama Koordinasyon Kurulu Başkanlığı, Planlama ve Projeler Dairesi Başkanlığı, s.1-8.

kalkınmakta olan ülkelerin katılımını hedef almıştır. Kongre "21.Yüzyıla Doğru Sürdürülebilir Kalkınma İçin Ormancılık" (22.10.1997) prensiplerini kabul etmiştir. Antalya Deklarasyonu 1992 yılında Rio de Janeiro'da yapılan Birleşmiş Milletler Çevre ve Kalkınma Konferansında kabul edilen Ormancılık İlkeleri Deklarasyonu'nu ve Gündem 21'in Ormancılık ile ilgili bölümlerini kabul etmiş, IPF'nin tavsiye edilen eyleme yönelik planı vurgulanmıştır. Antalya Deklarasyonu 17 maddeden oluşmaktadır⁵⁶.

Temel nitelikleri incelendiğinde sürdürülebilir ormancılık konusunda politik istek, kadınların, gençlerin rolünün önemsenmesi ve uzmanların bu konularına önem verilmesi, uluslararası orman politikası diyaloguna önem verilmesi, ormancılığa sektörler ötesi bir yaklaşım görülmektedir(md.1-5).

Antalya Deklarasyonu, ülkeleri ve uluslararası organizasyonları ve profesyonel ormancıları, mahalli toplulukları yerli halk, özel sektör, hükümet dışı kuruluşlar ile ormancılık ve diğer arazi kullanım politikalarından etkilenen diğer bütün ilgili gruplarla beraber açık ve katılımcı ortaklık içinde çalışmaya davet etmektedir(md.6).

Tarımsal ormancılığın geliştirilmesi, kamuoyunun dikkatinin çekilmesi, hızlı ağaçlandırmanın yapılması, yangınların tahrip edici etkisini azaltma, katılımcı ve şeffaf bir anlayışla ulusal ormancılık programlarının hazırlanması ve uygulanması konuları dikkate alınmıştır. Ormanların ıslahı ve çölleşmenin önlenmesi, orman gen kaynaklarının korunması, gönüllü uygulamaların kabul edilmesi konusunda ülkeler davet edilmiştir.

Antalya Deklarasyonu ile uluslararası boyutta kabul edilen sürdürülebilir ormancılık kriterlerinin akademik ortamda da belirginleştirildikten sonra sonuçların hükümetlere, uluslararası kuruluşlara ve ilgili tüm taraflara ulaştırılması beklenmiştir.

⁵⁶ Antalya Deklarasyonu(22 Ekim 1997), XI. Dünya Ormancılık Kongresi Bildirileri,13-22 Ekim 1997, Kongre Raporları, C.7,s.13-15.

III. ORMAN POLİTİKASINDA KORUMA KULLANMA DENGESİNİN SAĞLANMASINDA LİBERAL ETKİLER

Liberal görüşlerin temel niteliklerini oluşturan, serbest piyasa ekonomisi, serbest girişimcilik, tam rekabet ortamının saplanması, özel mülkiyet hakkının sağlanması, ademi merkeziyet, sivil toplum örgütlerinin aktif rolü, geleneksel değerlere önem verilmesi ilkeleri orman kaynaklarının sürdürülebilir ormancılığın sağlanmasında daha başarılı olunacağına ilişkin ilkeleri uluslararası sürece yansıtmaktadır.

Ormanlaştırma çalışmaları ve sürdürülebilir ormancılığın sağlanmasında mikro düzeyde her alanın ormansızlaşma nedeni ve ormanlaştırma yöntemi belirlenmeli yerel çözümler geliştirilmeli ve yerel olarak uygulanmalıdır. Ancak bu durum bölgesel, ulusal ve uluslararası alanda kabul edilmiş bilgilerden ve katkılardan hiçbir şekilde yararlanılmayacağı anlamına gelmemektedir.

Sürdürülebilir ormancılığın sağlanması için ormancılığın geliştirilmesi gerekmektedir. Ormancılığın gelişmesinde üzerinde durulması gereken en önemli konu orman köylerinde ormanların tahribatı önlemek amacıyla, orman dışı, ya da yan gelirlerin sağlanmasıdır⁵⁷.

1980'li yılların başında itibaren Sovyetler Birliği ve Doğu Avrupa ülkelerinin oluşturduğu merkezi planlı ülkelerin politik ve iktisadi liberalleşme denemelerini takip eden dağılma sürecinde bu ülkelerin liberal demokrasi ve serbest piyasa ekonomisini uygulama isteğinde oldukları görülmekte ve liberalizmin bir sentez olduğu konusunu gündeme getirmektedir⁵⁸. Liberalizmin temsilcileri olan ülkeleri de Birleşmiş Milletler'in karar alma mekanizmalarında etkin bir biçimde yer alması uluslararası süreçte liberal ilkelerin kabul edilmesine etki etmektedir.

Ancak liberalizmin uluslararası süreç dahilindeki planlayıcı yaklaşımı eleştirilebilmektedir. Bununla beraber liberalizmin çevresel sorunlar ile karşılaşıldığında tam rekabet şartları ile ilgili çelişkisinin olduğu ve çevre sorunları

⁵⁷ Başol, s.103.

⁵⁸ Gülten Kazgan(1997), *İktisadi Düşünce veya Politik İktisadın Evrimi*, Büyük Fikir Kitapları Dizisi, İktisadi Düşünce, No:13, 7. Baskı, Remzi Kitabevi, İstanbul, s.31-32.

piyasa dışı kalan etkileri içerdği için, serbest piyasa mekanizmasına devlet müdahalesi gerektirdiği, ve serbest piyasa mekanizmasının kendi içindeki bu çelişkiyi çözemediği düşünülmektedir⁵⁹.

Kamusal çevre politikası piyasa çözümleri içinde çevrenin ticarileşmesi, ekolojisi ve gönüllü işbirliğini içine alan⁶⁰ bir yapılanma gerektirmektedir. Buna göre ormanlardan ekolojik yönden, toplum yaşantısı yönünden, estetik yönden, çevre sorunları yönünden fayda sağlanmaktadır. Toplum yaşantısı yönünden sağlanan faydalar ormanların ekonomik yönden sağladığı faydaları da içermektedir. Ormanlardan sağlanan faydalar ormanların kullanılması kavramı ile bütünleşmektedir. Koruma-kullanma dengesinin sağlanması sürdürülebilir ormancılık ilkeleri için önem taşımaktadır.

⁵⁹ a.g.e., s.379.

⁶⁰ Başol, s. 265.

İKİNCİ BÖLÜM

TÜRKİYE'DE ORMANLARIN DURUMU VE ORMAN POLİTİKASINA LİBERALİZM ETKİSİ

Türklerin Anadolu'ya yerleşmesini takiben kurulan şehirler, doğal kaynaklara daha yakın yamaçlar üzerine kaydırılmıştır. Ticaret merkezi konumundan tarımsal merkeze dönüşmüştür. Osmanlı imparatorluğunun geniş alanlara yayıldığı dönemde Anadolu nüfusunun büyük bir kısmının dışarıya göç etmesi, belirli bölgelerdeki nüfusun topraklar üzerindeki baskısını hafifletmiş ve doğal kaynaklar fazla tahrip olmamıştır.⁶¹ Cumhuriyet Döneminde nüfusun sürekli artış göstermesi sonucu bu nüfusun beslenmesi ihtiyacının karşılanması için tarımsal üretimin artırılması gereğini ortaya çıkarmıştır.

Orman politikamızda ulusal kalkınma desteklenirken, ekonomik ve teknik birimler olan Devlet Orman İşletmeleri, ülkemizin en yoksul bölgelerini oluşturan dağlık ve ormanlık yörelerde yaşayan orman köylülerine çalışma alanı sağlamıştır.⁶²

Globalleşme ile gündemdeki yerini koruyan "liberal hareketler" ve mülkiyet ilişkilerinin değerlendirilmesi ormanlarımız için hedeflenmiştir. Türkiye'deki 1982 Anayasası ve hukuki düzenlemeler açısından bakıldığında devlet doğal kaynakların tek düzenleyicisi durumundadır. Bu değişim doğal kaynakların kullanımı ve korunmasında devletin yerinin gözden geçirilmesi gerekliliğini ortaya çıkarmıştır.

Türkiye'de ormanların durumu ve orman politikasına liberal etkilerin belirlenmesinin hukuki mevzuat, orman varlığının durumu ve orman yönetiminin gelişimi, görevleri ve sorunları açısından incelenmesini gerekmektedir.

⁶¹ Selman Uslu(1981); Türkiye'de Tarım Alanları ve Ormanlar Arasındaki İlişkilere Genel Bir Bakış" Türkiye II.Tarım Kongresi, Tarım ve Orman Bakanlığı Yayını Ankara.s.77.

⁶² İlhan Gülen(1981) ; Metin Özdönmez, " Ormancılık Ekonomisi ve Politikası Yönünden Ormancılığımızda Üretimin Attırılması Sorunları" Türkiye II.Tarım Kongresi, Tarım ve Orman Bakanlığı Yayını Ankara, s.534.

I. TÜRKİYE'DE ORMANLARA İLİŞKİN MEVZUAT VE ORMAN YÖNETİMİ

Türkiye'de ormanlara ilişkin mevzuatın gelişimin ormanların kesilip yararlanılması ne günah ne de sevap olan kaynaklar olarak kabul edilme sürecinden, ormanlardan ekonomik olarak yararlanma sürecini, ormanların yabancı sermaye tarafından kullanılma sürecini, ve ormanların devlet mülkiyetine alınması sürecini ve ormanlarda anayasal süreci kapsamaktadır. Özellikle 1982 Anayasasından sonra ormanlar üzerindeki liberal süreç mevzuata yansıtılmıştır.

A. TÜRKİYE'DE ORMANLARA İLİŞKİN MEVZUAT

Osmanlı İmparatorluğu döneminde miri arazi içinde cibali mübahala kesilip yararlanılması ne sevap ne günah olan dolayısı ile serbest olan alanlar olarak değerlendirilen ormanların mülkiyeti ağırlıklı olarak devlet mülkünde olduğu görülmektedir. Tanzimat döneminde ekonomik bakımdan zor durumda olan Osmanlı İmparatorluğu'nun sorunlarına çözüm bulmak amacı ile yeni bir yapılanma sistemine doğru adım atılmıştır. Bu dönemde ormanlardan yapılan başıboş yararlanmaları önlemek ve ormanlardan gelir sağlamak amacıyla kabul edilen Orman Nizamnamesi ülkemizde ormancılığa yön veren ve ormanların korunması ve işletilmesine yönelik ormancılık politikasını belirleyen ilk ve en önemli yazılı belge⁶³ olma özelliğini taşımaktadır.

1.Ormanlara İlişkin Mevzuatın Tarihsel Gelişimi

Tanzimat'tan sonra ormanlar sadece ekonomik kaynak olarak işletilir. O dönemde Ticaret nezaretine bağlı Orman Müdürlüğü kurulmuştur. 1857 yılında Fransız ormancıların desteği ile, 1858 yılında Arazi Kanunnamesinde ormanlarla ilgili hükümlere dolaylı olarak yer verilmiştir. 1862'de çıkarılan Orman Nizamnamesinin 1869'da yürürlüğe girmesi Maliye Bakanlığı bünyesinde Orman Umum Müdürlüğü kurulmuştur.

⁶³ Metin Özdönmez(1996); Turhan İstanbullu, Aktuğ Aksenen, Abdi Ekizoğlu , **Ormancılık Politikası**, İstanbul Teknik Üniversitesi Yayını No: 3968, Orman Fakültesi Yayın No: 435, İstanbul, 92.

Kuruluş döneminde, Türkiye Cumhuriyeti'nin yeni bir yapı ortaya koyması ve borçlarını ödemesi gerekmektedir. Devletin her türlü kaynağı ve politikası yeniden kuruluşa ilişkin olmuştur ve 1920'de çıkarılan "Baltalık Yasası" eskiden beri odunculuk, kömürcülük, kerestecilik yapan ve büyük ormanlara en az 20 km uzaklıkta bulunan köylerde yaşayan köylülere aile başına 18 dönüm baltalık verilmesi uygun görülmüştür. Baltalık Yasası halk arasındaki yakınma ve huzursuzlukları gidermek, halkın toparlanmasını sağlamak amacı ile çıkarılmıştır. Ayrıca yorgun ve fakir halkın ormanlardan gelişigüzel yararlanmaların da önüne geçilebileceği düşünülmüştür.

İsa Bingöl Baltalık Kanunu'nu "Vatanı, vatan için istismar etmek" düşüncesinden ile hareketle edilerek çıkarılmış bir kanun olarak değerlendirmektedir. Baltalık Kanunu, halk arasında şikayetlere son vermiş ve memnun kalanların savaşa gitmelerini kolaylaştırmıştır⁶⁴. 1924 'de bu kanun kaldırılmış ve atılan adım geri alınmıştır. 1924 yılında çıkarılan kanunla(Türkiye'de Mevcut Binimim Ormanların Fenni Usulü İdare ve İşlenmesi Hakkında Kanun) Artık yabancı şirketlere uzun vadeli sözleşmeler yapılmaktadır. Bu kanunla ormanların sadece ekonomik servetinden yararlanma yoluna gidilmiştir.

1924 yılında "Baltalık Kanunu", 484 sayılı "Devlet Ormanlarından Köylülerin İntifa Hakkı Kanunu" ile yürürlükten kaldırılmıştır. Bununla birlikte köylülere devlet ormanlarından yararlanma hakları konusunda tekrar Orman Nizamnamesindeki esaslara dönülmüştür.⁶⁵ 1937 yılında 3116 sayılı kanun ile Ormanların Hukuki tanımı yapılmıştır. 1930 İktisat Kongresi Programında Ormancılık hakkında hükümet görüşünde, ormanların hızlı bir biçimde azalmasının yol açacağı tehlikeler belirtilerek ormanların devlet eliyle işletilmesine dikkat çekilmiştir.⁶⁶ Bu dönemde yurt dışından ormanlar konusunda

⁶⁴ İsa Bingöl (1990); *Geçmişten Günümüze Ormanlarımız ve Ormancılığımız*, Ormancılık Eğitim ve Kültür Vakfı Yayını, No:3, İstanbul, Cilt I, s.86-87.

⁶⁵ a.g.e, s.88.

⁶⁶ İsa Bingöl(1990), *Geçmişten Günümüze Ormanlarımız ve Ormancılığımız*, Ormancılık Eğitim ve Kültür Vakfı Yayını, No:3, İstanbul, Cilt II, s162-164.

uzman olan kişilerden istifade etmek gerektiği ve ormancılık eğitimi almak üzere yurt dışına eleman göndermek gerektiği üzerinde durulmuştur.

Ormancılık Kanunu Tasarısı Almanya'dan orman kaynaklarımız üzerinde araştırma yapmak üzere davet edilmiş olan Prof. Bernhard'ın araştırma sonuçları ve önerileri doğrultusunda hazırlanmıştır. Dünya Ekonomik Bunalımı 1929 yılında olmuş ve bu durum bir çok ülkenin ekonomik yapısını hatta on yıllık bir dönem sürecinde siyasi yapısını da etkilemiştir. Bu dönemden sonra da Türkiye'de Kuruluş Döneminden beri uygulanan liberal politikalar yerine devletçiliğe ağırlık veren bir politika izlenmiştir.

Cumhuriyetin ilk yıllarında Devlet ormanlarının işletilmesi taahhüt ya da imtiyaz yoluyla yerli ve yabancı özel kişi ve şirketlere bırakılmıştır. Bu ormanların tahribine sebep olmuştur. Bu nedenle 3116 sayılı kanunla 1937 yılında devlet ormanlarının devlet tarafından, başkasına ait ormanların devletin denetim ve gözetimi altında işletilmesi hükmü getirilmiştir. Bunlar 1961 ve 1982 Anayasası'na da yansıtılmıştır.

3116 Sayılı Kanunun en önemli özelliği bilimsel anlamda bir ormancılık tanımını getirmesidir. Bu kanuna göre, "kendi kendine yetişmiş veya emekle yetiştirilmiş olup da herhangi bir çeşit orman hasılatı veren ağaç ve ağaççıkların toplu halleri yerleri ile birlikte orman sayılır. Sazlıkların ve doğal koşulları nedeni ile koru ve bataklık yapılamayan veya step florası ile örtülü yerler her çeşit dikenlikler ve fundalıklarla parklar ve ormanlara bitişik olmayan beş hektardan az sahipli arazi üzerindeki ağaçlar ormandan sayılmaz. 3116 Sayılı Kanun üçüncü maddesinde ormanları 1)Devlet ormanları; 2)Umuma mahsus ormanlar(köy belediye ve idare özel durumlar gibi hükmü şahsiyeti haiz amme müesseselerine ait ormanları); 3)Vakıf ormanlar; 4)Özel ormanlar." olarak belirtilmiştir.

3116 Sayılı Kanununa göre, Devletten başkasına ait olan bütün ormanlarda bu kanunun hükümleri dairesinde devletin gözetimi altında olup devlet namına bu gözetim orman yönetimi tarafından yapılmaktadır.

Bu kanuni düzenlemede de ormanları korumanın devletin savunması ile ilgili olduğundan hareketle doğal afetleri önlemede ormanların fonksiyonları vurgulanmıştır. Devlet mülkiyeti ve işletmeciliği ile ilgili hüküm geliştirilerek 1945

yılında çıkarılan 4785 sayılı kanunla bütün ormanlar bazıları istisna olmak kaydıyla devlet elinde toplanmıştır.⁶⁷

İkinci Dünya savaşına girmemek üzere uzun süre dirense de konumu itibari ile savaştan çok fazla etkilenen Türkiye, savaş yıllarındaki zorlu yıllarına, uzun yıllar süregelen tek parti yönetimi de eklenince ekonomik ve siyasal yelpazedeki konumunu sağa kaydırmıştır. Bu durum Amerika ile yoğun ekonomik ve dostluk ilişkileri geliştirmeye ve o dönemdeki Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliğine olan yakınlaşmayı önlemeye yöneliktir. 1950'li yıllardan sonraki rahatlama döneminde, hızlı bir biçimde yatırıma yönelme olmuş ve Marshall yardımları ile ülkenin tarımsal potansiyelinden yararlanmaya dönük çalışmalar yapılmıştır. Hibe olarak gelen yardımlar, traktörler, tarım makineleri topraklarda feodal yapının belirginleşmesi sonucunu doğurmuştur. Ayrıca tarım alanları lehine ormanlık alanlarının tarım yapılacak alanlara dönüştürülmesi uygun görülmüş ve tarımsal sanayide buna yönelik seçilmiştir. Bu dönemde çıkan orman yangınları ya da kesimler gibi nedenlerle orman topraklarını tarıma açmaya ilişkin olup üst üste çıkarılan aflarla bu durum teşvik edilmiştir.

Orman Bakanlığı'nın 1.Ormancılık Şurası Ormancılık Mevzuatı Raporunda⁶⁸ özetlendiği gibi gelişmelerin orman alanlarının aleyhine olduğu biçiminde değerlendirilmiştir. 1950'da 5677 sayılı, 1954 yılında 6385 sayılı, 1956 yılında 6831 sayılı 1958 yılında 7132 sayılı kanunla ormanlar için işlenen suçlar ile ilgili genel aflar çıkarılmıştır. 1956 yılındaki Orman Kanunu'nda 1954 yılından işlenen orman suçları için genel af çıkarılmıştır. 1961 yılında Ormanların Anayasal bir güvence altına alınması gereği ortaya çıkmıştır. 1961 Anayasa'sına göre "orman suçları hakkında genel af çıkarılamaz". Ancak bu anayasal düzenleme 1970 yılında çıkartılan 1255 sayılı kanunun getirdiği değişiklik hükmü ile orman niteliğini kaybetmiş alanların orman alanı niteliğinden çıkarılabileceği biçiminde yorumlanabilecek bir düzenlemeye yer verilerek "orman suçları hakkında genel af çıkarılamaz" cümlesi anayasa metninden çıkartılmıştır. Ancak orman suçlarının affedilmesi 1973 yılında 1779 sayılı kanun ile genişletilerek kabul edilmiştir. Bu

⁶⁷ Özdoğan (1996), a.g.e. s.96.

⁶⁸ Ormancılık Mevzuatı ve Uygulama Komisyonu Raporu (1994), 1.Ormancılık Şurası, Kararlar, T.C.Orman Bakanlığı, Ankara, s.2.

kanunun önemli özelliği orman içi köylerinin kalkındırılmasının ormanların sırtına yüklenmiş olmasıdır. Bu durum 1982 Anayasası ile de devam etmiştir.

Ormanlar üzerindeki mevzuata ve ilişkin tahrip faktörleri 1982 Anayasasındaki düzenlemede de devam etmiştir. 1982 Anayasasındaki ve buna bağlı olarak yapılan yasal değişikliklerde orman alanlarının aleyhine gelişmeler süregelmektedir. Kuruluş döneminde Türkiye Cumhuriyeti'nin yeni bir yapı ortaya koyması ve borçlarını ödemesi gerekmektedir. Devletin her türlü kaynağı ve politikası yeniden kuruluşa ilişkin olmuştur.

2. 1982 Anayasası'na Göre Ormanların Mülkiyeti ve Koruma-Kullanma Dengesi

1982 Anayasasına göre herkes, mülkiyet hakkına sahiptir. Mülkiyet hakkı ancak kamu yararı amacıyla kanunla sınırlandırılabilir ve mülkiyet hakkının kullanılması toplum yararına aykırı olamaz(1982, md.35). Anayasa'da toprak mülkiyeti ile ilgili maddede toprağın mülkiyetinin kime ait olduğu ile ilgili bir ifadeye rastlanmamaktadır. Bununla beraber, Devlet, toprağın verimli olarak işletilmesini korumak ve geliştirmek, erozyonla kaybedilmesini önlemek ve topraksız olan veya yeter toprağı bulunmayan köylüye toprak sağlamak için gerekli önlemlerin alınacağı belirtilmektedir(md.44).

Devlet ormanları kanuna göre, Devletçe yönetilir işletilir ve zamanaşımı ile mülk edinilemez, kamu yararı dışında irtifak hakkına konu olamaz(md.169/2). Buna göre Devletin mülkiyetinde ormanların gözetimi Devlete aittir(md.169/1). Bu ifade devlet mülkiyetinin dışında da farklı mülkiyet biçimine sahip ormanların olduğu anlamına gelmektedir.

1982 Anayasası ve bağlı hukuki düzenlemeler açısından değerlendirildiğinde, devlet doğal kaynakların tek düzenleyicisi durumundadır. Yine ormanların korunması ve geliştirilmesi ve orman köylüsünün korunması, geliştirilmesine ilişkin maddelere de bir bütün olarak yer verilmiştir.

1982 Anayasasında "ormanları yakmak, ormanı yok etmek veya daraltmak amacıyla işlenen suçlar genel ve özel af kapsamına alınmaz"(1982 A. md.169/3) hükmü bulunmakta ise de, sonraki dönemlerde bir yandan orman

suçları affedilirken, diğer yandan ormanları daraltıcı hukuki düzenlemeler hızlandırılmıştır.

1982 Anayasası, orman olarak korunmasında bilim ve fen bakımından hiçbir yarar görülmeyen, aksine tarım alanına dönüştürülmesinde kesin yarar olduğu tespit edilen yerler ve 31.12.1981 tarihinden önce bilim ve fen bakımından hiçbir yarar görülmeyen, aksine tarım alanlarına dönüştürülmesinde kesin yarar olduğu tespit edilen yerler ve 31.12.1981 tarihinden önce bilim ve fen bakımından orman niteliğini tam olarak kaybetmiş olan tarla, bağ, meyvelik, zeytinlik gibi çeşitli tarım alanlarında veya hayvancılıkta kullanılmasında yarar olduğu tespit edilen araziler, şehir, kasaba, ve köy yapılarının toplu olarak bulunduğu yerlerde orman sınırlarında daraltma yapılabilir(1982, md.169/3) düzenlemesine yer verilmiştir. Ormanların daraltılmasını teşvik eden bu tercihler nedeniyle orman alanları hızla tüketilmektedir.

1982 Anayasası, bir yönüyle de orman köylüsünün kalkındırılmasını hedefleyen hükümlere yer vermektedir. Bu bağlamda Anayasada, “ormanlar içinde veya bitişiğindeki köyler halkının kalkındırılması, ormanların ve bütünlüğünün korunması bakımlarından, ormanın gözetilmesi ve işletilmesinde Devletle bu halkın işbirliğini sağlayıcı önlemlerle, 31.12.1981 tarihinden önce bilim ve fen bakımından orman niteliğini tamamen kaybetmiş yerlerin değerlendirilmesi; bilim ve fen bakımından orman olarak korunmasında yarar görülmeyen yerlerin tespiti ve orman sınırları dışına çıkartılması, orman içindeki köyler halkının kısmen veya tamamen bu yerlere yerleştirilmesi için Devlet eliyle anılan yerlerin ihya(canlandırma) edilerek bu halkın yararlanmasına tahsisi kanuna düzenlenir”(1982, Anayasa, md.170/1) hükmü yer almıştır. Ancak bu düzenlemeler bir bütün olarak tarlaların orman içine girmesi yolunu açmaktadır.

3.Orman Kanununa Göre Ormanların Korunması ve Kullanılması

Orman Kanununa göre orman; tabii olarak yetişen ve emekle yetiştirilen ağaç ve ağaççık topluluklarını ifade etmektedir(6831, md.1). Ancak sazlıklar, step bitki örtüsü ile örtülü yerler, dikenlikler, parklar, sahipli arazide bulunan ve civarındaki ormanlarda doğal olarak yetişmeyen ağaç ve ağaççık çeşitlerinin bulunduğu yerler, sahipli arazide ve bölgenin özelliğine göre yetişmiş ve

yetiştirilecek olan fıstık çamlıkları ve palamut meşelikleri dahil olmak üzere her çeşit meyveli ağaç ve ağaççıklar, funda ve makiliklerle örtülü orman ve toprak koruma karakteri taşımayan yerler orman sayılmamaktadır.

Daha sonraki yıllarda, orman sayılmayan yerlere; şehir mezarlıklarıyla kasaba ve köylerin sınırları içerisinde bulunan eski mezarlıklardaki ağaç ve ağaççıklarla örtülü yerler ve sahipli arazideki aşılı ve aşısız zeytinliklerle, özel kanunu gereğince Devlet ormanlarından ayrılmış ve imar, ıslah ve mülk olarak verme şartları yerine getirilmiş bulunan yabani zeytinlikler ile 9/7/1956 tarih ve 6777 sayılı Kanunda belirtilen yabani veya aşılınmış fıstıklık, sakızlık ve harputluklar da eklenmiştir(6831, md.1/D ve İ, Değişik, 23/9/2896), Anlaşıldığı üzere bu değişiklikle de orman alanları daraltılmıştır.

Orman Kanunda 1986 yılında orman sayılan yerlere ilişkin yapılan tanım değişikliğine göre orman sayılan yerlerden; öncelikle orman içindeki köyler halkının kısmen ve tamamen yerleştirilmesi amacıyla, orman olarak korunmasında bilim ve fen bakımından hiçbir yarar görülmeyen aksine tarım alanlarına dönüştürülmesinde yarar olduğu tespit edilen yerler ile halen orman rejimi içinde bulunan funda ve makiliklerle örtülü yerlerden tarım alanına dönüştürülmesinde yarar olduğu tespit edilen yerler, orman sınırları dışına çıkartılmıştır(6831, md.2/A,Değişik, 5/6/1986, 3302).

Orman sınırları dışına çıkartılma şartlarının belirlenmesine ilişkin olarak, 31/12/1981 tarihinden önce bilim ve fen bakımından orman niteliğini tam olarak kaybetmiş yerlerden, tarla, bağ, bahçe, meyvelik, zeytinlik, fındıklık, fıstıklık(antep fıstığı, çam fıstığı) gibi çeşitli tarım alanları veya otlak, kışlak, yaylak gibi hayvancılıkta kullanılmasında yarar olduğu tespit edilen araziler ile şehir, kasaba ve köy yapılarının toplu olarak bulunduğu yerleşim alanlarının, orman sınırları dışına çıkartılmasıdır(6831, md.2/B, Değişik, 5/6/1986, 3302).

1987 yılında yine yapılan bir değişiklikle orman sayılmayan yerlere ekleme yapılarak, orman sınırları içinde veya bitişiğinde tapulu, orman sınırları dışında ise her türlü tasarruf belgeleriyle özel mülkiyette bulunan ve tarım arazisi olarak kullanılan, dağınık, yer yer küme ve sıra halindeki her çeşit ağaç ve ağaççıklarla örtülü yerler, orman sınırları dışında olup, yüzölçümü üç hektarı aşmayan sahipli

arazideki her çeşit ağaç ve ağaççıkla örtülü yerler de orman sayılmamıştır (6831, md.1/F ve G, Değişik 22/5/1987, 3373). Böylece hukuki anlamda orman tanımı sürekli daraltılarak günümüze gelinmiştir.

Ormansızlaşmanın ortaya çıkardığı tehlikelere karşı 1995 tarihli ve 4122 sayılı Milli Ağaçlandırma ve Erozyon Kontrolü Seferberlik Kanunu yürürlüğe girmiştir. Söz konusu düzenlemede Devletin hüküm ve tasarrufu altındaki arazilerde, orman sahasını ve ağaç servetini çoğaltmak, toprak ve su bitki arasında bozulan dengeyi kurmak, geliştirmek ve çevre değerlerini korumak amacıyla, kamu kurum ve kuruluşları ile gerçek ve tüzel kişiler tarafından yapılacak ağaçlandırma ve erozyon kontrolü çalışmalarına ait esas ve usuller düzenlenmiştir(4122, md.1). Ancak bu düzenlemenin Devlet ormanlarında tespit ve izne yönelik hükümleri içeren ikinci maddesi kamu oyunda tartışmalara yol açmıştır.

Tartışmaların nedeni, orman sınırları içindeki yangın hariç çeşitli sebeplerle meydana gelmiş olan açıklıklar ve ağaçlandırılmaya ayrılan sahalara kamu kurum ve kuruluşları ile gerçek ve tüzel kişilere ağaçlandırma ve erozyon kontrolü çalışmaları yapılmak üzere bedelsiz olarak verilebilmesinin (4122, md.2), orman alanlarının Devletin Hüküm ve tasarrufu altından çıkmasına yol açabilecek bir değişiklik yaratabilmesi endişesine dayandırılmaktadır. Bu endişe de, Orman Kanunu'nun 17.inci maddesi gereğince, yatay alanın %6'sını geçmemek üzere imar planlamasına uygun inşaat yapılabilir düzenlemesinin payı büyüktür. Özetle, Milli Ağaçlandırma ve Seferberlik kanunun düzenleme amacını aşarak özelleştirme faaliyetlerini hızlandıracaktır.

1982 Anayasasında ormanların korunması ve geliştirilmesi başlığı altında "Devlet, ormanların korunması ve sahalalarının genişletilmesi için gerekli kanunları koyar ve önlemleri alır. Yanan ormanların yerinde yeni orman yetiştirir, bu yerlerde başka çeşit tarım ve hayvancılık yapılmaz ve ormanların gözetimi Devlete aittir.

Devlet ormanlarının mülkiyeti devrolunamaz. Devlet ormanları kanuna göre, Devletçe yönetilir ve işletilir. Bu ormanlar zamanaşımı ile mülk edinilemez ve kamu yararı dışında irtifak hakkına konu olamaz.

Ormanlara zarar verebilecek hiç bir faaliyet ve eyleme izin verilemez. Ormanların tahrip edilmesine yol açan siyasi propaganda yapılamaz; orman suçları için genel ve özel af çıkarılamaz. Ormanları yakmak, ormanı yok etmek veya daraltmak amacıyla işlenen suçlar genel ve özel af kapsamına alınamaz. "

Orman olarak korunmasında bilim ve fen bakımından hiçbir yarar görülmeyen, aksine tarım alanlarına dönüştürülmesinde kesin yarar olduğu tespit edilen yerler ile 31.12.1981 tarihinden önce bilim ve fen bakımından orman niteliğini tam olarak kaybetmiş olan tarla, bağ, meyvelik, zeytinlik gibi çeşitli tarım alanlarında veya hayvancılıkta kullanılmasında yarar olduğu tespit edilen araziler, şehir, kasaba ve köy yapılarının toplu olarak bulunduğu yerler dışında, orman sınırlarında daraltma yapılamaz. "

170 inci madde "Ormanlar içinde veya bitişiğindeki köyler halkının kalkındırılması, ormanların ve bütünlüğünün korunması bakımlarından, ormanın gözetilmesi ve işletilmesinde Devletle bu halkın işbirliğini sağlayıcı önlemlerle 31.12.1981 tarihinden önce bilim ve fen bakımından orman niteliğini tamamen kaybetmiş yerlerin değerlendirilmesi; bilim ve fen bakımından orman olarak korunmasında yarar görülmeyen yerlerin tespiti ve orman sınırları dışına çıkartılması, orman içindeki köyler halkının kısmen veya tamamen bu yerlere yerleştirilmesi için Devlet eliyle anılan yerlerin ihya edilerek bu halkın yararlanmasına tahsisi kanunla düzenlenir.

Devlet, bu halkın işletme araç ve gereçleriyle diğer girdilerinin sağlanmasını kolaylaştırıcı önlemler alır.Orman içinden nakledilen köyler halkına ait araziler, Devlet ormanı olarak derhal ağaçlandırmaktadır.

Türkiye'de arazinin yanlış kullanılması ve doğal dengenin yok olması ile birlikte topraklar erozyona maruz kalmaktadır. Hızlı nüfus artışının doğurduğu kontrol edilemez boyutlara varan sosyal baskı toprak erozyonu sorununu ulusal bir afet durumuna getirmiştir. Orman alanlarındaki azalmalar; yanlış arazi

politikalarının⁶⁹ yanında orman yangınları, ormanların siyasi rant konusu haline getirilmesi, turizmin geliştirilmesi gibi tek taraflı politikalardan etkilenmektedir. Ormanlar bu yollarla tahrip edilmekte, toprakları taşınmakta, kayalıklara dönüşmektedir. Ayrıca hava kirliliği gibi genel kirlilik de ormanı olumsuz etkilemektedir.

İzmir İktisat Kongresine çiftçi, tüccar sanayi ve işçi kesiminden 1135 kişi katılmış 17 Şubat 1923 tarihinde açılışı yapılan kongre, 4 Mart'ta, çeşitli kararlar dışında, genel nitelikli bir "İktisat Misakı"nı kabul ederek çalışmalarını tamamlamıştır. "İktisat Misakı"nın metni duygu yüklü bir metindir ve sanki bu metin ile savaştan çıkmış Türk Milletinin grubunu okşamak ve Türkiye Cumhuriyetinin yapacağı işler konusunda yüreklendirmek ile ilgili kararlar alınmıştır. İktisat Misakı Madde 5'te "Türkiye halkı, servet itibariyle bir altın hazinesi üzerinde oturduğuna vakıftır. Ormanları evladı gibi sever, bunun için ağaç bayramları yapar, yeniden orman yetiştirir. Madenlerini kendi milli istihsalı için işletir ve servetlerini herkesten fazla tanımağa çalışır."⁷⁰

Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra, 1920 yılında kurulan Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükümeti, bir yandan yurdumuzu düşman işgalinden kurtarmak için savaşıırken, diğer yandan da ülkenin iç güvenliğini sağlamak ve orman kaynaklarına duyulan gereksinmeyi karşılamak için ormancılık konusuna eğilmek zorunda olmuştur. 1920 yılında 39 sayılı "Baltalık Kanunu" çıkarılmış ve bu kanunla orman köylülerine hane başına ikişer hektar hesabıyla baltalık verilmesi uygun görülmüştür. Ancak baltalık verilecek köylülere köylerinin yakınında verilecek miktarda devlet ormanı bulunmaması, baltalık ayrılması işlerini yürütecek sayıda teknik eleman olmaması, mevcut baltalıkların köylülerin gereksinmelerini karşılayamaması ve sınırlarının kesinlikle belirlenmemiş olması gibi nedenlerle istenen sonuç alınamamıştır.⁷¹

⁶⁹ Doğan Kantarcı (2000); "Hava Kirliliğinin Ormanlar Üzerine Etkileri", **Türkiye'de Çevrenin ve Çevre Korumanın Tarihi Sempozyumu** (7-8 Nisan 2000), Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı Yayını, İstanbul, s.150-151.

⁷⁰ Yüksel Ülken(1985), " İzmir İktisat Kongresi ve Ekonomide Yön Arayışlar", **1885-1985 Türkiye Ekonomisinin 100 Yılı ve İzmir ve İzmir Ticaret Odası Sempozyumu**, İzmir, s.178-179.

⁷¹ Özdoğan, vd. s.94.

Tanzimat'ın ilan edildiği 1839'dan önce ormanların yönetim ve sorumluluğundan yetkili bir idari, Yönetim bulunmadığı dönemde ormanların yararlanılmasında hiçbir kuralın olmadığı kaynaklardı. Tanzimat'tan sonra ekonomik kaynak olarak işletilir. O dönemde Ticaret nezaretine bağlı Orman Müdürlüğü kurulmuştur. 1857'de Fransız ormancılarının desteği ile, 1858 'de Arazi Kanunnamesi ormancılık ile ilgili hükümler yer almıştır. 1862'de çıkarılan Orman Nizamnamesinin 1869'da yürürlüğe girmesi Maliye Bakanlığı bünyesinde Orman Umum Müdürlüğü kurulur.

Kuruluş döneminde Türkiye Cumhuriyeti'nin yeni bir yapı ortaya koyması ve borçlarını ödemesi gerekmektedir. Devletin her türlü kaynağı ve politikası yeniden kuruluşa ilişkin olmuştur ve 1920'de çıkarılan "Baltalık Yasası" eskiden beri odunculuk, kömürcülük, kerestecilik yapan ve büyük ormanlara en az 20 km uzaklıkta bulunan köylerde yaşayan köylülere aile başına 18 dönüm baltalık verilmesi uygun görülmüştür. Baltalık Yasası halk arasındaki yakınma ve huzursuzlukları gidermek, halkın toparlanmasını sağlamak amacı ile çıkarılmıştır. Ayrıca yorgun ve fakir halkın ormanlardan gelişigüzel yararlanmalarının da önüne geçilebileceği düşünülmüştür.

Tabii olarak yetişen veya emekle yetiştirilen ağaç ve ağaççık toplulukları yerleriyle birlikte orman sayılır. Ancak sazlıklar, steplerdeki bitki örtüsü ile kaplı yerler, dikenlikler, parklar, şehir mezarlıklarıyla kasaba ve köylerin sınırları içerisinde bulunan eski(kadim) mezarlıklardaki ağaç ve ağaççıklarla örtülü yerler; sahipli arazide bulunan ve civardaki ormanlarda tabii olarak yetişen ağaç ve ağaççık nevelerinin bulunduğu yerler, orman sınırları içinde veya bitişiğinde tapulu, orman sınırları dışında ise her türlü tasarruf belgeleriyle özel mülkiyette bulunan ve tarım arazisi olarak kullanılan, dağınık veya yer küme ve sıra halindeki her nevi ağaç ve ağaççıklarla örtülü yerler; orman sınırları dışında olup, yüzölçümü üç hektarı aşmayan sahipli arazideki her nevi ağaç ve ağaççıklarla örtülü yerler; sahipli arazide ve bölgenin özelliklerine göre yetişmiş ve yetiştirilecek olan fıstık çamlıkları ve palamut meşelikleri dahil olmak üzere her nevi meyveli ağaç ve ağaççıklar; sahipli arazideki aşılı ve aşısız zeytinliklerle, özel kanunu gereğince Devlet ormanlarından tefrik edilmiş ve imar, ıslah ve temlik şartları yerine getirilmiş yabani ve aşılınmış fıstıklık, sakızlık ve

harputluklar; funda ve makilerle örtülü orman ve toprak koruma karakteri taşımayan yerler; orman sayılmamaktadır.

Orman Kanununun ikinci maddesine göre ise Orman sayılan yerlerden de orman içindeki köyler halkının kısmen veya tamamen yerleştirilmesi amacıyla, orman olarak korunmasında bilim ve fen bakımından hiçbir yarar görülmeyen aksine tarım alanına dönüştürülmesinde yarar olduğu tespit edilen yerler ile halen orman rejimi içinde bulunan funda ve makilerle örtülü yerlerden tarım alanlarına dönüştürülmesinde yarar olduğu tespit edilen yerler, 31.12.1981 tarihinden önce bilim ve fen bakımından orman niteliğini tam olarak kaybetmiş yerlerden; tarla, bağ, bahçe, meyvelik, zeytinlik, fındıklık, fıstıklık(antep fıstığı, çam fıstığı) gibi çeşitli tarım alanları veya otlak, kışlak, Yaylak gibi hayvancılıkta kullanılmasında yarar olduğu tespit edilen araziler ile şehir, kasaba ve köy yapılarının toplu olarak bulunduğu yerleşim alanları, orman sınırı dışına çıkartılır.

Orman sınırları dışına çıkartılan bu yerler Devlete ait ise Hazine adına, tüzel kişiliğe sahip kamu kurum ve kuruluşlarına ait ise bunlar adına, özel orman ise sahipleri adına orman sınırları dışına çıkartılır. Uygulama kesinleştikten sonra tapuda kesin tahsis ve tescil işlemi yapılır.

Bu yerler dışında orman sınırlarında hiçbir şekilde daraltma yapılamaz ifadesi yer almaktadır. Bu madde hükümleri; koruma ormanı, milli park olarak ayrılan, izin ve irtifak hakkı tesis edilen ormanlık alanlarda ve 3 üncü madde ile orman rejimi içine alınan yerlerde bu niteliklerin devamı süresince, yanan orman sahalarında ise hiçbir şekilde uygulanmaz.

1987 yılında getirilen ek fıkra ile Bu maddenin (B) bendi ile orman sınırları dışına çıkarılıp, 2924 sayılı Kanunun 11 ve 12 inci maddeleri gereğince fiili durumlarına göre açıklanacak bedeli bedeli karşılığında satılacak yer, yapı ve kuruluşlar, kullananlardan, satış işlemleri tamamlanıncaya kadar ecri misil alınmaz. Bu maddenin de ormansızlaşma sürecini hızlandırdığı düşünülmektedir.

Ormanlar mülkiyet devlet ormanları, kamu kurum ve kuruluşlarına ait ormanlar, özel ormanlar olarak üçe ayrılmaktadır. Devlet ormanları dışındaki ormanlar özel ve kamu ormanları biçiminde ifade edilebilir.

Özel ve kamu ormanlarının Orman Kanununa göre ortak hükümleri bulunmaktadır. Bu ortak hükümlere göre;

- orman kadastro, orman kadastro komisyonları tarafından yapılmaktadır⁷².
- Ormanların içinde bina yapmak, hayvanlar için barınak yapmak, tarla açmak, yerleşmek yasaktır. Buna ilişkin hükümler özel ve kamu ormanlarında işleniyorsa bile devlet ormanlarında işleniyormuş işlem yapılmaktadır. Kişi kendi mülkündeki özel ormanda dahi bu hükümlere bu kanunun cezalara ilişkin hükümlerine göre hakkında kamu davası açılabilmektedir.
- Yine kesime, sökme, boğma gibi orman yönetiminden izin almadan yapılan her türlü faaliyet orman suçu arasına girmektedir. Özel ve kamu ormanlarında kişiler mülkiyeti kendilerine ait olduğu için diledikleri gibi hareket edemezler. Hatta bu durum orman yönetiminin özel ormanlara el koyma hakkı vermektedir.

1987 yılındaki ek fıkra ile devlet ormanlarında kamu yararı nedeni ile 49 yıllığına bedeli karşılığında izin verilebileceği belirtilmiştir.

Özel ve kamu ormanlarının orman kanuna devlet ormanından farklı hükümleri aşağıdaki gibidir;

- özel ve kamu ormanlarının işletilmesinin takibi Orman Genel Müdürlüğü'nün sorumluluğundadır.

Orman Genel Müdürlüğü; konumu ve özelliği dolayısıyla lüzum göreceği ormanları ve orman rejimine giren sahaları; bilim ve fennin istifadesine tahsis etmek, yurdun güzelliğini sağlamak, toplumun çeşitli spor ve dinlenme ihtiyaçlarını karşılamak, turistik hareketlere imkan vermek amacıyla, milli parklar,

⁷² Kadastro, taşınmaz malların sınırlandırılması ve üzerindeki hakların tespiti işlemidir. Son dönemde tapulama sözcüğü kadastro sözcüğü ile eş anlamlı olarak kullanılmaktadır. Geniş anlamda tapulama sözcüğü kadastro sözcüğünü kapsamaktadır. Dar anlamda tapulama sözcüğü ise kütüğe kayıt yapılması işlemi ifade etmektedir. Bkz. İhsan Özmen&Halim Çorbalı(1995); **3402 Sayılı Kadastro Kanunu Şerhi**, Genişletilmiş 3. Baskı, Seçkin Yayınevi Ankara, s.180.

tabiat parkları, tabiat anıtları, tabiatı koruma sahaları ve orman mesire yerleri olarak ayırır, düzenler, yönetir ve gerektiğinde işletir ve işlettirir.

Sınırları içinde verimli orman arazisi bulunan köyler, mülki sınırları içinde verimli Devlet ormanı bulunan köylerdir. Köy nüfusuna kayıtlı ve köyde devamlı oturan ihtiyaç sahibi hane reislerine, köyde barınmaları için yapacakları ev, ahır, samanlık, ambar ve kümes ile köy halkının müşterek ihtiyacı olan okul, cami, sağlık evi, köy yolu köprüsü ve köy konağı ihtiyaçları için yapacak emval bu ormanlar civarındaki istif veya satış istif yerlerinden tarife bedeli ile kesme, taşıma ve istif masrafları alınarak bir defaya mahsus olmak üzere verilir. Bu maddeye giren inşaatlar için hak sahiplerinin talebi halinde bu yapacak emval yerine, karşılığı idarece nakit olarak ödenir (6831, Değişik: 3373 – 22.5.1987).

Köyden kesin olarak ilişkisini kesecekler ait sahipli yapıların enkazı Tarım Orman ve Köyleri Bakanlığının tespit edeceği esaslara göre nakledilebilir veya satılabilir.

31 inci, 32 inci ve 33 üncü madde hükümlerine göre, köylülere zati ihtiyaçları ile köy müşterek ihtiyaçları için verilen orman envalini; yerinde kullanmayıp her ne şekilde olursa olsun elden çıkaranlar, bunları verilmiş gayelerine uygun kullanmayanlar, yakacak emvalin vasfının bozulması nedeniyle izin almadan yakanlar orman yönetiminden izin almadan imal edilmek gayesiyle de olsa başka yere götürenler, kullandıktan sonra sökerek ve yıkarak enkaz halinde bulunduğu köy sınırları dışına çıkaranlar veya yapacak emvali aldığından itibaren bir yıl içerisinde 35 inci maddede belirtilen yapı sistemine uygun inşaat yapmayarak bu emvali elden çıkaranlar ile bu maddede belirtilen her türlü emvali her ne şekilde olursa olsun alan veya kabul edenler, iki aydan bir seneye kadar hapis ve on beş bin liradan elli bin liraya kadar ağır para cezasıyla cezalandırılırlar. (6831, Değişik: 2896 – 23.9.1983 md.98)

Mülki sınırları içinde verimsiz orman arazisi bulunan köylerde, köy nüfusuna kayıtlı ve köyde devamlı oturan hane reisleri ile sınırları içinde verimli Devlet ormanı bulunan ve nüfusu 2.500'den aşağıya olan kasabaların muhtaç halkına kendi ihtiyaçlarına sarf etmeleri şartıyla yapacakları ev, ahır, samanlık,

ambar ve kümes ihtiyaçları için de ihtiyaç hallerinde olmak üzere, en yakın satış istif yerlerinden maliyet bedelinin üçte biri karşılığı yapacak emval verilir.

1937 tarihli 3116 sayılı Orman kanunun, üçüncü maddesinde mülkiyet durumlarına göre ormanlar;

- devlet ormanları,

- umuma mahsus ormanlar(köy, belediye ve il özel idaresi gibi tüzel kişiliğe sahip kamu kurum ve kuruluşları),

- vakıf ormanları ve özel ormanlar olarak dört kısımda düzenlenmiştir.

1937 tarihli ve 3116 sayılı Kanun, "ormanların işletilmesi, devletin denetim ve gözetimi altında yapılır" hükmü ile ormancılık politikasında devletleştirme lehinde bir anlayışa yer verilmektedir. Bu siyasi tercih 1924 Anayasasında "çiftçiye toprak sahibi kılmak ve ormanları devletleştirmek için alınacak toprak ormanların karşılığı ve bu karşılıkların ödeneşi özel kanunlarla gösterileceği" hükmü ile kamulaştırmada, devlet lehine kolaylaştırıcı bir düzenleme sağlanmıştır(1924 Anayasası md.74/2 Değişik:5/2/1937-3315). Daha sonra 1945 yılında, 4785 sayılı Orman Kanununa getirilen ek hükümlerle, bütün ormanlar, bazıları istisna olmak kaydıyla, koşul aranmaksızın devletleştirilmiştir.

1956 tarihli ve 6831 sayılı Orman Kanununun yürürlükteki hükümlerine göre, ormanlar mülkiyetleri bakımından;

- devlet ormanları,

- kamu kurum ve kuruluşlarına ait ormanlar,

- özel ormanlar olarak üçe ayrılmaktadır.

Bu durumda, vakıf ormanları kamu kurum ve kuruluşlarına ait orman statüsü içine alınmıştır. Türkiye'de ormanların %99'u devletin mülkiyeti ve tasarrufu altındadır. Devlet ormanları dışındaki ormanlar, yerel yönetimlere, Sümerbank, SEKA, TEKEL, SSK'ya, Üniversitelere ve vakıflara ait ormanlar ve

özel ormanlardır. Bu statüdeki ormanlar gerçek kişilere, ticari kuruluşlara ve kamu kurumları dışındaki kooperatiflere aittir.

Devlet ormanlarında ve devlet ormanı sayılan yerlerde ormana yönelik çeşitli faaliyetler, Orman Genel Müdürlüğüne yürütülmektedir. Kamu kurumlarına ait ormanlar sahiplerince işletildiği gibi işletilebilirler(6831, md.45). Bunun yanında özel ormanlara ilişkin düzenlemeler orman kanunun yürürlükteki devam eden hükümlerinde yer almaktadır(6831, md.51/1).

Özel ormanlar; sahipleri tarafından yaptırılıp orman yönetiminden onaylanacak planlara göre işletilir ve idare edilirler. Bu plana uygun hareket edip etmedikleri, orman idareleri tarafından kontrol edilir. Eğer özel işletme planlarını yapmıyorsa, orman yönetimi ona yardımcı olur planlarını yapar ve plan ile ilgili ödemeyi taksitle alır(6831, md.51).

Ekim ve dikim yapılarak meydana getirilen ormanlar hariç, özel ormanlar 500 hektardan küçük parçalar oluşacak şekilde parçalanıp, başkalarına mülk olarak verilemez ve mirasçılar arasında bölünemez ve birleştirilemez. Ancak şehir, kasaba ve köy yapılarının toplu olarak bulunduğu yerlerdeki özel orman alanlarında Orman Kanunu'nun 17. inci maddesi gereğince, yatay alanın %6'sını geçmemek üzere imar planlamasına uygun inşaat yapılabilir. İnşaatların yapılmasında orman vasıflarının tabi olarak korunmasına özen gösterilir(6831, md.52/1 Değişik 22/5/1987, 3373).

Orman Kadastrounun henüz tamamlanmamış olması, orman sayılan ve sayılmayan yerler konusunda belirsizlikler yaratmaktadır. Buna bağlı olarak mülkiyet dağılımında da belirsizlikler sürmektedir.

Çok partili yaşama geçiş ve Dünya savaşının sona ermesiyle birlikte, siyasal ve ekonomik anlamda bir rahatlama ve barış dönemine geçilmiştir. 1950'li yıllardan sonra ülke nüfusu artmıştır. Uygulanan ekonomi politikasına bağlı olarak Marshall yardımı çerçevesinde, karşılıksız tarım makineleri ve araç gereç alımı tarımda makineleşmeye yol açmış ve bu değişim, ormanlık alanların tarım alanlarına dönüştürülmesini kolaylaştırmıştır. Bu dönüşüm süreci yangın, açma, kesme gibi orman suçlarının artışına da neden olmuştur.

Bunun yanında orman suçlarının affedilmesine yönelik düzenlemeler de ormanların yok edilmesini teşvik etmiştir. Orman suçlarına yönelik, 1950 yılında 5677 sayılı kanunla sağlanan aflar, bir bakıma ormanların yok edilmesini teşvik etmiş, günümüze kadar, yangınlar, tarla açma ya da zamanından önce ağaçların kesilmesi eylemlerinin önüne geçilememiştir. Belirtilen bu olumsuz gelişmeler orman alanlarını tehdit ederken, 1961 yılında ormanların anayasal bir güvence altına alınması gereği ortaya çıkmıştır. Bu durum dikkate alınarak 1961 Anayasasında “orman suçları hakkında genel af çıkarılamaz”, hükmüne yer verilmiştir. Ancak bir yıl sonra bu hükmün değiştirilmesine yönelik kanun teklifi meclise verilmiştir. 1970 yılında 1255 sayılı kanunla bu hüküm anayasa metninden çıkarılmıştır. Böylece orman suçlarının affedilmesi Anayasal değişiklikle birlikte hemen gündeme gelmeye başlamış, 1973 yılında 1779 sayılı kanun ile yasal dayanak bulmuştur.

1923-1949 yılları arasında orman suçları ile ilgili 3 af kanunu çıkarılmıştır. 1950-1960 yılları arasında 4 af kanunu çıkarılmıştır. Bunlardan ilk üçü sadece orman suçlarına münhasırdır. Cumhuriyetin 50. yılı sebebi ile 1973 yılında orman suçlarının affı kanunu çıkmıştır⁷³. Ormanlar ile ilgili yasal düzenlemelerin orman yağmasına sebep olduğuna ilişkin görüşler bulunmaktadır.

4. Diğer Hukuki Düzenlemelere Göre Ormanların Mülkiyeti Ve Koruma-Kullanma Dengesi

İl Özel İdaresi Kanununa göre, uygun alanlarda orman yetiştirmekle görevlidir. (md.78/5) Bu idareler pek yaygın olmamakla birlikte bazı yerlerde orman alanları tesis etmişlerdir. Özel idarelere zaman içinde mali güçlerinde meydana gelen azalmalar bu konuda yetersiz kalmalarına yol açmıştır. 1945 yılında çıkarılan 4785 sayılı Kanunla il özel idarelerinin ormanları devletleştirilmiş ve orman konusu 1950 yılında ise tekrar geriye verilmesi uygun görülmüştür.

KAYA(Kamu Yönetimi Araştırma Projesi)nin Yerel Yönetimler Araştırma Grubu Raporunda; halkın gezi ve dinlenme ihtiyacını karşılamak üzere park ve dinlenme yeri niteliğinde şehir ve kasabalara yakın yerlerde ağaçlık ve koruluklar

⁷³ Salih Sönmezşık(1996); Ormansızlaşmada Ülkemizde Yasal Düzenlemelerin Uygulamaları ve Sonuçları, Türkiye’de Ormansızlaşma Sempozyumu, s.52-53.

kurulmasına bugün daha çok gereksinim duyulduğu, il ve ilçe yerel yönetimleri bu nitelikte orman yapımına yönelmeleri gerektiği belirtilmiştir⁷⁴. Buna göre, merkezi yönetim fidan sağlama, teknik bilgi, proje hazırlama, araç ve personelle desteklemesi gibi konulara yardımcı olmaları gerektiği belirtilmiştir. Ülke düzeyinde, ormanların koruma, bakım ve yenileme çalışmaları merkezi idarece yürütülmelidir.

Belediye Kanuna Göre ise, 1937 tarihli ve 3116 sayılı Orman Kanunu ile getirilen düzenlemede ilk defa, ormanların bilimsel olarak tanımlandığı görülmektedir. Buna göre orman, “kendi kendine yetişmiş veya emekle yetiştirilmiş, herhangi bir çeşit orman hasılatı veren ağaç ve ağaççık topluluklarının yerleri ile birlikte oluşturdukları alan” tanımına dayandırılmıştır. Bu kanuna göre, sazlıklar, koru ve baltalık yapılmayan yerler veya stepler, her çeşit dikenlikler, fundalıklar, parklar ve ormana bitişik olmayan beş hektardan az sahipli arazi üzerindeki ağaçlar ve ağaççıklar orman sayılmamaktadır.

1924 tarihli 442 sayılı Köy Kanununa göre; camin, mektep, otlak, yaylak, baltalık gibi orta malları bulunan ve toplu veya dağınık evlerde oturan insanlar bağ bahçe ve tarlalarıyla birlikte bir köy teşkil ederler(18/3/71924 tarih ve 442 sayılı Köy Kanunu, RG.7/4/1924, md.2) Köyün orta malları devlet malları gibi korunur. Bu tür mallara el uzatanlar Devlet malına el uzatanlar gibi zarar görür(442, sayılı Kanun md.8). Buna bağlı olarak köyün zorunlu işleri içinde köy yollarının ve meydanının etrafına ve köyün içinde ve etrafındaki su kenarlarına, mezarlıklar ve mezarlık ile köy arasına ağaç dikmek, (köylü her sene adam başına en az bir ağaç dikecek ve bu ağaçlar tamamen tutup yeşilleninceye kadar ağaca ve yeni dikilmişlere hayvanların sürünerek ve kemirerek zarar vermesinin önünü almak için etrafına çalı çırpı sarıp muhkemce bağliyacaktır);(13/f.16), Köy korusunu koruma etmek(13/f.17) yer almaktadır.

Bunun dışında köyün sınırı içinde münasip yerlerde ve tepelerde orman yetiştirmek(md.14/f.8)de köyün isteğe bağlı isleri arasında yer almaktadır. Ancak Köy Kanunun 12 maddesine göre orman yetiştirmeye yönelik olan isteğe bağlı is

⁷⁴ Kamu Yönetimi Araştırması Projesi Yerel Yönetimler Araştırma Grubu Raporu(1992), TODAİE. Yayın No:247, s.220.

zorunlu hale getirilebilir. Bunun dışında yine isteğe bağlı işler içinde köyü, kasaba ve komşu köylere bitiştiren yolların iki kenarına ağaç dikmek ve köy sınırları içinde yabancı ağaçları aşılama(md.14/f.9) yer almaktadır.

Korusu olmayan köylerin de köy korusu yetiştirmesi(md.14/29) isteğe bağlı görevler arasındadır. Bu görevlerin yerine getirilmemesi ya da bunlara yönelik suç işlenmesi durumunda suçlar devlete karşı işlenen suçlar gibi işlem görmektedir.

Köylerin Tarım ve Ormanla ilgili Görevleri içine; "Yabancı zeytin yetişen alanların aşılama yapmayı teşvik ederek köy halkının yeni kazançlara kavuşmasını sağlamak; Devlet malı zeytinliklerden 20 hektarlık bir bölüm için izin alıp köy adına aşılama; bakıma alınan zeytinliklerde hayvan otlatanlara ceza vermek(1939 tarihli 3573 sayılı Zeytinciliğin Islahı ve Yabancı Ağaçların Aşılattırılması Hakkında Kanun-Madde 8,14)

Köy muhtarları ormanların ve bu ormanların içinde veya bitişiğinde bulunan taşınmaz mallarla ormanların ortak sınırlarını tayin ve tespitini yapmakla görevli orman kadastro komisyonlarına katılacak temsilciyi seçmekle görevlidir.

Ayrıca yakacak verilecek köylüleri de tespit etmektedir. Kendilerine maliyet bedeli üzerinden zati yapacak ve yakacak orman emvali verilecek köylüleri orman şefi ile birlikte(ihtiyar meclisi olarak) belirlemek ve kendilerine bu yolla tesiste bulunanlara ihtiyaçlarına kullanmayı her ne şekilde olursa olsun ellerinden çıkaranları orman yönetimine bildirmek;

Orman sınırları içinde yangın veya çeşitli sebeplerle meydana gelmiş açıklıklarda, verimsiz vasıfları bozulmuş ve amenajman(işletme) planlarına toprak koruma karakteri taşımadığı halde korumaya ayrılmış orman alanları ile Devlete ait olup orman yetiştirme muhiti şartları bakımından elverişli olan yerlerde, OGM'ce uygun görülecek planlara göre, Orman yönetiminden gerekli olan fidan gibi yardımları sağlayarak ağaçlandırma yapmak ve böylece ortaya çıkacak ormandan köy tüzel kişiliğini yararlandırmak gerekmektedir.

Orman yangın çıktığında 18 yaşını doldurmuş 50 yaşını doldurmamış olan erkek nüfusu yangın söndürmeye yarayacak aletlerle yangın yerine sevk etmekle

görevlidir. Köyleri sınırları içinde bulunan devlet ormanlarının korunmasında orman yönetimi ile işbirliği yapmak; istek halinde, orman memurlarına yardım etmek; hüviyeti tespit edilemeyen orman suçlarının hüviyet tespitlerinde orman memurlarına yardımcı olmak ile görevlidir.

6831 sayılı Orman Kanunu'nun 23.9.1983 tarih ve 2896 sayılan Kanunun 9.maddesi ile değişik 13 üncü maddesinin B bendine göre yerinde kalkındırılması imkanı bulunmayan orman içi köy ve köy bağlılarının Bakanlar Kurulu Kararı ile başka bir yere yerleştirilmeleri söz konusudur⁷⁵ Bugüne kadar bu madde hükümlerine tabi olup bir başka yerleşime yerleştirilen köylerin çok az sayıda olduğu ve bu köylerle ilgili ciddi bir envanter çalışması yapılmadığı belirlenmiştir. 2000 yılı Ekim ayı itibarı ile yerinde Ankara Narlıhan Emircik Köyü, Ankara Kızılca Hamam Derene Köyü, İzmir Menderes Görece Köyü bulunmaktadır. Ankara Kızılca Hamam Derene Köyünün 1998 yılında bu madde hükümlerine tabi olarak bir başka yere yerleştirilmiştir. Ancak diğer uygulamaların Tarım ve orman Bakanlıklarının birleşmiş oldukları zamanda uygulanmış olduğu ifade edilmektedir⁷⁶.

B.ORMAN YÖNETİMİNİN GELİŞİMİ VE KORUMA KULLANMA DENGESİ

Ormanlar, sonsuz sayıda alt sistemden oluşmuş, son derece karmaşık ve canlı bir sistemdir; ağaç ve ağaççık topluluklarına "orman" niteliğini kazandıran bu sistem olma özelliğidir ve bu sistemin kurulabilmesi için de belirli koşulların sürekli bulunması gerekmektedir. Bunlardan bazıları ormanların nicelik olarak ne kadar artarsa artsın, hiçbir zaman yıkıcı bir güce dönüşmeme özelliğine sahiptir ve bu özellik diğer doğal kaynaklara bulunmamaktadır. ⁷⁷

Türkiye'nin tüm alanı 77.9 milyon hektardır. Orman alanı ise 20.2 milyon hektardır. Ormanların %43.8'i verimli, %56.2'si ise bozuk ve verimsizdir.

⁷⁵ Aytaç, s.23.

⁷⁶ ORKÖY Genel Müdürlüğü Daire Başkanlığı, Hamza Emiral ile yapılan görüşmede bu uygulamanın yapılmasına yönelik çalışmalarda orman köyünde yaşayanların muhalefeti ile karşılaştıklarını belirtmişlerdir. Hamza Emiral'e 1994–1996 yılları arasında Hatay'da yapılacak böyle bir uygulama, açılan istilak davasının sonucunda yerine getirilememiştir.

⁷⁷ Yücel Çağlar (1992); *Türkiye Ormanları ve Ormancılık*, İletişim Yayınları, İstanbul, s.12,17.

Türkiye'nin verimli ormanları içinde en büyük pay baltalık ormanlara aittir⁷⁸. Ormanlar vasıf ve karakter bakımından ise, koruma ormanları, milli parklar, istihsal ormanları olmak üzere üçe ayrılmaktadır.

Türkiye ormanları ağaç türü bakımından çok zengindir. Orman Kadastro çalışmaları tamamlanıp mülkiyet durumu henüz tamamlanmamış olmasına rağmen Türkiye'nin % 99'unun devlet mülkiyetinde olduğu belirtilebilir.

1. Orman Yönetiminin Gelişimi

Tanzimat Fermanı ile birlikte ekonomik darboğazdan kurtulmanın Avrupa ile yapılan ticari ilişkilerce çözümleneceğinden hareketle doğal kaynakların yalnızca ticari bir meta olarak değerlendirildiğinin en önemli göstergesi olabilecek bir Teşkilatlanmaya yönelen Osmanlı Devleti 1939 yılında Ticaret Nezareti Orman Müdürlüğü'nü kurmuştur. Otuz yıl faaliyet gösteren bu bakanlığa bağlı "Orman Müdürlüğü" ormanların işletilmesi ile ilgili faaliyetleri yürütmektedir. 1969 yılında ise Maliye Nezareti'ne Bağlı Orman Umum Müdürlüğü ormanların işletilmesi ile ilgili faaliyetleri yürütülmektedir.

1839-1869 Ticaret Nezareti Orman Müdürlüğü, 1869-1972 Maliye Nezareti Orman Umum Müdürlüğü, 1872-1873 Orman Maadin Nezareti, 1873-1877 Maliye Nezareti, 1878 Orman Maadin Nezareti, 1879-1886 Ticaret ve Ziraat Nezareti, 1887-1892 Maliye Nezareti, 1892-1908 Orman ve Maadin Nezareti, 1909- 1920 Ticaret ve Ziraat Nezareti, 1923-1924 İktisat Bakanlığı, 1925-1928 Tarım Bakanlığı, 1928-1931 İktisat Bakanlığı, 1931-1969 Tarım Bakanlığı

7.8.1969 tarihinde Orman Bakanlığı kurulmuş 1595 sayılı Orman Bakanlığı'nın Kuruluş Görevleri Hakkında Kanun yürürlüğe girmiştir. Bakanlık kurulana kadar 10'dan fazla olan bağlı olunan bakanlığa göre değişiklikler o dönemde Osmanlı Devletinin orman alanlarına yaklaşımı hakkında da bize fikir vermektedir. Bakanlık Kurulunca birkaç yıl içinde Genel Müdürlükler de oluşturulmuştur.

⁷⁸ Uçkun Geray(1998); **Orman Kaynaklarının Yönetimi**, Ulusal Çevre Eylem Planı, Devlet Planlama Teşkilatı Yayını, Ankara, s.11.

Orman Bakanlığı, Ağaçlandırma ve Erozyon Kontrolü Genel Müdürlüğü, Orman Ürünleri Sanayii Genel Müdürlüğü, Orman Köy İşleri Genel Müdürlüğü, Milli parklar ve Avcılık Genel Müdürlüğü birimlerinden olarak kurulmuştur. Orman Genel Müdürlüğü ise Orman Bakanlığına bağlı kuruluş olarak görevlerini yürütür ve ekonomik değer olarak ormanların işletilmesi ile ilgili sorumlulukları çok daha fazladır. Dolayısı ile ormanlarla ormancılık sektörü bakımından ilgilidir.

21.9.1980 günü 4-741 sayılı Devlet Bakanlığı Oluru ile Orman Bakanlığı , Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı ile birleştirilmiş ve Tarım ve Orman Bakanlığı adını almıştır. 1983 Tarım Orman ve Köy İşleri Bakanlığı adını almıştır.

Orman Bakanlığı'nın diğer bakanlıklarla birleştirilmesi işlemi ile birlikte elindeki araç-gereç ve personelde kayıplar meydana gelmiştir. 1969 yılından itibaren kendisini geliştiren bakanlığın 1980 yılından 1991 yılına kadar diğer bakanlıkların içinde yer alması ile meydana gelen kayıpların büyük miktarda olduğu belirlenmiştir. Orman Bakanlığının kendi içinde büyük bir erozyona maruz kaldığı belirtilebilir. Bu on yıllık dönemde orman politikası açısından yatırım miktarında ve kalitesinde azalma, araç gereç, personel, bina ve kuruluşlarda gerilemeler görülmektedir. Tarım Orman ve Köy işleri bakanlığı döneminde birçok araç ve gerecin atıl kaldığı, personeline çeşitli bakanlıklara dağıtıldığı görülmektedir.

Tanzimat Fermanı ile birlikte gözler ormana çevrilmiş ve ekonomik darboğazdan kurtulmanın aracı olarak görülmüştür. 1839 yılında Ticaret Nezaretine bağlı olarak ormanların işletilmesi ile ilgili faaliyetleri yürütmek üzere, "Orman Müdürlüğü" kurulmuştur. 1869 yılında ise ormanların işletilmesi ile ilgili faaliyetler "Orman Umum Müdürlüğü" tarafından, "Maliye Nezareti" kontrolünde yürütülmüştür.

Ormancılığa ilişkin faaliyetler, Orman Bakanlığı'nın kuruluşuna(1969) kadar yüz yıllık bir zaman diliminde çeşitli bakanlıklara bağlı olarak, günün ekonomik ve siyasal tercihlerini yansıtır biçimde geliştirilmiştir. Bu dönemde, Orman Genel Müdürlüğü, bağlı kuruluş olarak bakanlık yönetimi içinde yer almıştır. Orman Bakanlığı 1980 yılında Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı ile

birleştirilmiş ve Tarım ve Orman Bakanlığı olarak isim değişikliği geçirmiştir. 1991 yılında "Orman Bakanlığı" adıyla tekrar kurulmuştur.

Orman Bakanlığı'nın kurulmasıyla işletmecilik, yönetim, teknik personel, bilgi ve maddi olanaklar bakımından ormancılık büyük gelişmeler kaydetmiş ve bu gelişmeler Devletin kaynaklarına başvurulmadan, ormanlardan sağlanan gelirlerle sağlanabilmektedir. Buna karşılık, Orman Bakanlığı'nın kaldırıldığı (1981-1991) yılları arasında bakanlığın faaliyet alanına giren hizmet ve yatırımların miktar ve kalitesinde, araç, gereç ve bina kuruluşları, personelin sayısında ve personelin uzmanlaşmasında gerilemeler ve kayıplar olmuştur⁷⁹.

Günümüz Orman Bakanlığı Yönetimi, işlerin niteliğine göre her biri uzmanlık isteyen çok sayıda birimden oluşmaktadır. Esasen, Orman Bakanlığı ülkemiz alanının 1/1'ü ile 10'un üzerindeki faaliyeti görev tanımlaması içinde yerine getirmektedir. Orman Bakanlığı'na bağlı kuruluş olarak faaliyetini yürüten Orman Genel Müdürlüğü, ormanların daha çok işletmecilik yönüyle ilgilenmektedir. Buna karşılık, Orman Bakanlığı'na bağlı bölge müdürlüklerinin yer seçimlerinin çok yerinde olmadığı düşünülmektedir.

1992 tarihli 3800 sayılı Kanunda Orman Bakanlığı'nın görevleri şu aşağıdaki biçimde sıralanmıştır,⁸⁰

Ormanların korunması, imar, ıslah ve bakımını sağlamak,

Orman sınırlandırılmasını ve Kadastrounu yapmak, vasıf tayini ile Devlet ormanlarına ilişkin irtifak hakkı tesisi ve iznine ait işleri yürütmek,

- Orman sınırları içerisinde ve yeniden orman rejimine alınacak yerlerde genel ağaçlandırma planı düzenlemek, etüd ve proje işleri ile ağaçlandırmaları yapmak ve yaptırmak,

- Erozyonu önleyici her türlü tedbiri almak,

⁷⁹ Orman Bakanlığı'nda Yeni Yapılanma (1995); Yaptıklarımız Yapacaklarımız 1993-1995, Orman Bakanlığı, Ankara, s.21.

⁸⁰ 21/5/1992 tarihli ve 3800 sayılı Orman Bakanlığı'nın Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun(Orman Bakanlığı'nın Kuruluş ve Görevleri Hakkında 7/8/1991 tarihli ve 442 sayılı KHK'nin Değiştirilerek Kabulüne İlişkin Kanun.

- Devlet ormanları içindeki otlak, Yaylak ve kışlakları özel mevzuatına göre ıslah etmek, otlatma amenajman planları yapmak yaptırmak,
- Orman ağacı fidanı ihtiyacını karşılamak üzere fidanlık kurmak,
- Ağaçlandırma yapmak ve fidanlık tesis etmek isteyen gerçek ve tüzel kişilere gerekli teknik yardımda bulunmak ve teşvik etmek,
- Devlete ve diğer kamu tüzel kişilerine ait arazilerde örnek niteliğinde ağaçlandırmalar yapmak ve yapacaklara yardımcı olmak,
- Devlet ormanları, kamu kurum ve kuruluşlarına ait ormanlar ve ormanlara ait amenajman planlarını yapmak veya yaptırtmak,
- Devlet ormanları içinde ve bitişiğinde oturan köylüleri sosyal ve ekonomik gelişmelerini sağlamak amacıyla çalışmalar yapmak,
- Orman köylülerinin kalkındırılmasıyla ilgili yardım ve kaynakları kullanarak, devlet-orman köylüleri işbirliğini sağlayıcı gerekli önlemleri almak,
- Başka yerlere nakledilecek olan orman köylülerinin bıraktıkları taşınmazların kamulaştırılmasını sağlamak,
- Yurtiçi odun hammadde ihtiyacını karşılamak, gerektiğinde ithalat, ihracat yapmak,
- Milli parklar, tabiat parkları, tabiat anıtları, tabiatı koruma alanları ve orman içi mesire yerleri ile av ve yaban yaşamı sahalarının ayrılmasını, korunmasını, geliştirilmesini, ve idaresini sağlamak,
- Bakanlığın çalışma alanına giren hizmetlere ilişkin olarak, araştırma birimleri, eğitim merkezleri açmak, yurt içinde ve yurt dışında gerekli personeli yetiştirmek, uygulamalı araştırmalarla eğitim, yayın ve yayım çalışmaları yapmak, yaptırtmaktır.

1991 yılında 442 sayılı KHK'de 21.5.1992 tarih ve 3800 sayılı kanun ile yapılan düzenlemede Orman Bakanlığı tekrar kurulmuştur. Kuruluş amacı

"Ormanların korunması ve geliştirilmesini sağlamak, ormanların içinde ve bitişinde yaşayan köylüleri kalkındırmak ve bunun için gerekli önlemleri almak, orman ürünlerine olan ihtiyaçları karşılamak ve orman ürünleri sanayiini geliştirmek olarak belirlenmiştir. 1990 nüfus verilerine göre orman alanlarında 10.5 milyar nüfus yaşamaktadır.

Ülkemiz ormancılığının en önemli boyutlarından birisi orman kaynaklarının geliştirilmesidir. Bu işlev içerisine kısaca ağaçlandırma, erozyon kontrolü, mera ıslahı, ormanların geliştirilmesi ve bakımı, enerji ormanı kurma, kavakçılığı geliştirme gibi etkinlikler girmektedir. Bu etkinlikleri gerçekleştirmek üzere Ağaçlandırma ve Erozyon Kontrolü Genel Müdürlüğü(AGM) örgütlenmiştir(1969 ve daha sonra 1992).⁸¹

1955 yılına kadar düşük düzeyde gerçekleştirilen ağaçlandırma çalışmaları, 1956 yılında çıkarılan 6831 sayılı yasa ile 1963 yılından itibaren başlayan planlı dönem ve 1969 yılında Ağaçlandırma ve Erozyon Genel Müdürlüğü'nün kuruluşu ile 1990'lı yıllara kadar artarak sürmüştür.

Bu darboğazı açmak ve özel kesimi ağaçlandırma çalışmalarına katmak üzere bir ağaçlandırma fonu olanağı yaratılmıştır. Bu olanak 1995'de yürürlüğe giren Milli Ağaçlandırma ve Erozyon Kontrolü Seferberlik Kanunu ile ileri ölçüde genişlemektedir.

2.Ormanların Koruma-Kullanma Dengesinin Sağlanması Yönelik Faaliyetler

Ağaç ve ağaççıkların toplu halde bulunduğu ve alanlara toprağı ve içindeki mikroorganizmalar ve bitkileri ile birlikte orman sayılmaktadır. Ormanların kendi içinde ekolojik bir sistemi olduğu gibi dünyadaki ekolojik sistemin bir parçasını oluşturur. Bunun yanında orman kendi iindede bir çok ekosistemlerden de meydana gelmiştir. Bu sistemin ayrılmaz bir parçası olan ormanın toprağı da ormandan sayılır.

⁸¹ Uçkun Geray(1996); "Ekosistem, Orman ve Ormancılık", Cumhuriyet Dönemi Türkiye Ekonomisi, C.14, İletişim Yayınları, s.1014-1019.

Orman ekolojik sistemin bir parçası olduğu kadar doğal kaynakların da önemli bir unsurudur. Dolayısıyla ekolojik yapısının yanı sıra orman aynı zamanda ekonomik bir değerdir. Orman bir maldır. Ormanlar öncelikle insanlara yiyecek sağlaması yönüyle bir mal olarak düşünülmüştür. Bunun dışında kişilerin barınma ihtiyacını karşılamaları ve insanların yerleşik yaşama geçmeleri ile birlikte ormanın daha farklı bir mal niteliği kazanması mümkün olmuştur. Dolayısıyla artık ormanlar içinde barınma koşullarının yanında tarımsal üretimin yapılmasını sağlayan imkanlarında insanlara sunmuşlardır. İnsanlar barınma konusunda ormanlarda kendilerini daha güvende hissettikleri sürece ormanın içinde kalmışlardır.

Ormanın nimetlerinden istifade ederek yaşayan ve düşmanlara karşı kendini güven içinde hisseden insanların ormandan gelebilecek tehlikelere karşı korunmalarını sağlayacak orman kenarlarındaki yerleşimleri insanları tarımsal üretime yöneltmiştir. Çoğalma tarımsal üretimin arttırılması için verimli toprak özelliklerine sahip olan ormanların açılmasına yol açmıştır.

a.Orman Köylüleri İle İlgili Faaliyetler

Ormancılık sektörünün yıllık gelir içindeki payı D.İ.E hesaplamalarına göre, %0.5 düzeyinde görülmektedir. Bu hesaplamalara yansıtılmayan olgular dikkate alındığında (gizli tüketim, özel sektör üretimi, ormancılık kuruluşlarından talep edilen ve orman köylüsüne ve SEKA, TKİ, TEK, PTT, ORÜS ...gibi devlet kuruluşlarında zorunlu yapılmak zorunda kalınan sübvansiyonlar dikkate alındığında sektörün payı %1.6 dolayına ulaşmaktadır.

Modern anlamda ormancılık, orman kaynaklarının toplum refahı doğrultusunda yönetilmesidir. Ülkemiz ormancılığı henüz klasik kapsamlı ormancılık faaliyeti sürdürmektedir. Ormancılığımıza baktığımızda Koruma ormancılığı, Endüstriyel ormancılık ve Toplumsal ormancılık tiplerinin olduğu görülmektedir.

Ülkemiz ormancılığının pek az ülkede görülebilen bir özelliği de orman-nüfus ve orman-orman köylüsü ilişkileridir. Ülkemizde kişi başına düşen orman alanı 0.31 ha orman köylüsü başına düşen orman alanı ise 2.24 ha' dır. Ülkemiz Kişi başına düşen orman alanı ortalamasının(1.2 ha).

Ülkemizde, yaklaşık sayılarla 17.500 orman köyünde 9.1 milyon orman köylüsü yaşamaktadır. İşsizlik, arazi kıtlığı, altyapı eksikliği, gelir düşüklüğü ve hızlı nüfus artışı yaşayan ve kısacası kırsal yoksulluğu en ağır biçimde yaşayan orman köylüsünün ormanlar üzerinde ister istemez baskı yarattığı bilinmektedir. Ormancılık çalışmalarının bu sosyal baskı altında istenilen hızda ilerlemesi olası değildir. Orman köylüsünün diğer kırsal kesimden ayrı bir sosyoekonomik yapı olduğu ve bu kesimin kalkındırılmasının zorunlu bulunduğu , yoğunlukla 1956'dan başlayarak gündeme gelmiştir.

1971 yılında Ülke bütününde yürütülen araştırmaya göre mülkiyet durumu incelendiğinde, orman içi köyler, orman kenarı köyler ve orman dışı köyler içinde kendi arazisine sahip olma oranı orman içi köylerde % 73.0, orman kenarı köylerde % 76.0, orman dışı köylerde %64.3'tür. Araştırmaya göre köylerde en çok yetiştirilen tarım ürünü tahıllardır. En çok hangi ürünü ettikleri sorulduğunda orman içi köylerde % 88.3, orman kenarı köylerde % 93.7, orman dışı köylerde % 89, 3 tahıl ekildiği belirtilmiştir. Tahıllar içindeki en büyük pay ise buğdaya aittir ve % toplamda 50'nin üzerindedir⁸².

Araştırmanın sonuçlarına göre köylerin başlıca sorunlar şu şekilde belirlenmiştir.⁸³ Orman Köylülerinin en önemli sorunu altyapı olarak ortaya çıkmıştır. Orman içi köyler topraksızlığı orman kenarı köylere göre daha büyük bir sorun olarak görmektedirler.

Orman içi köylerde çekirdek aile yapısı dikkati çekmektedir. Orman köylülerine %78,6, orman dışı köylerin %59,6 sına son beş yıl içinde gelip yerleşen olmamıştır ve bu durum orman köylerinde orman içi köy ve orman kenarı köyler açısından incelendiğinde orman içi köylerin % 87, 1'ine orman kenarı köylerin % 73,5'ine son 5 yılda gelip yerleşen olmadığına işaret eder. Bu durum gelip yerleşme için orman köylerin çok cazip olmadığını göstermektedir. Ancak orman köyleri orman dışı köylere göre daha az caziptir.

Köyden çeşitli sebeplerle ayrılan ve başka bir yere yerleşenlerin en çok nerelere yerleştikleri sorulduğunda orman içi köylerde köyünden ayrılıp bir baka

⁸² Orman Köylülerinin Sosyoekonomik Durumu(1971); Türk Köyünde Modernleşme Eğilimleri Araştırması Rapor III, Devlet Planlama Teşkilatı Yayını, No:1071, SPD:233, Ankara, 1971, s.30-33.

⁸³ a.g.r., s.55-73.

köye yerleşenler olmamıştır. Başka bir ilçe ya da kasabaya yerleşenler %58,1, Şehre yerleşenler 22,6 ve Büyükşehir yerleşenler % 22,6'dır. Orman kenarı köylerde % 11,3 ile başka bir köye yerleşenler olmuştur. İlçe ve kasabaya yerleşenler % 37,7, Şehire yerleşenler % 41,5 ve Büyükşehir'e yerleşenler % 22,6'dır. Orman dışı köylerde ise başka bir köye yerleşenler % 18,4, ilçe veya kasabaya yerleşenler % 25,0, Şehire yerleşenler % 40,4 ve Büyükşehir'e yerleşenler % 24,3'tür ve yerleşme isteğinin temelinde geçim darlığı çekmelerini neden olarak göstermektedirler.⁸⁴

Bu durumda orman içi köylerden orman içi köylerine yerleşenlerin olmaması artık bu köylülerin farklı alternatifler aradıklarının göstergesidir. Yine bu köylülerin ilçe ya da kasabaya yönelmeleri konumları itibarı ile hedeflerini yüksek tutmadıklarını gösterir.

b. Orman Yönetiminin Sorunları

Orman alanlarının daraltılmasına yönelik hukuki düzenlemelerin, sadece ormana yönelik değil, toplumsal yönüyle de diğer birçok soruna yol açtığı görüşü hakimdir. Ormanlar konumu itibarıyla memleketin ve halkın menfaat, sağlık ve refahına yarayacak veya tarihi bedel ve turistik değeri bakımından koruması gereken, gerek devletin gerekse kişilerin özel mülkiyetinde veya hüküm ve tasarrufu altında bulunan yerlerdir. Oysa yasal düzenlemelerdeki ideal hükümler sürekli af kapsamı genişletilerek bozulmakta ve giderek idealden uzaklaşmayı kolaylaştıracak şekilde düzenlemeler yaratılmaktadır.

Ormanlarımız hızla yok olmaktadır. Usulsüz ağaç kesimleri, orman içi otlatmalar, böcek mantar gibi ormana zarar veren olumsuz biyolojik etkenler, rüzgar kar devirmesi, asit yağmurları gibi doğal etkenler ormanı etkilemektedir. Ayrıca beşeri faaliyetler nedeniyle, tarım arazisi açma, orman içi yerleşmeler, orman yangınları, orman işletmelerindeki başarısız uygulamalar ve yasal düzenlemeler yoluyla ormanlar gerek miktar gerekse nitelik olarak belirgin bir gerileme göstermektedir. 1950-1992 yılları arasında ormanlarımızın; %27,2'si yangınlar, %7'si tarla açma, %1'i yerleşme, %8,8'i başarısız ormancılık

⁸⁴ a.g.r, s.71, 73.

alışmaları ve %56'sı yasal düzenlemeler sonucu 26 milyon dekar azaltıldıđı⁸⁵ görülmektedir.

Orman suçlarının en çarpıcı rneği orman yangınlarıdır. Politik sebeplerin de diğer sebeplerle ilgili olarak orman suçlarının işlenmesine sebep olduğu görülmektedir.

1937-1997 yılları arasında 62.000 orman yangının meydana gelmiş ve 1,5 milyon hektar orman kl olmuştur. En çok yangın 1994 yılında çıkmıştır ve 3221 adettir. 1998 yılı içinde yanan 5 250 ha ormanın faturası 11.4 trilyondur. Yangınların faturası erozyonu önlemek, toprak koruma gibi fonksiyonları ile 3.9. katrilyona ulaştığı hesaplanmıştır.⁸⁶ Orman yangınlarına ilişkin önlemler almaya devam eden Orman Bakanlığında 17 Haziran 1997 tarihinde Orman Yangınları Harekat Merkezi açılmış ve teknik donanım artırılmıştır.

Ağaçlandırma ve erozyon tehlikesine karşı mücadele her türlü desteğin sağlanmasında Orman Bakanlığı görevlidir. Ayrıca, Orman Bakanlığınca çalışmaların yürütülmesi sırasında yapılacak harcamaların karşılanması amacıyla "Ağaçlandırma Fonu" kurulmuştur. Milli Ağaçlandırma ve Erozyon Kontrolü Seferberliğine katılımın yüksek olduğu görülmektedir. Kanuni düzenleme bir yana bırakılırsa kurumlar, tüzel kişilikler, büyük işletmeler kendi adlarını taşıyan ormana, yani ağaçlandırılmış sahaya sahip olmayı prestij meselesi haline getirmişlerdir.

Bu çalışmaların yapılmasında Orman Bakanlığı ağaçlandırma yapılacak yerin uygunluğunu ve hangi tip fidanların yapılması gerektiği konusunda yardımcı olmakla görevlidir. Kendi mülkiyetlerindeki arazilerde ağaçlandırma faaliyetleri yapanların Orman Bakanlığına yeterince danışmaması ağaçların yetişmesinin jeolojik olarak mümkün olmadığı yerlere orman kurmaya çalışmaları ile kendini göstermektedir. Erciyes zerindeki Yeşil Kuşak ağaçlandırma alışmaları, Ağrı İli Taşlıçay İlçesi yol kenarı ağaçlandırma çalışmaları buna örnek oluşturmaktadır. Orman yetiştirme çalışmaları bir bütün olarak değerlendirildiğinde olumlu bir

⁸⁵ Metin C.Bağatur (1996); **Orman Yakma Suçları**, D.E.. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Hukuku Anabilim Dalı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, s.56,142.

⁸⁶ Yeni Yüzyıl Gazetesi, 18 Eylül 1998.

gelişme ise de, fizibilitesi yapılmamış çalışmalar zaman, emek ve ekonomik kayıplar yaratacağından israfa yöneliktir.

Sonuç olarak bugüne kadar devlet doğal kaynakların koruyucusu rolünü tek başına üstlenmiş, ancak giderek artan tahribatı önleyebilmiş değildir. Milli servet durumundaki ormanların sürdürülebilirliğinin sağlanmasında koruma-kullanma dengesindeki sorumluluk tartışılmalıdır.

II. HÜKÜMET PROGRAMLARI VE KALKINMA PLANLARINDA KORUMA-KULLANMA DENGESİ

Hükümet programları ve kalkınma planları ülkelerin siyasi, ekonomik ve sosyal politikalarının açık bir biçimde görülebileceği düzenlemelerdir. Aynı zamanda uluslararası alanda ki gelişmelerin ve belgelerin ve stratejilerin belirgin hale geldiği alanlardır. Hükümet programlarının, kalkınma planlarının ve yönetimin yeniden yapılanmasına ilişkin tasarıların incelenmesi orman politikasına yön veren liberal hareketlerin yoğunlaştığı dönemleri sergilemesi bakımından önem taşımaktadır.

A.HÜKÜMET PROGRAMLARINDA ORMANLARIN KORUNMASI VE KULLANILMASI

Hükümet programları, siyasi iktidarın ülkenin iç ve dış siyaseti idari ve mali ilişkilerinde izleyecekleri politikaları belirleme ve kamuoyuna duyurma olanağını sağlamaktadır. Cumhuriyetin kuruluşundan itibaren 57 Hükümetin Programı⁸⁷ incelenmiş ve ormanların koruma-kullanma dengesine ilişkin yaklaşımlar belirlenmeye çalışılmıştır.

1.Planlı Döneme Kadar Hükümet Programları(1923-1963)

Hükümet programlarında 1930 yılına kadar daha çok iç ve dış politika, Cumhuriyetin temel ilkelerinin gerçekleştirilmesi üzerinde durulmuştur. Orman konusuna 1930 yılından sonra yer verilmiştir. Planlı döneme kadar olan hükümet programlarında;

⁸⁷ <http://www.tbmm.gov.tr/hukumetler/> adresinde yer alan 57 hükümet programı incelenerek hazırlanmıştır.

- Orman, meyve ağacı yetiştirecek kişilere uzun süreli vergi muafiyeti getirileceği (5.İnönü Hükümeti; 27.09.1930-04.05.1931),
- Orman işletmelerinde devletçilik ilkesinin uygulanacağı (1.Bayar Hükümeti; 01.11.1937-11.01.1938 ve 1.Saydam Hükümeti; 25.01.1939-03.04.1939),
- Orman köylüsüne, devlet orman işletmesi işlerinde çalışma olanağı ve yakacak sağlanacağı, (Peker Hükümeti; 07.08.1946-10.09.1947),
- Kereste ihtiyacının ithalatla sağlanacağı (1.Saka Hükümeti; 10.09.1947-10.06.1948),
- Orman Kanununda değişiklikler yapılacağı (Günaltay Hükümeti; 16.01.1949-22.05.1950),
- “Devlet Ormancılığı Sistemine” son verileceği (1.Menderes Hükümeti; 22.05.1950-09.03.1951),
- Ormanlara bilimsel olarak yaklaşılabileceği ve rasyonel bir işletme politikasının uygulanacağı, erozyonun önleneyeceği (1.Gürsel Hükümeti 30.05.1960-05.01.1961),
- Orman varlığının korunmasında anayasal ilkelerin dikkate alınacağı (8. İnönü Hükümeti 20.11.1961-25.06.1962) konularına yer verilmiştir.

Planlı döneme kadar olan hükümet programlarında ormancılık politikası konularında ayrıntılı olarak yer verilmediği görülmektedir. 1937 yılında 1. Bayar Hükümeti orman işletmelerinde devletçilik ilkesinin uygulanacağını belirtirken, 1950 yılında 1.Menderes devlet ormancılığı sistemine” son verileceğini belirtmiştir.

Orman köylüsünü dikkate alan çalışmalar 1946 yılında Peker hükümeti döneminde programa alınmıştır. Ormanlara bilimsel yaklaşım ve erozyon konusundaki korumaya yönelik ifadeler ilk kez 1960 yılında 1.Gürsel Hükümeti Programında ifade edilmiştir. 1961 yılında orman varlığının korunmasında Anayasal ilkelere uyulacağına dikkat çekilmiştir.

2. Planlı Dönemde Hükümet Programları (1963-2000)

Planlı dönemde hükümet programlarının kalkınma planlarına uygun hazırlanması hedeflenmiştir. Devlet Planlama Teşkilatının kuruluş kanununa göre ise, planlar hükümetçe kabul edilen hedefleri gerçekleştirmek üzere hazırlanmaktadır⁸⁸. Buna göre; kalkınma planları ile hükümet programlarının karşılıklı olarak birbirlerini etkiledikleri söylenebilir. Planlı dönemdeki hükümet programları 1963-1980 dönemi ve 1980 yılından günümüze kadar iki dönem halinde incelenebilir.

a. 1963-1980 Dönemi

1980 öncesi dönemde orman politikasını etkileyen en önemli unsur 1961 Anayasasında orman politikası ile ilgili ilkelerin yansıtılmıştır. 1980 Öncesi dönemin hükümet programlarında;

- İnsan ve orman ilişkilerinin milli menfaatlere uygun biçimde düzenleneceği (9. İnönü Hükümeti; 25.06.1962-25.12.1963),
- Orman içi köylerde yaşayanların ormanlara zarar vermeden, kalkınmalarının sağlanacağı (10. İnönü Hükümeti; 25.12.1963-20.02.1965),
- Orman içinde yaşayan köylülerin yaşam seviyelerini yükseltileceği, ağaç servetinin kıymetlendirileceği, orman köylülerine iş sahası açılacağı, orman köylüsünün eğitiminin sağlanacağı, orman yollarının ve ağaçlandırmanın, yapılacağı, erozyonun önleneyeceği, bozuk ormanları imarı çalışmalarının hızlandırılmasına hız verileceği (1. Demirel Hükümeti; 27.10.1965-03.11.1969),
- Orman ürünlerinin miktarının artırılacağı, orman suçlarının genel af konusu olamayacağına dair Anayasa hükmün kaldırılacağı (2. Demirel Hükümeti; 03.11.1969-06.03.1970),
- Orman içi ve kenarında yaşayanlara daha iyi geçim olanağı sağlanacağı (3. Demirel Hükümeti; 06.03.1970-26.03.1971),

⁸⁸ Seriy Sezen(1999); Devletçilikten Özelleştirmeye Türkiye'de Planlama, TODAİE, Ankara, s.75-76.

- Kadastro çalışmalarının hızlandırılacağı (1.Erim Hükümeti; 26.03.1971-11.12.1971),
- Ormanların sürekliliğini sağlanacağı, doğal dengenin korunmasının sağlanacağı (2. Erim Hükümeti; 11.12.1971-22.05.1972),
- Orman köylülerinin birlikler ve kooperatifler biçiminde Yapılandırılmasının destekleneceği (Melen Hükümeti; 22.05.1972-15.04.1973),
- Ormancılık endüstrisinin destekleneceği (Talu Hükümeti; 15.04.1973-26.01.1974),
- Orman sınırı dışına çıkarılmaların tamamlanacağı, orman ürünlerinin satışından elde edilen gelirlerden ise orman köylülerinin kalkınmasına pay ayrılacağı (1. Ecevit Hükümeti; 26.01.1974-17.11.1974),
- Orman yangınlarını önleyici önlemler alınacağı, (İrmak Hükümeti;17.11.1974-31.03.1975)
- Orman köylerinin kalkındırılması için özel projeler uygulanacağı, orman niteliğini tam olarak kaybetmiş yerlerden, su ve toprak rejimine zarar vermeyen, orman bütünlüğünü bozmayan, tarla, bağ, meyvelik, zeytinlik, fidanlık, fıstıklık gibi çeşitli tarım alanlarında veya hayvancılıkta kullanılmasında yarar bulunan yerler ile otlak kışlak ve yaylak haline gelmiş yerler ile şehir, kasaba ve köy yapılarının toplu olarak bulunduğu yerleşim sahalarının orman sınırları dışına çıkarılacağı, (4. Demirel Hükümeti; 31.03.1975-21.06.1977).
- Orman köylerinde her aileden en az bir kişiyi orman hizmetlerinde çalıştırılacağı, (5. Demirel Hükümeti 21.07.1977-05.01.1978).
- Orman niteliğini yitirmiş alanlardan orman rejimi dışına çıkarılarak çiftçilik için köylülerin yararına sunulacağı, ve orman kapsamı dışına çıkarılamayan topraklarda yaşayan köylülerden geçimi tarıma bağlı olanlara tarıma elverişli toprak sağlanacağı, orman yangınları ile mücadelenin etkinleştirileceği, (3. Ecevit Hükümeti 05.01.1978-12.11.1979)

- “Yeşil Plan”nın uygulanacağını, bu planda orman varlığının korunması ve üretiminin yanında, hızlı ağaçlandırma seferberliği ile orman köylülerine yeni iş sahaları açılması programa alınacağı, orman köylülerinin kalkındırılması için hazırlanacak özel projelerden ve kredi imkanlarının artırılacağı, orman yangınları ile mücadelenin daha etkin biçimde yürütüleceği, (4. Demirel Hükümeti (12.11.1979-12.09.1980) belirtilmiştir.

Planlı dönemde hükümet programlarında, orman köylülerinin kalkındırılması, orman alanında çıkarılan yerlerin tarımsal faaliyet sürdürmek üzere köylülere tahsis edilmesi, ormansızlaşmaya neden olan orman yangınlarının azaltılması, orman kalkınma kooperatiflerinin, orman köylerinin kalkınma projelerinin desteklenmesi hedeflenmiştir.

1970’li yıllara kadar daha çok orman köylülerinin nasıl korunacağına dikkat çekilmiş, 1970 yılından sonra orman köylülerinin kalkındırılması ve ormanlardan yararlanmasında doğal dengenin sağlanmasına konularına yer verilmiştir. Bu dönem içinde 2. Demirel Hükümetinin, ormanlar konusunda genel af çıkarılamayacağına dair anayasal ilkenin kaldırılmasına yönelik çalışmalar yapacağına programında yer vermesi ormanlar konusundaki yaklaşımı sergilemektedir.

b. 1980–2000 Dönemi

1980 sonrası dönem, liberal ekonomi politikalarının orman politikasına etkilerinin görüldüğü, çevre ile ilgili uluslararası anlaşmaların yaygınlaştığı bir dönemi ifade etmektedir. Buna göre, hükümet programlarında dikkati çeken konular aşağıdaki gibidir.

Geçiş dönem hükümeti olan Ulusu Hükümeti döneminde, ormanların geliştirilmesi ve genişletilmesi için, devlet desteği ile orman köylülerinin bulundukları yerlerde kalkındırılmasına devam edileceği ifade edilmiştir. 2000 yılında nüfusun 75 milyon olacağı bu nedenle tarım alanlarının genişletilmesi gerektiği, tarımla ormancılığın aynı değerleri taşıdığını ve bu nedenle iki Bakanlığın tek bir Bakanlık çatısı altında birleştirmeyi uygun bulduklarını

belirtmektedir⁸⁹. Geçiş Döneminde bakanlıkların birleştirilmesi Orman Bakanlığının personel ve araç gereç bakımından kayba uğramasını kolaylaştırmış. Ormanların tarım alanlarına dönüştürülmesi süreci hızlanmıştır.

1983 yılından itibaren ise hükümet programlarında özel ormancığın desteklenmesine yönelik ifadeler yer almaya başlamıştır. Buna göre;

- Ormanların mülkiyetinin devlet tasarrufunda olmakla beraber, geliştirme ve işletme hakları devletin koyacağı esaslar dahilinde fertlere veya fertlerin bir arada kuracağı özel girişimlere bırakılabileceğini, ormancılık faaliyetlerini fiilen gerçekleştirilen orman işletmelerinin, idari-teknik-mali sorumluluğa sahip bağımsız birim olarak çalışmalarını esas alınacağı, ormancılık hizmetlerinin yerine getirilmesinde sözleşmeler sistemine öncelik verileceği, köye ve tarıma hizmet veren kuruluşların Tarım, Orman ve Köy İşleri Bakanlığı çatısı altında toplanacağı (1. Özal Hükümeti 13.12.1983-21.12.1987),

- Ormana veya hazineye ait arazilerde köylüler tarafından kurulacak ormanların gelirinin köylere verileceği, Devlet ormanlarının köy tüzelkişiliklerince, gerçek ve tüzel kişilerce işletilmesine yönelik önlemlerin alınacağı, ağaçlandırmalarda askerlerden ve gençlerden yararlanılacağı, özel orman kurulmasının ise teşvik edileceği (2.Özal Hükümeti 21.12.1987-09.11.1989),

- Orman köylülerini, ekonomik suç işler durumunda bırakan şartların ve yasaların yeniden gözden geçirileceği, orman köylüsünün istihdam sorunun çözüleceği, önemle ele orman köylülerini çok rahatsız eden orman tanımının değiştirileceği (7. Demirel Hükümeti Programı, 21.11.1991-25.06.1993),

- “Yeşil kuşak” ve “enerji ormanları” kurulacağı ve buna yönelik çalışmalarda orman köylülerinin istihdam edileceği, köy tüzel kişiliklerinin, özel ve tüzel kişilerin yapılacak anayasa değişiklikleri çerçevesinde orman sahibi olmasının sağlanacağı, ve 2000’li yıllarda özel orman oranının yükseltilmesinin hedeflendiği (1. Çiller Hükümeti 25.06.1993-05.10.1995),

⁸⁹ Kenan Evren’in Ankara Üniversitesinde, “Atatürk ve Tarım Haftası Açılış Konuşması”, 1981 yılı Türkiye II. Tarım Kongresi, Ziraat Fakültesi Yayını, s.11-13.

- 23 Temmuz 1995 tarihinde çıkarılan, "Milli Ağaçlandırma ve Erozyon Kontrolü Seferberlik Kanunu"nın ülkemizin toprak erozyonu problemine en etkili çözümü getireceği (2. Çiller Hükümeti; 05.10.1995-30.10.1995),

- Özel orman kurma ve toplum ormancılığı faaliyetlerinin destekleneceği, ülkede bitki, toprak, su kaynakları dengesini korumak, iyileştirmek amacıyla ağaçlandırma, erozyon kontrolü ve mera ıslahı çalışmalarına önem verileceği (2.Yılmaz Hükümeti Programı (06.03.1996-28.06.1996),

- Ormanlarımızın korunması ve geliştirilmesi çalışmalarına bugüne kadar olduğu gibi büyük bir etkinlikle devam edileceği, ormanların rasyonel bir şekilde işletilmesi için özel kesimden de istifade edileceği, orman yangınlarına teknolojik imkanlarını kullanarak mücadele edileceği (Erbakan Hükümeti Programı (28.06.1996-30.06.1997),

- Erozyonun ve çölleşmenin önlenmesinde ve biyolojik çeşitliliğin korunmasında, "sivil toplum kuruluşlarıyla işbirliği yapılacağı ve çabalarının destekleneceği (3. Yılmaz Hükümeti (30.06.1997-11.01.1999) ifade edilmiştir.

Bugün iktidar olan 57 Dönem 5. Ecevit Hükümeti ise programında; Ormancılığın desteklenmesi amacıyla, talep eden gerçek ve tüzel kişilere, "bedelsiz arazi tahsis edilerek özel ormancılığın geliştirileceği", bu sayede bir yandan orman köylüsüne yeni üretim ve kazanç olanakları sağlanırken diğer yandan da ormanların tahribi ve yağmalanması yolunun kapatılacağı amaçlanmıştır. Ayrıca orman alanlarının ve diğer yörelerin turizm bölgesi olarak belirlenmesinde uygulanacak ilkeler ve tahsis yöntemleri yeniden düzenleneceği ifade edilmiştir.

1980 yılından sonraki hükümet programlarında özel ormancılık faaliyetlerinin teşvik edildiği görülmektedir. 1983 yılındaki Hükümet Programında Tarım Bakanlığı ve Orman Bakanlığının tek çatı altında toplanması programa alınmıştır. 1993 yılına kadar orman köylerin kalkındırılmasına yönelik önlemlerin alınması ile ilgili ifadelere hükümet programlarında yer verilmiştir. 1993 yılından sonra yeşil kuşak çalışmaları, enerji ormanlarının kurulması konuları önem

kazanmıştır. Ayrıca özel ormancılık faaliyetleri ile birlikte toplum ormancılığına yönelik faaliyetlerde desteklenmektedir. 1997 yılında ağaçlandırma konusunda sivil toplum kuruluşları ile işbirliği konularına yer verilmiştir.

B.KALKINMA PLANLARINDA ORMANLARIN KORUMA-KULLANMA DENGESİ

Planlı Döneme kadar orman sanayiinin yeterince kalkınmamış olması nedeniyle, ormanlar genellikle yakıt ihtiyacının karşılanması ve toprak, su bitki doğal dengesinin korunmasına yarayan bir doğal kaynak olarak değerlendirilmiştir.⁹⁰ Kalkınma planlarında, ekonomik bakımdan sınırlı olan doğal kaynakların optimal kullanımını sağlamak ve toplumsal bakımdan ise toplumun yönlendirilmesi amaçlanmaktadır. Planlı dönemde, sanayi sektörüne ağırlık verilerek yatırımların finansmanının tarım üretimden sağlanması hedeflenmiştir.

Geleneksel kalkınma politikasının değişmesi ile birlikte planlı dönem 1980 öncesi ve 1980 sonrası olmak üzere iki dönem halinde incelenebilir⁹¹. 1980 yılına kadar devletin ekonomide hakim olduğu sanayileşmeyi hedef alan ithal ikameci dönem ve 1980'den sonra ise devletin ekonomiden çekilmeyi hedef aldığı liberal hareketlerin yaygınlaştığı ancak tam anlamı ile uygulanmadığı dönemdir. Planlı döneme orman politikasında koruma-kullanma dengesinin sağlanması ve liberal etkiler aşağıdaki biçimde yansımıştır.

1. Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1963-1967)

Ormanların korunması açısından; bozuk ormanları imar ve ıslah etme, ağaçlandırma, yeni orman oluşturma ve su havzalarının doğal ve ekolojik dengesini koruma konularına yer verilmiştir⁹². Ayrıntılı olarak incelendiğinde kapsamlı olarak ormanların korunması ile ilgili konulara değinildiği görülmektedir.

Orman kadastro ve amenajman planlarının tamamlanması, ormanların yangınlardan korunması, rastgele kesimin önlenmesi, orman içinde yaşayan

⁹⁰ Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı Özeti(1972), Türkiye İş Bankası İktisadi Araştırmalar Müdürlüğü, Ankara, s.60.

⁹¹ Sezen, s.37, 85, 104.

⁹² Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1963-1967), DPT Yayını, Ankara, s.160-184.

halkın bulundukları yerde kalkındırılması hedeflenmiştir. Buna bağı olarak orman kalkınma kooperatifleri de desteklenecektir.

Ormanların kullanılmasında, ormanların ekonomik gelir kaynağı olarak görülmesi, rasyonel yararlanma ve işletme biçimlerinin uygulanması, orman ürünleri üretiminin artırılması, sağlanırken, kağıt üretiminin ülkemizin ormanlarından sağlanması hedeflenmektedir. Ormanların sürekliliğinin sağlanması ve doğal ekolojik dengenin korunması ormanların koruma-kullanma dengesinin sağlanması ile gerçekleşebilecektir. Ormanlardan rasyonel yararlanmanın sağlanmasında hızlı yetişen ağaç türlerinin yetiştirilmesi ve orman yollarının yapılması, ormancılık yatırımlarının daha çok orman ürünlerinin üretim artışın etkileyecek konuları dikkati çekmektedir.

Ayrıca planda, ihracat maddesi olarak üretilen palamut ormanlarının, fıstıkçanı ormanlarının özel orman rejimine tabii tutulmalarının sağlanacağı ifade edilmiştir. Bu dönemde karma ekonomik düzen öngörülmüş ve tarımsal ormancılık konusunda özel orman rejiminin destekleneceği ifade edilmiştir.

2. İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1968-1972)

Ormanların devletçe korunması, orman envanterinin çıkarılması, ağaçlandırma, erozyon kontrolü⁹³ üzerinde durulan konular arasındadır. Ormanların kullanılmasında, orman hizmetleri ile orman işletme hizmetlerinin ayrılması ayrı kuruluşlar eliyle yürütülmesi, halkla ilişkilerin düzenlenmesi, orman sınırlarının yeniden belirlenmesi, orman ürünleri üretimin artırılması, ormanların sınırlandırılması konuları yer almaktadır. Ormanların koruma-kullanma dengesinin sağlanmasında, ormanların sürekliliğinin sağlanması, orman köylerindeki nüfus artışının ormanlar üzerinde oluşturduğu baskının azaltılmasına yönelik çalışmalar hedeflenmektedir. Orman içi yerleşmenin ve açmanın önlenmesi, için orman köylerinin kalkındırılmasına yönelik düzenlemelerin yapılacaktır. Buna göre orman köylerine verilen kredilerin daha etkinli olabilecek bir düzenlemeye tabi tutulacağı, orman köylerinde yaşayanları tarım dışı sektörlerde çalışmaya yönlendirecek eğitim programlarına öncelik verileceği ifade edilmiştir.

⁹³ İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1963-1967), DPT Yayını, Ankara, s.249-448.

3. Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı (1973-1977)

Ormanların korunması konusunda uzun vadeli bir kalkınma planı olan üçüncü plan, ormanların korunması ve genişletilmesi, orman ürünleri sanayiinin geliştirilmesi⁹⁴ hedeflenmiştir. Ormanların kullanılmasında ise ormanların çeşitli fonksiyonlarının yanında sanayiine hammadde sağladığı, orman halk ilişkisinin iyileştirilmesi ve rasyonel arazi kullanımı olanaklarının sağlanması hedeflenmiştir. Bunun yanında orman ürünlerine olan talebin yine yurt içinden karşılanması gereği üzerinde durulmuştur.

Planda getirilecek anayasal değişiklikle 1961 Anayasası'nın 131. maddesine göre, bilim ve fen bakımından orman niteliğini tam olarak kaybetmiş olan tarla, bağ, meyvelik, zeytinlik gibi tarım alanları ve ormancılıkta kullanılmasında ekonomik bakımdan yarar bulunan yerlerde, şehir, kasaba ve köy yapılarının bulunduğu yerlerdeki yerlerin orman rejiminden çıkartılacağı belirtilmiştir.

4. Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı (1979-1983)

Ormanların korunması hızlı büyüyen ağaç türlerinin desteklenmesi, yangınlara daha erken müdahale edebilmesi, orman yolları yapımına ağırlık verilmesi, ormanların kullanılması bakımından ise orman içi dinlence gereksiniminin karşılanmasına yönelik dinlence yerlerinin belirlenmesi hedeflenmiştir. Ormanların koruma-kullanma dengesi, orman köylülerinin yaşam düzeyini yükseltmek ve dengesizlikleri gidermek, orman-insan ilişkilerinde doğal dengenin korunması, orman mülkiyetinin belirsizliği konularına⁹⁵ dikkat çekilmiştir. Ayrıca bu dönemde turizm amaçlı talepleri karşılamaya yönelik bir politikanın izleneceği de belirtilmiştir.

5. Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1985-1989)

Ormanların korunması konularında kadastro ve sınırlandırma işlerinin tamamlanması, amenajman çalışmalarının yoğunlaştırılmasına öncelik verilmesi

⁹⁴ Yeni Strateji ve Kalkınma Planı, Üçüncü Beş Yıl(1973-1977), Devlet Planlama Teşkilatı Yayını, No:1272, s.268,1001.

⁹⁵ Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı(1979-1983), DPT Yayını No:1664 , s.372-373.

gereğine dikkat çekilmiştir. Baraj havzalarında hidrolik ağaçlandırmalar ve genelde ağaçlandırma faaliyetlerinin etkinleştirilmesi⁹⁶ orman koruma programlarının, yangın, erozyon, böcek, hastalık, kaçak kesim, açma, plansız yerleşme, otlatma nedeni ile mücadelenin geliştirilmesi, ağaçlandırma çalışmalarında köylüye yönelik sosyoekonomik faaliyetlerinde de teşvik edilmesi hedeflenmiştir. Bunun yanında yaban yaşamının korunması konusuna da yer verilmiştir.

Ormanların kullanılmasında doğal dengenin korunması, iyileştirilmesi, ülke refahına olan katkının artırılması için ormanların genişletilerek geliştirilmesi, enerji ormanlarının kurulması, ve rekreasyon ve estetik değerleri konusundaki kapasitelerinin turizm amaçlı olarak işletilip değerlendirilmesi hedeflenmiştir. Bununla beraber özel ağaçlandırmada okul öğrencilerinin ağaçlandırma faaliyetlerine katılacağı ifade edilmiştir.

Ormanların koruma-kullanma dengesinin sağlanmasına yönelik olarak doğal dengenin korunması, iyileştirilmesi, ormanların ülke refahına olan katkılarının artırılması, özel ormancılık, 2B uygulamalarının ve ağaçlandırma faaliyetlerinin yaygınlaştırılması, ormanlardan çok yönlü yararlanma konularına yer verilmiştir.

6. Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Planı (1990-1994)

Ormanların korunmasında, kadastronun tamamlanması, ormansızlaşma ve erozyonu önlemeye yönelik önlemlerin alınması, orman ekosisteminin korunması, orman ve yeşil sevgisinin topluma kazandırılması⁹⁷ hedeflenmiştir. "Biyolojik çöl", "genetik erozyon" şartlarının dikkate alınması sağlanacak, "enerji ormanları" ve "hatıra ormanları", "yeşil kuşak çalışmaları", "rüzgar perdesi uygulamaları", "koruyucu orman şeritleri oluşturulması", "ağaçlandırmada çok amaçlı türlerin tercihi", "korunga(yabani yonca) ekimlerinin desteklenmesi"⁹⁸ konularına yer verilmiştir.

⁹⁶ Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planı(1985-1989), DPT Yayını No: 19745, s.55,194.

⁹⁷ Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Planı(1990-1994); DPT Yayını, No:2174, s.38, 59-61.

⁹⁸ a.g.p, s.349.

Ormanların kullanılmasında ormanların genişletilmesi ve orman köylüsünün kalkındırılması, özel ormanın, çevresel unsurların dikkate alınması konularına yer verilmiştir.

Orman kaynaklarından çok yönlü ve dengeli yararlanma, orman peyzajı ve tabii değerlerin korunması konuları ön plana çıkmıştır. Planda uluslararası alandaki gelişmelerin ve anlaşmalardaki kavramların, plana yansıtılmış olduğu görülmektedir. Ayrıca karma ormancılık ve tarımsal ormancılık faaliyetleri yaygınlaştırılmaktadır.

7. Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1995-2000)

Orman kaynakların korunmasından hareketle, 1956 tarihli ve 6831 sayılı Orman Kanunun niteliğinin değiştirilmesi⁹⁹ hedeflenmiştir. Çok yönlü yararlanma, ekosistem yaklaşımı, çevre koruma, orman peyzajı, ergonomik kriterler, ormansızlaşmanın, erozyonun önlenmesi, araştırmaların desteklenmesi, orman köylüsünün refah seviyesinin artırılması hedeflenmiştir.

8. Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (2001-2005)

Ormanların korunmasında, katılımcılık, biyolojik çeşitlilik, ekoturizm, kirlenme, yangın, böcek, çığ, heyelan, sel don ve kuraklığın önlenmesi konularına yer verilmiştir. ¹⁰⁰ Korumanın etkinleştirilmesi, kamu yararının gözetilmesi, sürdürülebilir orman yönetimi, ormansızlaşmanın ve biyolojik çölleşmenin önlenmesi sağlanacaktır. Ormanlardaki sosyal baskının azaltılması için yeşil kuşak ve parklar şeklinde oluşturulacak şehir ormanları ve hatıra ormanları kurulması özendirileceği ifade edilmiştir. Ayrıca 1956 tarihli 6831 sayılı Orman Kanununda ve ilgili yönetmeliklerde kamu yararı, ekosistem, koruma ve yaban yaşamının korunmasının dikkate alan yeni düzenlemeler yapılacaktır.

Çok amaçlı yararlanma, verimlilik, gerçek ve tüzel kişilerin orman kurma istekleri desteklenmesi, orman yönetimi içinde iş güvenliği, çalışma şartlarının iyileştirilmesi konularına dikkat edileceği belirtilmiştir.

⁹⁹ TBMM 18.7.1995 tarih ve 374 sayılı Kararı, Yedinci Beş Yıllık kalkınma Planı, 25.7.1995 Tarih ve 22354 sayılı Resmi Gazete

¹⁰⁰ Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı, <http://www.ekutup.dpt.gov.tr/plan/viii/plan8str.pdf> , s.140-189.

Arıcılık Araştırma Enstitülerinin tüm ülkeye hizmet verecek biçimde yapılandırılacağı belirtilmiş diğer yandan kanatlı hayvan üretiminin de artırılması öngörülmektedir.

Orman köylüsünün kalkındırılması amacıyla, meşe, akasya, fıstık çamı, çok yönlü yarar sağlayan türleri içeren sosyal ve tarımsal ormancılık faaliyetleri ile tıbbi aromatik bitkilerin üretimi gerçekleştirilecek, enerji ormanları yaygınlaştırılacaktır. Gerçek ve tüzel kişilerin orman kurma istekleri desteklenecektir.

C. MERKEZİ YÖNETİM İLE YEREL YÖNETİMLERİN GÖREV PAYLAŞIMININ YENİDEN DÜZENLENMESİNE İKİŞKİN TASARI TASLAKLARI

Yapılanma konularında tasarı bolluğu bulunmakla beraber, tasarılar esasa ilişkin olmayıp, kısmi düzenlemelere ilişkindir¹⁰¹. Orman politikası ile ilgili merkezi yönetim ile yerel yönetimler arasında görev paylaşımında, yerinden yönetime ağırlık veren bir yapılanmaya yönelik tercihlerdeki istekliliği tasarlarda da görmek mümkündür. Hazırlanan tasarlarda; "Hazine arazilerinin yerel yönetimlere devri", "ağaçlandırma ve erozyonla mücadelenin yerel yönetimlerce yerine getirilmesi", "orman yollarının yerel yönetimler tarafından yapılması" konuları üzerinde durulmuştur. Taslaklar karşılaştırılarak incelendiğinde, bir taslakta yer alan bir konunun diğer bir taslakta yer almadığı, devam eden taslakta tekrar yer aldığı görülmektedir. 1996 yılından 2000 yılına kadar geçen süreçte daha iyiye giden ve yerel yönetimlere daha çok ağırlık veren, bir gidişten söz edilemez.

1. Hazine Arazilerinin, Devletin Hüküm ve Tasarrufu Altındaki Alanların Yerel Yönetimlere Devri

1996 yılındaki taslakta Devletin özel mülkiyetindeki arsa ve arazilerin ve hazine arazilerinin mülkiyet ve intifa halklarının belediye sınırları ve mücavir alanlarda belediyelere, bu alanlar dışında il özel idarelerine ve köy yerleşim alanlarında köylere devredilmesi öngörülmektedir¹⁰². Gerekçede bu alanların

¹⁰¹ Zerrin Toprak Karaman(1998); "Kamu Politikalarının yarattığı Politik Yabancılaşma ve Çevre Ahlakı", *Siyasette ve Yönetimde Etik*, Sakarya Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Adapazarı, 1998, s.129.

¹⁰² Mahalli İdarelerin Yeniden yapılandırılması ve Bu İdarelerle İlgili Çeşitli Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Tasarısı ve Gerekçeleri(1996), İçişleri Bakanlığı Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü Yayını No:8, Ankara, s.93-95.

mülkiyet ve intifa haklarının mutlak anlamda merkezi idareye ait oluşunun, bu alanların korunmasını engellediği hatta yağmalanmasına sebep olduğu, gecekonduların, devletin özel veya hüküm ve tasarrufu altındaki yerlere yapıldığı, ormanların yağmalanmasının temel sebebinin de çarpık mülkiyet ve intifa hakkının kullanılması olduğuna dikkat çekilerek belirtilmiştir.

Taslaklar üzerindeki çalışmalar devam ederken, 1997 ve 1998 yılındaki hazırlanan taslaklarda hazine arazileri ve devletin hüküm ve tasarrufu altındaki alanların yerel yönetimlere devri konuları taslaktan çıkarılmıştır.

1999 yılındaki taslakta ise hazine arazilerinin ve devletin hüküm ve tasarrufu altındaki yerlerden mücavir alan dışındaki yerlerin il özel idaresine, mücavir alan içindeki yerlerin belediyelere devredileceği ifade edilmiştir.¹⁰³ 1999 yılındaki düzenlemede, 1996 yılında yer verilen köy yerleşim alanlarının köylere devredilmesi ifadesi kaldırılmıştır. Ayrıca il özel idaresi ve belediyelere devredilecek yerler için bir istisna getirilmiştir. Buna göre 6831 sayılı Orman Kanunu hükümleri gereğince orman sınırları dışına çıkarılan yerler ile 2924 sayılı Orman Köylülerinin Kalkınmalarının Desteklenmesi Hakkında Kanun hükümlerine tabii olarak Orman Bakanlığı emrine geçen yerler il özel idarelerine ve belediyelere devredilemez.

1999 taslağına göre bu yolla belediyelerin ve il özel idarelerinin mülkiyetine geçen taşınmaz mallar üzerinde, kamu hizmetleri için gerekli kısımlar ayrılmadıkça söz konusu taşınmaz mallar veya kısımları üçüncü kişilere kamu yararı amacıyla satılamayacağı belirtilmiştir. Bu ifade il özel idaresi ve belediyenin mülkiyetine geçen taşınmaz malların kamu hizmetleri için gerekli kısımlarının ayrılmasından sonra satılabileceği biçiminde yorumlanabilir. Bu şekilde Büyükşehirlere devredilen alanların satışından, kiralanmasından veya mülkiyetin aynı hak tesisinden elde edilecek gelirlerin %25'i Hazineye geri kalanın %25'i ise ilgili ilçe veya alt kademe belediyesine aktarılacağı belirtilmiştir.

¹⁰³ Mahalli İdarelerle İlgili Çeşitli Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Tasarısı(1999); Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü elden alınan metin.

2000 taslağında hazine arazilerinin devredilebileceği, ancak bu devrin bedelli devir olması durumunda bedelin 2/7/1964 tarih ve 492 sayılı Harçlar Kanunun 63 üncü maddesine uygun olacağını belirtmiştir.

2. Ağaçlandırma, Erozyonla Mücadele ve Orman Yollarının Yapılması

1996 yılındaki taslakta bu konuda bir ifadeye yer verilmezken, 1997 yılındaki taslakta, yerel nitelikli tarım, ormancılık, çevre ve ağaçlandırma gibi hizmetlerin ağırlıklı olarak il özel idaresi sorumluluğuna verildiği görülmektedir¹⁰⁴. Orman yetiştirmeğe elverişli yerlerde orman yetiştirilmesi, yabani ağaçların aşıl原因arak verimli hale getirilmesi, erozyona karşı mücadele edilmesi, doğanın hayvan ve bitki varlığının zenginleştirilmesi, il özel idaresi ormanı, koruluğu, fidanlıklarının kurulması, halka ve kamu kuruluşlarına ücretli veya ücretsiz fidan sağlanması getirilen ek maddelerle il özel idarelerinin görevleri arasına alınmıştır.

1998 yılına gelindiğinde, ormancılık, ağaçlandırma ve erozyon kontrolü ile ilgili görevler korunmuş, orman yangınları ile mücadele, halka açık piknik alanları, dinlenme yerleri ve rekreasyon alanları oluşturmak ve bunların düzenli ve temiz bir şekilde kullanılmasını sağlamak il özel idarelerin görevleri arasında sayılmıştır. 1999 taslağında ise il özel idarelerin ağaçlandırma ve erozyonla mücadele konularından söz edilmemiştir.

2000 yılı taslağında ağaçlandırma, erozyon orman, ağaçlandırma, çevre, bayındırlık ve iskan, imar, ticaret vb. alanlarda alanlarındaki mahalli ve müşterek nitelikli hizmetler mahalli idareler tarafından yerine getirileceği ifade edilmiştir. Bunun dışında ormanların yönetilmesi, işletilmesi ve gözetilmesi, toprağın, doğal kaynakların ıslahı ve geliştirilmesi ve ekolojik dengenin korunması hizmetleri merkezi idare tarafından yerine getirilecektir.

Orman yollarının yapılması konusunda ise 1997, 1999, 2000 yıllarındaki taslaklarda belediye ve mücavir alan sınırları dışında kalan orman yollarını ve bu yollar üzerindeki köprülerin yapımı il özel idarelerine ait olduğu ifade edilmiştir.

¹⁰⁴ Mahalli İdareler Reformu Tasarıları(1997), İçişleri Bakanlığı Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü Yayınları, Ekim, Ankara.

3.Orman Ürünlerinden Elde Edilen Gelirden Yerel Yönetimlere Pay Ayrılması

1996 taslağında bu konuya hiç yer verilmemiştir. Ancak 1997 yılı taslağında İl özel idarelerine orman ürünlerinin satış bedeli üzerinden %3 oranında pay verileceği de belirtilmiştir.

1998 yılındaki taslakta, ise Orman Kanununa ek madde getirilerek, 6831 sayılı Kanunun 31 inci , 32 inci ve 33 üncü maddesi haricindeki köylerde, Devlet ormanlarından sağlanan ürünlerin, Devlet Orman İşletmelerince satışından elde edilecek gelirin %5'inin orman köyünün bütçesine gelir kaydedilerek aktarılması öngörülmektedir(Ek madde, 6831)¹⁰⁵. Buna göre mülki sınırları içinde verimli ve verimsiz orman arazisi olan ve dışarıdan gelecek kişilerin iskan edilmesi için kurulmuş köyler ile afete uğramış ve sonuçta arazisi toplulaştırılmış köyler hariç tutulmak üzere, hariç tutulan köylerde ise daha geniş bir yararlanma hakkı tanınmıştır.

1998 yılında hazinenin özel mülkiyetindeki, devletin hüküm ve tasarrufu altındaki orman sınırları içindeki yerlerde bulunanlar da dahil olmak üzere her türlü taş kum, toprak vb. ocakları ilgili kanuna göre, ruhsatlandırmak denetlemek işletmek il özel idaresinin görevleri arasındadır.

1999 taslağı 6831 sayılı Orman Kanunu'nun 25 inci maddesine göre Milli Parkların da bedelli veya bedelsiz, süreli veya süresiz olarak bir protokol yapılarak il özel idarelerine devredilebileceğini göstermektedir. Buna göre; mevki ve özellikleri dolayısıyla lüzum göreceği ormanları ve orman rejimine giren sahaları; bilim ve fennin istifadesine tahsis etmek, tabiatı koruma etmek, yurdun güzelliğini sağlamak, toplumun spor ve dinlenme ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla, turistik hareketlere imkan vermek amacıyla, milli parklar, orman mesire yerleri vb. biçimlerde ayrılmaktadır.

¹⁰⁵ Merkezi İdare ile Mahalli İdare Arasında Görev Bölüşümü ve Hizmet İlişkilerinin Esaslarının Düzenlenmesi ve Çeşitli Kanunlarda Mahalli İdarelerle İlgili Değişiklikler Yapılması hakkında Kanun Tasarısı ve İçişleri Plan ve Bütçe Komisyonu Raporları(1998); TBMM Başbakanlık Kanunlar ve Kararlar Genel Müdürlüğü 24.3.1998 tarihli B.02.0.KKG/101-1332/1517 sayılı yayın, s.22,36.

Ayrıca 1999 taslağında, orman alanlarındaki Taş Ocaklarının ile ilgili düzenleme getirilmiştir. Buna göre; 15.2.1956 tarihli ve 6664 sayılı Taş Ocakları Muamelesinin Tedviri ve Varidatının Tahsilinin Vilayet Özel İdarelerine Ait Olduğu Hakkında Kanunun 1 inci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilerek; "Devletin hüküm ve tasarrufu altındaki yerler, hazinenin özel mülkiyetindeki araziler ve orman alanlarındaki yerler de dahil olmak üzere, taş, kum, çakıl ve toprak ocakları il özel idarelerince, Büyükşehir belediye sınırları ve mücavir alanlar içinde Büyükşehir belediyelerince işletilir, işletilir veya kiraya verilir ifadesine yer verilmiştir. Kira bedellerinin ise, "Taş Ocakları Nizamnamesinde belirtilen resim ve harçlar, Köy Kanunu ile kabul edilen haklar" saklı kalmak şartıyla bu idarelerce tahsil edileceği ifade edilmiştir(md.43, Taslak 1999).

2000 yılı taslağında kırsal kalkınma ve kooperatifçiliğin geliştirilmesi amacıyla kurulan kooperatiflerin ve bunların üst birliklerinin hizmet projelerinin yürütülmesinin il özel idarelerinin görevleri arasında sayıldığı belirtilmektedir. Genel olarak değerlendirildiğinde taslaklar, düzen, ifade biçimi ve içerik açısından çok farklıdır. Bu nedenle taslakların karşılaştırılarak incelenmesi oldukça zordur. Taslaklar, zaman içinde yerel yönetimlere ağırlık veren bir yapılanmadan merkezi yönetime ağırlık veren bir yapılanmaya doğru değişim göstermekte veya merkezi yönetime ağırlık veren bir uygulamadan vazgeçilmemektedir.

4. Planlama

1996,1997,1998 yıllarındaki taslaklarında yer verilmeyen bu konuya 1999 taslağında yer verilmiştir. Buna göre il genelinde fiziksel gelişim, doğal, tarihi ve ekolojik çevre değerlerinin korunması da gözetilerek yönlendirilmesi, yerleşim birimlerinin nüfus ve alan olarak gelişme stratejilerini belirlemek, ildeki kent ve köy gelişim dengelerini koruma-kullanma amaçlı olarak dikkate alan, sosyal, ekonomik ve kültürel gelişme hedeflerini göstermek ve çevre düzeni planlarına ve nazım imar planlarına esas olacak İl Gelişim Planı hazırlanacağı belirtilmektedir. İl Gelişim Planları; merkezi yönetimin taşra yönetimi, yerel yönetimler ve üniversite öğretim üyeleri ve ilgili meslek kuruluşlarının katılımıyla oluşturulacak, İl İmar Planlama Kurulunca kararlaştırılır ve valinin onayı ile yürürlüğe girer.

Ayrıca il gelişim planları hazırlanırken orman sınırlarına 5000 metreden daha yakın yerleşim alanı olan köylerde belediye kurulamayacağı ifade edilmiştir. 1999 taslağında Orman Genel Müdürlüğünce işletilen Milli Parkların Belediyelere devredileceği belirtilmiştir. Buna göre il gelişim planlarının hazırlanmasında milli park rejimindeki yerlerin işletilmesi ile ilgili olarak belediye meclislerinin karar verebileceği belirtilmiştir (Değişik 2896-23.09.1983, 6831/25).

2000 yılındaki taslakta, İl gelişim planlarının hazırlanması için gerekli mali kaynağı sağlamanın il özel idarelerinin görevi olduğuna ifade edilmiştir.

Hazine arazilerinin devri 2000 taslağında da korunmuş ve ancak bedelli devir olması durumunda bedelin 2/7/1964 tarih ve 492 sayılı Harçlar Kanunun 63 üncü maddesine uygun olacağını belirtmiştir.

Mahalli idarelerin görevlerine yönelik değişiklik tasarıları değerlendirildiğinde orman yönetiminin merkeze ait olan görevlerinin taşra teşkilatı tarafından yerine getirilmesine yönelik düzenlemelere yer verildiği görülmektedir. Bununla beraber yerel yönetimlerin ormanlarda meyveli ağaçlandırmaya yönelebilmesi imkanlarının sağlanması gibi konular güçlü bir denetim mekanizmasının kurulmamış olması sürecinde ormansızlaşmayı artırıcı etkilere yapabilecektir.

Türkiye ormanlarının %1'i özel ve kamu mülkiyetinde bulunmaktadır. 1980'lerden sonra özel ve kamu ormancılığını teşvik eden politikalar uygulanmış, özel ormancılık ve özel ağaçlandırma faaliyetlerin desteklenmesi hız kazanmıştır.

1992 yılında Rio Konferansı sonrasında ormansızlaşma ve erozyonun önlenmesi, kırsal alandaki toplulukların korunması, sivil toplum örgütlerinin ağaçlandırma çalışmalarına yönelik önlemleri ile milli ağaçlandırma çalışmaları ile ilgili kabul edilen prensipler hükümet programlarına yansıtılmıştır. Buna göre Türkiye orman politikasındaki liberal süreçten etkilenmiş ve politikalarına yansıtılmıştır. Bu politikaların uygulanmalarının incelenmesi Türkiye'nin uygulamadaki başarı ve başarısızlıklarını belirlemesi gerekmektedir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

İZMİR İLİ ÖRNEĞİNDE ÖZEL VE KAMU ORMANLARINDA KORUMA-KULLANMA DENGESİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ VE KOZAKTA TARIMSAL ORMANCILIK FAALİYETLERİNİN ÖZEL ORMANCILIK FAALİYETLERİ YÖNÜYLE DEĞERLENDİRİLMESİ

Ülkelerdeki nüfus yapılarının kalkınmanın imanı ve sınırlarını etkilemesi nüfusun cinsiyet, yaş yapısı, medeni durum, eğitim seviyesi, din, nüfus yoğunluğu, nüfusun yerleşme durumu, göç durumu gibi faktörlerin, nüfusunun iş koşullarına dağılımının incelenmesini gerektirmektedir.¹⁰⁶ Buna göre İzmir’de sürdürülebilir orman politikasının sağlanmasında, özel ve kamu ormanlarının koruma kullanma dengesinin değerlendirilebilmesi İzmir’in demografik yapısının incelenmesini gerektirmektedir.

İzmir’de nüfusun kentsel alan ve kırsal alana dağılımı incelendiğinde, 1970 yılında nüfusu %52,06’sı kent, %47,94’ü köylerde yaşarken, 1980 yılında %53,58’i kent, %46,42’si köylerde, 1990 yılında %79,22’si kent, %20,78’i köylerde, 1997 yılında %81,98’i kent, %18,02’si köylerde yaşadığı görülmektedir¹⁰⁷. Köylerdeki nüfusun azalmasına etki eden faktörlerden en önemlisinin köylerdeki hızlı nüfus artışına bağlı olarak köylerin belediyelere dönüşmesine dikkat çekildiğinde aslında köylerdeki nüfusta çok büyük bir azalmanın gerçekleşmediği görülmektedir.

İzmir’in demografik yapısı değerlendirildiğinde, nüfus artış hızının Türkiye’nin nüfus artış hızından yüksek olduğu ancak doğum oranının Türkiye’nin doğum oranından düşük olduğu görülmektedir. Buna göre İzmir’deki nüfus artışı göçten kaynaklanmaktadır. 1960 yılına kadar kırsal nüfusu 1960 yılı sonrasında ise kent nüfusu kırsal nüfusundan fazladır.

1996 yılı İzmir Göç İstatistiklerine göre;¹⁰⁸ İzmir’in kendi içindeki göç değerleri incelendiğinde köylerden 8110 ilçe merkezlerine olan göçün, köylerden

¹⁰⁶ Koray Başol(1989), *Demografi*, İkinci Baskı, İzmir, s.102.

¹⁰⁷ 1990 yılı İzmir İli Genel, Devlet İstatistik Enstitüsü, 1997 Yılı Nüfus İzmir, www.die.gov.tr

¹⁰⁸ Türkiye Göç İstatistikleri 1996, Devlet İstatistik Enstitüsü.

il merkezlerine olan göçün 9820 olduğu görülmektedir. Bununla beraber ilçe merkezlerinden köy olan göçlerin 5183, il merkezlerinden köylere olan göçlerin 16 900 olduğu görülmektedir.

1990 yılında İzmir'de iktisadi faaliyet kolu değerlendirildiğinde¹⁰⁹, 1970 yılında ziraat, hayvancılık ve ormancılık ve balıkçılığın nüfusun %46,52'si tarafından, 1980'de %37,40'ı tarafından, 1990 yılında %32,25'i tarafından yürütüldüğü görülmektedir. Madencilik ve taşocakçılığının da %0,18 olduğu görülmektedir. Bu faaliyetlerde gerileme olmasına rağmen yine de İzmir'in tarımsal bir nüfus barındırdığı görülmektedir. İzmir ilinin aldığı göçün iktisadi olarak faal olan nüfusu 128.777'dir. Göçün yöneldiği iktisadi faaliyet kolu arasında ziraat, avcılık ve balıkçılık(%11.39) yer almaktadır. Görüldüğü gibi ormancılık yönelik göç alınmamaktadır. Ziraat, avcılık, hayvancılık, balıkçılıkta nüfusun azalarak arttığı görülmektedir. İzmir'in iktisadi faaliyet koluna göre verdiği göçler değerlendirildiğinde, ile ilmi ve teknik elemanlar ve serbest meslek sahipleri(%18.45) ve bunlarla ilgili meslekler birinci sırayı almaktadır

İzmir'de madencilikte ve taşocakçılığında çalışan nüfus 1970 yılında 3 794, 1980 yılında 2587'un, 1990 yılında 1913'dür. Buna göre İktisadi olarak faal olan nüfusun payının 1970 yılında %0,64, 1980 yılında %0,32, 1990'da 0,18 olduğu görülmektedir. Buna göre İzmir'de madencilik ve taş ocakçılığında iktisadi olarak faal olan nüfusta azalma görülmektedir

I.İZMİR İLİ ÖRNEĞİNDE ORMANLARIN KORUNMASI VE KULLANILMASI

İzmir'de yerleşim alanlarının dışında kalan toplam 169.954 hektar arazinin % 35,1'i düz, hafif ve orta eğimli arazilerden oluşmakta olup geri kalan %64'9'u yüksek eğimli arazilerdir.

A.İZMİR'İN ORMANLARININ DURUMU VE ORMAN KÖYLERİ

Orman alanlarının değişimi 1990 yılı verilerine göre ise İzmir'in %43'ünün orman olduğu görülmektedir. 1999 yılında geldiğimizde İzmir'in %42'si orman olduğu görülmektedir. İzmir'de ormanların %75'i koru, %25'i baltalıktır. Koru

¹⁰⁹ İzmir İli Genel, 1990, Devlet İstatistik Enstitüsü.

ormanlarının % 50'si, baltalık ormanların %91'i bozuk ormandır. İzmir ilinde ormanların azaldığı görülmektedir.

Tablo 2. İzmir'de Ormansızlaşma(1995-1999)

Yıl/ha	Genel Orman Alanı	Ormansız Alan	Genel Alan
1995	498.727.0	656.992.0	1.155.719.0
Değişme hektar	-8.034.5	25.438.0	17393.5
%	-1.61	+3.27	+1.50
1999	490.692.5	682.430.0	1.173.122.5

Kaynak; İzmir Orman Bölge Müdürlüğü Çalışma Programları (1995), (1999)'dan yararlanılarak hesaplanmıştır.

Ormanlarında korumaya yönelik çalışmalar incelendiğinde Türkiye'de 1989-1997 yılları arasında çıkan toplam 17441 yangının 1212'sinin(%6.9) İzmir'de çıktığı ve 106076 hektar yanan orman alanının 10788 hektarının(%10.17) İzmir'de olduğu görülmektedir.

Bayındır, Bergama ve İzmir Merkezden oluşan İzmir İl Müdürlüğü içinde ise yangınların 155'i(%12.78), alan olarak 825 hektarı(%7.59) Bergama'da çıkmıştır. Bayındır 232(%19.14), 3850 hektar(%35.68), İzmir Merkezde ise yangınların 825'i(%68.08) çıkmış ve 6119 hektar(%45.18) hektar alan yanmıştır.

Türkiye'de 1989-1997 yılları arasında en fazla 1994 yılında 3221 yangında 20982 hektar orman alanı yanmıştır. Orman yangınlarındaki bu artışın bazı çalışmalarda 1995 seçimlerinde orman köylülerine orman suçlarının affedileceğine yönelik beklentilerin neden olduğu konusunda görüşler yer almaktadır. 1994 yılındaki 194 yangında 4454 hektar alan yanmıştır. 1994 yılından 1997 yılına kadar hem Türkiye'de hem de İzmir'de yangın sayılarında ve yanan alanlarda azalma olmuştur¹¹⁰.

İzmir'de toplam 661 belde ve köyün 415'in(%63) kadastro yapılmıştır¹¹¹. Kadastro yapılacak belde ve köy sayısı 246(%37) dir. 490 692 hektar orman alanı içinde de kadastro yapılan alan 396199 (%81) hektar, kadastro yapılmayan alan 94493(%19) hektardır. 1999 yılı için kadastro yapılacak köy sayısı 51, alan ise 57763 hektar olarak programa alınmıştır.

¹¹⁰ İzmir Orman Bölge Müdürlüğü 1999 Yılı Faaliyet Raporu, s.21, www.orman.gov.tr, Orman Bakanlığı Koruma Şube Müdürlüğü.

¹¹¹ İzmir Orman Bölge Müdürlüğü 1999 Yılı Faaliyet Raporu, s.71-76'dan yararlanarak hesaplanmıştır.

İzmir Orman Bölge Müdürlüğünde 1995 yılında 611, 1999 yılında 492 personel görev yapmaktadır¹¹². Bu personeller içinde hiç ekonomist bulunmamaktadır. 1999 yılı personeli arasında 151 koruma memuru, 76 mühendis, 46 şoför, 13 hizmetli, 11 bekçi, 2 kaloriferci, 1 aşçı bulunmaktadır.

İzmir'de ormanlara yönelik kesme, açma, yerleşme, otlatma, yangın suçları içinde en yüksek suç oranı kesme, ikincisi otlatma, üçüncüsü açma, dördüncüsü yerleşme ve en sonuncusu yangındır. 1989-1997 yılları arasında toplam 5775 kesme, 4384 otlatma, 4161 açma, 1130 yerleşme, 260 yangın suçu gerçekleşmiştir. Bunlar içinde 1992 yılı Kesme, Açma ve Yerleşme suçlarının, 1990 otlatma suçunun, 1994 yılı da yangın(62) suçunun en fazla sayıda gerçekleştiği yıl olmuştur. Bununla beraber 1998 yılı Adalet İstatistikleri incelendiğinde bir yıl içinde Türkiye'de işlenen suçların %1,9'unun orman suçu olduğu görülmektedir¹¹³. İzmir'de işlenen suçların içinde orman suçlarının oranı %0.57 oranındadır.

1998 yılı Adalet İstatistikleri incelendiğinde ne göre ise Türkiye'deki 60 077 bir yıldaki toplam suçun 12572'si Ege Bölgesinde, 4376'sı İzmir'de işlenmiştir. Orman suçları incelendiğinde Türkiye'deki 1148, Ege Bölgesi'ndeki 163, İzmir'de 25 adet orman suçuna işlenmiştir. Buna göre tüm suçlar içinde orman suçları %1,66 oranındadır. Ege'de işlenen suçlar içinde orman suçları %1,29 oran ile, İzmir'de % 0,57 ile Türkiye ortalamasının altındadır.

İzmir'de ormanların mülkiyetinin % 99'u devletin mülkiyetindedir. İzmir'de özel ormanlar ve kamu kurum ve kuruluşlarına ait ormanlar bulunmaktadır.

İzmir'e bağlı 619 köyden 451'i köy orman içi ve orman kenarı köy olup, orman köylülerinin kalkındırma fonunda yararlandırılmaktadır. İzmir ilinin toplam olarak köylerinde yaşayan nüfus 347 571 olup 415 orman içi ve orman kenarı köylerinde yaşayan nüfus ise 212731' dir.

¹¹² İzmir Orman Bölge Müdürlüğü Çalışma Raporları 1998-1999 çalışma raporları karşılaştırılarak hazırlanmıştır.

¹¹³ Türkiye'de yıldaki suç adedi 60 077, İzmir'deki suç adedi 4376, Türkiye'de yıldaki orman suçu adedi 1148, İzmir'de yılda orman suçu adedi 25 tir. D.İ.E. Adalet İstatistikleri 1998, www.die.gov.tr, 'den yararlanarak hesaplanmıştır.

İzmir ili dahilindeki köy içinde İzmir'de, 1999 yılı Orman Bakanlığı kayıtlarına göre İzmir'deki toplam 533 orman köyü bulunmaktadır. Orman Köyler O.G.M'ye ya da ORKÖY'e kayıtlı ya da her ikisine de kayıtlı olabilmektedir. O.G.M'ye kayıtlı olan 478 köyün %51.04'ü mülki sınırları içinde verimli orman arazisi olan köylerden, %48.96'sı mülki sınırları içinde verimsiz orman arazisi olan köylerdendir. ORKÖY kayıtlı olan 454 köyün %45.81'i evlerin yerleşim alanlarından itibaren dört tarafı ormanlarla çevrili olan orman içi köy, %54.19'ü ise bir, iki ya da üç tarafı ormanla çevrili olan orman kenarı köydür.

İzmir'de orman köylerinden 98'i Bergama'dadır. Köylerin tamamının O.G.M'ye bağlı olduğu köylerden %65.31'i mülki sınırları içinde verimli orman arazileri, %34.69'u mülki sınırları içinde verimsiz orman arazileri bulunmaktadır. ORKÖY'e bağlı 95 köyden %48.42 orman içi köy, 51.58'i orman kenarı köydür

O.G.M VE ORKÖY kayıtlarında çelişki bulunan köyler içinde Kaplan, Yukarıbey köyleri bulunmaktadır. Mülki sınırları içinde verimsiz orman arazisi bulunan köyler içinde yer alan bu köyler ORKÖY kayıtlarına göre orman köyü değildir.

Tüm İzmir içinde OGM ile ORKÖY kayıtları arasında çelişki bulunan köyler incelendiğinde 84 köy bulunmaktadır. Bu köyler içinde mülki sınırları içinde verimli orman arazisi bulunan 5, verimsiz orman arazisi bulunan 74 köy ile ORKÖY kayıtlarına göre orman içi 1, orman kenarı 5 köy ilke ilgili olarak Orman köylerinin statüleri arasında problem bulunmaktadır.

B.İZMİR'DE DEVLET ORMANLARINDA KORUMA-KULLANMA DENGESİ

İzmir Orman Bölge Müdürlüğünün kar-zarar durumu incelendiğinde¹¹⁴ 1990 yılından beri zarar ettiği görülmektedir. Zarar miktarı 1990 yılında 4468 milyar TL, 1995 yılında 207605 milyar TL, 1998 yılında 1042601 milyar TL 'dir.

Ağaçlandırma Müdürlüğü Çalışmaları Dikili ağacım var kampanyasına katılan kamu tüzel kişilikleri, sivil toplum kuruluşları ve özel kişiler kendi adlarını

¹¹⁴ Orman Bölge Müdürlüğü Faaliyet Raporları; 1993, 1995,1997,1998,1999.

taşıyan ormana sahip olmalarını prestij meselesi haline getirmişlerdir. Alo fidan kampanyası, mektup fidan kampanyası da benzeri kampanyalardan biridir. Fidanın dikiminden sonra tüm sorumluluk, bakım Orman Yönetimine bırakılmaktadır.

Ağaçlandırmada genellikle kamu kurum ve kuruluşlarının şehir içi yerlerde ağaçlandırma faaliyeti yürütmektedirler. Devletin ya da kamunun arazisi üzerinde yapılan ağaçlandırmada sadece fidanın dikilmesi safhasında kaynağın yaratılması açısından ağaçlandırma yapan özel, kamu kişi ve kuruluşlarının sorumluluğu bulunmaktadır. Bunun dışında pek fazla sorumluluk taşıdıkları görülmemektedir.

İzmir'de Özel Ağaçlandırmaya yönelik faaliyetler değerlendirildiğinde¹¹⁵ şahısların daha fazla sayıda başvuruda bulundukları dikkati çekmektedir. Uygulanması planlanan çalışmalarda köy tüzel kişiliklerine öncelik verildiği görülmektedir. Toplam 145 müracaatın, 127'si(%87.59) orman arazisinde, 14'ü(%9.66) hazine arazilerinde, 4'ü(%2.75)'i tapulu arazileredir.

Uygulanması tamamlanan projelerden 62'si(%88.57)'si orman arazisi, 5'i(%7.14) hazine arazisinde, 3'ü(%4.29)'u tapulu arazide gerçekleşmiştir. Uygulanması tamamlanan projelerin 2561.4 hektarı(%93.29)u orman arazisinde, 67.25 hektarı(%2.45)'i hazine arazisinde, 130.6 hektarı(%4.6) tapulu arazide gerçekleşmiştir.

Uygulanması devam eden projelerin ise orman arazilerinde daha çok köy tüzel kişilerine yöneliktir. Hazine arazisinde özel ağaçlandırma gerçekleştirilmesi düşünülmekte olup, tapulu arazide gerçekleştirilmesi düşünülen bir proje bulunmamaktadır. Buna göre tapulu arazide özel ağaçlandırma talebi azalmakta olup, orman arazisi ve hazine arazisinde özel ağaçlandırma talebi artmaktadır. Özellikle köy tüzel kişiliklerinde artan oranda başvuru görülmektedir.

¹¹⁵ Ege Orman Bölge Müdürlüğü Etüd-Proje Baş Mühendisliğinden alınan verilerden yararlanılarak hazırlanmıştır 27/9/1999.

Tablo 3. 27/9/1999 Tarihine Kadar Gerçekleştirilen Özel Ağaçlandırma Faaliyeti

Özel Ağaçlandırma Projeleri Başvuruları		Orman		Hazine		Tapulu	
		Adet	(ha)	Adet	(ha)	Adet	(ha)
Uygulaması tamamlanan	Şahıs	41	1,689,6	2	6,7	2	121,9
	Köy Tüz. K.	21	871,8	2	46,9	1	8,7
	Toplam	62	2561,4	5	53,6	3	130,6
Uygulaması devam eden	Şahıs	29	821,4	2	67,25	1	5,0
	Köy. Tüz. K.	12	1011,0	3	27,62	-	-
	Toplam	41	1832,4	5	94,87	1	5,0
Uygulanması planlanan	Şahıs	14	562,5	2	30,0	-	-
	Köy. Tüz. K.	10	615,5	2	11,5	-	-
	Toplam	24	1178,0	4	41,5	-	-
Genel Toplam		127	5571,8	14	203,62	4	135,6

Ege Orman Bölge Müdürlüğü Etüd-Proje Baş Mühendisliğinden alınmıştır(27/9/1999).

Tablo 4. 27/9/1999 Tarihine Kadar Gerçekleştirilmesi Düşünülen Özel Ağaçlandırma Faaliyeti

		İzmir	Bergama	Bayındır	Toplam
Müracaat	Şahıs	210	79	41	330
	Köy Tüz. K.	14	24	16	54
	Toplam	224	103	57	384
Verilen İzin Adeti	Şahıs	43	13	4	60
	Köy. Tüz. K.	8	11	8	27
	Toplam	51	24	12	87
Verilen İzin Miktarı	Şahıs	3991.1	4823.8	178.0	8992.9
	Köy. Tüz. K.	351.0	339.6	98.0	788.6
	Toplam	4262.1	5163	276.0	9701.1

Ege Orman Bölge Müdürlüğü Etüd-Proje Baş Mühendisliğinden alınmıştır(27/9/1999).

1999 yılına kadar İzmir'deki toplam 384 müracaatın 330'unun %85.94'ünün şahıs,54'ünün(%14.06) Köy Tüzel Kişiliğinin müracaatı olduğu görülmektedir.

II.İZMİR İLİ ÖRNEĞİNDE ÖZEL VE KAMU ORMANLARINDA KORUMA-KULLANMA DENGESİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

İzmir'deki özel ve kamu ormanları ile ilgili olarak yapılan araştırmalarla karşılaştırmalı olarak, özel ve kamu ormanların dosya incelemesi ile özel ve kamu ormanlarının koruma-kullanma dengesinin sağlanması yönüyle incelenmiştir.

A.GERÇEK KİŞİLERE AİT ORMANLAR

İstanbul'un 1978 tarihli bir çalışmasında İzmir'de gerçek kişilere ait 3 özel orman olduğu belirtilmektedir. Bu ormanlar Tire ilçesine bağlı Kadife Çiftliği, Kartalkaya ve Foça ilçesine bağlı Karacadağı'dır. 4785 sayılı Kanun ile devletleştirilen bu ormanlarda Tire'ye bağlı olan Kadife Çiftliği 200 hektar baltalık ormanından, Kartalkaya ise 400 hektarlık koru ormanından oluşmuştur. Kadife çiftliğinin onanma tarihi 17.12.1946, Kartalkaya'nın onanma tarihi ise 19.11.1954'dür. Foça'ya bağlı olan Karacadağ özel ormanı ise 20 hektar baltalık ormanından oluşmaktadır. Onanma tarihi ise 09.07.1952'dir¹¹⁶. Bu dönemde Türkiye'de gerçek kişilere ait 156 özel orman bulunmaktadır. Bu özel ormanların 3'ü(%1.90) İzmir'dedir. Alan itibarı ile ise Türkiye'deki gerçek kişilere ait özel orman alanı toplamı olan 204 764 hektar içinde İzmir'in payı 620 hektar olup toplam alanın %0.30'nu oluşturmaktadır.

İzmir'de gerçek kişilere ait 1989 yılı rakamlarına göre 8 özel ormanın olduğu tespit edilmiştir. Bunlar Selçuk ilçesinde Pranga ve Kartaltepe, Dikili ilçesinde Yumrutepe ve Hıdır Barut-Hasan Pınarcalı (Adatepe), Bergama ilçesinde Şakrandere-Eğrigöl, Merkez'de Sarnıç, Cumaovası'nda Esen Çiftliği, Seferihisar'da Mehmet Akyüz (Galyanca Çamlığı) özel ormanlarıdır¹¹⁷. Bu dönemde Türkiye'de bulunan 145 gerçek kişilere ait özel ormandan 8'i(5.51)'i İzmir'dedir. Alan büyüklüğü olarak toplam 17281 hektar gerçek kişilere ait özel ormanın 855 hektar olup toplam alanın %4.94'ünü oluşturmaktadır.¹¹⁸ 1989 yılına

¹¹⁶ Turhan İstanbullu(1978); **Türkiye'de Devletten Başkasına Ait Ormanların İdare ve İşletilmesi Üzerine Araştırmalar**, İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesi Yayınları, İ.Ü. Yayın No:2485, O.F. Yayın No:263, s. 101.

¹¹⁷ Kenan Ok(1990); **Türkiye'de Devletten Başkasına Ait Ormanlar ve Orman Yetiştirme Çalışmaları**, İstanbul Üniversitesi Orman Mühendisliği Anabilim Dalı Orman Ekonomisi Programı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Danışman: Metin Özdönmez,s.27.

¹¹⁸ Ok, s.27-33.

kadar olan çalışmalar bir bütün olarak değerlendirildiğinde giderek gerçek kişilere ait ormanların sayısında ve alanında artış olduğu görülmektedir.

Oysa Orman Bölge Müdürlüğü alışma raporlarına göre İzmir’de 1999 yılında 8 gerçek kişilere ait özel orman bulunmaktadır. Bu zel ormanların toplam sahası 562 hektardır¹¹⁹. Buna göre, İzmir’de gerçek kişilere ait özel orman sayısı aynı kalmakla birlikte gerçek kişilere ait özel orman alanında 293(%34.27) hektar azalma görülmektedir. Özel ormanların statüleri ve fiili durumları ile ilgili olan bu çalışma bize gerçek kişilere ait özel ormanların ormanlarında azaldığı; orman vasfının korunamadığını göstermektedir. Belgelere dayandırılmış buna tanıklık eden bu incelemeden de görüldüğü gibi, ormanın alanının azalmasına yönelik belgelerde yer alan bilgiler işlenmediği gibi, belgelere intikal etmemiş hususların varlığı da konunun önemini ortaya koymaktadır.

lke bütününde ise, 1978 yılı ve 1989 yılındaki çalışmalar karşılaştırıldıda özel orman sayısının 156’dan 145’e düştüğü, Türkiye’deki gerçek kişilere ait özel orman alanının 187 443(%91.54) hektar azaldığı görülmektedir. İzmir için ise bunun aksine bir gelişme olmuş gerçek kişilere ait özel orman sayısı 3’den 8’e yükselmiş ve özel orman alanı 235(%20.01) hektar artmıştır.

Özel orman sahibi olan gerçek kişilerini, ormanların korunmasına yönelik faaliyetlerini gerektiği gibi yerine getirmede için orman yönetimi ile problemi bulunmaktadır. İzmir Orman Bölge Müdürlüğü’nün 1999 alışma Raporunda yer alan gerçek kişilere ait özel ormanların Kadastro ve Mülkiye şubesinde dosyalarının incelenmesi sonunda statüsü devam edenler; statüsü ile ilgili davası bulunanlar ve statüsü iptal edilenler olmak üzere üç bölümde incelenebileceğimiz görülmektedir.

¹¹⁹İzmir Orman Bölge Müdürlüğü 1999 Yılı alışma Raporu, s.47.

Tablo 5. Geçek Kişilere Ait Özel Ormanlar ve Statüleri

Özel Ormanın Statüsü	Adı		Yüzölçümü	
			Ha	m2
Devam edenler	Kartaltepe	Selçuk(Şirince)	7	1200
	Şakrandere	Bergama(Eğrigöl)	15	9000
	Pranga	Selçuk(Merkez)	30	0000
	Galyanca Çamlığı	Seferihisar(Beyler Köyü)	13	7550
			66	7750
Davası Devam Edenler	Adatepe	Dikili(Nebiler Köyü)	6	6800
			6	6800
İptal Edilenler	Yumrutepe	Dikili(Çandarlı)	99	7668
	Sarnıç Çiftliği	Buca(Seydiğköy)	160	0000
	Esen Çiftliği	Merkez-Bulgurca(Cumaovası)	29	2655
			389	0323
Toplam			562	4873

İzmir Orman Bölge Müdürlüğü Çalışma Raporu,1999 ,s.47 'deki alan büyüklükleri ve özel orman isimler esas alınarak, özel ormanların Kadastro ve Mülkiyet Şube Müdürlüğündeki dosyaları incelenerek hazırlanmıştır.

Orman Bölge Müdürlüğü Raporlarında gerçek kişilere ait olduğu belirten 8 özel ormandan, 4'ünün statüsü devam etmekte, 1'inin statüsünün kaldırılmasına ilişkin dava sürmekte, 3'ünün statüsü de iptal edilmiş bulunmaktadır.

İzmir'deki gerçek ormanların alanı 6 hektar ile 160 hektar arasındadır. Statüsü devam edenler; 7 hektar ile 30 hektar arasında, davası devam edenler yaklaşık 7 hektar özel orman statüsü iptal edilenler 29 hektar ile 160 hektar arasındadır.

Statüsü devam eden ormanlar toplam alanın %11.92'sini, Davası devam edenler %1.24'ünü, edilen gerçek kişilere ait özel ormanların %86.84'ünü oluşturmaktadır.

1. Özel Orman Statüsü Devam Edenler

Statüsü devam eden ormanlar Kartaltepe, Şakrandere, Pranga Özel Ormanı ve Galyanca Çamlığıdır. Kartaltepe Özel Ormanı, Selçuk İlçesi mülki sınırları içinde verimsiz orman arazisi bulunan orman kenarı köy olan

Şirince'dedir. Şakrandere Özel Ormanı, Bergama İlçesi merkezine bağlı, mülki sınırları içinde verimli orman arazisi bulunan orman kenarı köy olan Eğrigöl'dedir. Pranga Özel Ormanı Selçuk İlçesi merkezinde, Galyanca Çamlığı Seferihisar İlçesi merkezinde bulunmaktadır. Statüsü devam eden özel ormanların tamamı turizm potansiyeli yüksek olan ilçelerde yer aldığı görülmektedir.

Bu ormanlar içinde Kartaltepe ve Şakrandere Özel Ormanının dosyaları incelenmiştir. Pranga ve Galyanca Çamlığı'nın incelenmemiş yalnızca Orman Bakanlığı çalışma raporlarındaki durumları incelenmiştir¹²⁰. Ormanların orman köyü içinde olup olmaması da ORKÖY'ün Orman Köyleri ile ilgili listesi¹²¹ incelenerek tespit edilmiştir.

Statüsü devam eden özel ormanlardan Kartaltepe özel ormanının mülkiyet durumu ve korunması ve kullanılmasına ilişkin özellikler aşağıdaki gibidir.

- Ormanının mülkiyetin birden fazla kişiye aittir.
- Toplam alanı 7 hektar 1200 metrekaredir. Bu alanın %6.33'ünün ormanlık(kızılçam, çınar), %93.67 tarım arazisi(zeytinlik, bağ) ve diğer arazi çeşitlerindendir.
- Sorumlu müdürü yoktur.
- Amenajman planı yoktur.
- Orman kadastro keskinleşmemiştir.
- Dört tarafı devlet ormanıdır.
- Üç parselden oluşmaktadır.
- 20.11.1984 yılında tarım arazisi kabul edilen alanda zeytin ve kızılçamların tarlasına zarar verdiği gerekçesi ile kesim izni almıştır.

¹²⁰ Pranga özel ormanı mülkiyeti birden fazla kişiye ait olan özel ormandır. 5858 sayılı Orman Kanunu'na göre 08.10.1952'de iade edilmiştir. Galyanca Koruluğu 29.08.1986 yılında 6831 sayılı Kanuna göre bakanlık oluru alınan özel ormandır. Kadastro 08.03.1989 tarihinde yapılmıştır.

¹²¹ ORKÖY Şube Müdürlüğü, Ekim 1999.

Kartaltepe özel ormanının sahibi ve sorumlu müdürü Hasan Pınarcalı ölmüş ve özel orman mirasçılarına kalmıştır. Bunun üzerine 25.02.1997 tarihinde özel ormanların 500 hektardan küçük parçalar halinde parçalanıp başkalarına mülk olarak verilemeyeceği ve mirasçılara parçalanıp satılamayacağına dair hüküm ile ilgili şerh verilmiştir.

Orman İşletme Müdürlüğü 24.02.1998 tarihinde amenajman planının yenilenmesi ve Orman Genel Müdürlüğü Kadastro Şube Başkanlığı da 30.04.1998'de sorumlu atanmasını istemiştir¹²². 1999 yılına Mart ayında Sulh Hukuk Mahkemesi kararı ile sorumlu müdürün atanması ve amenajman planının yapılması istenmiştir. Orman Bölge Müdürlüğü Çalışma Raporu özel ormanlar ile ilgili çizelgede, Av.Sümer Büyüktosun Kartaltepe Özel Ormanının sorumlu müdürü olarak yer almaktadır. 1999 yılında Kartaltepe özel ormanı mirasçıları ile ilgili olan yazışma devam etmektedir. 1997 yılından 1999 yılına kadar geçen sürece bir değişiklik olmamıştır. Sorumlu müdür atanmaması, amenajman planının yapılmaması durumunda özel orman statüsünün iptali doğrultusunda dava da açılabilecektir.

Statüsü devam eden özel ormanlardan Şakrandere özel ormanının mülkiyet durumu ve korunması ve kullanılmasına ilişkin özellikler aşağıdaki gibidir.

- Ormanının mülkiyeti bir kişiye aittir.
- Toplam alanı 15 hektar 9000 metrekaredir. Bu alanın %75.42'sinin ormanlık(kızılçam), %24.58'inin tarım arazisi(zeytinlik) ve diğer arazi çeşitlerindedir.
- Sorumlu müdürü vardır.
- Amenajman planı vardır(1991-2000).
- Orman kadastrosu kesinleşmiştir(3116 S.K., 2.8.1979'da 6831'e göre bakanlık oluru almıştır.)

¹²² 1989 yılında Kartaltepe özel ormanının sorumlu müdürü ve amenajman planının olduğu görülmektedir.

- 1977 yılında 6 ha'lık kızılçam ormanı yanmıştır..
- 1994 yılında 3 ha'lık kızılçamın üretimi yapılmış ve yerine tekrar kızılçam fidanları dikilmiştir.

Statüsü devam eden özel ormanların koruma-kullanma dengesi sağlanmamıştır. Özel ormanın korunma şartları içinde değerlendirilebilecek amenajman planları ve sorumlu müdürün belirlenmesi konusunda problemler yaşanmaktadır. Ayrıca özel orman alanı olarak belirlenen arazilerin bir kısmının tarım arazisi vasfında olduğu ve özel ormanların karma tarımın yapıldığı alanlar olduğu görülmektedir. Statüsü devam eden özel orman alanlarında tarımsal araziler lehine gelişmeler görülmektedir. Satma isteği, dava süresince amenajman planı gibi faaliyetleri yeterince yerine getirememe, paylaşılan alanlarda tarım alanına dönüştürme, orman vasfından çıkarma gibi faaliyet talepleri, paylaşılan alanda mülkiyet başına yapılaşma isteği gibi problemlerle karşılaşılabilir.

Kıyı yerleşimlerinde sahile oldukça yakın mesafedeki özel ormanların turizm amaçlı kullanımlara ya da tarımsal amaçlı kullanımlara yöneleceği görülmektedir. Mülkiyet ile ilgili miras durumu çözümlenme ve mirasın paylaşımı sırasında ve sonrasında ormanın koruma-kullanma dengesine dikkat edecek biçimde tasarruf edilmesi gerekmektedir. Buna ilişkin strateji belirlenmelidir.

2. Özel Orman Statüsü İle İlgili Davası Devam Edenler

Adatepe Özel Ormanı Dikili ilçesinde mülki sınırları içinde verimsiz orman arazisi bulunan, orman içi Nebiler Köyü'ndedir.

Davası devam eden Adatepe özel ormanının mülkiyet durumu ve korunması ve kullanılmasına ilişkin özellikler aşağıdaki gibidir.

- Ormanının mülkiyetin birden fazla kişiye aittir.
- Toplam alanı 6 hektar 6800 metrekaredir. Bu alanın %67.36'sı ormanlık, %32.64'ü diğer arazi çeşitlerindendir. (03.05.1988 Bakanlık oluru bulunmaktadır.

- Sorumlu müdürü yoktur¹²³. Bu konu ile ilgili Dikili Sulh Ceza Mahkemesinde davası sürmektedir.
- 1988 yılında 2700 ster meşe kesimi yapılmıştır.
- Amenajman planı yoktur. 1997 yılında sona eren amenajman planında çok bozuk olan meşe ormanının yerine "fıstıkçamı ormanı" yetiştirilmesi planlanmıştır. Ancak bu zaman kadar alanın dikime hazırlanması için yapılan tıraşlamanın dışında başka bir çalışma yapılmamıştır.
- Orman kadastro keskinleşmemiştir(28.07.1981).

Son durum değerlendirildiğinde, dava halindeki Adatepe özel ormanının koruma-kullanma dengesi kullanma yönüyle bozulmuştur. Statüsü devam eden ancak amenajman planı ve sorumlu müdür tayin edilmemesi ile ilgili olarak dava açılması ve özel orman statülerinin iptali söz konusu olabilecektir.

3. Özel Orman Statüsü Devam Etmeyenler

Statüsü devam etmeyen özel ormanlardan Yumrutepe Dikili Çandarlı'da, Sarnıç Çiftliği Gaziemir Seydiköy'de, Esen Çiftliği Merkez'de Keler-Bulgurca'dadır. Bulgurca sınırları içinde verimsiz orman arazisi olan köy; OR-KÖY kayıtlarına göre Orman köyü değildir. Statüsü devam etmeyen gerçek kişilere ait ormanların çevresinde orman arazisinin bulunmadığı ancak bunların birinde sınırları içinde orman arazisi bulunduğu dikkati çekmektedir.

Statüsü devam etmeyen ormanlardan Yumrutepe Özel Ormanının mülkiyet durumu ve korunması ve kullanılmasına ilişkin özellikler aşağıdaki gibidir.

- Ormanının mülkiyetin birden fazla kişiye aittir.
- Toplam olarak 99 hektar 7668 metrekare olan alanın, tamamının tapusu zeytinlik olarak yaptırılmış olup Orman kanununa göre

¹²³ 1989 yılındaki çalışmada Adatepe özel ormanının 45 hektar olduğu ve amenajman planı ve sorumlu müdürünün var olduğu görülmektedir. Buna göre Adatepe özel ormanının alan olarak azaldığı görülmektedir.

orman sayılan alanı bulunmamaktadır. Özel orman olarak tesisi ise 01.12.1950 yılında 5685 sayılı kanuna göredir.

- Sorumlu müdürü yoktur. Özel ormanının sahibi sorumlu müdür tayin edemeyeceğini bir yapı kooperatifine sattığını bildirmiştir.
- Amenajman planı yoktur.
- Orman kadastro keskinleşmemiştir(3116 sayılı Kanuna göredir).
- Özel orman alanlarda uygulanan %6 yapılaşma oranına aykırı hareket edilmiş alan hisseli satışlarla kooperatife verilmiştir¹²⁴. Açma ve yerleşmeler gerçekleşmiştir.
- Özel orman statüsü 25.01.1996 tarihli bakanlık oluru ile iptal edilmiştir.

Adatepe özel ormanında koruma-kullanma dengesi sağlamadığı görülmektedir. Buna göre üç parselden oluşan alanın 5000 parsel kooperatife verildiği kooperatifin de bu arsaların yarısını sattığı görülmektedir. Özel ormanın sahiplerinin alanın tapusunu zeytinlik olarak yaptırmışlar ve daha sonra bu alanı kooperatife satmışlardır. Bu durum 1995 yılında Orman İdaresi'nin özel ormanın sorumlu müdürünün seçilmesi ve amenajman planının yapılması istemesi ile ilgili olarak ortaya çıkmıştır. Özel ormanın sahipleri düzenlemeye bağlı olarak arazi sahipleri sorumlu müdür atayamayacaklarını ve amenajman planı yapamayacaklarını çünkü araziyi kooperatife sattıklarını ifade etmişlerdir.

1989 yılında Ok'un çalışmasında, Yumrutepe özel ormanının sorumlu müdürünün olduğu ancak amenajman planının bulunmadığı belirtilmiştir.

¹²⁴ Yumrutepe özel ormanı sahipleri 1842 ve 1843 nolu parselleri S.S.EY-KO arsa ve konut yapı kooperatiflerine 4367 adet imar parseline bölüştürerek satmıştır. Buna göre 6831 sayılı kanunun 52 inci maddesinde aykırı bir girişim söz konusudur. Orman İşletme Müdürlüğüne bu parseller için mahallinde tapu iptal davaları açılmamıştır. Özel ormanın 5000 parsel bölündüğü ve bu parsellerden 2055'ine Medeni Kanunun 919-920 sayılı maddeleri gereğince ruhsat verildiği görülmüştür. Bu maddelere göre kişiler ön alım ile tapuya sahip olabilirler bunlar kooperatif faaliyetlerinde özellikle geçerli olmaktadır.

1996 yılında özel orman statüsü iptal edilen alanın 1997,1998, 1999 Orman Bölge Müdürlüğü çalışma raporlarında halen özel orman olarak gösterilmesi dikkat çekicidir.

Statüsü devam etmeyen ormanlardan Sarnıç Özel Ormanının mülkiyet durumu ve korunması ve kullanılmasına ilişkin özellikler aşağıdaki gibidir.

- Ormanının mülkiyetin bir kişiye aittir.
- Toplam olarak 160 hektar olan alanın, %18.75'inin devlet ormanı, %1.38'i özel orman, %1.4'ünün geçişsel orman, %8.61'inin tapulu arazi, %62.50'nin tapusuz, %16'sının diğer arazi çeşitlerinden olduğu görülmektedir.
- Sorumlu müdürü yoktur.
- Amenajman planı yoktur.
- Orman kadastro keskinleşmiştir(02.12.1992).
- Özel Orman Statüsü iptal edilmiş ve devlet ormanı olarak ilan edilmiştir.

Buna bağlı olarak Sarnıç Çiftliği'nin aslında devlet arazisi olduğu ve bu nedenle özel orman statüsünün kaldırılmasına karar verilmiştir.

1978 yılında Devletin Dışındaki Ormanlar içinde Tarım Bakanlığı'na ait özel ormanlar arasında gösterilen Sarnıç Çiftliği'nin 14.08.1957 'de özel mülkiyetinin kabul edildiği görülmektedir. 1989 yılındaki çalışmada ise Sarnıç Çiftliği gerçek kişilere ait ormanlar arasında gösterilmektedir. 1999 Orman Bölge Müdürlüğü Çalışma Raporuna göre ise özel orman statüsü iptal edilmiştir. Sarnıç Çiftliği ile ilgili bu iptalden sonra özel ormanın sahipleri de tekrar dava açmışlardır.

Statüsü devam etmeyen ormanlardan Esen Çiftliği mülkiyet durumu ve korunması ve kullanılmasına ilişkin özellikler aşağıdaki gibidir.

- Ormanının mülkiyetin bir kişiye aittir.

- Toplam alanı 29 hektar 2655 metrekaredir. 1989 yılındaki çalışmada Esen Çiftliği'nin alanı 11 hektar 6120 metrekare olduğu görülmektedir.
- Özel orman statüsü iptal edilmiş ve Orman Kanunun 2'inci madde uygulamaları nedeni ile devlet ormanı sınırları içine alınmıştır(28.10.1995).

Orman Bölge Müdürü'nün 03.09.1997 tarihinde Orman İşletme Müdürlüğüne bir yazı yazarak buna göre; Esen Çiftliği 1975 yılında yapılan orman kadastro sırasında 6831 sayılı Orman Kanunu'nun 1744 sayılı kanundaki değişiklik hükümlerine göre şahısların özel mülkiyetinde olup da Orman Bütünlüğünün korunması için devlet ormanlarına katılmasında zorunluluk bulunan tarım arazileri Orman Bakanlığınca satın alınmaktadır(20.06.1973, Değişik 1744 Ek madde 4).

1948 yılında yapılan orman sınırlama çalışmalarında olduğu gibi 1995 yılında da alanın Devlet Ormanı sınırları içinde kaldığı ve bu nedenle özel orman statüsü ile ilgili herhangi bir ilişkisinin kalmadığı bildirilmiştir. Görüldüğü gibi Orman Bölge Müdürlüğü ve Orman İşletme Müdürlüğü arasında söz konusu alanın özel orman statüsünün kaldırılıp kaldırılmadığı hakkında yeterince bilgi akışı sağlanamamaktadır. Bununla beraber özel orman statüsü kaldırılan Esen Çiftliği 1997,1998,1999 Orman Bölge Müdürlüğü çalışma Raporlarında özel orman olarak ifade edilebilmektedir.

Orman İşletme Müdürlüğü 07.07.1998 tarihinde Esen Çiftliğinin özel orman kapsamında bulunduğu ve bu parseldeki ağaçların kesimi, izinleri ve faydalanma çalışmalarının düzenlenmesinde işlenmesi gerektiği belirtilmiştir. Oysa 1995 yılında Esen Çiftliği Orman Kadastro Komisyonu tarafından aplikasyon çalışmaları sırasında devlet ormanı olarak sınırlandırılmıştır.

Esen Çiftliği ile ilgili ikinci bir nokta ise bu alanın orman alanı dışına çıkarma çalışmalarına bağlı olarak özel ormanın sahibi olan kişiye verilmiştir.

Gerçek kişilere ait olduğu belirten beş özel ormanlar ile ilgili olarak orman bölge müdürlüklerinde kayıtların yenilenmesi gerekmektedir. Özel orman statüsü kaldırılmış ormanların ortak özelliği tarım arazisine dönüştürülmüştür. Özel orman

vasfının kaldırılması, buna bağılı olarak amenajman planının yapılmaması ya da uygulanmaması ya da özel orman arazisi üzerindeki yapılaşma oranının aşılmasıdır. Tarım arazisine dönüşen arazileri yapılaşmaya açılabilmektedir. Özel ormanların korunması ve kullanılması ile ilgili çalışmalar devlet ormanlarının tabi olduğı hükümlere tabi olması ve bu ormanlar ile ilgili işlenen fiillerin devlet ormanında işlenmiş saymaktadır. Tarım arazilerine dönüştürülen alanlar daha sora yapılaşmaya açılmaktadırlar.

Bu durum geri dönüşü oldukça zor bir süreç olarak görölmektedir. Bunun dışında dan üçünün özel orman statüsü kaldırılmış olup, birinin özel orman statüsünün kaldırılmasına ilişkin dava sürdürölmektedir. Özel orman statüsü devam eden ormanlarında yönetimi ve faaliyetleri ile ilgili problem yaşanmaktadır. Ayrıca bu ormanlar ile ilgili de Orman Bölge Müdürlüğü çalışma raporunda belirtilen alandan daha küçük bir alanın fiilen orman alanı olduğı görölmektedir.

B.KAMU TÜZEL KİŞİLİKLERİNE AİT ORMANLARDA KORUMA-KULLANMA DENGESİ

İzmir'de kamu kurum ve kuruluşlarına ait ormanlar ile ilgili olarak İstanbullu'nun 1978 tarihli çalışmasında kamu kurum ve kuruluşlarına ait iki orman olduğı tespit edilmiştir. Bu ormanlar Merkez'e bağılı Sarnıç Çiftliği ve Kuşadası'na bağılı Pranga Çiftliğidir. Sarnıç Çiftliği¹²⁵ 160 hektar olup mülkiyetinin onanma tarihi 14.8.1957 dir. Pranga çiftliği ise 30 hektar olup mülkiyetinin onanma tarihi 8.10.1952'dir. Her iki özel orman da Tarım Bakanlığına aittir.

1978 yılında kamu kurum ve kuruluşlarına ait olan 71 orman içinde 2'si(%2.8) İzmir'de bulunmaktadır. Bu dönemde kamu kurum ve kuruluşlarına ait özel ormanların alanı 14083 hektar olup, İzmir'deki kamu kurum ve kuruluşlarına ait özel ormanların alan 190 hektar ile toplam alanın %1.35'ini oluşturmaktadır.

1989 yılındaki kayıtlara göre ise kamu kurum ve kuruluşlarına ait 3 özel ormanın olduğı görölmektedir. Bu ormanlar Çeşme'de Karabayırtepe ve

¹²⁵ Sarnıç Çiftliğinin amenajman planı yapılmamış bozuk kızılçam koru ormanı olduğı İstanbullu'nun yaptığı araştırmada tespit edilmiştir ve fotoğraflanmıştır.

Kabadöşek belediye ormanları, Merkez'de Narlıdere Vilayet Ormanıdır. 1989 yılında kamu kurum ve kuruluşlarına ait olan 31 özel ormandan 3'ü(%9.68) İzmir'de bulunmaktadır. Alan büyüklüğü olarak ise yaklaşık olarak toplam 3400 hektar olan ormanın 443 hektarı (%13.02) İzmir'de bulunmaktadır.

1978 yılı ve 1989 yılındaki çalışmalar karşılaştırıldığında kamu kurum ve kuruluşlarına ait özel ormanların sayısının 71'den 31'e düştüğü, alan büyüklüklerinin 10683 hektar azaldığı görülmektedir.

İzmir'de ise bu durumun aksine bir gelişme olmuştur. Kamu kurum ve kuruluşlarına ait olan ormanlar 2'den 3'e yükselmiş ve özel orman alanı ise 253 hektar artmıştır. Ancak dikkati çeken nokta 1978'de kamu kurum ve kuruluşlarına ait olarak gösterilen Sarnıç Çiftliği ve Pranga Çiftliği, 1989 yılında ise gerçek kişilere ait ormanlar arasında gösterilmiştir.

1999 yılına gelindiğinde sonra gerçek kişilere ait ormanlar arsında gösterilmesidir. Sarnıç Çiftliğinin mülkiyet durumundaki karşılık daha Orman Kadastro su gerçekleştirilince devlet ormanına dönüştürülerek çözülmüştür.

Orman Bölge Müdürlüğü çalışma Raporlarına göre İzmir'de 1999 yılında kamu kurum ve kuruluşlarına ait 5 özel orman yer almaktadır. Bu ormanların toplam sahası 474 hektardır. İzmir'de kamu kurum ve kuruluşlarına ait özel ormanların sayısında ve alanlarında artış görünmesine rağmen özel ormanların statüleri ve fiili durumları ile ilgili olan inceleme sonrasında kamu kurum ve kuruluşlarına ait olan ormanların azaldığı ve özel orman vasfını koruyamadığı görülmektedir.

Orman Bölge Müdürlüğü Raporlarında kamu kurum ve kuruluşlarına ait olan ormanlarından ikisinin özel orman statüsü devam etmekte, ikisinin statüsünün kaldırılması ile ilgili dava sürmekte olup, birinin özel orman statüsü kaldırılmıştır.

İzmir'deki 12 hektar ile 315 hektar arasında değişmektedir. Statüsü devam eden kamu ormanları 12 hektarlık büyüklükte belediye ormanlarıdır. Statüsünün kaldırılması ile ilgili davası bulunan ormanlar 115 hektar ile 315 hektar arası büyüklükte belediye ve il özel idaresine ait ormandır.

Toplam olarak 474 hektar olan kamu kurum ve kuruluşlarına ait ormanlarından özel orman statüsü devam edenler toplam alanının %5.18'ini, statüsünün iptali ile ilgili davası bulunan özel ormanlar %91.02'sini statüsünün iptali edilenler %3.80'ini oluşturmaktadır.

Tablo 6. Kamu Kurum ve Kuruluşlarına Ait Özel Ormanlar ve Statüleri

Kamu Ormanın Statüsü	Adı		Yüzölçümü ha m2	
Devam edenler	Kabadöşek Belediye Ormanı	Çeşme	12	3250
	Tepeköy Koruluğu	Torbalı	12	2241
			24	5491
Davası Devam Edenler	Narlıdere İl Özel İdaresi Ormanı	Merkez	115	5000
	Karabayırtepe Belediye Özel Ormanı	Çeşme	315	0000
			430	5000
İptal Edilenler	Tekkedere Köy Ormanı	Tekkedere Köyü	18	9800
			18	9800
Toplam			474	0291

*İzmir Orman Bölge Müdürlüğü Çalışma Raporu, 1999 s.47 'deki alan büyüklükleri ve özel orman isimler esas alınarak, özel ormanların Kadastro ve Mülkiyet Şube Müdürlüğündeki dosyaları incelenerek hazırlanmıştır.

1. Kamu Ormanı Statüsü Devam Edenler

Statüsü devam eden ormanlardan Kabadöşek Özel Ormanı ve Tepeköy Koruluğu'dur. Her iki özel ormanın da dosyaları incelenmiştir. Kabadöşek Özel Ormanı Çeşme Belediyesine, Tepeköy Koruluğu Torbalı Belediyesinin mülkiyetindedir. Statüsü devam eden kamu kurum ve kuruluşlarına ait ormanlardan biri turizm potansiyeli yüksek olan Çeşme ilçesi ise sanayileşmenin yaygın olduğu Torbalı İlçesindedir.

Statüsü devam eden kamu kurum ve kuruluşlarına ait özel ormanlardan Kabadöşek Özel Ormanının mülkiyet durumu, koruma-kullanma dengesi aşağıdaki gibidir.

- Ormanının mülkiyeti belediyeye aittir.

- Sorumlu müdürü yoktur.
- Amenajman planı vardır(1991-2000).
- Orman kadastro ilgili olarak özel orman statüsü ile ilgili şartların verdirilmesi istenmiştir(08.08.1996)
- Belediye Kadastro Şubesinden Orman Bölge Müdürlüğüne gelen yazıda alanın Çiftlik Mahallesi sınırları içinde bulunduğunu belirtmiştir(11.02.1999).

“Özel Orman Statüsü” için gerekli şartların verdirilmesi, 6831 sayılı Orman Kanunu’nun 52.maddesine tabi olunması ile gerçekleşecektir. Dosya incelemelerinin yapıldığı Ekim 1999’da Orman Bakanlığı’na konu ile ilgili bir gelişme olmadığı görülmüştür.

1995 yılında Kabadöşek Özel Ormanına 6831 sayılı Orman Kanuna göre 47. madde şerhi istenmiştir. Buna göre kamu müesseselerine ait ormanlar parçalanarak, şahıslara veya müesseselere toprağı ile birlikte devredilemez ve satılamaz. Söz konusu şerh ve amenajman planının uygulamaya konulması gereğı konusundaki yazışmalar devam etmektedir. Özel orman statüsünün kabulü ile ilgili olarak, kanun ve mevzuata uygunluğu konusunda tereddütler bulunmaktadır. Kabadöşek Belediye Ormanının amenajman planı 1991-2000 yıllarını kapsamakta ancak uygulanmamaktadır.

Statüsü devam eden kamu kurum ve kuruluşlarına ait ormanlardan Tepeköy Koruluğu’nun mülkiyet durumu ve koruma-kullanma dengesi aşağıdaki gibidir.

- Ormanın mülkiyeti belediyeye aittir.
- 12 hektar 2241 metrekarelik bir alana sahiptir.
- Sorumlu müdürü bildirilmemiştir.
- Amenajman planı yapılmamıştır.

Kaymakamlık bu alan içindeki 50 adet fıstıkçamını kesmek istemektedir. Ancak amenajman planı olmadığı için kesim izni verilmemiştir.

Özel orman statüsünde olan koruluğun amenajman planının belediye tarafından yapılması gerekmektedir(6831, Değişik 3302-15.6.1986, md.5). 1988 yılında belediye tarafından ağaçlandırılmak üzere özel orman kabul edilen alanının amenajman planının belediye tarafından yaptırılması ve Orman Genel Müdürlüğüne uygun görülmesi gerekmektedir.

Tepeköy Koruluğunun durumu değerlendirildiğinde, kaymakamlığın ağaçların kesimi ile ilgili talepte bulunması ve konu ile ilgili ayrıntıların bilinmemesi dikkat çekicidir. Özel orman statüsünde olan koruluk ile ilgili belediye ve Kaymakamlık arasında bilgi akışı sağlanmamıştır. Kamu kurum ve kuruluşlarına ait özel ormanlarda içinde statü devam edenler kimi zaman idarecilerin yeterince bilgi sahibi olmaması, kimi zaman da özel ormanların imara açılması gibi tehlikelerle karşı karşıya kalmaktadırlar.

Statüsü devam eden bu alanlar ile ilgili olarak yeterince bilgi sahibi olunmaması dikkat çekicidir. Bu durumda bu iki özel ormanın statüsünün devamının sağlanmasında problem yaşanacağı görülmektedir. 1989 yılındaki çalışmada Tepeköy Koruluğu ile ilgili çalışma bulunmamaktadır.

2. Kamu Ormanı Statüsü ile İlgili Davası Devam Edenler

Kamu kurum ve kuruluşlarına ait orman statüsünün kaldırılması ile ilgili davası devam eden Narlıdere Vilayet Ormanı İzmir'in Narlıdere ilçesinde, Karabayırtepe Belediye Ormanı Çeşme ilçesindedir.

Davası devam eden kamu kurum ve kuruluşlarına ait ormanlardan Narlıdere Vilayet Ormanı'nın mülkiyet durumu ve koruma-kullanma dengesi aşağıdaki gibidir.

- Ormanın mülkiyeti il özel idaresine aittir.
- Bir bölümü devlet ormanı olarak tahsis edilmiş olup, diğer bölümü için tahsis talebi devam etmektedir(1996). Bir bölümü üzerinde tahsis talebi devam etmektedir.

- Sorumlu müdür yoktur.
- Amenajman planı yoktur.
- Gecekondu inşa edilmiştir.
- evresinde 2/B ile çıkarılan alan bulunmaktadır. Evlerinin bir bölümü 2/B alanına, diğerk bir bölümü Vilayet alanına inşa edilmiřtir¹²⁶.
- Narlıdere Vilayet Ormanının zeytinlik olarak işgal edilmesi ve bu alanda yabani zeytin ağaçlarının aşılanması sonucu ile karşılaşılmıştır.
- Kadastro tamamlanmıştır(1995).

Vilayet ormanının tesis şekli 5658 sayılı Kanun olup, 6831 sayılı kanuna göre ağaçlandırma yapılmıştır. Orman Kadastro ile Devlet Ormanı olarak tahsis işlemi tamamlandıktan sonra bildirilecek valilik onayına sunulacağı anlaşılmaktadır.

Devlet Ormanı olarak tahsisler ile ilgili işlemler devam ettiğı için özel ormanın statüsü sona ereceğinden amenajman planının yapılması ve yapılan inşaattan dolayı kamu kurum ve kuruluşlarına ait ormanların parçalanarak şahıslara devredilip, satılamayacağına ilişkin hüküm işletilmemektedir.

Devlet ormanı olarak Orman Genel Müdürlüğü'ne tahsis edilen alanda alanın Milli Park olarak ilan edilmesi ve Maliye Bakanlığı'nın Yönetim yapısı ile ilgili Kanun Hükmünde Kararname ile olmuştur. Ayrıca bundan sonraki işlemlere göre, Devletten başkasına ait olan bütün ormanlar, bu Kanun hükümleri dairesinde Orman Genel Müdürlüğü'nün murakabesine tabidir.

İzmir'deki bu alana yakın istihkâmın binaları devlet ormanına sınırdır. Devlet ormanı değıldir. Burada yanlış ağaçlandırma yapılmış ve 6600 metrekarelik alan işlenmiştir.

¹²⁶ ARI KENT'e ait olan evlerden ikisi 2/B ile ıkarılan Hazine Arazisine, biri ise Narlıdere Vilayet Ormanına inşa edilmiştir. Dosyada bu evler için "kaçak ev" ifadesi kullanılmaktadır. Oysa bu evlerden hazine arazisi ve Vilayet Ormanına yapılan evlerin gecekondu, kişinin kendi arazisinde imar planına uygun olmayan yapı için "kaçak yapı" ifadesinin kullanılması doğrudur.

Davası devam eden kamu kurum ve kuruluşlarına ait ormanlardan Karabayırtepe Belediye Ormanı'nın mülkiyet durumu ve koruma-kullanma dengesi aşağıdaki gibidir.

- Ormanın mülkiyeti Çeşme Belediyesine aittir.
- Metruk arazidir ve zeytin ve incir ağaçları bulunmaktadır.
- Sorumlu müdür yoktur.
- Amenajman planı yoktur.(1995'de plan düzenlenmesi istenmiştir)
- Kadastro su tamamlanmıştır(23.01.1996), şehri ile birlikte Çeşme Belediyesine tecillidir.
- Yapılaşma vardır bu nedenle ihtiyatı tedbir kararı alınmıştır.
- % 6 yapılaşma hakkı kötüye kullanılmıştır. Buna göre; ekim-dikim yoluyla meydana getirilen özel ormanlar hariç, özel ormanların 500 hektardan küçük parçalara başkalarına devredilemeyeceğine ilişkin olan hükme(6831, md.47) aykırı hareket edilmesi nedeni ile 27.08.1997 tarihinde şerh verilmiştir.

Dava sonuçlanıncaya kadar sorumlu müdür atanması ve amenajman planının yapılmasına ilişkin işlemler gereksiz görülmüştür. Haziran 1995 tarihinde amenajman planı tanzimi istenmiştir.

Çeşme Belediyesi Karabayırtepe Özel Ormanının içinde tapulu yerlerin bulunduğunu belirtmiş ve 1984 yılında imar planı yapıldığı gerekçesiyle Asliye Hukuk Mahkemesinde 1996 yılında özel ormanın kısmen iptali istemiyle dava açılmış olup bu dava halen devam etmektedir.

Bununla beraber dava devam ederken Orman Genel Müdürlüğü Karabayırtepe Özel Ormanında dava devam ederken Çeşme Belediyesi'nin Orman Kanunu'nun 46. Maddesine göre gereğinin yapılmasını istemiştir. Buna göre; orman yönetimi tarafından parasız olarak hazırlanacak amenajman planlarına göre belediyece işletilmesi ya da işlettirilmesi gerekmektedir. Ancak

dosya incelemelerinin yapıldığı Ekim 1999 tarihinde henüz bir cevap alınamamıştır.

Çeşme Belediyesi tüzel kişiliğine ait olan alanda 6831 sayılı Orman Kanunu'nun "45-49" maddelerine göre işlem yapılması gerekmektedir. Buna göre kadastro tarihinden itibaren iki yıl içinde sınırların beton, yontma taş ya da işaretlemek yoluyla sınırlarının belirginleştirilmesi(6831,md.45), belediyece işletilmesi ya da işlettilmesi gerekmektedir. Amenajman planları orman yönetimince parasız yapılacak olan Karabayırtepe belediye ormanının amenajman planı ile ilgili başvurulmasını takip eden ilk iş mevsiminde planların tamamlanması zorunludur. Bu ormanların idaresi ve koruması da devletin kontrolü ve murakabesi altında olup, şahıslara ve müesseselere parçalanarak toprağı ile birlikte devredilemez.

3. Kamu Ormanı Statüsü Devam Etmeyenler

Statüsü devam etmeyen kamu kurum ve kuruluşlarına ait ormanlardan Tepeköy Koruluğı'nun (Tepekule Özel Ormanı) mülkiyet durumu ve koruma-kullanma dengesine ilişkin çalışmalar aşağıdaki gibidir.

- Ormanın mülkiyeti Tekkedere köyüne aittir. 1944 yılında yapılan Kadastro çalışmaları yerin Çalibahçe Köyü içinde kaldığı belirlenmiştir.
- Tekkedere Köyünde 1953 yılında başlayan ve 1954 yılında itirazsız kesinleşen tapulamaya göre ise Tekkedere Koruluğı köy sınırları içinde gösterilmiştir. 1978 'de Köy Tüzel Kişiliğı adına palamutluk olarak belirlenmiş ve ilan edilmiştir.
- 1985 yılında Tepeköy koruluğı ve yanan alana fıstıkçamı dikilmiştir. Fıstıkçamı orman sayılmayan yerlerdendir.

Buna göre Orman yönetimince bu alan için herhangi bir işlem yapılmamaktadır. Tepeköy koruluğı hükmü şahsiyete haiz amme müesseselerine ait alandır. Ancak Tekkedere Köyü ile ilgili olarak sınırlama ve tapulamanın birbirine uymadığı görülmektedir. 26.07.1985 yılında çıkan ve 41 saat süren yangının çıkış nedeni belirlenememiştir.

Kamu kurum ve kuruluşlarına ait olan özel orman alanlarında da koruma-kullanma dengesi korumanın iyi yapılamaması nedeni ile başarılı olamamaktadır. Sonuçta kamu kurum ve kuruluşlarına ait orman alanlarının da statüsünün iptal edilmesi, devlet ormanına dönüştürülmesi sonuçları ile karşılaşılmaktadır.

C.ÖZEL VE KAMU ORMANLARINDA KORUMA-KULLANMA DENGESİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Gerçek kişilere ya da kamu kurum ve kuruluşlarına ait özel ormanların statüleri ile ilgili yukarıda yer alan konular bir bütün olarak değerlendirildiğinde İzmir ili dahilindeki özel ormanlar ile ilgili şu sonuçlara ulaşılabilir:

- Özel orman statüsündeki yerlerdeki uygulamaların da çok başarılı olamadığı anlaşılmaktadır.
- Yükümlüklerin yerine getirilmemesi ya da suç teşkil eden durumlarda dava edilmiş ya da statüsü iptal edilmiş özel ormanların sayısı statüsünün devamında problem olmayanlardan daha çoktur.
- Bununla beraber özel ormancılığın başka bir biçimi olan kamu özel ağaçlandırma yöntemi ile özel orman statüsü elde etme çalışmalarının yönelen taleplerin incelenmesi gerekmektedir.

Buna göre aşağıda bu yönü ile Kozak uygulaması sosyoekonomik yönün ile birlikte incelenmiştir.

Genel olarak değerlendirildiğinde İzmir İli Örneğinde Özel ve Kamu Ormanları koruma-kullanma dengesi bir arada değerlendirildiğinde aşağıdaki sonuçlara ulaşmak mümkündür.

- Türkiye'deki özel ve kamu ormanlarının sayıları ve alan büyüklükleri azalırken, İzmir'deki özel ve kamu ormanlarının sayıları ve alan büyüklükleri artmıştır.
- İzmir'de özel ve kamu ormanlarının 6 hektar ile 315 hektar arasında olup küçük ölçekli ormanlardır.

- Orman Bölge Müdürlüğü kayıtlarında, Toplam 13 özel ve kamu ormanı 1037 hektardır. Bu ormanların 563 hektarı gerçek kişilere, 474 hektarı kamu kurum ve kuruluşlarına ait olarak görülmektedir.
- Gerçek kişilere ait ve kamu kurum ve kuruluşlara ait ormanların kayıtları incelendiğinde bu ormanlar kendi içinde üç grupta incelenebilir: Özel orman statüsü iptal edilenler, özel orman statüsünün iptali ile ilgili davası devam edenler, özel orman statüsü devam edenler.
- Statüsü devam eden özel ve kamu ormanları 30 hektardan küçük ormanlar olup, statüsü iptali ile ilgili davası devam eden ya da statüsü iptal edilmiş ormanlar genellikle 100 hektardan büyük ormanlardır.
- Mülkiyeti birden fazla kişiye ait olan özel ormanlarda ormanın ilk sahibinin ölümünden sonra mirasçılarının ormanın korunmasına yönelik faaliyetleri yeterince yerine getirmedikleri görülmektedir. Yinede statünün korunmaması ve mirasçılar tarafından paylaşım arasında doğrudan bir ilişki kurmak oldukça zordur.
- Orman Bölge Müdürlüğü kayıtlarında özel ve kamu kurumlarına ait orman olarak gösterilen yerlerin bir kısmının orman vasfından çıkarılmış, araziler, tarım yapılan yerler olduğu görülmektedir.
- Turizm potansiyeli yüksek olan yerlerde tarım arazisine dönüştürülen bu yerlerin kooperatife verildiği yapılaşmaya açıldığı görülmektedir.
- Ormanın korunmasına yönelik faaliyetler olan amenajman planının yapılması, sorumlu müdürün belirlenmesi konularında yeterince hassasiyet göstermedikleri görülmektedir.
- Özel ve kamu orman alanlarının gerçekteki orman alanları oldukça düşüktür. Orman alanı içinde görülen bu yerlerin yapılaşmaya açılmış, 2B ile orman arazisi olmaktan çıkarılmış yerler oldukları görülmektedir.
- Özel ormanların da orman kadastro tamamlanmamıştır. Oysa bu alanların öncelikle kadastro tamamlanabilir.

- Özel ve Kamu ormanları konusunda Orman İşletme Müdürlükleri ile Orman Bölge Müdürlüğü Kadastro Şubesi arasında yeterince bilgi akışı sağlanamamaktadır.
- Özel ormanların statüleri ve alan büyüklüklerindeki değişiklikler orman bölge müdürlüğü kayıtlarına işlenmemektedir. Dolayısıyla açıklık ilkesi pek fazla işletilememektedir. Bunun gerekçesinin özel ormancılığın teşvik edildiği bu dönemde bunun aksine uygulamaların idare açısından aktarılacak istenmemesi yer almaktadır.
- Özel ormanın mirasçılarının özel ormanın korunmasına yönelik faaliyetlerde yeterince hassasiyet göstermedikleri, bu alanı farklı yöntemlerle değerlendirme yoluna gittikleri görülmektedir.
- Kamu özel ormanlarında da şehir alanının büyümesi alanın 2B çıkartılması ve imar planına dahil edilmesi gibi yaklaşımlara neden olabilmektedir. Bu durum kamu kurum ve kuruluşlarına ait ormanların da kaybedilmesi anlamına gelmektedir.
- İzmir'deki özel ve kamu kurum ve kuruluşlarına ait ormanlardan sadece ikisinde yangın olmuştur. Yayın saha birinde kızılçam, diğerinde fıstıkçamı ile ağaçlandırılmıştır.

III.KOZAKTA TARIMSAL ORMANCILIK FAALİYETLERİNDEN FISTIKÇAMI AĞAÇLANDIRMASININ KORUMA-KULLANMA DENGESİNİN SAĞLANMASI VE ÖZEL ORMANCILIK FAALİYETLERİ AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

İzmir'de özel ormancılık faaliyetlerinin başarılı uygulamalarından biri olan Bergama'da Kozak Yaylası ilçe merkezine 20 km mesafe ve 16.000 ha alanı ile fıstık çamı ormanı ile kaplı bir doğa parçasından oluşmaktadır. Bu çamlıktan 16 köy halkı yararlanmaktadır.

Fıstık çamı bir Akdeniz ikliminde, taşlı ve kalkerli topraklarda yetişen Akdeniz bitki örtüsüdür. Tarihi eserlerde fıstıkçamı figürlerine rastlanmaktadır. Romalıların, Bergama Krallığına egemen olması ile birlikte(M.Ö.133) çam fıstığı üretimine ve ağacın daha geniş alanlara yayılmasına öncülük ettikleri yönündeki görüş hakimdir¹²⁷. Buna bağlı olarak 2200 yıldır Kozak'ın fıstıkçamını tanıdığı

¹²⁷ Eyüp Eriş(1996); *Kozak*, Bergama Belediyesi Kültür Yayınları, No:26, s.46.

- Özel ve Kamu ormanları konusunda Orman İşletme Müdürlükleri ile Orman Bölge Müdürlüğü Kadastro Şubesi arasında yeterince bilgi akışı sağlanamamaktadır.
- Özel ormanların statüleri ve alan büyüklüklerindeki değişiklikler orman bölge müdürlüğü kayıtlarına işlenmemektedir. Dolayısıyla açıklık ilkesi pek fazla işletilememektedir. Bunun gerekçesinin özel ormancılığın teşvik edildiği bu dönemde bunun aksine uygulamaların idare açısından aktarılacak istenmemesi yer almaktadır.
- Özel ormanın mirasçılarının özel ormanın korunmasına yönelik faaliyetlerde yeterince hassasiyet göstermedikleri, bu alanı farklı yöntemlerle değerlendirme yoluna gittikleri görülmektedir.
- Kamu özel ormanlarında da şehir alanının büyümesi alanın 2B çıkartılması ve imar planına dahil edilmesi gibi yaklaşımlara neden olabilmektedir. Bu durum kamu kurum ve kuruluşlarına ait ormanların da kaybedilmesi anlamına gelmektedir.
- İzmir'deki özel ve kamu kurum ve kuruluşlarına ait ormanlardan sadece ikisinde yangın olmuştur. Yayın saha birinde kızılçam, diğerinde fıstıkçamı ile ağaçlandırılmıştır.

III.KOZAKTA TARIMSAL ORMANCILIK FAALİYETLERİNDEN FISTIKÇAMI AĞAÇLANDIRMASININ KORUMA-KULLANMA DENGESİNİN SAĞLANMASI VE ÖZEL ORMANCILIK FAALİYETLERİ AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

İzmir'de özel ormancılık faaliyetlerinin başarılı uygulamalarından biri olan Bergama'da Kozak Yaylası ilçe merkezine 20 km mesafe ve 16.000 ha alanı ile fıstık çamı ormanı ile kaplı bir doğa parçasından oluşmaktadır. Bu çamlıktan 16 köy halkı yararlanmaktadır.

Fıstık çamı bir Akdeniz ikliminde, taşlı ve kalkerli topraklarda yetişen Akdeniz bitki örtüsüdür. Tarihi eserlerde fıstıkçamı figürlerine rastlanmaktadır. Romalıların, Bergama Krallığına egemen olması ile birlikte(M.Ö.133) çam fıstığı üretimine ve ağacın daha geniş alanlara yayılmasına öncülük ettikleri yönündeki görüş hakimdir¹²⁷. Buna bağlı olarak 2200 yıldır Kozak'ın fıstıkçamını tanıdığı

¹²⁷ Eyüp Eriş(1996); Kozak, Bergama Belediyesi Kültür Yayınları, No:26, s.46.

belirtilmektedir. Türklerin fıstıkçanı ile tanışması 300 yıl öncesine, çam fıstığı üretiminin ekonomik bakımdan önem kazanması ise 30 yıl öncesine dayandırmaktadır.

Genel olarak Kozak Yaylasının sosyoekonomik düzeyi yüksektir. Kaplan, Hacıhamzalar gibi gelir düzeyi yüksek olan köyler yanında, Terzihaliller, Çamavlu gibi orta gelir düzeyinde ve Yukarıcuma, Güneşli gibi düşük gelir düzeyinde köyler de bulunmaktadır.

A. KOZAK YAYLASINDA TARIMSAL ORMANCILIK VE KORUMA KULLANMA DENGESİ

Kozak Yaylasının amenajman planına göre¹²⁸ 2741.5 hektar genel alanın 2677.0 hektarı(%97.65) ormanlık, 64.5hektarı(%2.4)'ü ormansızdır. Ormanlık alanın %59.21'i verimli,%40.79'u verimsizdir. Kozak Yaylası İzmir ve Türkiye'de orman alanları ve verimliliklerinin çok üzerinde bir paya sahiptir.

Kozak amenajman planında halkın asıl geçim kaynağının özel fıstık çamlıklarının yapacak, yakacak ve kozalaktan çıkarılan fıstık olduğu belirtilmektedir. Büyük ve küçükbaş hayvancılık ikinci derecededir. Aşağıbey, Kaplan, Demircidere, Okçular, Hisar ve Ayvatlar köyünde bağlıkta yapılmaktadır. Özellikle fıstıkçanı üretimi yapan köylerin yaşam standartları oldukça yüksektir.

Orman içindeki ve civarındaki halkın orman içinden faydalanma şekli incelendiğinde, plan ünitesindeki köylerde yerleşmiş bulunan halkın büyük çoğunluğunun tapulu fıstıkçamlarına sahip olduğu ve yapacak ve yakacak ihtiyaçlarını bu sahalardan temin ettiği görülmektedir. Fıstıkçamlıklarına sahip olmayan köylerde ise tapulu meşe kesimi ile ihtiyaçları karşılamaktadır. Bölgede fıstıkçanı, fidan temini ve tesisi talep edilmektedir.

Orman içerisindeki ve civarındaki halka ait hayvan cins ve miktarı incelendiğinde otlatmanın, sahipli fıstıkçamlarının altlarında veya usulsüz olarak devlet ormanlarında yapıldığı görülmektedir. 5264 büyükbaş hayvan, 7919 küçükbaş hayvan bulunmaktadır.

¹²⁸ Kozak Orman Amenajman Planı 1996-2015, Bergama İşletme Şefliği, s.5-6.

Kozak'ta halkın ormana yaptığı etkileri oldukça azdır. Bunun nedeni halkın sahipli fıstıkçamı meşeliklerinden kendi ihtiyaçlarını temin etmeleri ve ekonomik düzeylerinin yüksek olması, orman yangınlarına karşı çok dikkatli olmalarıdır¹²⁹. Orman içerisindeki ve civarındaki halkın işletmeye sağlayacağı işgücü miktarı: Halkın büyük bir bölümü geçimini fıstıkçamı, bağcılık ve hayvancılıktan sağlamaktadır. Ormancılık faaliyetlerindeki işleri genelde dışarıdan gelen tahtacı denen işçiler yapmaktadır.

Devlet İstatistik Enstitüsü verileri incelendiğinde¹³⁰ Uygulamanın yapıldığı köyler dikkate alındığında 1927 yılında 5795 olan nüfusun 1990 yılında 8837 'ye ulaştığı ve bir kattan az arttığı görülmektedir. 1927 yılında 13.5 milyon olan Türkiye nüfusunun 1990 yılında 56 milyon olduğu düşünüldüğünde üç kat arttığı görülmektedir.

Kozak'ta uygulamanın yapıldığı köyler değerlendirildiğinde Yukarıbey dışında diğer köylerin nüfusunun 1980 yılı sonrasında azaldığı görülmektedir. 1990 yılındaki nüfus sayımında Yukarıbey'in Belediye olabilmek için nüfusunu yüksek gösterdiği Yukarıbey köyü muhtarı ile yapılan görüşmede öğrenilmiştir. Yukarıbey'in Bucak merkezi olması nedeni ile Kozak'ın merkezidir. Tüm köylerde nüfusun 1960 yılına kadar daha hızlı arttığı 1960 yılından sonra daha yavaş bir biçimde arttığı görülmektedir. 1927 yılında 473 olan Karaveliler Köyünün nüfusu 1980 yılında 838 olmuş ve 1990 yılında 802'ye düşmüştür. 1927 yılında 835 olan Yukarıbey'in nüfusu ise 1980 yılında 1265, 1990 yılında 2030 olmuştur.

Halk-orman ilişkilerinin düzenlenmesine ait gerçekleşmesi mümkün olan önlemler: Plan ünitesinin bulunduğu yer Türkiye'de ve hatta dünyada fıstıkçamının optimum yetişme ortamı olması ve en kaliteli fıstığın elde edilmesi sebebiyle bozuk orman sahalarının fıstıkçamıyla ağaçlandırılması, yine özel ağaçlandırmayı teşvik için fidan temini ve teknik bilgi yönünden yardımcı olunması gerekir. Burada devlete düşen en önemli görev, fıstıkçamı tohum ve fidan üretimidir. Bölge ve bölge dışında yetişme ortamı uygun olan yerlerde

¹²⁹ Kozak bu yönüyle FAO'nun araştırmalarına da konu olmaktadır. Yangınlar konusunda bir yaklaşım için hazırlanan alan çalışması Kozak'ta fıstıkçamı üretimimin orman köylülerinin ormana yönelik koruma tedbirlerini arttırdığına işaret etmektedir. Bkz. Mustafa Kurtulmuşlu&Ekrem Yazıcı(2000); *Managment of Forest Fires Through Involvement of Local Communities*, Case Study, Mustafa Kurtulmuşlu&Ekrem Yazıcı(2000), February, FAO, s.48.

¹³⁰ İstatistik Göstergeler(1923-1995), Devlet İstatistik Enstitüsü, 70.Yıl Yayını, s.11.

fıstıkçamı ağaçlandırması özendirilmelidir. Bu sayede gelir düzeyi düşük olan köylerin durumlarını iyileştirilmesi düşünülebilir.

Uzun vadede ise plan ünitesinde arazi sınıflandırılması yapılmalıdır. Yani iskan, ziraat ve ormancılık yapılacak alanların sınırları belirlenip, bu sahaların denetimi yapılmalıdır.

Kozak'ta "ekolojik ünitelerin özellikleri ve çeşitleri" üzerine çalışma ve yetiştirme muhitlerinin faktörlerinin incelenmesi ve yetiştirme üniteleri haritaları yapılmamıştır. Ancak Kozak'ta vejetasyonun incelenmesi, bitki ve orman cemiyetleri haritası yapılması üzerindeki çalışmalar devam etmektedir.

28 Mayıs 1998 tarihinde İsmet İnönü Sanat Merkezinde İzmir Orman Köylüleri Kurultay'ında Kozak Köylerinin muhtarlarından bazıları ve ihtiyar heyeti üyeleri aşağıdaki sorunları dile getirmiştir.

- Kozak'ta 16 köy 150.000 devir fıstık çamına sahibiz. 1990'dan bu yana ağaçlandırmaya başladık. Köyümüzdeki ağaçlandırmada ikinci ağaçlandırmayı hanelere parselledik. Her hane ağacını bilmektedir. Verimsiz ormanları verimli hale getirip yararlan olduk. Orman köylüsü olarak zoru başardık. Bütün köy buna evet demedi. Bir kısmı bu faaliyete katılmıyor. Köyde iki kez yangın çıktı. Köylülerin yarısı itfaiye gelmeden söndürdü. Ege Bölgesinde ağaçlandırma yapılan yerde fıstık çamına yönelmek gerekmektedir. Bir yandan fıstıkçamında verimin artırılması üzerine çalışmalar yapılmasını, diğer yandan da Orman Bakanlığının orman köyleri ile birlikte, "Kozak Ormanları" oluşturmasını bekliyoruz. Bu gibi toplantıların ise şehir merkezinde yapılması yerine köylerde yapılması ve kararların köylülerle birlikte yerinde alınması görüşündeyiz. Artık Orman köyleri 1930'ların köyü değildir. Bugün daha iyi olmalıdır.(Karaveliler Köyü Muhtarı Mustafa Çelik) Karaveliler köyünde 1989 yılındaki birinci ağaçlandırma, 1992-1996 yılında ikinci ağaçlandırma, 1999 yılında üçüncü ağaçlandırma yapılmıştır: köyde hane başına iki üç çocuk bulunmaktadır. Önceden meyvecilik yapılan köyde, şimdi artık fıstıkçamı ekilmektedir. Ülke içindeki ekonomik sıkıntıdan kozak köy hiç etkilenmemiştir. Karaveliler köyü parke işine girmek

istememiştir. Taşocağının fıstıkçamlarına zarar verdiğini düşünmektedir. Eskiden Karaveliler'de oturanların gelip yerleşmesine izin verilmekte, bunun dışında dışardan köye gelip yerleşmek isteyenlere izin verilmemektedir. Köyde 38 çocuk okula gitmektedir.

Karaveliler köyü köye ağaçlandırma ile ilgili olarak aldığı kredilerden yatırım yapmaktadır. Bu yatırımlar köye sağlık ocağı, son derece lüks, lojmanı ile beraber, bunun dışında düğün salonu, sokakların yapılması ve kanalizasyonun döşenmesidir. Ağaçlandırma ile ilgili işçiliği yapmakta, ağaçlandırma için verilen ücretlerle ise köyün yatırımlarını yapmaktadırlar.

Karaveliler, Aşağıbey, Yukarıbey, Kaplan köylerinin araçları vardır. Özellikle Kaplan köyünün makam aracı vardır. Aşağıbey köyünün ise muhtarlık aracı ve okul servis aracı bulunmaktadır. Köyde bir düğün salonu bulunmaktadır. Okula giden çocuk sayısı 60-70 kadardır.

- "Mülkiyet itilafları devam etmektedir. Ormancı ile vatandaş hasım olmaktan çıkarılmalıdır. 1940-1945 oran alanlarının özel statüsüne bulunur 4785, 5674 sayılı kanun ile devletleştirilmiştir. Ancak burada kesin orman sınırı çizilmemiştir. 1960 yılından beri devam eden ormanlarımızın özelleştirilmesi ve fıstıkçamı, endüstri bitkilerinin dikimi vatandaşın lehine olup ekonomik düzeyi yükseltecektir. OBM sadece burada temel ve denetleme işlerinin yüklerini ve katılıp payını % olarak alabilir." (Bergama Kozak Yukarıbey Köyü)
- Ormanı halk kendi çıkarı için sever. Bakıyor ormana ve bu ormanı nasıl yaşatırım diye düşünüyor. Kozaklı bir boş yer gördüğünde buraya nasıl bir çam dikeyim der. Dikili'deki kozaklı köyündeydik biz oradan Kaplan köyüne geldik. Bizim Dikili'deki topraklarımızı devlet satmaya kalktı. (Kozak Kaplan Köyü İhtiyar Heyeti)

Orman dışı yerin köylüye verilmesi Maliye Bakanlığı'nın çıkardığı genelge ile olur. İzmir 23.442 dekar 49 adet özel ağaçlandırma tahsis edilen % 40 köy tüzel kişiliği 640 köy var. Ege Bölgesi içinde İzmir ilinin birinci durumda olduğu ifade edilmiştir.

Kozak'ta 1996-1999 burada toplam 14 orman suçu işlenmiştir. Bu suçlardan 2'si Aşağıbey, 2'si Çamavlu, 1'i Kaplan, 3'ü Karaveliler, 5'i Yukarıbey, 1'i Yukarıcuma köylerinde işlenmiştir¹³¹. Yukarıbey'deki suçların kesim ve yerleşme, diğer köylerdeki suçların ise kaçak kesim olduğu görülmektedir. Kaçak kesimin konu olduğu ağaçlar ise Kızılçam ve Meşe ağaçlarıdır. Dönem içinde fıstıkçamının kaçak kesime konu edilmesi ile karşılaşılmamıştır. Devlet ormanları Kızılçamdan oluşmaktadır. Bu nedenle devlet ormanının tahribine rastlamak mümkündür. Ayrıca kesilen kızılçamların yerine fıstıkçamı dikilmesi isteği köylülerde yaygınlaşmaktadır.

Kozak'ta odunundan yararlanılabilse suça konu olmaları bakımından fıstıkçamından odun için yararlanıldığına rastlanmamaktadır. Fıstıkçamından kozalak olarak istifade edilmesi bu ağaca yaklaşımı farklılaştırmaktadır. Fıstıklıklar özel mülkiyette olduğu için daha iyi korunmaktadır. Ağaca bakım için gerekli budamalar yapılmakta ve budanmış olan kısımlardan istifade edilmektedir.

Bergama Kozak'ta yer alan yer alan köyler içinde mülki sınırları içinde verimli orman arazisi bulunan köyler için Aşağıbey, Çamavlu, Karaveliler, Terzihaliller, Yukarıcuma köyleridir. bulunmaktadır. Mülki sınırları içinde verimsiz orman arazisi bulunan köyler Kaplan köyü ve Yukarıbey köyleridir.

ORKÖY kayıtlarına göre ise Kozak'ta orman içi köy bulunmamaktadır. Kozak'ta yer alan köyler orman kenarı köylerdir.

Kozak'ta 18 yaz üzerindeki okuma yazma oranı 86.61'dir. Türkiye'de 1999 yılı itibarı ile 12 yaş üzerindeki %85.7 okuma yazma oranından¹³² yüksektir. Kozak'ta 12 yaş ve üzerindeki okuma yazma oranının ise bu oranı daha da yükselteceği düşünülmektedir.

Kozak'ta hiçbir ekonomik faaliyeti olmayan 3.09 kişidir. Bu 1999 yılında 7,3 oranındaki işsizlik oranından düşüktür ancak burada kırsal kesimde görülen gizli işsizlik görülmektedir.

1999 yılı itibarı ile tarımsal istihdamın payı %45,1, sanayi istihdamının payı ise %15,2 ve hizmetler sektörünün payı ise %39,7 olmuştur. Ayrıca işgücü piyasalarındaki ücretsiz aile işçilerinin çokluğu önemli bir sorun alanı

¹³¹ Kozak Şefliği, Bergama İşletme Müdürlüğü, 22 Kasım 1999.

¹³² Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı, s.80.

oluşturmaktadır. Bunun yanında kalkınmış ülkelerde %5 civarında olan tarımsal istihdamın ülkemizde yüksek olması işgücü piyasasına olumsuz olarak etkilemektedir¹³³.

Karaveliler Köyünde 81 hektarlık birinci ve 104 hektar ikinci sahanın uygulaması bitmiştir. Birinci sahadan ürün alınmaktadır. 190 hektar üçüncü sahanın uygulaması 1999 yılında yapılmaktadır. 1999 yılında yine Terzihaliller'de 97 hektar, Yukarıcuma'da 96 hektar, Yukarıbey'de 103.5 hektar alan köy tüzel kişilikleri adına ağaçlandırılacaktır.

Karaveliler Köyünde muhtarın ilanından sonra 150 kişi(hane) müracaat etmiştir. Saha parsellenmiştir. Terzihaliller'de bu yıl başlayan çalışmalarda köyün geçim kaynağının granit olması köylüyü düşündürmektedir.

B. ÖZEL AĞAÇLANDIRMADA FISTIKÇAMINA YÖNELME

Anket çalışması ile Kozak'ın demografik, sosyoekonomik yapısı ortaya konmuş ve özel ağaçlandırmada fıstıkçamına yönelme eğilimi belirlenmeye çalışılmıştır.

1. Demografik Yapı

Kozak Yaylasına bağlı, Karaveliler, Çamavlu, Kaplan, Aşağıbey, Yukarıbey, Terzihaliller, Yukarıcuma köylerinde anket yapılmıştır. Köylülerin demografik özellikleri Kozak'ın demografik yapısını yansıtmaktadır.

Tablo 7. Anketin Uygulandığı Köyler

	Frekans	Yüzde	Yığılmalı Yüzde
Karaveliler	17	17.53	17.53
Çamavlu	12	12.37	29.90
Kaplan	19	19.59	49.49
Aşağıbey	22	22.67	72.16
Yukarıbey	10	10.31	82.47
Terzihaliller	11	11.34	93.91
Yukarıcuma	6	6.19	100.00
Genel toplam	97	100.00	

Kozak Yaylasına bağlı köylerden Aşağıbey %22.67, Kaplan %19.59, Yukarıbey %10.31, Karaveliler %17.53, Çamavlu %12.37, Terzihaliller %11.34,

¹³³ a.g.p., s.102.

Yukarıcuma %6.19 oranında temsil edilmiştir. Anket aile reislerinin günlerin büyük bir bölümünü geçirdiği kahvehanelerde uygulamıştır.

Tablo 8. Yaş Dağılımı

	Frekans	Yüzde	Yığılmalı Yüzde
18-30 yaş arası	3	3.09	3.09
31-40 yaş arası	25	25.77	28.86
41-50 yaş arası	25	25.77	54.63
51-64 yaş arası	29	29.90	84.53
65 yaş ve üzeri	15	15.47	100.00
Genel toplam	97	100.00	

Ankete katılanların yaş dağılımı değerlendirildiğinde, 18-30 yaş arası %3.09, 31-40 yaş arası %25.77, 41-50 yaş arası %25.77, 51-64 yaş arası %29.90, 65 yaş ve üzeri %15.47, oranındadır.

Tablo 9. Cinsiyet Dağılımı

	Frekans	Yüzde	Yığılmalı Yüzde
Kadın	6	6.18	6.18
Erkek	91	93.82	100.00
Genel toplam	97	100.00	

Anket örneklemine %93.82 oranında erkek ve %6.8 oranında kadın girmiştir.

Tablo 10. Medeni Durum

	Frekans	Yüzde	Yığılmalı Yüzde
Bekar	7	7.22	7.22
Evli	85	87.63	94.85
Eşi vefat etmiş	4	4.12	98.97
Boşanmış	1	1.03	100.00
Genel toplam	97	100.00	

Katılanların %87.63'ü evli, % 7.22'si bekadır. Eşi vefat etmiş olanlar %4.12, boşanmış olanlar %1.03 oranındadır.

Tablo 11. Eğitim Durumu

	Frekans	Yüzde	Yığılmalı Yüzde
Okuryazar değil	2	2.06	2.06
Okuryazar	10	10.32	12.38
İlkokul	74	76.29	88.67
Ortaokul	5	5.15	93.82
Lise	3	3.09	96.91
Üniversite	3	3.09	100.00
Genel toplam	97	100.00	

Eğitim durumu değerlendirildiğinde, ilkököl mezunları %74.29, ortaokul mezunları %5.15, lise ve sonrası okul mezunları %6.18 oranındadır. Diğer yönden herhangi bir okuldan mezun olmayıp okuma yazma bilenler %10.32, okuma yazma bilmeyenler ise, %2.06 oranındadır.

Tablo 12. Aile Reisi Olma Durumu

	Frekans	Yüzde	Yığılmalı Yüzde
Aile reisi	89	91.75	91.75
Aile reisi değil	8	8.25	100.00
Genel toplam	97	100.00	

Tablo 12 incelendiğinde, aile reisi olanlar %91.75, aile reisi olmayanlar %8.25 oranındadır. Cinsiyete göre aile reisi olma durumu karşılaştırıldığında kadınların da düşük oranda da olsa aile reisi oldukları görülmektedir.

Tablo 13. Ailede Çalışan Sayısı

	Frekans	Yüzde	Yığılmalı Yüzde
Bir kişi	61	62.89	62.89
İki kişi	24	24.74	87.63
Üç kişi	8	8.25	95.88
Dört ve daha fazla kişi	4	4.12	100.00
Genel toplam	97	100.00	

Bir kişinin çalıştığı aile oranı %62.89, iki kişinin çalıştığı aileler %24.74, üç kişinin çalıştığı aileler %8.25, dört ve daha fazla kişinin çalıştığı aileler ise %4.12 oranındadır. Tablo 12 ve Tablo 13 çapraz olarak karşılaştırıldığında aile reislerinin tamamının çalıştığı görülmektedir.

Tablo 14. Köyü Göç Durumu

	Köylerinde doğanlar n %	Başka bir yerde doğanlar n %
Karaveliler	17 17,53	-
Çamavlu	12 12,37	-
Kaplan	18 18,55	1 1,03
Aşağıbey	21 21,64	1 1,03
Yukarıbey	8 8,25	1 1,03
Terzihaliller	9 9,28	2 2,06
Yukarıcuma	4 4,12	2 2,06
Genel(97) Toplam	89 91,75	8 8,25

Örnekleme göre, köyde doğanlar %91.75, başka bir yerleşimde doğanlar %8.25 oranındadır. Karaveliler ve Çamavlu köylerinde dışarıdan gelip köye yerleşen bulunmamaktadır.

Karaveliler köyü muhtarı ile yapılan görüşmede, başka bir yerde doğup Karaveliler köyüne gelip yerleşmek isteyenlerin bulunduğu ancak köylülerin buna izin vermedikleri belirtilmiştir. Dışarıdan gelip yerleşmelere izin verilmemesinin nedeni, fıstıkçamı ile ağaçlandırılan ve kullanım hakkı köy tüzel kişiliğine verilen orman arazilerinden, ileride ellerine geçecek olan gelirin bölünmesini önlemektir.

Yukarıbey köyü Muhtarı ise turizm amaçlı yerleşmeler için köyden arazi satın almak isteyenlerin bulunduğu ancak köylülerin arazilerini dışarıdan gelecek kişilere satma ve yerleşmelerine izin verme eğiliminde olmadıklarını ifade etmiştir. Turizm amaçlı faaliyetler; çamfıstığı üretimine getirebileceği olumsuz etkileri nedeni ile desteklenmemektedir. Köy muhtarları yaz döneminde piknik yapmaya gelenlerden de rahatsız olduklarını, onların dikkatsizlik sonucu yangın çıkarabileceklerinden korktuklarını belirtmiştir.

Diğer köylerin muhtarları ile yapılan görüşmede fıstıkçamı üretimine yönelik bir faaliyet için köye yerleşmenin olmadığı belirtilmiştir.

Başka bir yerleşimde doğanların Kozak'a gelip yerleşmeleri %4.16 oranında ailevi nedenler, %3.09 oranında da ekonomik nedenlerle gerçekleşmiştir.

Ailevi nedenlerle köye yerleşmelerin tamamı evlenme nedenine bağlı olup, bunların %3.13'ü 11-20 yıllık bir zaman dilimi içinde, %1.03'ü 1 yıldan az bir süre içinde gerçekleşmiştir.

Ekonomik nedenlerle Kozak'a yerleşmeler taş işçiliği, tüccarlık, esnafılık yapmak amacıyla, 1-10 yıllık zaman dilimi içinde gerçekleşmiştir. Terzihaliller'e taş işçiliği, Kaplan'a tüccarlık, Yukarıbey'e esnafılık faaliyeti için gelenler bulunmaktadır.

Tablo 15. Köyden Göç Durumu

	Ailesinde göç eden yok n %	Ailesinde göç eden var n %
Karaveliler	17 17,53	2 2,06
Çamavlu	6 6,18	6 6,18
Kaplan	11 11,34	8 8,25
Aşağıbey	19 19,59	3 3,09
Yukarıbey	9 9,28	1 1,03
Terzihaliller	7 7,22	4 4,12
Yukarıcuma	6 6,18	-
Genel toplam	73 75,26	24 24,74

Tablo 15 incelendiğinde, köylülerden ailesinde başka bir yerleşime göç edenler %24.74 oranındadır. Yukarıcuma köyünün dışındaki tüm köyler göç vermekte olup özellikle Çamavlu ve Kaplan'da göç oranı oldukça yüksektir.

Göçler, civardaki başka bir köye %1.03, ilçe merkezi olan Bergama'ya %13.40, İzmir Büyükşehir Belediyesi bütününe %4.12, Balıkesir, Çanakkale, İstanbul gibi başka illere %5.15 oranında gerçekleşmiştir. Göçün daha çok ilçe

merkezine olması dikkat çekici olup İzmir ili bütünündeki göçün yönü ile paralellik göstermektedir.

Göçlerin nedenleri %16.49 ekonomik, %7.22 eğitim, %1.03 oranında ailevi nedenlerledir. Çamavlu köyünde göç; ekonomik ve eğitim nedenlerine dayanmaktadır. Kaplan köyünde ise göç, sadece ekonomik nedenlerle gerçekleşmektedir.

Çocukların eğitimi için ise ilçe merkezine göç edildiği dikkat çekmektedir. Kozakta son on yılda eğitim nedeni ile göçün arttığı ve ilçe merkezine doğru olduğu görülmektedir. Kozak'dan başka bir köye göç etme ise 11 yıl önce gerçekleşmiştir.

Kozak'ın nüfus değişimi pek fazla olmayan bunla beraber dışarıya eğitim ve iş gücü amaçlı göç veren daha çok yaşlı nüfusun yaşadığı bir alan olarak görülmektedir. Kozak'a yönelik politikalarda demografik yapının dikkate alınması gerekmektedir.

2. Ekonomik Yapı

Kozak' ta tarım, hayvancılık ve bunların dışındaki ekonomik faaliyetler bir arada sürdürülmektedir.

Tablo 16. Kozakta Ekonomik Faaliyetler

	Frekans	Yüzde	Yığılmalı Yüzde
Tarım veya hayvancılık faaliyetlerinden en az birini sürdürenler	90	92.78	92.78
Tarım ve hayvancılık dışı faaliyet sürdürenler	4	4.12	96.90
Hiçbir ekonomik faaliyeti olmayanlar	3	3.10	100.00
Genel toplam	97	100.00	

Tarım ve hayvancılık faaliyetlerinden en az birini sürdürenler %92.78, yalnızca taş işçiliği, tüccarlık, esnafılık gibi tarım ve hayvancılık dışındaki faaliyetleri sürdürenler %4.12, hiçbir ekonomik faaliyeti olmayanlar %3.10 oranındadır.

Tablo 17. Ekonomik Faaliyetlerin Dağılımı

	Faaliyeti Olan n %	Faaliyeti Olmayan n %
Fıstıkçılık	78 80,42	19 19,58
Meyvecilik	9 9,28	88 90,72
Sebzecilik	3 3,09	94 96,01
Bağcılık	31 31,96	66 68,04
Küçükbaş hayvancılık	18 18,56	79 81,44
Büyükbaş hayvancılık	48 49,48	49 50,52
Arıcılık	8 8,25	89 91,75
Tavukçuluk	7 7,22	90 92,78
Tarım ve hayvancılık dışındaki ekonomik faaliyetler	41 42,25	53 54,66

Kozak' ta fıstıkçılık %80.42 , büyükbaş hayvancılık %49.48, tarım ve hayvancılık dışındaki ekonomik faaliyetler %42.25, bağcılık, %31.96, küçükbaş hayvancılık %18.56, meyvecilik %9.28, arıcılık %8.25, tavukçuluk %7.22, sebzecilik %3.09 oranında bir kesim tarafından sürdürülmektedir.

Tarım ve hayvancılıkla ilgili ekonomik faaliyetleri sürdürenler düşünüldüğünde ise; fıstıkçılık birinci, büyükbaş hayvancılık ikinci, bağcılık üçüncü, küçükbaş hayvancılık dördüncü olarak sıralanmıştır.

Tablo 18. Tarım ve Hayvancılık Faaliyetinin Bir Arada Sürdürülmesi

	Frekans	Yüzde	Yıgmal Yüzde
Tarım veya hayvancılık	18	20.00	20.00
Tarım veya hayvancılık faaliyetlerinden ikisini bir arada sürdürenler	43	47.78	67.78
Tarım veya Hayvancılık faaliyetlerinden üçünü bir arada sürdürenler	21	23.33	91.11
Dört ve + tarım ve hayvancılık faaliyeti	8	8.89	100.00
En az bir tarım ve hayvancılık faaliyeti toplamı	90	100.00	

Tarım veya hayvancılık faaliyetinden sadece bir tanesini sürdürenler %20,00, ikisini bir arada sürdürenler %47.78, üçünü bir arada sürdürenler %23.33, dört ve üzerindeki bir arada sürdürenler %8.89 oranındadır.

Köylere göre bir arada sürdürülen tarım veya hayvancılık faaliyeti karşılaştırıldığında, dört ve üzerinde tarım veya hayvancılık faaliyetini bir arada sürdürenlerin Yukarıcuma, Karaveliler, Çamavlu, Terzihaliller köylerinden oldukları görülmektedir. Görüldüğü gibi kendi mülklerine ait arazide fıstıkçami üretimi yapmayan köylülerin bir arada sürdürdükleri ekonomik faaliyetlerin sayısı artmaktadır.

Kaplan, Aşağıbey, Yukarıbey köylerinde üç ve daha az sayıda tarım veya hayvancılık faaliyetinin bir arada yürütüldüğü dikkati çekmektedir. Köylerin sosyoekonomik durumu iyileştikçe aynı anda yürütülen tarım ve hayvancılık faaliyetinin sayısı azalmaktadır.

Tarım veya hayvancılık faaliyetleri ile diğer ekonomik faaliyetler bir arada yürütenler, Kaplan, Aşağıbey, ve Terzihaliller köylerinde yüksek, Çamavlu, Karaveliler ve Yukarıcuma' da düşük orandadır.

Tablo 19. Tarımsal Faaliyetlerin Alanı

	Fıstık n %*	Meyve n %	Sebze n %	Bağ n %
1 dönümden az	3 3,09	-	-	-
1-10 dönüm	29 29,90	5 5,15	1 1,03	24 24,74
11-20 dönüm	9 9,28	-	-	1 1,03
21-50 dönüm	9 9,28	1 1,03	-	-
51-100 dönüm	5 5,15	1 1,03	-	-
101-200 dönüm	6 6,19	-	1 1,03	-
Alan belirtmek istemeyen	17 17,53	2 2,06	1 1,03	5 5,15
Fıstık, meyve,sebze, bağ faaliyetleri olan	78 80,41	9 9,27	3 3,09	30 30,92
Fıstık, meyve,sebze, bağ faaliyetleri olmayan	19 19,58	88 90,73	94 96,91	67 67,08
Genel toplam	97 100,00	97 100,00	97 100,00	97 100,00

* Sütun yüzdesidir.

Fıstıkçılık faaliyetini sürdürenlerin, fıstıklığının kaç dönüm olduğuna ilişkin soruya verdikleri cevaplar değerlendirildiğinde, 20 dönümden az fıstıklığı olanların %42.27, 21-100 dönüm fıstıklığı olanların %14.43, 100 dönümden fazla fıstıklığı olanların %6.19 oranında olduğu görülmektedir. Fıstıklığının kaç dönüm olduğunu belirtmek istemeyenler %17.53 oranındadır.

Bununla birlikte, Meyvecilik faaliyetini sürdürenler içinde, meyveligi 1 -10 dönüm olanlar %55.56, 21-100 dönüm olanlar %22.22 oranındadır.

Sebzecilik faaliyetini sürdürenlerin, sebzeciliği 1-10 dönüm olan %1.03, 101 dönümden fazla olan %1.03 ve alan büyüklüğünü belirtmek istemeyenler %1.03 oranlarındadır.

Bağcılık faaliyetini sürdürenlerin 1-20 dönüm bağı olan %25.73 oranında olup, bağı olduğunu belirtmek istemeyenler ise %5.15 oranındadır.

Köylere göre tarımsal faaliyetlere ilişkin değerlendirme yapıldığında, Fıstıklıklarının alan büyüklüğünü belirtmek istemeyenlerin %35'i Karaveliler köyündendir. Bunun aksine Kaplan Köyünde sahip olduğu fıstıklığın alanını söylemeyen bulunmamaktadır.

Fıstıklık alanı olarak 101 dönümün üzerinde fıstıklıkları olanların yaşadığı köyler; Aşağıbey Yukarıbey ve Terzihaliller köyleridir.

Karaveliler'de 21-100 dönüm meyveligi olanlar bulunmaktadır. Fıstıkçamı ağaçlandırmasından önce Karaveliler'in ağırlıklı olarak meyvecilik yaptığı görülmüş daha sonra fıstıkçamının fazla gelir getirmesi nedeni ile meyveliklerin fıstıkçamına dönüştürüldüğü köylüler tarafından belirtilmiştir. Meyvecilik faaliyeti Çamavlu ve Aşağıbey'de de 1-10 dönümlük arazilerde yürütülmektedir. Sebzecilik ise, Aşağıbey ve Yukarıcuma köylerinde 1-10 dönümlük arazilerde, Terzihaliller'de 101-200 dönüm arazide ekonomik faaliyet olarak sürdürülmektedir.

Bağcılık Aşağıbey, Kaplan, Karaveliler, Çamavlu, Yukarıcuma köylerinde yapılmaktadır. Aşağıbey köyü çoğunlukta olmak üzere Kaplan köyünde de

bağcılık faaliyetinin sürdürüldüğü ve üzümün yöreye has özel bir üzüm olduğu köylülerce belirtilmektedir.

Tablo 20. Hayvan Sayısı

	Küçükbaş hayvan n %*	Büyükbaş hayvan n %	Arı(kovan) n %	Tavuk n %
1-10	8 8,25 44,44	34 35,06 70,84	1 1,03 12,50	5 5,15 71,42
11-20	4 4,12 22,22	4 4,12 8,33	1 1,03 12,50	1 1,03 14,29
21-50	2 2,06 11,11	3 3,09 6,25	5 5,15 62,50	-
51-100	3 3,09 16,67	-	1 1,03 12,50	-
101 'den fazla	-	-	-	1 1,03 14,29
Sayı belirtmek istemeyen	1 1,03 5,56	7 7,21 14,58	-	-
Faaliyeti olan	18 18,55 100,00	48 49,48 100,00	8 8,25 100,00	7 7,21 100,00
Faaliyeti olmayan	79 81,45	49 50,52	89 91,75	90 92,78
Genel toplam	97 100,00	97 100,00	97 100,00	97 100,00

Küçükbaş hayvan sayısı 1-10 arasında olan %8.25, 10'dan fazla olan %9.27, sayı belirtmek istemeyen %1.03 oranındadır. Büyükbaş hayvan sayısı 1-10 arasında olan %35.06, 10'dan fazla olan %7.21, sayı belirtmek istemeyenler de %7.21 oranında temsil edilmiştir.

Diğer yandan arıcılık yapanlardan kovan sayısı 1-20 arasında olan %2.6, 21-50 arasında olan %5.16, 51 ve üzerinde olan %1.03 oranındadır. Tavukçuluk faaliyetini sürdürenlerden 20 ve daha az sayıda tavuğu olanlar %6.18 oranındadır. Tavukçulukla ilgilenen kişilerden biri(%1.03) büyük bir işletmecidir ve 10.000 tavuğu bulunmaktadır.

Tüm köylerde küçükbaş ve büyükbaş hayvancılık yapılmaktadır Ancak Çamavlu(5), Karaveliler(2), Terzihaliller(5) ve Yukarıcuma(3) köylerinde küçükbaş hayvancılık ağırlıklı olarak sürdürülmektedir. Büyükbaş hayvancılık ise, Kaplan ve Aşağıbey köyünde en yoğun biçimde gerçekleştirilmektedir. Dikkati çeken bir nokta da Çamavlu Köyünün büyükbaş hayvan sayısı vermekten çekingenlik göstermesidir.

Arıcılık Karaveliler, Çamavlu, Kaplan ve Aşağıbey'de sürdürülmektedir. Karaveliler'de kovan sayısı 1-10 arasında, Çamavlu, Kaplan ve Aşağıbey'de 30'un üzerindedir. Karaveliler köyünde kovanların Kozak dışında olabildiği de belirtilmektedir. Tavuk miktarı ise Karaveliler, Çamavlu ve Yukarıbey'de 1-10 arasında olup, Aşağıbey'de 1 kişiye ait 10.000 tavuk kapasiteli bir üretim ünitesi bulunmaktadır.

Tablo 21. Tarım Dışı Ekonomik Faaliyetler

	Frekans	Yüzde	Yığılmış Yüzde
Kereste-Taş işçiliği yapanlar	10	10.30	10.30
Esnaf	16	16.49	26.79
Emekli	3	3.09	29.88
Yevmiyeli işçi	8	8.25	38.13
Tüccar	4	4.13	42.26
Tarım dışı faaliyeti olanlar	41	42.27	96.91
Tarım dışı faaliyeti olmayanlar	53	54.64	100.00
Hiçbiri	3	3.09	
Genel toplam	97	100.00	

Tarım dışı ekonomik faaliyeti olanlar %42.27 oranındadır. Ekonomik faaliyet alanları itibarıyla, Kereste ve taş işçiliği %10.30, esnaflık, %16.49, emeklilik %3.09, yevmiyeli işçilik %8.25, tüccarlık %4.12 oranındadır. "Kereste ve Taş işçiliği" yapanlar Terzihaliller, "esnaf ve tüccarlar", Aşağıbey ve Yukarıbey "yevmiyeli işçiler" Kaplan ve Karaveliler köylerinde, ikamet etmektedir.

Çoğunlukla Aşağıbey'de tarım ve hayvancılıkla ilgili olmayan faaliyetler ile iki tarımsal faaliyet; Kaplan ve Karaveliler'de yevmiyeli işçilik, tarım ve hayvancılık faaliyeti birlikte yürütülmektedir.

Tablo 22. Yıllık Gelir Miktarı (TL.)

	Frekans	Yüzde	Yığılmalı Yüzde
500 milyondan az	11	11.34	11.34
500 milyon-1 milyar	49	50.51	61.85
1,1 milyar-3 milyar	20	20.63	82.48
3,1 milyardan fazla	5	5.15	
Gelir miktarını belirtmeyenler	8	8.25	96.91
Geliri olmayan	3	3.09	100.00
Genel toplam	97	100.00	

Kozak'ta geliri belirtenler içinde 500 milyondan az geliri olanlar %11.34, 500 milyon-1 milyar %50.51, 1,1 milyar-3 milyar %20.63, 3,1 milyardan fazla geliri olanlar %5.15 oranındadır. Yıllık gelir miktarını belirtmek istemeyenler %3.09 oranındadır. En yüksek yıllık gelire sahip olanlar Aşağıbey köyündendir. Gelir miktarını belirtmek istemeyenlerin ise çoğunlukla Karaveliler köyünden olduğu dikkati çekmektedir.

Tablo 23. Ekonomik Faaliyetlerinin Gelirlerindeki Payı

	Cevapsız	Aile içi tüketim	Gelir içindeki Payı %					Toplam
			1-20	21-40	41-60	61-80	81-100	
Fıstıkçılık	2	6	10	10	12	17	21	78
	2.56	7.69	12.82	12.82	13.38	21.79	26.92	100.00
	0.82	2.47	4.11	4.11	4.94	6.99	8.64	32.10
Meyvecilik	-	4	3	-	1	1	-	9
		44.45	33.33		11.11	11.11		100.00
		1.65	1.23		0.41	0.41		3.70
Sebzecilik	-	2	1	-	-	-	-	3
		66.67	33.33					100.00
		0.82	0.41					1.23
Bağcılık	-	11	12	6	1	1	-	31
		35.48	38.71	19.35	3.22	3.22		100.00
		4.52	4.93	2.47	0.41	0.41		12.75
Küçükbaş hayvancılık	-	7	4	4	-	3	-	18
		38.89	22.22	22.22		16.67		100.00
		2.88	1.65	1.65		1.23		7.41
Büyükbaş hayvancılık	1	15	11	10	5	4	2	48
	2,08	31.25	22.92	20,84	10,42	8.33	4.16	100.00
	0,41	6.17	4.52	4.11	2.06	1.65	0.82	19.75
Arıcılık	-	4	3	-	1	-	-	8
		50.00	37.50		12,50			100.00
		1.65	1.23		0,41			3.29
Tavukçuluk	-	5	-	-	-	1	1	7
		71.42				14.29	14.29	100.00
		2.06				0.41	0.41	2.88
Tarım dışı gelir	-	9	10	9	5	3	5	41
		21.95	24.39	21.95	12.95	7.31	12.19	100.00
		3.70	4.11	3.70	2.06	1.23	2.06	16.87
Toplam	3	54	39	25	30	29	63	243
	1.23	22.22	16.04	10.28	12.34	11.93	25.92	100.00

Tablo 23'te verilere bakılarak ekonomik gelirlerdeki paylar değerlendirildiğinde, fıstıkçılık %32.10 birinci derecede, büyükbaş hayvancılık %19.75 ile ikinci derecede, tarım dışı gelirler %16.87 ile üçüncü derecede olup, bunları sırasıyla %12,75 bağcılık, %7,41 ile küçükbaş hayvancılık %7.41 takip etmektedir.

Genel olarak değerlendirildiğinde ise, aile içi tüketim için tarımsal ekonomik faaliyet yürütenlerin toplamı %22.22 ile oldukça yüksek bir orandadır. Kaplan ve Aşağıbey köylerinde yaşayanların %45-50'si gelirinin tamamı fıstıkçamından sağlamaktadır.

Karaveliler köyünde çalışanlar içinde gelirinin %20'sini, Çamavlu köyünde ise %80'ini meyvecilikten sağlayanlar bulunmaktadır. Terzihaliller köyünde yaşayanlar yıllık gelirlerinin %20'sini sebzeçilikten kazanmaktadır. Aşağıbey köyünde bağcılık yapanlar gelirlerinin %20-40 kadarını bağcılıktan sağlamaktadır.

Çamavlu, Yukarıbey, Terzihaliller, Yukarıcuma'da halkı gelirlerinin %20-%80 arası değişen oranlarda küçükbaş hayvancılıktan sağlamaktadır. Çamavlu ve Yukarıcuma'da gelirinin tamamını büyükbaş hayvancılıktan sağlayanlar bulunmaktadır. Özellikle Çamavlu köyünün yarısının gelirinin tamamını büyükbaş hayvancılıktan sağladığı görülmektedir.

Kaplan ve Çamavlu'da gelirin %20'si, Karaveliler gelirinin %60'ını arıcılıktan sağlamaktadır. Kozak'ta çoğunlukla aile içi tüketim için tavukçuluk yapılmaktadır. Ancak Karaveliler'de gelirinin %80'ini, Aşağıbey'de gelirinin %100'ünü tavukçuluktan sağlayanlar bulunmaktadır.

Yıllık gelirlerinden %40'ından fazlasını tarım ve hayvancılık dışı ekonomik faaliyetlerden elde edenler Çamavlu, Aşağıbey, Terzihaliller, Yukarıcuma köylerinde yaşamaktadır.

3. Fıstıkçamı Alanlarında Koruma-kullanma Faaliyeti

Tablo 24. Mülkiyet Durumu

	Frekans	Yüzde	Yığılmış Yüzde
Mülk	76	97.44	97.44
Mülk değil	2	2.56	100.00
Genel toplam	78	100.00	

Fıstıklıklardaki mülkiyet durumu değerlendirildiğinde, %97.44'ü fıstıklığın mülkiyetine sahip olup, %2.56'sinin mülkiyetin kendisine ait olmadığı görülmektedir.

Tablo 25. Fıstıklılık Faaliyetini Sürdürme Nedeni

	Birinci	İkinci	Üçüncü	Ağırlıklı Toplam
Doğal olarak kendiliğinden yetişmesi	17 10.69	31 13.00	1 0.21	114 23.90
Toprağın başka üretime elverişli olmaması	40 25.15	18 7.55	7 1.47	163 34.17
Fıstık üretiminin ekonomik gelirinin yüksek olması	29 14.04	20 8.38	8 1.68	115 24.10
Fıstık üretiminin giderinin düşü olması	6 3.77	6 2.51	20 4.21	50 10.49
Diğer ekonomik faaliyetlerle bir arada yürütülebilmesi	2 1.27	6 2.51	17 3.56	35 7.34

Fıstıklılık faaliyetini sürdürme nedenleri derecelendirilerek cevaplanmış, ağırlıklı ortalamaya göre değerlendirilmiştir. Buna göre, toprağın başka bir üretime elverişsizliği %34.17 ile birinci, fıstığın ekonomik gelirinin yüksek olması %24.10 ile ikinci, doğal yollarla kendiliğinden yetişmesi %23.90 ile üçüncü neden sıralamasındadır.

Giderinin düşük olması %10.49 ve diğer ekonomik faaliyetlerle bir arada yürütülebilmesi %7.34 ile daha düşük oranlarda tercih edilmiştir.

Kaplan ve Aşağıbey köylerinde toprağın başka bir üretime elverişsizliği, olmaması ve doğal yollarla kendiliğinden yetişmesi tercihinin, Karaveliler ve Çamavlu köylerinde gelirinin yüksekliği tercihinin, Terzihaliller ve Yukarıcuma köylerinde ise diğer ekonomik faaliyetler bir arada yürütülebilmesi tercihinin diğer köylere göre yüksek olduğu sonucu ortaya çıkmıştır.

Tablo 26. Fıstıkçamları Dikimi

	Frekans	Yüzde	Yüzde	Yıgmal Yüzde
Fıstıkları kendisi diken	50	51.54	58.82	58.82
Fıstıkları kendisi dikmeyen	35	36.08	41.82	100.00
Geçerli gözlem toplamı	85	87.62	100.00	
Cevapsız	12	12.38		
Genel Toplam	97	100.00		

Fıstıkların kendi dikimini kendi yapmış olanlar %51.54, kendi yapmamış olanlar ise %36.08 oranındadır. Aşağıbey köyünün tamamı, Kaplan köyünün %56'sı fıstıkları kendi dikmemiştir. Bunun aksine Terzihaliller köyünün tamamı, Karaveliler köyünün %82'si fıstıklıkları kendileri dikmiştir.

Tablo 27. Fıstık Çamlarından Ürün Alma Durumu

	Ürün alanlar	Ürün Alacak
1-10 yıl	29 34.12	8 9.42
11-20 yıl	16 18.82	4 4.70
21'dan fazla yıl	26 30.59	2 2.35
Genel Toplam	71 83.53	14 16.47

Fıstıklıklarından ne kadar zamandır ürün aldıklarına ilişkin soruya verilen cevaplar değerlendirildiğinde, ürün alanlar %83.53, hiç ürün almamış olanlar %16.47 oranındadır. Kaplan, Aşağıbey, Yukarıbey'de 20 yıldan fazla süredir ürün alınmakta, Karaveliler köyünde 20 yıl ve daha az sürede, Terzihaliller, Yukarıcuma ve Çamavlu'da ise 10 yıl ve daha az bir süredir ürün alınmaktadır.

Bugüne kadar ürün almamış olanlar içinde 10 yıl içinde ürün alacaklar %9.42, 11-20 yıl içinde ürün alacak olanlar %4.70, 21 yıl ve sonrasında ürün alacak olanlar %2.35 oranındadır. 10 yıl içinde ürün alacaklar Çamavlu, Karaveliler köyünden(%9.42), 11 yıl sonrasında ürün alacak olanlar Terzihaliller, Yukarıcuma köylerindendir(%7.15).

Tablo 28. Özel Ağaçlandırma Talebi

	Frekans	Yüzde	Yıgmal Yüzde
Talebi olan	35	36.08	36.08
Talebi olmayan	62	63.92	100.00
Genel toplam	97	100.00	

Özel ağaçlandırma yoluyla dikim talebinde bulunan köylüler %36.08 oranındadır. Karaveliler köyünün %64.70'inin özel ağaçlandırma talebinde bulunduğu talebin yüksek oranda olduğu köy durumundadır. Bunda bu talep için gerekli olan koşullardan biri olan uygun arazi varlığı önemli bir faktördür.

Bunun yanında Yukarıcuma ve Terzihaliller'in yaklaşık %50'si, Aşağıbey, Kaplan ve Yukarıbey'in %30'u, Çamavlu'nun ise %15'i özel ağaçlandırma çalışmalarını talep etmiştir. Özel ağaçlandırma talebinde bulunanlar yürüttükleri ekonomik faaliyetlere göre değerlendirildiğinde; fıstıklıkları olanların 1/2'sinin talepte bulunduğu görülmektedir. Ancak sahip olunan fıstıklığın alanı büyüdükçe özel ağaçlandırma ile talebi azalmaktadır.

Meyvecilik faaliyetini sürdürenlerin ancak 1/8'ini özel ağaçlandırma talebinde bulunduğu görülmektedir. Sebzeçilik faaliyetini sürdürenlerden 10 dönüme kadar sebzeliği olup aile içi tüketim için üretim yapabilenlerinde talepte bulunduğu dikkati çekmektedir. Bağcılık faaliyetini sürdürenlerden de 10 dönümden az bağa sahip olanların 1/3'ünün özel ağaçlandırma talebinde bulunduğu dikkati çekmektedir. Büyükbaş hayvan sayısı arttıkça, özel ağaçlandırma talebinde artış olmuştur, büyükbaş hayvan sahiplerinin 1/2'si, küçükbaş hayvan sahiplerinin 1/3'ü özel ağaçlandırma talebini ifade etmiştir. Ayrıca arıcılık faaliyeti ile ilgilenenlerin 1/4'ü tavukçuluk faaliyeti olanların 1/2'si özel ağaçlandırma talebinde bulunmuştur. Tarım dışı ekonomik faaliyetleri olanların ise 1/2'si, özel ağaçlandırma talebinde bulunmuştur. Bunların içinde en fazla talepte bulunan meslek grupları sırasıyla, kereste ve taş işçileri 4/5 oranıyla, yevmiyeli işçiler 2/3 oranıyla, esnaf 1/2 oranıyla, tüccar 1/3 oranıyla sıralanmıştır. Tarım dışı ekonomik faaliyeti olmayanların 1/3'ü ise özel ağaçlandırma talebini belirtmiştir.

Tablo 29. Özel Ağaçlandırma Talep Edilen Arazi Türü

Talep Edilen Alan	Köyler	Talep edenler
Mülkiyeti kendisine ait olan arazide	Kaplan(3), Aşağıbey(3), Terzihaliller(1)	7 17.50
Mülkiyeti bir başka kişiye ait olan arazide	Kaplan(2)	2 5.00
Hazine arazisinde	Karaveliler(5), Çamavlu(1), Yukarıbey(2), Terzihaliller(2), Yukarıcuma(2)	12 30.00
Orman sınırları içinde açıklıklarda	Karaveliler(4), Kaplan(3) Terzihaliller(3), Yukarıcuma(1)	11 27.50
Orman sınırları içinde bozu yasıflı ormanlarda(alanlarda)	Karaveliler(2), Çamavlu(1), Kaplan(2), Aşağıbey(1), Yukarıbey(1), Yukarıcuma(1)	8 20.00
Toplam talep sayısı	Karaveliler(11), Çamavlu(2), Kaplan(10), Aşağıbey(4), Yukarıbey(2), Terzihaliller(6), Yukarıcuma(3)	35+5*=40 100.00

* Bir kişinin birden fazla arazide talepte bulunması neticesinde 40 özel ağaçlandırma talebi gerçekleşmiştir.

Talep edilen alanlar %30 hazine arazisinde, %22.50 orman sınırlarındaki açıklık alanlarda, %20 orman sınırları içinde bozuk vasıflı ormanlarda, %17.50 oranında mülkiyeti kendisine ait olan arazide, %5 mülkiyeti başka bir şahısa ait olan arazidedir.

Sahibi olduğu arazide özel ağaçlandırma talep edenler Kaplan, Aşağıbey, Terzihaliller köylülerinden, başka bir şahsın arazisinde özel ağaçlandırma talep edenler Kaplan köyündendir. Karaveliler, Çamavlu, Yukarıcuma köylerinden ise Hazine, orman içi açıklıklar ve orman sınırları içinde bozuk vasıflı arazilerde talepte bulunulmuştur. Bu durumun Kozaktaki arazi mülkiyet yapısı ile paralellik gösterdiği görülmektedir.

Tablo 30. Özel Ağaçlandırma Talebinin Aşaması

	Frekans	Yüzde	Yığılmış Yüzde
Başvuru	6	17.14	17.14
Arazi verildi	6	17.14	34.29
Dikim	3	8.57	42.86
Fidan	10	28.57	71.43
Ürün	1	2.86	74.29
Reddedildi	9	25.71	100.00
Genel Toplam	35	100.00	

Tablo 30' da görüldüğü üzere, özel ağaçlandırma taleplerinin bulunduğu aşama değerlendirildiğinde, %28.57'si fidan, %8.57'si dikim, %17.14'ü arazinin verilmesi aşamasındadır. Başvuru aşamasında olan %17.14 olup, reddedilen %25.71 oranındadır. Karaveliler köyünde yapılan başvuruların çoğunluğu fidan aşamasındadır. Kaplan, Aşağıbey ve Yukarıbey'deki başvuruların % 50'i reddedilmiştir. Terzihaliller ve Yukarıbey köylerinde ise çoğunlukla arazi tahsisi ve dikim devam etmektedir. Çamavlu köyünde ise bugüne kadar yalnızca başvuruda bulunulmuş ancak henüz arazi tahsisi ya da reddedilmesi gibi bir aşamaya gelinmemiştir.

Tablo 31. Köy Tüzel Kişiliği Olarak Özel Ağaçlandırma Talebinde Bulunma

Özel Ağaçlandırma	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Yığılmış Yüzde
Talepte bulunulmuş	43	43.30	49.41	49.41
Talepte bulunulmamış	42	44.33	50.59	100.00
Geçerli Gözlem Toplamı	85	87.63	100.00	
Cevapsız	12	12.37		
Genel toplam	97	100.00		

Köy tüzel kişiliğinin özel ağaçlandırma talebi esnasında talepte bulunanlar %43.30 oranındadır. Köy tüzel kişiliklerinin taleplerin ilk olarak Karaveliler ve Terzihaliller de olduğu, daha sonra diğer köylerde de yaygınlaştığı görülmektedir. Aşağıbey'de, köy tüzel kişiliği adına bir talepte bulunulmamış ancak orman köyü statüsünde olmayan köyün "orman köyü olma isteği" belirlenmiştir.

Tablo 32. Köyde Fıstık Talebi Aşaması

	Frekans	Geçerli Yüzde	Yığmal Yüzde
Başvuru	1	2.33	2.33
Arazi verildi	17	39.53	41.86
Dikim	4	9.30	51.16
Fidan	13	30.23	81.40
Ürün	1	2.33	83.72
Reddedildi	7	16.28	100.00
Talepte bulunmuş	43	100.00	

Başvuruların, %39.53'üne arazi verilmiş olup, %30.23'ü fidan, %9.30'u dikim aşamasındadır. Reddedilen %16.28 oranında olup, başvuru aşamasında olan %2.33 oranındadır.

Tablo 33. Gerçek ve Tüzel Kişilerin Özel Ağaçlandırma Faaliyetini Destekleme Durumu

	Frekans	Yüzde	Yığmal Yüzde
Destekliyorum	85	87.63	87.33
Desteklemiyorum	12	12.37	100.00
Genel toplam	97	100.00	

Gerçek ve tüzel kişilerin özel ağaçlandırma faaliyetlerini desteklediklerini belirtenlerin oranı %87.63'tür. Kaplan, Aşağıbey ve Yukarıcuma'nın tamamı özel ağaçlandırmayı desteklemektedir.

Özel ağaçlandırma faaliyetini desteklemeyenler %12.37 oranındadır. Terzihaliller, Çamavlu, Yukarıbey ve Karaveliler köylerinde özel ağaçlandırmayı desteklemeyenler bulunmaktadır. Terzihaliller'in %35'i, Çamavlu'nun %25'i, Yukarıbey'in %20'si, Karaveliler' in %12'si desteklemediğini ifade etmiştir.

Tablo 34. Fıstıkçamında Özel Ağaçlandırmayı Destekleme Nedeni

	Frekans	Yüzde	Yığılmış Yüzde
Erozyonu önleme	10	11.76	11.7
Kazançlı	47	55.29	67.0
Geçim kaynağı	23	27.05	94.1
Orman Bakanlığınca desteklenmesi	5	5.90	100.0
Destekleyenler toplamı	85	100.00	

Tablo 34 incelendiğinde, köylülerin %55.29'u kazançlı olduğu için, %27.05'i geçim kaynağı olduğu için, %11.76'sı erozyon gibi çevresel olumsuz etkileri önlediği için, % 5.90'ı ise Orman Bakanlığınca desteklendiği için özel ağaçlandırma faaliyetini desteklemektedir.

Köylere göre özel ağaçlandırmanın desteklenmesi durumu karşılaştırıldığında ise, Kaplan ve Aşağıbey köyünde %70 oranında geçim kaynağı olması, %20 oranında kazançlı olması ve %10 oranında erozyonu önlediği için, Yukarıcuma'da %75 oranında kazançlı olduğu ve %25 oranında da erozyonu önlediği için köylülerin tamamınca desteklenmektedir.

Diğer taraftan özel ağaçlandırmanın çoğunluk tarafından desteklendiği köylerde tercihler farklılaşmaktadır. Çamavlu'da destekleyenlerin tamamı Karaveliler'de %70'i ekonomik bakımdan kazançlı olduğu için desteklediğini belirtmektedir. Karaveliler'in %30'u ise Orman Bakanlığınca desteklendiği için bu tür bir faaliyeti desteklediğini belirtmektedir.

Yukarıbey'de ekonomik bakımdan kazançlılık %85, erozyonu önleme %15 oranında destekleme sebebidir. Terzihaliller'de ise erozyonu önleme tercihi %65 ile yüksek bir orandadır.

Tablo 35. Fıstıkçamında Özel Ağaçlandırmayı Desteklememe Nedeni

	Frekans	Geçerli Yüzde	Yığılmış Yüzde
İşlerimize engel oluyor	5	41.67	41.67
Verimli olmuyor	2	16.67	58.34
50 yıl sonra geri verilmesi	2	16.67	75.01
Çok masraflı	1	24.09	100.00
Cevapsız	2	100.00	
Desteklemeyenler Toplamı	12		

Fıstıkçamında özel ağaçlandırmayı desteklemeyenlerin %41.67'inin diğer işlerine engel teşkil ettiği, %16.67'si yeterince verimli olmadığı, %16.67'si tekrar geri verileceği, %16.67'ı ilk yıllarda bakım-dikiminin çok masraflı olduğunu gerekçe olarak gösterilmiştir.

Çamavlu'da diğer işlerine engel olmasını, Terzihaliller' de çok masraflı olması, Karaveliler'de verimli olmamasını, Yukarıcuma' da ise 50 yıl sonra arazinin geri alınmasını desteklememe nedeni olarak ifade edilmiştir.

Tablo 36. Fıstıkçamına Yönelmenin Ekonomik Etkisi

	Frekans	Yüzde	Yığılmalı Yüzde
Faydalı olur	51	60.00	60.00
Bir fark olmaz	18	21.18	21.18
Zararımıza olur	16	18.82	100.00
Genel toplam	85	100.00	

Fıstıkçamına yönelmenin gelecekte kendilerine faydalı olacağını düşünenler %60, bu yönelişin bir fark oluşturmayacağını belirtenler %21.18, bunun kendileri için zararlı olabileceğini düşünenler %18,82 oranındadır.

Aşağıbey köyünün %90'ı ekonomik açıdan faydalı olacağını, %10'u ekonomik açıdan bir fark olmayacağını düşünürken, Terzihaliller köyünün %45'i bir fark olmayacağını, %20'si ekonomik açıdan faydalı olacağını düşünmektedir.

Tablo 37. Zarar Ortaya Çıktığında Fıstıklığı Değerlendirme Biçimi

	Frekans	Yüzde	Yığılmalı Yüzde
Kereste yapma	6	37.50	37.50
Satma	5	31.25	68.75
Meraya dönüştürme	1	6.25	75.00
Bekleme	4	25.00	100.00
Geçerli gözlem toplamı	16	100.00	

Diğer yandan zarar ortaya çıktığında fıstıklığı kereste yapacaklar %37.50, satacaklar %31.25 meraya dönüştürecekler %6.25, uzun süre durumun lehlerine değişmesini bekleyeceğini belirtenler ise %25 oranındadır.

Fıstık çamına yönelmenin zarar olması durumunda fıstıklığını meraya dönüştüreceklerini belirten Yukarıcuma, uzun süre bekleyeceğini belirten Çamavlu ve

Karaveliler köyünde yaşayanlardır. Yukarıbey köyünde bu soruyu yanıtlayanların tamamı kereste yapmayı düşünmektedir.

Tablo 38. Orman Kanununa Göre Sahipli Arazideki Fıstık Çamları

	Frekans	Yüzde	Yığmal Yüzde
Orman sayılır	8	9,41	9,41
Orman sayılmaz	77	90,59	100.00
Genel toplam	85	100.00	

Kozak'ta "Orman Kanununa göre sahipli arazideki fıstıklıklar orman sayılmaz." Tercihinde bulunanlar %90,59 oranında olup doğru cevap vermişlerdir. Köylere göre soruya verilen doğru cevaplar incelendiğinde, Kaplan köyünde yanlış cevap verenler bulunmamaktadır.

Tablo 39. Orman Kanununa Göre Fıstıkçamı ile Ağaçlandırılan Devlet Arazileri

	Frekans	Yüzde	Yığmal Yüzde
Orman sayılır	51	60,00	60,00
Orman sayılmaz	34	40,00	100.00
Genel toplam	85	100.00	

Orman Kanuna göre özel ağaçlandırma yapılan devlet arazileri ormandan sayıldığını belirtenler %60 oranında olup doğru cevap vermişlerdir. Bu tür arazilerin ormandan sayılmadığını belirtenler ise %40 oranındadır.

Tablo 40. Fıstıkçamı Ağaçlandırması Konusunda Bilgilenme İsteği

	Frekans	Yüzde	Yığmal Yüzde
Bilgilenmek isterim	78	91,76	91,76
Bilgilenmek istemem	7	8,24	100.00
Genel toplam	85	100.00	

Fıstıkçamı ağaçlandırması konusunda bilgilenmek isteyenler %91,76, bilgilenmek istemeyenler %8,24 oranındadır.

Tablo 41. Fıstıkçamı Ağaçlandırması Konusunda Bilgilenme İsteği

Konular	Bilgi sahibi olmak isteyen n %	Bilgi sahibi olmak istemeyen n %
Koruma	32 35.50* (15.84)**	58 64.50
Teknik Bilgiler	45 50.00 (22.28)	45 50.00
İşletme	19 21.11 (9.40)	71 78.89
Yönetim	5 5.55 (2.47)	85 94.45
Pazarlama	54 60.00 (26.73)	36 40.00
Mülkiyet ve Haklar	16 17.77 (7.92)	74 82.23
Kanuni Düzenlemeler	10 11.11 (4.95)	80 88.89
Diğer ülkelerdeki uygulamalar	21 23.33 (100.00)	69 76.67

* Satır yüzdesidir.

** Sütun yüzdesidir.

Fıstıkçamı özel ağaçlandırması konusunda bilgi sahibi olmak isteyenlerin aynı anda birkaç konuda bilgilenmek istedikleri görülmektedir. Bilgilenme isteğinde ürünlerin pazarlanması %60 teknik bilgiler, %50 koruma %35.50, diğer ülkelerdeki uygulamalar %23.33 oranındadır. Mülkiyet ve haklar %17.77 ve kanuni düzenlemeler %11.11 ve yönetim ise %5.55 oranı ile daha az tercih edilen konular arasında bulunmaktadır. Mülkiyet ve hukuki düzenleme çok önemli konular olarak görülmemektedir.

Koruma ve pazarlama konularında tüm köylerde bilgi edinilmek istenmektedir. Koruma konusunu Karaveliler, Terzihaliller ve Yukarıbey köylerinin ön plana çıkardığı görülmektedir. Ancak pazarlama konusu ise Kaplan, Aşağıbey ve Karaveliler köylerinde daha çok tercih edilmiştir.

Diğer ülkelerdeki uygulamalar hakkında bilgi sahibi olmak isteyenler ise Kaplan ve Aşağıbey köylerinde yoğunluktadır. Mülkiyet ve haklar konusunda

bilgilenme isteği Çamavlu dışındaki tüm köyler tarafından istenmektedir. Yönetim konusu yalnızca Kaplan, Aşağıbey ve Yukarıbey köyleri tarafından tercih edilmektedir.

Tablo 42.Orman Yönetimi İle İş Durumu

	Frekans	Yüzde	Yıgmal Yüzde
Orman yönetimi ile işim oldu	30	35.29	35.29
Orman yönetimi ile işim olmadı	55	64.71	100.00
Genel toplam	85	100.00	

Orman yönetimi ile işi olduğunu belirtenler %35.29, işi olmadığını belirtenler %64.71 oranındadır. Tüm köylerin Orman İdaresi ile işleri olmuştur.

Tablo 43.Orman Yönetimi ile İşin Konusu

	Frekans	Yüzde	Yıgmal Yüzde
Özel ağaçlandırma	17	56.67	56.67
Orman köyü olma	1	3.33	60.00
Kesim	4	13.33	73.33
Kredi	5	16.67	90.00
Tapulama	3	10.00	100.00
Orman yönetimi ile işi olan	30		

Orman yönetimi ile ilgili işi olanlardan, özel ağaçlandırma konusunda işi olduğunu belirtenler %56.67, kredi konusunda işleri olduğunu belirtenler %16.67, kesim konusunda işleri olduğunu belirtenler %13.33, tapulama konusunda işleri olduğunu belirtenler %10 orman köyü olma konusunda işleri olduğunu belirtenler %3.33 oranındadır.

Kaplan, Aşağıbey, Yukarıbey'de kesim ve tapu, Karaveliler'de kredi konularında köylülerin Orman İdaresi ile işleri olmuştur.

Çamavlu ve Aşağıbey'de özel ağaçlandırma konusunda köylülerin Orman yönetimi ile işi olmamıştır.

Araştırmanın yapıldığı 1999 yılı Kasım ayından çok kısa zaman önce Orman yönetimi ile işi olan Karaveliler ve Yukarıcuma Köyleridir. Orman yönetimi ile birkaç yıl önce işleri olmuş olanlar % 73.34'tür. Çalışmanın yapıldığı dönemde Yukarıcuma'da özel ağaçlandırma faaliyetleri gereği arazilerin sınırlarının

belirlenmesi ve Karaveliler Köyünde de köy tüzel kişiliğinin arazilerinin üçüncü bölüm ağaçlandırılması ile ilgili çalışmalar sürdürülmektedir.

Bunun dışında Karaveliler köyünde diğer zamanlarda da orman yönetimi ile işi olanlar bulunmaktadır. Ancak Kaplan, Aşağıbey ve Yukarıbey köylerinin en son birkaç yıl önce orman yönetimi ile işi olmuştur. Çamavlu köyündekilerin bir yıl önce, Terzihaliller köyündekilerin de 6 ay önce orman köyü ile işi olmuştur.

Tablo 44. Orman yönetiminin İşlerine Yardımcı Olma Durumu

	Frekans	Yüzde	Yığılmalı Yüzde
Tamamına yardımcı oldu	15	50.00	50.00
Kısmen yardımcı oldu	7	23.33	73.33
Yardımcı olmadı	8	26.67	100.00
Genel toplam	30	100.00	

Orman yönetiminin işlerinin tamamına yardımcı olduğunu belirtenler %50, bir kısmına yardımcı olduğunu belirtenler %23.33, yardımcı olmadığını belirtenler %26.67 oranındadır. Terzihaliller, Yukarıcuma ve Aşağıbey köyleri orman yönetiminin işlerinin tamamına yardımcı olduğunu düşünmektedir. İşlerin de özellikle özel ağaçlandırma ile ilgili işler olduğu dikkati çekmektedir.

Çamavlu, Kaplan ve Yukarıbey köylerinde orman yönetiminin işlerine yardımcı olmadığı düşüncesinde olanlar bulunmaktadır, özellikle Çamavlu ve Kaplan köylerinde bu oran yüksek olup özellikle; tapulandırma konularında yardım almadıkları görülmektedir.

Karaveliler köyünde ise köylülerin çoğunluğu orman yönetiminin işlerinin bir kısmına yardımcı olduğu düşüncesindedir. Karaveliler köylülerinin işlerinin çoğunluğu da özel ağaçlandırma işleridir ve köylü; orman yönetiminin, işlerinin bir kısmına yardımcı olduğu düşüncesini taşımaktadır.

Tablo 45. Ormanların Korunması Sorunu

Köyler(*)	Kaçak kesim n %**	Yangın n %	Açma n %	Otlatma n %	Böcek ve mantar n %	Diğer (Tapu) n %
Karaveliler(17)	2 16.67	14 83.35	1 5.89	2 16.67	6 35.29	1 5.89
Çamavlu(12)	3 25.00	11 91.67	2 16.67	-	5 41.67	-
Kaplan(19)	14 73.68	19 100.00	-	-	2 10.53	-
Aşağıbey(22)	9 40.91	19 86.36	1 4.54	-	2 9.09	3 13.64
Yukarıbey(10)	3 30.00	10 100.00	1 10.00	2 20.00	5 50.00	-
Terzihaliller(11)	6 54.54	9 81.81	-	2 18.18	-	1 9.09
Yukarıcuma(6)	2 33.33	6 100.00	-	3 50.00	-	-
Genel toplam	39 40.21	89 91.75	5 5.15	10 10.31	21 21.65	5 5.15
Ağırlıklı ortalama	23.07	52.66	2.96	5.92	12.43	2.96

(*) Köydeki örneklem sayısı

(**) Köydeki örneklem sayısına göre yüzde

Orman korunması denince akla ilk gelen sorunlar içinde yangın %91.75 kaçak kesim %40.21 böcek ve mantar %12.43, otlatma %5.92, açma %96 oranlardadır. Diğer seçeneğini işaretleyenler %5.15 oranında olup tapulama sorunu belirtilmiştir.

Yangın tüm köylerde ilk akla gelen sorunlardan biridir. Kaplan, Yukarıbey ve Yukarıcuma köylülerinin tamamı yangın sorununa değinmişlerdir. Bu üç köy ve Terzihaliller köylülerinin aklına otlatma da bir sorun olarak gelebilmektedir. Ancak bunların dışındaki köylülerin aklına gelmemektedir. Açma ise; Karaveliler, Yukarıbey, Çamavlu ve Aşağıbey köylülerinin aklına gelen sorunlardandır. Böcek ve mantar sorunu en fazla Yukarıbey köylülerince dile getirilmiştir.

Tablo 46. Orman Korumasında Etkinlik ve Düzenlilik Karşılaştırması

	Kendisi n %*	Orman yönetimi n %	Kendisi+ Orman yönetimi n %	Fıstıkçılıkla faaliyetini sürdüren n %
Etkin koruma	77 90.59	-	8 9.41	85 100.00
Düzenli koruma	64 75.30	13 15.29	8 9.41	85 100.00

Kendilerinin daha etkin koruma yaptığını düşünenler %90.59, orman yönetimini ile aynı derecede etkin ve düzenli koruma yaptıklarını düşünenler 9.41 oranındadır. Orman yönetiminin kendilerinden daha etkin koruma yaptığını düşünenler bulunmamaktadır.

Orman yönetimine göre daha düzenli koruma yaptıklarını düşünenler %75,30, orman yönetiminin daha düzenli koruma yaptığını düşünenler %15.29, orman yönetimi ile aynı derecede düzenli koruma yaptığını belirtenler %9.41 oranındadır. Kaplan, Aşağıbey, Yukarıbey, Kaplan'ın tamamı kendilerinin orman yönetimine göre daha etkili ve düzenli koruma yaptıklarını belirtmektedir. Terzihaliller, Yukarıcuma köyleri ise orman yönetiminin daha etkin ve düzenli koruduğu tercihlerinde de bulunmuşlardır.

Tablo 47. Kooperatif Üyeliği

	Kaplan Kalk.Koop. n %	Yukarıbey Kalk.Koop. n %	Aşağıbey Kalk.Koop. n %	Çamavlu Kalk.Koop. n %	Üye olmayan n %
Karaveliler(17)	- -	3 17.65	- -	- -	14 82.35
Çamavlu(12)	- -	- -	- -	1 8.33	11 91.67
Kaplan(19)	12 63.16	- -	- -	- -	5 36.84
Aşağıbey(22)	1 4.54	4 18.18	4 18.18	- -	13 59.10
Yukarıbey(10)	1 10.00	4 40.00	- -	- -	5 50.00
Terzihaliller(11)	- -	2 18.18	- -	1 9.09	8 72.73
Yukarıcuma(6)	- -	3 50.00	- -	- -	6 50.00
Genel Toplam	14 14.43	16 16.49	4 4.12	2 2.06	61 62.90

Söz konusu köylerde kooperatif üyesi olanlar %37.10'tür. Bu kooperatifler içinde Yukarıbey Kalkınma Kooperatifi, Kaplan Köyü Kalkınma Kooperatifi, Aşağıbey Köyü Kalkınma Kooperatifi, Çamavlu Kalkınma Kooperatifi ise hayvan ürünleri kooperatifi, Kaplan, Yukarıbey ve Aşağıbey köylerinin dışında kooperatif üyeliği oldukça düşüktür. Kaplan köyü %63.16 oranında kendi köyünün kooperatifine üyedir.

Aşağıbey köyünde yaşayanlar ise, Kaplan köyü kooperatifi, Aşağıbey köyü kooperatifi, Yukarıbey kooperatifine üye olup toplam üyelik %40,90 oranındadır.

Karaveliler, Terzihaliller ve Yukarıbey kooperatifleri de Yukarıbey Kalkınma Kooperatifi üyesidirler. Yukarıbey Köyünün Kaplan köyü Kalkınma Kooperatifi üyesi olanları da bulunmaktadır. Çamavlu Köyü ve Terzihaliller köyünde son derece düşük oranda da olsa Çamavlu Kalkınma Kooperatifi üyeleri bulunmaktadır.

Tablo 48. Kooperatif Üyeliği Değerlendirilmesi

	Frekans	Yüzde	Yığılmalı Yüzde
Olumlu	15	41.67	41.67
Olumsuz	4	11.11	52.78
Ne olumlu ne olumsuz	17	47.22	100.00
Kooperatif üyesi toplamı	36	100.00	

Kooperatif üyelerinden kooperatif üyeliğinin olumlu olduğu görüşünde olanlar %41.67, olumsuz görüşünde olanlar %11.11, ne olumsuz ne de olumlu olduğunu düşünenler %47.22 oranındadır.

Kendi içinde değerlendirildiğinde kooperatif üyesi olmanın pazarlama imkanları açısından olumlu etkileri olduğunu düşünenler %61.54, ürünlerin daha yüksek fiyatla değerlendirildiğini düşünenler %38.46 oranındadır.

Yukarıbey Kalkınma Kooperatifi üyesi olan Karaveliler köylüleri kooperatif üyeleri, üyeliği ürünlerin topluca değerlendirilmesi açısından ve pazarlama olanakları sağlaması yönüyle olumlu olduğu görüştedirler.

Kaplan köylüleri kendi kooperatiflerinin üyesidirler, %50 üyeliği pazarlama kolaylıkları açısından olumlu bulmaktadır. Kaplan köyünden üyeliği olumsuz bulanların %8.33'ü yeterince faaliyet olmamasını gerekçe göstermiştir.

Aşağıbey'den Kaplan Köyü Kooperatifine üye olanlar, pazarlama olanaklarını, Yukarıbey Kalkınma Kooperatifine üye olanlar fiyatların yükseltilmesi açısından üyeliği faydalı bulmaktadır. Yukarıbey Kalkınma Kooperatifi üyeleri fiyatların yüksek olması dolayısıyla üyeliklerinden memnun olduklarını belirtmektedirler. Kaplan Köyü Kooperatifi ve Aşağıbey Köyü Kooperatifi

pazarlama olanakları ve ürünlerinin daha iyi değerlendirilmesi yönüyle ön plana çıkmaktadır. Çamavlu üyeleri pazarlama olanakları açısından olumlu bulmaktadırlar.

Olumsuz görüşlerde olan kooperatif üyelerinin de yine Aşağıbey köyünde Aşağıbey kooperatifine üye olan bir kişinin kooperatifi güvenli bulmaması sebebi ile olumsuz görüşte olduğu görülmektedir. Ayrıca güvenli bulmama Yukarıbey Köyünden, Yukarıbey Kooperatif üyeleri arasında da yer alır. Terzihaliller köyünde Kaplan köyü kooperatifi üyeleri yeterince faaliyet yapılmadığı için "kooperatif üyeliğini" olumsuz bulduğunu belirtmiştir.

Bunun dışında pek çok kişi yaklaşık olarak kooperatif üyelerinin %47.22'si üye kooperatif hakkında ne olumlu ne de olumsuz bir düşünceye sahip olduklarını belirtmişlerdir.

Tablo 49. Fıstıkçılık ile ilgili Sorun Durumu

	Frekans	Yüzde	Yığılmış Yüzde
Sorunu olan	74	87.06	87.06
Sorunu olmayan	11	12.94	100.00
Genel toplam	85	100.00	

Fıstıkçılıkta sorunu olanlar %87.06 oranındadır.

Tablo 50. Fıstıkçılıktaki En Önemli Sorun

	Frekans	Yüzde
Denetim	4	5.06
Araştırma	17	22.97
Yangın	26	35.13
Güvenlik	2	2.70
Mülkiyet	14	18.91
Bilgi Eksikliği	16	21.62
Kredi	11	14.36
Toplam	90	100.00

Birden fazla işletme yapılabilen soruda, fıstıkçılıkta en önemli sorunlar yangın %35.17, araştırma eksikliği %22.97, bilgi eksikliği %21.62, mülkiyet %18.91, kredi %14.36 oranında belirtilmiştir. Bir sorunu olmadığını belirten toplam 7 kişi Karaveliler, Aşağıbey, Terzihaliller, Yukarıcuma köylerine dağılmıştır.

Yangın tüm köylerde önemli sorun olarak kabul edilir, araştırma eksikliği Karaveliler, Aşağıbey ağırlıklı olmak üzere, Çamavlu ve Kaplan'da ifade

edilmiştir. Güvenlik ve Mülkiyet Yukarıbey'de, Mülkiyet Çamavlu, Aşağıbey, Yukarıbey'de sorun olarak belirtilmiştir.

Bilgisizlik; Karaveliler, Kaplan, Aşağıbey, Yukarıbey, Terzihaliller' de, Pazarlama; Karaveliler, Kaplan, Aşağıbey'de ağırlıklı olarak belirtilmiştir. Kredi; Karaveliler, Aşağıbey, Yukarıbey' de sorun olarak ifade edilmiştir.

Sorunun çözülmesi için önerileriniz önerilerinin neler biçimdeki sorunlara çözüm geliştirmiş olan köylüler daha çok Karaveliler, Çamavlu, Kaplan, Aşağıbey, Yukarıbey köylüleridir. Terzihaliller ve Yukarıcuma köylerinde sorunların izmarit atılmaması ve devletin eğitim vermesi dışında bir çözüm geliştirebilmiş değildir.

Kaplan, Aşağıbey ve Yukarıbey devletin eğitim vermesi, Tarım İdaresi'nin daha çok araştırma yapması gerektiği konusunda birleşmektedir. Ayrıca boş arazilerin ağaçlandırılması, pazarlama konusunda araştırma yapılması ve fıstık tanıtımının yapılmasının sorunlarının çözülmesinde önemli olduğunu vurgulamaktadırlar. Aşağıbey köyünde vurgulamak istenen en önemli konu tüm orman köyü olmak istemeleridir. Orman köyü olmanın kendilerine avantaj sağlayacağı görüşündedirler.

Çamavlu köyünde boş arazilerinin ağaçlandırılması ve tapu problemlerinin çözülmesi ile sorunlarının çözümleneceğini düşünmektedirler. Karaveliler köyü sorunlarının farkında olan ve çözüm önerileri geliştiren bir köy niteliğindedir. Pazarlama, Köyün kooperatifinin kurulması, kredi problemin çözülmesi, Tarım İdaresi'ne bağlanma, diğer alanlara da fıstıkçamı dikilmesi, özelleştirmenin yaygınlaştırılmasını çözüm önerileri olarak geliştirmektedirler.

Turizm faaliyetinin yangın çıkması ve fıstık çamlarının zarar görmesi ihtimali ile desteklenmediği görülmektedir.

C. FISTIKÇAMI ÖZEL AĞAÇLANDIRMASININ ÖZEL ORMANCILIK FAALİYETLERİ AÇISINDAN KORUMA-KULLANMA DENGESİ YÖNÜYLE DEĞERLENDİRİLEMESİ

Kozak gelen olarak değerlendirildiğinde sosyoekonomik özellikleri bakımından Türkiye'nin yüksek ekonomik kalkınmışlık düzeyine sahiptir. Ancak Kozak içinde de sosyoekonomik yapısı oldukça iyi olan Kaplan gibi köylerin yanında sosyoekonomik yapısı oldukça düşük olan İncecikler, Yukarıcuma gibi köylerde yer alır. Ancak örneklemin Kozak'ı temsil ettiği düşünüldüğünde aşağıdaki sonuçlar ortaya çıkmaktadır.

Kozak'ın sosyoekonomik yapısı incelendiğinde üç ayrı bölüm dikkati çekmektedir . Bunlar sosyoekonomik durumu yüksek, orta ve düşük olan köylerdir. Örneğin Kaplan, Aşağıbey ve Yukarıbey köyleri sosyoekonomik bakımdan yüksek, Çamavlu, Karaveliler sosyoekonomik bakımdan orta, Yukarıcuma ve Terzihaliller sosyoekonomik bakımdan düşük gelir düzeyine sahiptir.

Sosyoekonomik düzeyi kalkınmış olan köylerde fıstıkçami üretimi yaygındır. Köyün kendi içinde de sahip olunan arazi miktarına göre gelir düzeylerinde farklılaşmalar görülmektedir. Sahipli fıstık arazisi yeterli düzeyde olmayan köyler fıstıkçamlarının bulunduğu alanda hayvancılık, bağcılık, sebzeçilik faaliyetini yürütebilmektedir. Bunun da etkisi ile fıstıkların verimi düşebilmektedir. Ekonomik faaliyetlerden elde edilen gelir ile aynı anda sürdürülen ekonomik faaliyet sayısı arasında ters orantı bulunmaktadır.

Kozak dışarıya oldukça fazla göç vermektedir. Ancak dışarıdan göç çok az göç almaktadır. Göç edenlerin çoğunluğu çocuklarının eğitimi, başka bir yerde yatırım yapma, eğitim sonucu bir işe sahip olup başka bir yere yerleşme gibi nedenlerle başka bir yere göç eder. Göç ile gelenlerin ise, taş işçiliği, esnafılık, tüccarlık gibi ekonomik ve evlenme gibi ailevi nedenleri vardır.

Kozak çamfıstığının ekonomik kazancının yüksek olması, mülkiyet yapılarının korunmasını gerekli hale getirmiştir. Böylece Kozak'a fıstıkçami üretimi için köye gelip yerleşmeye köylüler tarafından izin verilmemektedir.

Kozak'ta fıstıkçanı üretimi ile ilgili faaliyetlerin yılda 10 günü aşmaması nedeni ile köylülerin tarım ve hayvancılık dışı ekonomik faaliyetler yürütülür. Kozak'ın bazı köylerinde Taş işçiliği, bazı köylerinde hayvancılık en önemli ekonomik faaliyet olabilmektedir.

Doğal kaynakların kullanımında Kozak'ın çok özellikli yapısı dikkate alınmalıdır. Kozak'ın ekolojik dengesinin bozulmamasına ve ekolojik dengenin korunmasına dikkat edilecek bir katılımcı sitemin geliştirilmesine dikkat edilmelidir. Ekonomik geliri yüksek köyler fıstıkçamının doğal olarak kendiliğinde yetiştiği, toprağın başka bir üretime elverişli olmayan köylerdir. Ekonomik geliri orta ve düşük düzeydeki köyler fıstıkçanı gelirinin fazla olması nedeni ile fıstıkçanı üretimini tercih etmektedir.

Kozak'ta özel ağaçlandırma ekonomik geliri yüksek, orta, düşük olan tüm köyler tarafından talep edilmektedir. Orta ve düşük gelir gurubundaki köyler hazine arazisinde, yüksek gelir gurubundaki köyler orman sınırları içinde bozuk vasıflı orman alanlarda talepte bulunmaktadır.

Özel ağaçlandırma faaliyeti genel olarak desteklenmektedir. Genellikle fıstıkçılıkla geçimini sağlayan ekonomik olarak gelir düzeyi yüksek köylerin tamamı fıstıkçanı yolu ile özel ağaçlandırmayı desteklemektedir. En önemli geçim kaynağı hayvancılık olan ve ORKÖY'ün TEMA vakfı ile birlikte mera ıslahına ilişkin bir proje sürdürdüğü Çamavlu'da erozyonu önlemesi sebebi ile özel fıstıkçanı ağaçlandırmasını destekleyenler oldukça yüksektir.

Köylerin sosyoekonomik durumu yükseldikçe Orman Kanunu'na göre devlet arazilerinin özel ağaçlandırılmasında orman sayılıp sayılmamasına ilişkin verilen cevapların doğruluğu arasında doğrudan ilişki vardır.

Ayrıca ormancıların yaptıkları çalışmalar, sivil toplum kuruluşlarının faaliyetleri ve bilimsel araştırmaların köylüyü bilgilendirmesinin etkileri açıkça görülmektedir. Buna bağlı olarak köylü dışardan gelen bilgiyi alıp benimseyebilmektedir. Çamavlu köyünde özel ağaçlandırmanın desteklenmesi nedenlerinin erozyonu önlenmesi cevabı burada ORKÖY'ün TEMA ile birlikte yürüttüğü çalışmaların yansıması olarak görülmektedir.

Karaveliler ve Yukarıbey'de birkaç yıl önce pazarlamaya ilişkin yapılan araştırmaların da görüşün oluşmasında etkili olduğu düşünülmektedir. Mülkiyet ve haklar ve diğer hukuki düzenlemeler konusunda bilgilenme isteği yaygın değildir.

Sahipli arazide çamfıstığı üretimi yaygın olan köyler orman yönetimine göre daha etkin ve düzenli koruma yaptıklarını düşünürken diğer köyler orman yönetiminin daha etkin ve düzenli koruduğunu belirtmektedirler.

Kooperatif üyeliği çok yüksek değildir ve kooperatifin faaliyetlerinden yetersiz görülmektedir. Fıstıkçılık ile ilgili en yaygın sorun araştırma, kredi yetersizliğidir. Köylüler sorunlarına çözüm geliştirememektedir.

Anketleri değerlendirdiğimizde, pek çok özelliği bir arada barındıran çalışma alanı pek çok faktörü aynı anda taşıyabilen yer olma özelliğine sahiptir. Bu nedenle doğal kaynakların herhangi birinin koruma-kullanma dengesi ve diğer kaynaklara etkilerinin incelenmesi açısından son derece önemli özellikler taşımaktadır.

Bu yönü ile araştırmacıların, politik karar alıcıların, sivil toplum kuruluşlarının ve girişimcilerin ilgisini devamlı üzerine çekecek ve politikaların odak noktası olmaya devam edecek bir yer olarak görünmektedir. Bu nedenle çalışma alanımızdaki çevresel politikaların yönlendirilmesi ve uygulanması yönü ile son derece önemli nitelikler taşımaktadır.

Kozak'da çok faktörlü durum ulus ölçeğinde politikaların belirlenmesinde karşı karşıya kalınabilecek özelliklerin pek çoğunu sergileyebilme özelliğine sahiptir. Kozak için belirlenebilecek politikalar ve alınan kararlar ülke bütününde izlenmesi gereken politikaların genel ilkelerini belirleyebilecek niteliktedir.

Bu nedenle ormanların sürdürülebilirliğinin sağlanmasında oluşturulacak model önerisi hem uygulanabilir olmalı, gerçeklerden hareket ederek gelecekte meydana gelecek gelişmelerde sürdürülebilir geleceğin sağlanmasında gerçekçi bir model olmalıdır.

Sosyoekonomik düzeyi yüksek olan köylerde, köylülerin mülkiyeti kendilerine ait olan arazilerde fıstıkçamı üretimini sürdürmeleri yaygındır. Ancak bunun yanında bu köylerde hayvancılık ve bağcılık faaliyeti de yürütülmektedir.

İzmir’de özel ve kamu ormancılığına yönelik faaliyetler turizm potansiyeli yüksek ikincil konut alanı olarak yaygın kullanımda olan yerler ile kentsel alana yakın yerlerde yer almaktadır. Özel ve kamu ormanların tarım alanına dönüşme, yapılaşma ya da özel ormanların korunmasına yönelik faaliyetleri yeterince yerine getirmemesi yönüyle başarılı olmadığı görülmektedir.

Özel ve kamu ormanlarına ilişkin Orman Bölge Müdürlüğündeki kayıtların güncelleştirilmediği, Orman Bakanlığının kendi birimleri arasındaki yazışmalar içinde özel ormanın durumunun netlik kazanmadığı dikkati çekmektedir. Orman Bakanlığı özel ormanlar ile ilgili denetim faaliyetlerini yeterince sürdürememektedir. Bununla beraber özel orman ve kamu ormanların faaliyetleri ile ilgilenecek bir örgütlenme gerekmektedir.

Kozak’taki tarımsal ormancılık faaliyetleri başarı ile yürütülmektedir. Çam fıstığı ile birlikte hayvancılık ve bağcılık faaliyetlerinin aynı anda yürütüldüğü görülmektedir. Sekizinci beş yıllık kalkınma planında ön görülen arıcılık faaliyetlerinin desteklenmesinin Kozak için çok önemli olduğu görülmektedir.

İzmir Orman Bölge Müdürlüğünde Bulunan Şube Müdürlüklerinde Özel ve Kamu Ormanlarındaki gelişmelerin takibi ile ilgili olarak yeterince bilgi akışının sağlayamadıkları görülmektedir. Kadastro ve Mülkiyet Şube Müdürlüklerinin İşletme Şube Müdürlükleri ile ilgili yazışmalarda özel orman olan yerlerin fiili durumları ile ilgili yeterince bilgi akışının sağlanmadığı görülmektedir. Bu bilgilerin arazi ile ilgili idari birimlere de aktarılmadığı görülmektedir.

Bununla beraber Orman Bölge Müdürlüğü Çalışma raporlarında Özel ve Kamu Ormanları ile ilgili bilgilerin yeterince güncelleştirilmediği dikkati çekmektedir. Ormanlar ile ilgili Buna göre kendi içinde yeterince yoğun bilgi akışını sağlamadıkları görülmektedir.

Sivil toplum kuruluşları teşvik edilmektedir. Bununla beraber sivil toplum kuruluşlarının gerçekçi yaklaşımlar sergilemeleri gerekmektedir. Buna göre

TEMA'nın 10 milyar meşe kampanyası deęerlendirildięinde Orman Bakanlıęı'nın dikim için hazırlayacaęı arazinin 100.000 hektarı geçmedięi dūřunūldūęünde 10 milyar meře fidanının dikimi için 4-5 milyon hektar araziye ihtiyaç olduęu anlamına gelmektedir.

SONUÇ

Dünyamız ormansızlaşma, atmosferin ısınması, biyolojik çeşitliğin yok olması, yoksul nüfusta artış gibi değişmelerin yol açtığı çevresel faktörlerin tehdidi altındadır. Orman kaynakları fonksiyonları itibarı ile çevresel faktörlerin tehditlerini önleyebilmektedir. Gelecekte nüfus artışı, tüketim eğilimi ve kalkınma çabaları bir arada düşünüldüğünde orman kaynaklarının koruma-kullanma dengesinin sağlanması önem taşımaktadır.

Özellikle kalkınmakta olan ülkelerde, ormansızlaşma süreci hızla artmaktadır. Kalkınmış ülkeler, kalkınmakta olan ülkelerin kalkınma çabalarının orman kaynaklarının üzerindeki dolaylı ve dolaysız yok etme etkisini azaltıcı politikalar geliştirmekte ve uluslararası anlaşmalar, protokoller, destekler ile kalkınmakta olan ülkelerde yaşanan ormansızlaşma sürecini azaltmaya ve yeniden ormanlaştırmaya yönelik faaliyetleri desteklemektedir.

Liberal ekonomik ve siyasi düzenin ilkelerini gerçekleştirmeye çalışan bu ülkelerin uyguladıkları politikalar, liberal etkileri beraberinde getirmektedir. Bununla beraber liberal politikaların tam olarak uygulanmadığı ülkemizde liberal hareketlerin orman politikasına yansımaları, özel orman ve kamu ormanı mülkiyetinin yaygınlaşması, özel ağaçlandırma, sivil toplum örgütlerinin, toplulukların katılımını ve ormansızlaşmaya karşı birlikte mücadele ve ormanlaştırma çalışmalarına birlikte sürdürmek biçiminde gerçekleşmektedir.

Orman politikası konusunda Türkiye’de liberal hareketlerin orman politikasına etkilerinin bir süreç dahilinde incelenmesi ve alan araştırmaları ile uygulamaların ortaya konması gerekmektedir. Ormanlar müdahale olmadığı sürece kendi kendini yenileyebilme özelliği, ormanlar üzerindeki etkilerin sorgulanması gereğini ortaya çıkarmaktadır. Ormanlaştırma çalışmalarının uzun vadeli olumlu etkisi düşünüldüğünde, ormansızlaşmanın önlenmesinin kısa ve orta vadede çözüm getirebilen daha maliyeti daha az olan bir tedbir olduğu görülmektedir.

Cumhuriyet döneminde hızlı nüfus artışı, kırsal nüfusun ormanların tarım topraklarının üzerindeki baskısı, yangınlar, yasal düzenlemeler ormanları nitelik

ve nicelik olarak azaltmıştır. Türkiye ormanlarının %1'i özel ve kamu mülkiyetinde bulunmaktadır. Bununla beraber özel ve kamu ormancılığını teşvik eden politikaların son dönemlerde giderek önemsendiği dikkati çekmektedir. Ormansızlaşmaya tedbir olarak özel ve kamu ormancılığının, sivil toplum kuruluşları ormancılığının ve tarımsal ormancılık politikaların teşvik edildiği görülmektedir.

Hükümet programlarında ormanlara yönelik ifadeler incelendiğinde, Cumhuriyetin kuruluş dönemlerinde ormanlara ekonomik bir kaynak olarak yaklaşılması dikkati çekmektedir. Devletçi ekonomi politikasına yönelik faaliyetleri daha Menderes döneminde devletçi ormancılık politikasına son verilmesi izlemiştir. 1945'den sonra başlayan ve 1960'lardan sonra özellikle orman köylülerine ekonomik gelir sağlanması amacı ile orman köylülerin desteklenmesi ve orman köylülerinin orman arazilerinden tarımsal amaçlı yararlanması orman arazilerinin nitelik ve nicelik olarak azalmasını ortaya çıkarmıştır.

Orman köylülerinin desteklenmesine yönelik faaliyetler bugüne kadar devam etmiş ancak orman köylülerinin çoğu Orman Bakanlığı ile ormandan faydalanma konusunda karşı karşıya gelmiştir. Orman köylüleri sayısının fazla olması orman köylülerine yönelik politikalarda orman köylülerinin bir oy potansiyeli olarak görülmesini ve orman suçlarına pirim veren politikalar izlenmesini ortaya çıkarmıştır.

1980'li yıllardan itibaren Türkiye'de liberal politikaların etkisi ile birlikte özel ormancılık ve özel ağaçlandırma faaliyetlerin desteklenmesi hız kazanmıştır. Dünyadaki liberal etkilerin Türkiye'de liberal hareketlere dönüşmesi süreci izlenmiştir. 1987 yılından Stockholm konferansı ile uluslararası alanda ormansızlaşmanın ortaya çıkaracağı konulara dikkat çekilmiştir. Bu dönemden sonraki kalkınma planlarında ve hükümet programlarında özel ormancılık faaliyetlerin desteklenmesine yönelik politikalara yer verilirken 1992 yılında Rio Konferansı sonrasında ormansızlaşma ve erozyonun önlenmesi, kırsal alandaki toplulukların korunması, sivil toplum örgütlerinin ağaçlandırma çalışmalarına yönelik önlemleri ile milli ağaçlandırma çalışmaları ile ilgili kabul edilen prensipler hükümet programlarına yansıtılmıştır. Buna göre Türkiye orman politikasındaki

liberal süreçten etkilenmiş ve uluslararası alanda kabul edilen bu ilkeleri genel politikalarına yansıtmıştır.

Ancak bu politikaların uygulanmasında aksaklıklar ortaya çıkmaktadır. Dahil olduğu süreç içinde Türkiye'nin kendisine en uygun olan politikayı belirlemesi gerekmektedir. Sekizinci beş yıllık kalkınma planında da özel ormancılık politikalarının teşvik edileceği ifade edilmektedir. Sekizinci beş yıllık planın uygulanması aşamasında hızla özel ve kamu ormanlarındaki sorunların arazi analizleri ve bu ormanların durumlarının incelenmesi ile çözümlenmesi ve buna uygun önlemlerin alınması gerekmektedir.

Sekizinci beş yıllık kalkınma planında orman köylüsünün kalkındırılması amacıyla, meşe, akasya, fıstık çamı, çok yönlü yarar sağlayan türleri içeren sosyal ve tarımsal ormancılık faaliyetlerinin ve tıbbi aromatik bitkilerin üretimi gerçekleştirileceğine ilişkin ifadeler Kozak Yaylası'nın örnek teşkil edeceği, Kozak'taki uygulamalarda karşılaşılan zorlukların ve olumlu gelişmelerin değerlendirilme gerekmektedir.

Bununla beraber sekizinci planda, gerçek ve tüzel kişilerin orman kurma isteklerinin destekleneceği belirtilmiştir. İzmir örneğinde özel ve kamu ormanları koruma-kullanma dengesi dikkate alınarak bu faaliyetlerinin sürdürüldüğü yerlerde envanter çalışmalarının yapılması; öncelikle bu alanlardaki kadastro çalışmalarının tamamlanması gerekmektedir. Orman Bakanlığı Taşra Yönetimi içinde özel ormanlar ile ilgili özel bir birimin oluşturulması gerekmektedir. Ayrıca bugüne kadar gerçekleşen uygulamalarda özel orman sahiplerinin ya da idarenin faaliyetlerinin ayrıntılı olarak incelenmelidir.

Alınması gereken önlemler içinde özel ve kamu ormanlarının kadastrasının tamamlanması ve gerçekçi bilgilerin Orman Bakanlığı raporlarına yansıtılması, özel ormanlarının durumu hakkında kamuoyunun bilgilendirilmesi gerekmektedir. Özel orman sahiplerinin zorlukları belirlenmeli ve ormancılardan Orman Bakanlığı dışında bir sektör olarak faaliyette bulunmasına yönelik olanaklar geliştirilmeli; mesleki örgütlenmelerinin kuvvetlendirilmesi sağlanmalıdır.

Türkiye’de orman köylerindeki nüfus azalmasına rağmen ağırlığını korumaya devam etmektedir. Buna bağlı tarımsal ormancılık faaliyetlerinin desteklenmesi sırasında orman arazisine uygun faaliyetlerin sürdürülmesi sağlanmalı ve ormanların ekolojik yapısına olumsuz etkide bulunacak meyveli ağaçlandırmalarda dengeli bir planlama sağlanmalıdır. Bunun için öncelikle arazi yapıları ve araziye uygun ağaçlandırma dikkate alınmalıdır.

Ormanlaştırma çalışmalarından önce, ormana karşı önlemler almaya yönelik olarak öncelikle ormanın korunması, daha sonra ormanlaştırma faaliyetlerine yön verilmesi dikkate alınmalıdır. Türkiye’de merkezi yönetimin ormanların, özel ve kamu ormanlarının ve tarımsal ormancılık çalışmalarının koruma-kullanma dengesi açısının incelenmesi ve değerlendirilmesi gerekmektedir.

Türkiye’nin orman politikası ve yönetimi devlet merkezlidir. Oysa, sürdürülebilir ormancılık politikası ekonomik, ekolojik ve toplumsal anlamda dengeli bir politikanın izlenmesini gerektirir. Sürdürülebilir orman politikasında liberal etkiler bireysel mülkiyet ve serbest girişimciliğe fırsat veren yaklaşımlar ile katılımcı bir anlayışla bireylerin, sivil toplum örgütlerinin ve toplulukların çabalarını, faaliyetleri dikkate alan ve onları karar mekanizmaları içine çeken onlarla işbirliği yapan yönetim biçimini gerektirir. Devlet ormanlarındaki ormansızlaşma ve ormanlaştırma çalışmalarının koruma-kullanma dengesi açısından incelenmesinin yanında özel ve kamu ormancılığının uygulamalarının başarı ve başarısızlıklarının da tartışılması gerekmektedir. Ulusal süreçte devam eden politikaları uygulamaya yönelik teşebbüslerden geri kalınamayacağı düşünüldüğünde ulusal politikaların uygulanması konusundaki kısıtlılıkların belirlenmesi ve buna yönelik önlemlerin hızla alınması gerekmektedir.

Genel sorunların bir uzantısı olarak, İzmir’de özel ve kamu ormancılığı uygulamalarının yeterince başarılı olmaması bu politikaların yeniden gözden geçirilmesi gerekliliğini ve kısıtlılıklarının ortadan kaldırılması konusunda hukuki, idari ve siyasi önlemlerin alınması gerekliliğini ortaya çıkarmaktadır. Özel ve kamu ormanları ile ilgili olarak Orman Bakanlığının ilgili birimleri arasında koordinasyon eksikliği bulunmaktadır. Çalışma Raporlarında bilgilerin hızlı bir

biçimde güncelleştirilmemiş olması özel ve kamu ormancılığını destekleyenlerin ve desteklemeyenlerin gerçekçi politikaların oluşturmalarını zorlaştırmaktadır.

Özel ormanlar da; Orman Bakanlığı'nın ve Hazinesinin Hüküm ve tasarrufu altında olan ormanlar gibi yapılaşma, yangın, tarım alanına dönüştürülme tehdidi altındadır. Özellikle ormanın sahibinin vefatı ile ormanların mirasçılar arasında korunmasının "sürdürülmesi" değil "paylaşılması" söz konusu olmaktadır. Özel orman alanı olarak belirtilen yerlerin amenajman planının uygulanmasının sağlanması ve mülkiyet problemleri bu ormanların koruma-kullanma dengesinin takibini de zorlaştırmaktadır.

Bununla beraber ayrıntılı bir dosya incelemesinde özel ve kamu ormanlarından alan olarak büyük olan özel ve kamu ormanları alanında koruma-kullanma dengesinin daha kolay bozulduğu tespit edilmiştir. Özel ve kamu ormanlarında koruma-kullanma dengesinin sağlanamaması bu ormanların özel orman statüsünün kaldırılması sonucuna yol açmıştır. Özel ormanlarda tarım alanına dönüştürme daha sonra da yapılaşmaya açma dikkati çekmektedir. Orman Bölge Müdürlüğü çalışma raporunda belirtilen alanların dosya incelemeleri sonucunda alanın büyük bölümünün fiilen orman alanı olmadığı görülmektedir. Özel ve kamu ormancılığı ile ilgili gerçekçi tespitlerin yapılması ve süreç içinde gerekli önlemlerin alınması gerekmektedir.

1999 yılı itibarı ile İzmir Orman Bölge Müdürlüğü kayıtlarında, Toplam 13 özel ve kamu ormanı 1037 hektardır. Bu ormanların 563 hektarı gerçek kişilere, 474 hektarı kamu kurum ve kuruluşlarına aittir. Bu özel ve kamu ormanlarının alanları 6 hektardan 315 hektara kadar çeşitlilik göstermektedir. Özel ve kamu ormanların dosya incelemesi sonucunda statüsü iptal edilenler, statüsünün iptali ile ilgili davası devam edenler, statüsü devam eden özel ve kamu ormanları ile karşılaşmıştır. Statüsü devam eden özel ve kamu ormanları 30 hektardan küçük ormanlar olup, statüsü iptali ile ilgili davası devam eden ya da statüsü iptal edilmiş ormanlar genellikle 100 hektardan büyük ormanlar olduğu görülmektedir.

Bununla beraber tarımsal ormancılık faaliyetlerinin 1987 yılından itibaren daha çok desteklendiği özellikle İzmir Kozak Yaylasında fıstıkçami ağaçlandırmasına yönelik faaliyetlere yönelik taleplerin arttığı görülmektedir.

1956 tarihli ve 6831 sayılı Orman Kanununa göre sahipli arazide bulunan fıstıkçamları orman alanı sayılmamaktadır. Kozak Yaylasında kullanma hakkı kendilerine ait olan fıstıkçamlarında yararlanan gerçek kişiler ve köy tüzel kişileri sosyoekonomik düzeyleri yüksek olan köyler konumuna gelmişlerdir. Buna bağlı olarak 1987 yılından sonra daha önceleri meyvecilik, hayvancılık gibi ekonomik faaliyetleri yürüten orman köylerinde gerçek kişilere ve köy tüzel kişiliklerine kendilerine ait olan arazide, orman arazisinde, ya da hazineye ait arazide fıstıkçamı ağaçlandırması imkanı tanınmıştır.

Köylülerin büyük çoğunluğunca desteklenen bu faaliyetlerin değerlendirilmesi ile ilgili olarak Kozak bölgesindeki orman suçlarının daha az sayıda olması, köylülerce faaliyetin desteklendiğinin açıkça belirtilmesi ve köylülerin boş buldukları her alanda fıstıkçamı dikimine yönelik talepleri dikkati çekmektedir. Kozak için tehlikeli olan nokta köylülerin devletin verimli arazilerini dahi fıstıkçamına dönüştürme istekleridir. Bununla beraber gelir durumu çok düşük olan köylüler özel ağaçlandırmanın kendilerine düşen maliyetini karşılayamadıkları için destekleyemediklerini belirtmişlerdir. Kozak köylüleri fıstıkçamı ormanlarını, orman yönetimine göre daha iyi korudukları görüşündedirler.

Buna göre Kozak köylülerinin fıstıkçamını yetiştirmeyi desteklemelerinde fıstıkçamının yanında hayvancılık faaliyetlerini bir arada yürütebilmelerinin etkisi de olduğu görülmektedir. Uluslararası anlaşmaları, protokollerin etkileri ile tarımsal ormancılık faaliyetlerinde topluluğun katılımı, geleneksel bilgilerin önemsenmesi gibi süreçler dikkati çekmektedir.

Orman köylerinde nüfus baskısı devam etmektedir. Orman köylülerinin kalkındırılmasına yönelik faaliyetlerde orman köylerinde köyün kalkınmasına yönelik el sanatlarının yaygınlaştırılması, arıcılık gibi faaliyetlerin desteklenmesi de gerekmektedir. Buna bağlı olarak Orman Bakanlığı'nın köylülerin geleneksel bilgilerini paylaşmanın yanında Tarım Bakanlığı ile ilgili ortak çalışmalar yürüterek tarımsal arazi statüsünde olan fıstıkçamlarının sorununa çözüm getirmelidir. Zira sahipli arazide tarımsal ormancılık faaliyeti yürüten köyler bu gerekliliği dile getirmektedir. Bununla beraber tarımsal ormancılık faaliyeti yürüten ve orman köyü statüsünde bulunmayan köylerin orman köyü olma talepleri devam

etmektedir. Fıstıkçanı üretimi ve pazarlaması konusunda köylülerin bilgiye erişimi kolaylaştırılmalıdır.

Özel ve kamu ağaçlandırma çalışmalarında arazinin yapısına göre ağaçlandırma ve biyolojik çeşitliliğin korunması konularına dikkati çekmek gerekmektedir. Arazi yapısını, orman köylülerinin geleceği, ekonomik ve ekolojik faktörleri dikkate alan stratejik planlamalar yapılmalıdır. Daha geniş olarak çeşitli faktörlerin göz önüne alındığı orman yönetim ve işletim planları yapılmalıdır. Yapılan planlamalarda orman köylüleri, vatandaşlara ve sivil toplum örgütlerinin birlikte ormansızlaşmaya yönelik gerçekçi politikaları sürdürmesi amaçlanmalıdır.

Kozak Yaylası'nda orman politikası açısından pek çok faktörün değerlendirilmesi mümkündür. Kozak için belirlenebilecek politikalar ve alınan kararlar ülke bütününde izlenmesi gereken politikaların genel ilkelerini belirleyebilecek niteliktedir.

Bu nedenle ormanların sürdürülebilirliğinin sağlanmasında oluşturulacak model önerisi, gerçeklerden hareket ederek sürdürülebilir geleceğin sağlanmasında uygulanabilir bir model olmalıdır.

Ormanların sürdürülebilir kullanımına yönelik faaliyetlerin gerçekleştirilmesinde en fazla desteklenmesi ve öncelikle uygulanması gereken politika özel ağaçlandırma ve tarımsal ormancılık faaliyetlerinin desteklenmesidir. Arazi planlamasına göre belirlenecek politikada orman köylülerinin karar mekanizması içinde yer alması gerekmektedir.

KAYNAKLAR

KİTAPLAR

- Aksoy, Suat ;**100 Soruda Toprak Meselesi**, Gerçek Yayınevi, İkinci Baskı, İstanbul, 1971.
- Anderson, L.Terry ;**Serbest Piyasa ve Çevrecilik**, Çv.Vural Fuat Savaş, Liberal Düşünce Topluluğu Yayınları, No:5, Ankara,1996.
- Aytaç, Fethi ;**Açıklamalı Köy Kanunu**, Genişletilmiş İkinci Baskı,1995
- Başol, Koray ;**Demografi**, İkinci Baskı, İzmir, 1989
- Doğal Kaynaklar Ekonomisi, Anadolu Matbaası, Beşinci Baskı İzmir, 1996
- Bingöl, İsa ;**Geçmişten Günümüze Ormanlarımız Ve Ormancılığımız**, Ormancılık Eğitim Ve Kültür Vakfı Yayını, Cilt I No:3, İstanbul, 1990.
- Geçmişten Günümüze Ormanlarımız Ve Ormancılığımız, Ormancılık Eğitim Ve Kültür Vakfı Yayını, Cilt I II, No:3, İstanbul, 1990.
- Challege, Felicien ;**Mülkiyetin Tarihi**, Çv.Arif Kızıntuğ, Düşünen Adam Yayınları, İstanbul,1994.
- Cin, Halil ;**Miri Arazi Ve Bu Arazinin Özel Mülkiyete Dönüşümü**, Selçuk Üniversitesi Yayınları:27, İkinci Baskı, 1987, Konya.
- Çağlar Yücel ;**Türkiye Ormanları Ve Ormancılık**, Cep Üniversitesi, İletişim Yayınları, İstanbul, 1992.
- Çepel, Necmettin ;**Çevre Koruma Ve Ekoloji Terimleri Sözlüğü**, Türkçe-Almanca-İngilizce, 2.Basım, İstanbul,1996.
- Çorbalı, Halim ;**3402 Sayılı Kadastro Kanunu Şerhi**,Üçüncü Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara,1995.
- Develioğlu, Ferit ;**Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lugat**, 11.Baskı, Aydın Kitabevi Yayınları, Ankara, 1993.

- Divitçioğlu, Sencer ; **Asya Üretim Tarzı Ve Osmanlı Toplumu**, Sermet Matbaası, Kırklareli, 1981.
- Druker F. Peter ; **Yeni Gerçekler**, İş Bankası Kültür Yayınları,, No:315, 3.Baskı, Ankara,1993. Andrew Gamble; **"Hayek Ve Sol"**, Liberal Düşünce, Sayı:6,1997.
- Eriş, Eyüp ; **Kozak**, Bergama Belediyesi Kültür Yayınları, No:26, İzmir,1996.
- Eryılmaz, Bilal ; **Tanzimat ve Yönetimde Modernleşme**, İşaret Yayınları, Bilimsel Araştırma Dizisi, No:16, İstanbul, 1992.
- Firor, John ; **Değişen Atmosfer**, TUSİAV Çevre Sorunları Araştırma Merkezi Yayını, No:7, Ankara, 1992.
- Geray, Uçkun ; **Orman Kaynaklarının Yönetimi, Ulusal Çevre Eylem Planı**, Devlet Planlama Yönetimi, Ankara,1998.
- Hançerlioğlu, Orhan ; **Ekonomi Sözlüğü**, Büyük Fikir Kitapları Dizisi, No:15, Remzi Kitabevi, 8.Baskı, İstanbul,1999.
- Hayek A, Friedrich ; **Kölelik Yolu**, Çv.Turhan Feyzioğlu-Yıldıray Arsan, İberal Düşünce Topluluğu, Ankara,1995.
- ; **Hukuk, Yasama Ve Özgürlük**, Çv.Atilla Yayla, Cilt: 1, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları,1996.
- ; **Kanun, Yasama Faaliyeti Ve Özgürlük**, Çv.Mustafa Erdoğan, Cilt Iı, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları,1995.
- ; **Hukuk, Yasama Ve Özgürlük Cilt Iıı**, Çv:Mehmet Öz, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Genel Yayın No: 357, Sosyal Felsefi Eserler Dizisi,1997.
- İstanbullu, Turhan ; **Türkiye'de Devletten Başkasına Ait Ormanların İdare Ve İşletmesi Üzerine Araştırmalar**, Çelik Cilt Matbaası, İstanbul Üniversitesi Yayını, No:2485, Orman Fakültesi Yayını: 263, İstanbul, 1978.
- Kalelioğlu, Uğur ; **Uluslararası Çevre Sözleşmeleri**, İzmir Barosu Yayınları, İzmir, 2000.
- Noyan Özkan
- Kazgan, Gülten ; **İktisadi Düşünce veya Politik İktisadın Evrimi**, Büyük Fikir Kitapları Dizisi, İktisadi Düşünce, No:13, 7. Baskı, Remzi Kitabevi, İstanbul, 1997.

- Keating, Michael ; **Değişimin Gündemi**, UNEP Türkiye Komitesi Yayını, 1993.
- Keleş, Ruşen ; **Çevre Bilim**, İmge Kitabevi, İkinci Baskı, İstanbul, 1997.
- Can Hamamcı
- Kılıçbay, Mehmet Ali ; **Feodalite Ve Klasik Dönem Osmanlı Üretim Tarzı**, Teori Yayınları, Ankara, 1985.
- Kışlalıoğlu, Mine ; **Çevre ve Ekoloji**, Remzi Kitabevi, 5. Basım, Ankara, 1995.
- Fikret Berkes
- Kurtulmuşlu, Mustafa ; **Management of Forest Fires Through Involvement of Local Communities**, Case Study, February, FAO, 2000.
- Ekrem Yazıcı
- Menzies, K. Nicholas ; **Forest And Land Management Imperial China**, St. Martin's Press, New York, 1994.
- Ok, Kenan ; **Türkiye'de Devletten Başkasına Ait Ormanlar Ve Orman Yetiştirme Çalışmaları**, İstanbul Üniversitesi Orman Mühendisliği Anabilim Dalı Orman Ekonomisi Programı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Danışman: Metin Özdönmez, 1990.
- Özdönmez, Metin ; **Ormancılık Politikası**, İstanbul Teknik Üniversitesi Yayını No: 3968 , Orman Fakültesi Yayın No: 435, İstanbul, 1996.
- Turhan İstanbullu
- Aktuğ Aksenen
- Abdi Ekizoğlu
- Özmen, İhsan ; **3402 Sayılı Kadastro Kanunu Şerhi**, Genişletilmiş 3. Baskı, Seçkin Yayınevi Ankara, 1995.
- Halim Çorbacı
- Sezen, Seriya ; **Devletçilikten Özelleştirmeye Türkiye'de Planlama**, TODAİE, Ankara, 1999.
- Smith, Adam ; **Ulusların Zenginliği**, Çv. Ayşe Yunus-Mehmet Bakırcı, Alan Yayıncılık, İkinci Baskı, İstanbul, 1997.
- Sönmez, M. Tuluhi ; **Toprak Mülkiyeti Açıklamalı Sözlük**, Haber Reklam Yayıncılık ve Tic. A.Ş., Ankara, 1996.
- Şaylan, Gencay ; **Değişim Küreselleşme ve Devletin Yeni İşlevi**, İmge Kitabevi Yayınları No: 104, Ankara, 1994.
- Toprak Karaman, Zerrin ; **Çevre Yönetimi ve Politikası**, Anadolu Matbaası, İzmir, 1998.

Treary L.Anderson ; **Serbest Piyasa ve Çevrecilik**, Çv.Vural Fuat Savaş, Liberal düşünce Topluluğu Yayınları, No:5, Ankara.1996.

Yayla, Atilla ; **Liberalizm**, Bilimsel Teknik Eserler Dizisi No:20, Turhan Kitabevi,Ankara,1992.

Makaleler

Ayşegül,Öznur Özer, Cemalettin Erol Kumru, Arapkiroğlu ;"Sürdürülebilir Kalkınma Çevre, Planlama ve Etki Değerlemesi" **Çed Komisyonu Birinci Kitap**, TMMOB Şehir Plancıları,Ankara.

Düzgün, Mevlüt ;"Avrupa Ormanlarının Korunması Bakanlar Konferansı İzleme Süreci ve Çalışma Programı", **RİO'dan Bugüne Uluslararası Ormancılık Diyalogu**" Öncelikli Araştırma Alanları (ARA) Çalışma Grubu Toplantısı, 22-26 Kasım Antalya, Orman Bakanlığı Araştırma Planlama Koordinasyon Kurulu Başkanlığı, Planlama ve Projeler Dairesi Başkanlığı,1999.

Gamble, Andrew ; "Hayek ve Sol", **Liberal Düşünce**, Sayı:6,1997.

Geray, Uçkun ;"Ekosistem, Orman Ve Ormancılık", **Cumhuriyet Dönemi Türkiye Ekonomisi**, C.14, İletişim Yayınları,1996.

Gülen, İlhan ;"Ormancılık Ekonomisi ve Politikası Yönünden Ormancılığımızda Üretimin Artırılması Sorunları" **Türkiye II. Tarım Kongresi**, Tarım ve Orman Bakanlığı Yayını, Ankara, 1981.

Işık, Kani, Korunması", Faik Yaltırık, Aytuğ Aksen ; "Ormanlar, Biyolojik Çeşitlilik Ve Doğal Mirasın **XI.Dünya Ormancılık Kongresi Bildirileri**, 13-22 Ekim 1997, C.2, Antalya,1997.

İnalçık, Halil ;"Köy Ve Köylü İmparatorluk", **Osmanlı İmparatorluğu Toplum Ve Ekonomi**, Eren Yayıncılık, İkinci Baskı, İstanbul,1996.

İspirli, Erkan ;"Birleşmiş Milletler Çevre Ve Kalkınma Konferansında Ormancılık", **Rio'dan Bugüne Uluslararası Ormancılık Diyalogu**" Öncelikli Araştırma Alanları (Ara) Çalışma Grubu Toplantısı, 22-26 Kasım Antalya, Orman Bakanlığı Araştırma Planlama Koordinasyon Kurulu Başkanlığı, Dış İlişkiler Ve At Dairesi Başkanlığı, 1999.

- Kantarıcı, Doğan ;"Hava Kirliliğinin Ormanlar Üzerine Etkisi", **Türkiye'de Çevrenin ve Çevre Korumanın Tarihi Sempozyumu**, Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı Yayını, İstanbul, 2000.
- Lanly Jean-Paul ;"Ormancılık Ve Orman Kaynakları" **XI. DünyaOrmancılık Kongresi Bildirileri** 13-22 Ekim 1997 Cilt 1, Antalya, 1997.
- Niels Elers Koch ;"Orman, Yaşam Kalitesi Ve Geçim", **XI. Dünya Orman veOrmancılık Kongresi Bildirileri**, Cilt 5, 1997.
- Özer, Hasan ;"HükümetlerarasıOrmancılık Paneli ve Forumu", **RİO'dan Bugüne UluslararasıOrmancılık Diyalogu** Öncelikli Araştırma Alanları (ARA) Çalışma Grubu Toplantısı, 22-26 Kasım Antalya, Orman Bakanlığı Araştırma Planlama Koordinasyon Kurulu Başkanlığı Yayını, 1999.
- Rodgers W.A ;"Ormancılıkta Biyolojik Çeşitlilik Kaybı Şekilleri-Küresel Bir Perspektif", **XI. DünyaOrmancılık Kongresi Bildirileri** 13-22 Ekim 1997 Cilt 2, Antalya, 1997.
- Sönmezışık, Salih ;"Ormansızlaşmada Ülkemizde Yasal Düzenlemelerin Uygulamaları ve Sonuçları", **Türkiye'deOrmansızlaşma Sempozyumu**, Ankara, TMMOB Orman Mühendisleri Odası Yayını, No:19.1996.
- Şahin, Kenan ;"Ormancılık ile ilgili Uluslararası Anlaşmalar", **RİO'dan Bugüne UluslararasıOrmancılık Diyalogu** Öncelikli Araştırma Alanları (ARA) Çalışma Grubu Toplantısı, 22-26 Kasım Antalya, Orman Bakanlığı Araştırma Planlama Koordinasyon Kurulu Başkanlığı Dış İlişkiler ve AT Dairesi Başkanlığı Yayını,1999.
- Toprak Karaman, Zerrin ;"Kamu Politikalarının Yarattığı Politik Yabancılaşma Ve Çevre "Ahlakı", **Siyasette ve Yönetimde Etik**, Sakarya Üniversitesi, İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi, Adapazarı,1998.
- Uslu, Selman ;"Türkiye'de Tarım Alanları ve Ormanlar Arasındaki İlişkilere Genel Bir Bakış" **Türkiye II.Tarım Kongresi**, Tarım Ve Orman Bakanlığı Yayını Ankara, 1981.

Yıldırım, Engin
Mehmet Duman

;"Kapitalizm, Piyasa, Ahlak", **Siyasette ve Yönetimde, Etik**", Sakarya Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi, Adapazarı, 1998.

Diğer Kaynaklar

Bergama Orman İşletme Müdürlüğü 1993 Yılı Çalışma Programı.

İl İdaresi Kanunu ve İlgili Mevzuat, Türk İdare Dergisi, Yıl:69, Sayı: 416, Eylül 1997.

İstatistik Göstergeler(1923-1995), Devlet İstatistik Enstitüsü, 70.Yıl Yayını.

İzmir İli Genel Nüfus Sayımı; Devlet İstatistik Enstitüsü, 1990.

İzmir Orman Bölge Müdürlüğü 1993 Yılı Çalışma Programı

İzmir Orman Bölge Müdürlüğü 1995 Yılı Çalışma Programı

İzmir Orman Bölge Müdürlüğü 1997 Yılı Çalışma Programı

İzmir Orman Bölge Müdürlüğü 1998 Yılı Çalışma Programı

İzmir Orman Bölge Müdürlüğü 1999 Yılı Çalışma Programı

Kamu Yönetimi Araştırması Projesi Yerel Yönetimler Araştırma Grubu Raporu, TODAİE Yayını No:247, Ankara, 1992.

Kenan Evren'in Ankara Üniversitesinde, "**Atatürk ve Tarım Haftası Açılış Konuşması**", 1981 yılı Türkiye II. Tarım Kongresi, Ziraat Fakültesi Yayını.

Kozak Amenajman Planı 1996-2015, Bergama İşletme Şefliği.

Mahalli İdareler Reformu Kanun Taslakları(1997); İçişleri Bakanlığı Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü, Ankara.

Mahalli İdarelerin Yeniden Yapılandırılmasına ve Bu İdarelerle İlgili Çeşitli Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Tasarısı ve Gerekçeleri(1996), Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü Yayını No:8, Ankara.

Mahalli İdarelerle İlgili Çeşitli Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Tasarısı(1999); Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü, Aralık.1999.

Mahalli İdarelerle İlgili Çeşitli Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Tasarısı(2000); Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü. Ağustos, 2000.

Merkezi İdare İle Mahalli İdareler Arasında Görev Bölüşümü Ve Hizmet İlişkilerinin Esaslarının Düzenlenmesi Ve Çeşitli Kanunlarda Mahalli İdarelerle İlgili Değişiklikler Yapılması Hakkında Kanun Tasarısı Ve İçişleri

Ve Plan Ve Bütçe Komisyonları Raporları-1/743 (1998); TBMM Başbakanlık Kanunlar Ve Kararlar Genel Müdürlüğü 24.3.1998 Tarihli B.02.0.Kkg/101-1332/1517 Sayılı Yayını.

Orman Bakanlığında Yeni Yapılanma ; Yaptıklarımız Yapacaklarımız 1993-1995, Orman Bakanlığı, Ankara,1995.

Ormancılıkta Özelleştirme Ön Çalışma Grubu Raporları; 1.Ormancılık Şurası Raporları, Cilt 3, Orman Bakanlığı Yayınları, Seri No:13, Yayın No:006

Ortak Geleceğimiz ;Dünya Çevre Ve Kalkınma Komisyonu-Brundtland Raporu , Türkiye Çevre Sorunları Vakfı Yayını, Üçüncü Baskı.

Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı(1963-1967); DPT Yayını, Ankara.
İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planı(1968-1972); DPT Yayını, Ankara.
Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı(1973-1977); DPT Yayını, Ankara.
Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı(1979-1983); DPT Yayını, Ankara.
Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planı(1983-1989); DPT Yayını, Ankara.
Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Planı(1990-1994); DPT Yayını, Ankara.
Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı(1995-2000); DPT Yayını, Ankara.
Uzun Vadeli Stratejisi Ve Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı(2001-2005)
7.6.2000 Tarihinde TBMM'ye Sunulmuş Metni.

WEB SAYFALARI

<http://www.ekutup.dpt.gov.tr/plan/viii/plan8str.pdf>.

<http://www.tbmm.gov.tr/hukumetler>

EKLER

I. KOZAK'IN SOSYOEKONOMİK YAPISI VE FISTIKÇAMINDA ÖZEL AĞAÇLANDIRMA

1. Anketin Yapıldığı Köy

☐ Karaveliler	☐ Çamavlu	☐ Kaplan	☐ Aşağıbey
☐ Yukarıbey	☐ Yukarıbey	☐ Terzihaliller	☐ Yukarıcuma

2. Anketin Yapıldığı Yer

☐ Kahve	☐ Ev	☐ İş yeri	☐ Arazi

A.DEMOGRAFİK YAPI

3. Kaç Yaşındasınız?

☐ 18-30	☐ 31-40	☐ 41-50	☐ 51-64

☐ 65 yaş ve üzeri

4. Cinsiyetiniz?

☐ Kadın	☐ Erkek

5. Medeni Durumunuz ?

☐ Bekar	☐ Evli	☐ Eşi vefat etmiş	☐ Boşanmış

6. Eğitim Durumunuz ?

☐ Okuryazar	☐ İlköğretim	☐ Ortaokul	☐ Lise
☐ Üniversite	☐ Lisansüstü	☐ Hiçbiri	☐ Cevapsız

7. Aile Reisi misiniz ?

☐ Evet	☐ Hayır

8. Ailenizde sizinle beraber kaç kişi çalışmaktadır?

☐ 1 kişi	☐ 2 kişi	☐ 3 kişi ve +

9. a. Bu köyde mi doğdunuz ?

☐ Evet	☐ Hayır

b. Cevabınız "hayır" ise nereden geldiniz ?

- ☐ Yakın civarda bir köy ☐ İlçe merkezi ☐ Başka bir ilçe
☐ İl Merkezi ☐ Başka bir il

c. Buraya gelme nedeniniz?

- ☐ Ailevi Nedenler ☐ Ekonomik Nedenler ☐ Sağlık ☐ Eğitim

d. Kaç yıl önce buraya yerleştiniz?

- ☐ 1 yıldan az ☐ 1-10 yıl ☐ 11-20 yıl ☐ 21 ve daha fazla

10.a.Ailenizden başka bir yerleşime gidip yerleşen var mı?

- ☐ Evet ☐ Hayır

b. Cevabınız "hayır" ise nereye yerleştiler?

- ☐ Yakın civarda bir köyde ☐ İlçe merkezi ☐ Başka bir ilçe
☐ İl Merkezi ☐ Başka bir il

c. Neden Başka bir yerleşime gidip yerleştiler?

- ☐ Ailevi Nedenler ☐ Ekonomik Nedenler ☐ Sağlık ☐ Eğitim

d.Kaç yıl önce başka bir yerleşime gidip yerleştiler?

- ☐ 1 yıldan az ☐ 1-10 yıl ☐ 11-20 yıl ☐ 21 ve daha fazla

B.EKONOMİK YAPI

11. Ekonomik faaliyetiniz var mı?

- ☐ Evet ☐ Hayır

12. Cevabınız "evet" ise hangi tür ekonomik faaliyetleri yürütüyorsunuz ?(Birden fazla işaretleme yapılabilir)

- ☐ Tarım faaliyeti ☐ Hayvancılık Faaliyeti ☐ Tarım ve hayvancılık dışı faaliyet

13. Geçiminizi sağladığınız tarımsal faaliyetlerin türüne göre alan büyüklüğünüz(dönüm) ve ürün miktarınız ? (küner/kg)

☐ Fıstıklılık	dekar	küner/kg
☐ Meyvecilik	dekar	küner/kg
☐ Sebzeçilik	dekar	küner/kg
☐ Bağcılık	dekar	küner/kg

14. Geçiminizi sağladığınız hayvancılık faaliyetlerinin türü ve sayısı ?

☐ Küçükbaş	adet
☐ Büyükbaş	adet
☐ Tavuk vb.	adet
☐ Arıcılık	adet

15. Geçiminizi sağladığınız tarım ve hayvancılık dışı ekonomik faaliyetin aşağıdakilerden hangisidir?

- ☐ Orman işçisi ☐ Kerestecilik-Taş işçiliği ☐ Tüccar
☐ Esnaf ☐ Emekli ☐ Yevmiyeli işçi

16. Geçiminizi sağladığınız tüm ekonomik faaliyetlerinizden elde ettiğiniz yıllık gelir ne kadardır?(TL)

- ☐ 500 milyondan az ☐ 500 milyon-1 milyar ☐ 1,1 milyar-3 milyar
☐ 3,1 milyar-6 milyar ☐ 6 milyar- 10 milyar ☐ 10 milyar ve daha fazla

17. Geçiminizi sağladığınız ekonomik faaliyetlerinizin yıllık geliriniz içindeki payı ne kadardır?

Ekonomik Faaliyet	Gelir içindeki payı
1.....	%.....
2.....	%.....
3.....	%.....
4.....	%.....
5.....	%.....

C. FISTIKÇAMI MÜLKİYETİ VE FISTIKÇAMINA YÖNELİK ÖZEL AĞAÇLANDIRMAYA YAKLAŞIM

18. Fıstıklığın mülkiyeti kendinize mi ait?

- ☐ Evet ☐ Hayır

19. Fıstıklılık faaliyetini sürdürmenizin en önemli üç sebebini derecelendirerek işaretleyiniz?

- ☐ Doğal olarak kendiliğinden yetişmesi ☐ Gelirinin fazla olması
☐ Toprağın başka bir üretime elverişli olmaması ☐ Giderinin az olması
☐ Diğer ekonomik faaliyetlerle bir arada yürütülebilmesi

20.a. Fıstık amlarını siz mi diktiniz?

() Evet () Hayır

b. Cevabınız "evet" ise, kaç yıldır ürün alıyorsunuz?

() 1-10 yıl () 11-20 yıl () 21-30 yıl () 31 yıl ve öncesi

c. Cevabınız "evet" ise, kaç yıldır ürün alıyorsunuz?

() 1-10 yıl () 11-20 yıl () 21-30 yıl () 31 yıl ve sonrası

21. a. Özel aalandırmaya yönelik fıstıkçamı dikimi talebiniz oldu mu?

() Evet () Hayır

b. Cevabınız "evet" ise, hangi tür arazide talepte bulundunuz?

() Sahibi olduğum arazide () Bağka bir şahsın arazisinde () Hazine arazisinde

() Orman sınırları içinde açıklıklarda () Bozuk vasıflı orman alanlarında

c. Talebiniz hangi ağamada bulunmaktadır?

() Bağvuru () Arazı verildi () Dikim

() Fidan () rn () Reddedildi

22.a. Köy tüzel kişiliği olarak özel ağaçlandırma talebinde bulundunuz mu?

() Evet () Hayır

b. Talebiniz hangi ağamada bulunmaktadır?

() Bağvuru () Arazı verildi () Dikim

() Fidan () rn () Reddedildi

23a. Özel ağaçlandırma faaliyetlerini destekliyor musunuz?

() Evet () Hayır

b. Cevabınız "evet" en önemli sebebi nedir ?

.....

c. Cevabınız "hayır" ise en önemli sebebi nedir ?

.....

24. a. Özel ağaçlandırma yolu ile pek çok kişinin fıstıkçamına yönelmesi gelecekte ekonomik açıdan sizi nasıl etkiler?

() Faydalı olur () Bir fark olmaz () Zararımız olur () Bilmiyorum

b. Zararınıza olacağını düşünüyorsanız, ne yaparsınız?

25. a. Orman Kanununa göre sahipli arazideki fıstıkçamları ormandan sayılır mı?

() Evet () Hayır

b. Orman Kanununa göre özel ağaçlandırılan fıstıkçamı arazileri ormandan sayılır mı?

() Evet () Hayır

26. Özel ağaçlandırma yolu ile fıstıkçamı ağaçlandırması konusunda hangi konularda bilgi sahibi olmak isterdiniz?

() Koruma ve teknik bilgiler () İşletme-Yönetim () Pazarlaması
() Hukuki mevzuat () Mülkiyet ve Haklar () Diğer ülkelerdeki uygulamalar

27. a. Fıstıklığınız ile ilgili olarak orman idaresi ile en işiniz oldu mu?

() Evet () Hayır

b. Cevabınız "evet" ise hangi konuda işiniz oldu?

() Özel ağaçlandırma () Tapu () Kredi () Kesim () Orman köyü olma

c Cevabınız "evet" ise, işiniz en son ne zamandı?

() Bir hafta önce () Bir ay önce () Birkaç ay önce
() Altı ay önce () Bir yıl önce () Birkaç yıl önce

d.Orman idaresinin işinize yardım etme durumunu değerlendirir misiniz ?

() Tamamına yardımcı oldu () Bir kısmına yardımcı oldu () Yardımcı olmadı

28. Ormanların korunması denince aklınıza ilk gelen aşağıdakilerden hangisidir?

() Kaçak kesime karşı koruma () Yangına karşı koruma
() Açmaya karşı koruma () Otlatmaya karşı koruma
() Böcek ve mantara Karşı Koruma () Diğer

29.Ormanların korunmasında etkinlik koruma açısından kendinizi ve Orman idaresini karşılaştırınız?

() Ben daha etkin () Orman İdaresi daha etkin
() Aynı derecede etkiniz () İkimizde etkin değiliz

30.Ormanların korunmasında düzenli koruma açısından kendinizi ve Orman idaresini karşılaştırınız?

- () Ben daha düzenliyim () Orman İdaresi daha düzenli
() Aynı derecede düzenliyiz () İkimizde düzenli değiliz

31.a. Ekonomik faaliyetleriniz ile ilgili herhangi bir kooperatife üye misiniz?

- () Evet () Hayır

b.Cevabınız "evet" ise üye olduğunuz kooperatifin adını yazar mısınız?

.....

c.Cevabınız "evet" ise kooperatif üyeliğinden memnun musunuz?

- () Memnunum, açıklama ;.....
() Memnun değilim, açıklama ;
() Memnuniyetim konusunda kararsızım, açıklama ;.....

d. Cevabınız "hayır" ise, üye olmayı düşünüyor musunuz?

32.a. Fıstıkçılık ile ilgili sorunlarınız var mı?

- () Evet () Hayır

b. Cevabınız "evet" ise, aşağıdakilerden hangileridir?

- () Denetim () Araştırma () Yangın () Bilgisizlik
() Güvenlik () Mülkiyet () Pazarlama () Kredi

c. Cevabınız "evet" ise, geliştirdiğiniz bir çözüm önerleriniz varsa yazar mısınız ?

.....
.....

Teşekkürler.

FOTO 1: Ş. ATAĞ (1997), Ağaçlandırma Genel Müdürlüğü Yunus Emre Hatıra Ormanı

FOTO 2: Ş. ATAĞ (2000), Ağaçlandırma Genel Müdürlüğü Yunus Emre Hatıra Ormanı

FOTO 3: Ş. ATAĞ (2000), Şakrandere Özel Ormanı

FOTO 4: Ş. ATAĞ (2000), Şakrandere Özel Ormanı'ndan Yeni Şakran'a Bakış

FOTO 5: Ş. ATAK (1999), Kozak Yaylası Genel Görünümü

FOTO 6: Ş. ATAK (1999), Kozak Yaylası'nda Sahipli Arazide Fıstık Çamı ve Hayvancılık

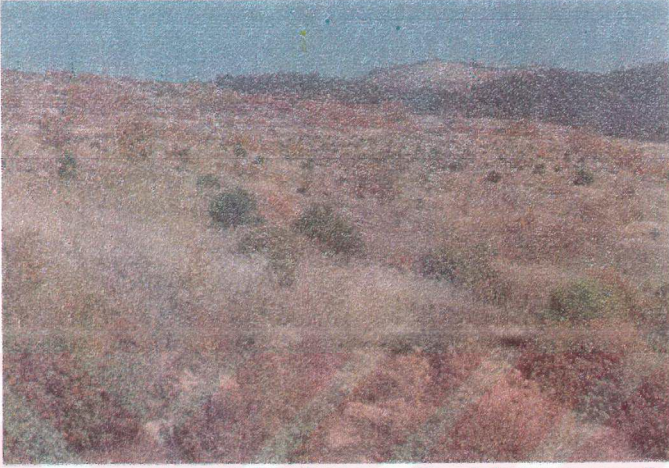

FOTO 7: Ege Orman Bölge Müdürlüğü Etüd Proje Baş Mühendisliği (1996), Karaveliler
1. Saha

FOTO 8: Ege Orman Bölge Müdürlüğü Etüd Proje Baş Mühendisliği (1996), Karaveliler
2. Saha

T.C. YÜKSEK ÖĞRETİM BAKANLIĞI
DOKÜMAN YAYINLARI
EĞİTİM TEKNIKİ

FOTO 9: Ş. ATAK (1999), Kozak Yaylası'nda Taş İşletmeciliği

FOTO 10: Ş. ATAK (1999), Kozak Yaylası'nda İşlenmemiş Taşlar ve Fıstık Çamları